

POROČILO O SPREMLJANJU PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA V PROGRAMIH HORTIKULTURNI TEHNIK, KMETIJSKO – PODJETNIŠKI TEHNIK, KOZMETIČNI TEHNIK, TEHNIK MEHATRONIKE, TEHNIK OBLIKOVANJA IN ŽIVILSKO PREHRANSKI TEHNIK

(lektorirano gradivo)

PRI PRIPRAVI POROČILA SO SODELOVALI:

Sodelavci Centra RS za poklicno izobraževanje:

Danijela Makovec, Barbara Bauman, Mateja Hergan, Teja Žagar, Borut Mikulec, mag. Tina Klarič, Darko Mali

Metodološka podpora in statistična obdelava:

Dr. Jasna Mažgon, Filozofska fakulteta Ljubljana

Zbrala in uredila:

Barbara Bauman

Center RS za poklicno izobraževanje, januar 2010

KAZALO

1. O POROČILU.....	5
2. METODOLOGIJA EVALVACIJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA.....	7
2.1. OPREDELITEV EVALVACIJSKIH VPRAŠANJ.....	7
2.2. INŠTRUMENTARIJI ZA ZBIRANJE PODATKOV.....	8
2.3. OPIS VZORCA.....	9
2.3.1. <i>Dijaki</i>	9
2.3.2. <i>Učitelji praktičnega pouka</i>	10
2.3.3. <i>Organizatorji praktičnega izobraževanja</i>	11
2.3.4. <i>Mentorji praktičnega usposabljanja z delom</i>	12
2.4. OPREDELITEV RAZISKOVALNIH METOD.....	15
3. PREDSTAVITEV RAZULTATOV PO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMIH IN PODROČJIH SPREMLJANJA.....	17
3.1. KOZMETIČNI TEHNIK.....	17
3.1.1. OPIS VZORCA.....	17
3.1.2. SODELOVANJE MED ŠOLO IN DELODAJALCI.....	20
3.1.3. NAČRTOVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA.....	24
3.1.4. POVEZOVANJE SPLOŠNEGA, STROKOVNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA V PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU.....	28
.....	33
3.1.5. ELEMENTI INTEGRIRANIH KLJUČNIH KVALIFIKACIJ.....	33
.....	39
3.1.6. OCENJEVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA.....	39
3.1.7. VLOGA POROČILA O PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU.....	43
3.1.8. STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE.....	49
3.1.9. ZADOVOLJSTVO DIJAKOV Z IZOBRAŽEVANJEM V PROGRAMU KOZMETIČNI TEHNIK.....	52
3.1.10. SKLEP O SPREMLJANJU IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA KOZMETIČNI TEHNIK.....	56
3.2. TEHNIK MEHATRONIKE.....	64
3.2.1. OPIS VZORCA.....	64
3.2.2. SODELOVANJE MED ŠOLO IN DELODAJALCI.....	69
3.2.3. NAČRTOVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA.....	74
3.2.4. POVEZOVANJE SPLOŠNEGA, STROKOVNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA V PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU.....	78
.....	84
3.2.5. ELEMENTI INTEGRIRANIH KLJUČNIH KVALIFIKACIJ.....	84
.....	90
3.2.6. OCENJEVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA.....	90
3.2.7. VLOGA POROČILA O PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU.....	94
3.2.8. STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE.....	102
3.2.9. ZADOVOLJSTVO DIJAKOV Z IZOBRAŽEVALNIM PROGRAMOM TEHNIK MEHATRONIKE.....	110
3.2.10. SKLEP O SPREMLJANJU IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA TEHNIK MEHATRONIKE.....	115
3.3. TEHNIK OBLIKOVANJA.....	119
3.3.1. OPIS VZORCA.....	119
3.3.2. SODELOVANJE MED ŠOLO IN DELODAJALCI.....	121
3.3.3. NAČRTOVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA.....	125
3.3.4. POVEZOVANJE SPLOŠNEGA, STROKOVNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA V PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU.....	128
.....	134
3.3.5. ELEMENTI INTEGRIRANIH KLJUČNIH KVALIFIKACIJ.....	134
.....	139
3.3.6. OCENJEVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA.....	139
3.3.7. VLOGA POROČILA O PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU.....	141
3.3.8. STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE.....	148
3.3.9. ZADOVOLJSTVO DIJAKOV Z IZOBRAŽEVALNIM PROGRAMOM TEHNIK OBLIKOVANJA.....	152
3.3.10. SKLEP O SPREMLJANJU IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA TEHNIK OBLIKOVANJA.....	156
3.4. BIOTEHNIŠKI SKLOP.....	160
3.4.1. OPIS VZORCA.....	160
3.4.2. SODELOVANJE MED ŠOLO IN DELODAJALCI.....	164
3.4.3. NAČRTOVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA.....	169
3.4.4. POVEZOVANJE SPLOŠNEGA, STROKOVNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA V PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU.....	173

<i>3.4.5. ELEMENTI INTEGRIRANIH KLJUČNIH KVALIFIKACIJ.....</i>	<i>178</i>
<i>3.4.6. OCENJEVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA.....</i>	<i>186</i>
<i>3.4.7. VLOGA POROČILA O PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU.....</i>	<i>190</i>
<i>3.4.8. STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE.....</i>	<i>199</i>
<i>3.4.9. ZADOVOLJSTVO DIJAKOV Z IZOBRAŽEVANJEM V PROGRAMIH BIOTEHNIŠKI SKLOP....</i>	<i>207</i>
<i>3.4.10. SKLEP.....</i>	<i>212</i>
4. SKLEPNE UGOTOVITVE IN PREDLOGI ZA NADALJNJE DELO.....	218
5. LITERATURA IN VIRI.....	226

1. O POROČILU

Poročilo predstavlja rezultate spremljanja praktičnega izobraževanja v novih in prenovljenih izobraževalnih programih **Kozmetični tehnik, Tehnik oblikovanja, Tehnik mehatronike** ter v programih **Hortikulturni tehnik, Kmetijsko - podjetniški tehnik in Živilsko - prehranski tehnik**, ki so zaradi podobnosti združeni in predstavljeni v t.i. Biotehniškem sklopu.

Praktično izobraževanje v vseh omenjenih programih sestavljata praktični pouk v šoli in praktično usposabljanje z delom. Praktični pouk v šoli poteka znotraj strokovno vsebinskih sklopov, praktično usposabljanje pa z delom v podjetjih oziroma medpodjetniških centrih, ki skupaj s šolo izvajajo oziroma uresničujejo izobraževalni program. Obseg praktičnega izobraževanja je različen, odvisen od vrste izobraževalnega programa. Praktično izobraževanje, predvsem praktično usposabljanje z delom, mora omogočati doseganje ciljev, ki jih šola ne more uresničiti sama v celoti, zlasti poklicno socializacijo in razvoj osebnostnih potencialov ter nekaterih poklicnih kompetenc, pomembnih za kakovost dela in uspešen razvoj poklicne kariere.

S poročilom, ki vsebinsko sledi načrtu uvajanja in spremljanja za šolsko leto 2008/09, želimo prikazati čim širšo sliko o tem, kako se cilji prenove programov poklicnega in strokovnega izobraževanja, povezani s praktičnim izobraževanjem, ki poteka na osnovi *Izhodišč za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja* (2001, v nadaljevanju *Izhodišča*), uresničujejo na podlagi izkušenj in mnenj štirih ciljnih skupin: učiteljev praktičnega pouka, organizatorjev praktičnega izobraževanja, mentorjev praktičnega usposabljanja v podjetjih in dijakov.

Naj na kratko spomnimo na nekaj temeljnih ciljev prenove izobraževalnih programov, povezanih s praktičnim izobraževanjem (Izhodišča 2001, str. 6 – 15):

- povezovanje izobraževanja in dela, skupna odgovornost pri uresničevanju ciljev izobraževalnega programa,
- povezovanje splošnega, strokovnega in praktičnega znanja,
- teoretizacija praktičnega izobraževanja,

- uresničevanje integriranih ključnih kvalifikacij.

Spremljanje praktičnega izobraževanja v uvodoma navedenih izobraževalnih programih je potekalo v skladu s Pravilnikom o posodabljanju vzgojno – izobraževalnega dela (Ur. l. RS, Št. 13/2003), ki določa smernice za načrtovanje spremljanja, postopke in nosilce, pristojne za posodabljanje vzgojno - izobraževalnega dela po v naprej določenih področjih ter kazalnikih spremljanja. Predstavljamo jih v naslednjem poglavju, da bi izpostavili pozitivne premike, ki so se zgodili v šolski praksi, in ovire, ki se pojavljajo pri uresničevanju posameznih elementov znotraj področja praktičnega izobraževanja.

Pričujoče Poročilo o spremljanju praktičnega izobraževanja je sestavljeno iz petih vsebinsko zaokroženih poglavij:

1. uvodno poglavje: O poročilu
2. poglavje: Metodologija spremljanja praktičnega izobraževanja
3. poglavje: Predstavitev rezultatov po izobraževalnih programih in področjih spremljanja
4. poglavje: Sklepne ugotovitve in predlogi za nadaljnje delo
5. poglavje: Viri

Struktura poročila omogoča hiter vpogled v temeljne zaključke spremljanja, osredotočiti se je potrebno le na sklepne dele tretjega poglavja (Predstavitev rezultatov po izobraževalnih programih in področjih spremljanja) in zaključno poglavje (Sklepne ugotovitve in predlogi za nadaljnje delo).

Poročilo je objavljeno tudi na spletni strani CPI: <http://www.cpi.si/razvojno-in-raziskovalno-delo/evalvacije-in-spremljanje/evalvacijska-porocila.aspx>

2. METODOLOGIJA EVALVACIJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

2.1. OPREDELITEV EVALVACIJSKIH VPRAŠANJ

Temeljno raziskovalno vprašanje: Kako se cilji prenove, povezani s praktičnim izobraževanjem, uresničujejo na podlagi izkušenj in mnenj učiteljev praktičnega pouka, organizatorjev praktičnega izobraževanja, mentorjev praktičnega usposabljanja z delom in dijakov?

Področja spremljanja:

- sodelovanje med šolo in delodajalci,
- načrtovanje praktičnega izobraževanja,
- povezovanje splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v praktičnem izobraževanju,
- elementi integriranih ključnih kvalifikacij,
- ocenjevanje praktičnega izobraževanja,
- vloga poročila o praktičnem izobraževanju,
- strokovno izpopolnjevanje,
- zadovoljstvo dijakov z izobraževanjem v izbranem izobraževalnem programu.

Kazalniki spremljanja:

- načrtovanje izvajanja praktičnega pouka,
- načrtovanje izvajanja praktičnega usposabljanja z delom,
- sodelovanje šole in podjetij,
- povezovanje splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v praktičnem izobraževanju,
- elementi integriranih ključnih kvalifikacij,
- ocena Poročila o praktičnem izobraževanju,
- ocenjevanje praktičnega pouka,
- ocenjevanje praktičnega usposabljanja z delom,
- usposabljanje v praktičnem izobraževanju,
- informiranost dijakov o izobraževalnem programu pred vpisom v srednjo šolo,

- zadovoljstvo dijakov s praktičnim poukom
- zadovoljstvo dijakov s praktičnim usposabljanjem z delom,
- zaposlitvena pričakovanja dijakov.

2.2. INŠTRUMENTARIJI ZA ZBIRANJE PODATKOV

Na Centru RS za poklicno izobraževanje smo v skladu s temeljnim načrtom procesno koncipirane metodologije spremljanja za področje praktičnega izobraževanja najprej opredelili kazalnike spremljanja. Na podlagi le-teh smo pripravili vprašalnike za učitelje praktičnega pouka, organizatorje praktičnega izobraževanja, mentorje praktičnega usposabljanja z delom in dijake:

- Vprašalnik za dijake je sestavljen iz 24 vprašanj, od tega je 11 vprašanj zaprtega tipa, 5 vprašanj odprtega tipa in 8 vprašanj kombiniranega tipa.
- Vprašalnik za učitelje praktičnega pouka je sestavljen iz 24 vprašanj, od tega so 4 vprašanja odprtega tipa, 7 vprašanj zaprtega in 6 kombiniranega tipa ter 7 lestvic stališč.
- Vprašalnik za organizatorje praktičnega izobraževanja je sestavljen iz 13 vprašanj, od tega sta 2 vprašanja odprtega, 4 zaprtega in 4 vprašanja kombiniranega tipa ter 3 lestvice stališč.
- Vprašalnik za mentorje praktičnega usposabljanja z delom je sestavljen iz 24 vprašanj, od tega so 4 vprašanja odprtega, 10 vprašanj zaprtega in 4 kombiniranega tipa ter 6 lestvic stališč.

Anketiranje je bilo anonimno in je potekalo v mesecu marcu 2009. Vprašalniki so bili sestavljeni v pisni obliki. Dijaki so jih izpolnjevali pod mentorstvom učitelja praktičnega pouka oziroma organizatorja praktičnega izobraževanja. Izpolnjene vprašalnike so šole vrnile po pošti na Center RS za poklicno izobraževanje.

Tehnika in postopki zbiranja podatkov:

- Vprašalniki kombiniranega tipa (zaprta, odprta vprašanja in vprašanja kombiniranega tipa) za učitelje praktičnega pouka, organizatorje praktičnega izobraževanja, mentorje in dijake.
- Postavitev in izpolnjevanje vprašalnika v pisni obliki.

- Priprava podatkov, vnos podatkov v statistični programski paket SPSS.
- Statistična obdelava podatkov v sodelovanju z metodologinjo dr. Jasno Mažgon.
- Analiza in interpretacija podatkov.

2.3. OPIS VZORCA

V vzorec smo vključili dijake, ki so v šolskem letu 2008/09 vpisani v tretji (oziroma drugi letnik) izobraževalnih programov Hortikulturni tehnik, Kmetijsko – podjetniški tehnik, Kozmetični tehnik, Tehnik mehatronike, Tehnik oblikovanja in Živilsko prehranski tehnik, njihove učitelje praktičnega pouka, mentorje praktičnega usposabljanja z delom in organizatorje praktičnega izobraževanja. Opis vzorca po programih je predstavljen pred predstavitvijo rezultatov evalvacije.

2.3.1. Dijaki

V vzorec smo zajeli 414 dijakov (od tega je 217 (52,4%) moškega in 197 (47,6%) ženskega spola) s sledečih 15 šol¹:

Tabela 1: Število vpisanih dijakov in dijakov, ki so odgovarjali na vprašalnik

Šola	Izobraževalni program	Število dijakov	Odstotek dijakov
Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana	Tehnik oblikovanja	70	16,9
Srednja šola za oblikovanje Maribor	Tehnik oblikovanja	22	5,3
ŠC Velenje, Poklicna in tehniška elektro in računalniška šola	Tehnik mehatronike	45	10,9
ŠC Celje Srednja šola za strojništvo in mehatroniko	Tehnik mehatronike	29	7,0
TŠC Kranj, Poklicna in strokovna šola	Tehnik mehatronike	23	5,6
ŠC Ptuj, Srednja elektro in računalniška šola	Tehnik mehatronike	16	3,9
TŠC Nova Gorica, Strojna, prometna in lesarska šola	Tehnik mehatronike	12	2,9
Srednja šola za farmacijo,	Kozmetični tehnik	57	13,8

¹V spremljanje nismo vključili Srednje šole tehniških strok Šiška, saj so se odločili, da bodo praktično usposabljanje z delom v celoti izvedli v šolskem letu 2009/10.

kozmetiko in zdravstvo Ljubljana			
Srednja zdravstvena šola Celje	Kozmetični tehnik	29	7,0
Biotehniški center Naklo, Srednja šola	Hortikulturni tehnik, Kmetijsko – podjetniški tehnik	20	4,8
Biotehniški izobraževalni center Ljubljana, Živilska šola	Živilsko prehranski tehnik	18	4,3
Biotehniška šola Rakičan	Hortikulturni tehnik, Kmetijsko – podjetniški tehnik	26	6,3
ŠC Šentjur, Srednja poklicna in strokovna šola	Kmetijsko – podjetniški tehnik, Živilsko prehranski tehnik	15	3,6
Biotehniška šola Maribor	Hortikulturni tehnik, Kmetijsko – podjetniški tehnik	28	6,8
TŠC Nova Gorica, Biotehniška šola	Hortikulturni tehnik, Kmetijsko – podjetniški tehnik	4	1,0
Skupaj		414	100,0

2.3.2. Učitelji praktičnega pouka

V vzorec je bilo vključenih 44 učiteljev praktičnega pouka, od katerih je 19 ženskega in 25 moškega spola. Povprečna delovna doba anketiranih učiteljev je 13,6 let.

Tabela 2: Dosežena izobrazba

Dosežena izobrazba	Število učiteljev	Odstotek učiteljev
Srednja poklicna	3	6,8
Srednja strokovna	4	9,1
Višja strokovna	15	34,1
Visoka strokovna	8	18,2
Univerzitetna	13	29,5
Specializacija, magisterij, doktorat	1	2,3
Skupaj	44	100,0

Največ (15 oz. 34,1%) anketiranih učiteljev ima višjo strokovno izobrazbo, malo manj jih (13 oz. 29,5%) ima univerzitetno, le eden ima specializacijo, magisterij oziroma doktorat.

Ker smo anketirali samo učitelje praktičnega pouka, nas je zanimalo, ali so ti učitelji hkrati tudi organizatorji praktičnega izobraževanja oziroma učitelji strokovno vsebinskih sklopov in koliko strokovno vsebinskih sklopov poučujejo.

Tabela 3: Vloga učitelja v šoli

Vloga	Število učiteljev	Odstotek učiteljev
Učitelj praktičnega pouka	41	93,2
Učitelj strokovno vsebinskih sklopov	25	56,8
Organizator praktičnega izobraževanja	9	20,5

25 (56,8%) izmed 44 anketiranih učiteljev poučuje poleg praktičnega pouka tudi strokovno teorijo, devet (20,5%) jih je tudi organizatorjev praktičnega izobraževanja. 12 učiteljev (27,3%) poučuje en strokovno vsebinski sklop, sedem (15,9%) učiteljev poučuje dva strokovno vsebinska sklopa, štirje (9,1%) učitelji poučujejo tri strokovno vsebinske sklope in 21 (47,7%) učiteljev poučuje več strokovno vsebinskih sklopov.

Tabela 4: Število strokovno vsebinskih sklopov, ki jih poučujejo učitelji

Strokovno vsebinski sklop	Število učiteljev	Odstotek učiteljev
En strokovno vsebinski sklop	12	27,3
Dva strokovno vsebinska sklopa	7	15,9
Tri strokovno vsebinske sklope	4	9,1
Več strokovno vsebinskih sklopov	21	47,7
Skupaj	44	100,0

2.3.3. Organizatorji praktičnega izobraževanja

V vzorec je bilo vključenih 16 organizatorjev praktičnega izobraževanja, od teh je deset ženskega in šest moškega spola.

Tabela 5: Dosežena izobrazba organizatorjev

Dosežena izobrazba	Število organizatorjev
Srednja strokovna	2
Višja strokovna	3
Visoka strokovna	5
Univerzitetna	6
Skupaj	16

Šest organizatorjev ima univerzitetno izobrazbo, pet visoko strokovno, trije višjo in dva srednjo strokovno izobrazbo.

Tabela 6: Število strokovno vsebinskih sklopov, ki jih poučujejo organizatorji

Strokovno vsebinski sklop	Število organizatorjev
En strokovno vsebinski sklop	4
Dva strokovno vsebinska sklopa	2
Tri strokovno vsebinske sklope	5
Več strokovno vsebinskih sklopov	2
Skupaj	14

14 anketiranih organizatorjev praktičnega izobraževanja tudi poučuje - štirje en strokovno vsebinski sklop, po dva organizatorja dva in tri strokovno vsebinske sklope ter pet organizatorjev po več kot tri strokovno vsebinske sklope.

Tabela 7: Število let organiziranja praktičnega izobraževanja

Število let organiziranja	Število organizatorjev
Do 5 let	11
6 do 10 let	1
11 let in več	3
Skupaj	15

Največ (11) organizatorjev praktičnega izobraževanja opravlja vlogo organizatorja 5 let ali manj, eden manj kot 10 in trije več kot 11 let. Povprečna delovna doba organizatorjev je 5,9 let. En organizator na vprašanje ni odgovoril.

2.3.4. Mentorji praktičnega usposabljanja z delom

V vzorec je bilo vključenih 82 mentorjev, ki sprejemajo na prakso dijake iz omenjenih izobraževalnih programov Tehnik mehatronike, med njimi je 58 (73,4%) moških in 21 (26,6%) žensk, trije izmed vprašanih na vprašanje niso odgovorili.

Tabela 8: Dosežena izobrazba

Dosežena izobrazba	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Srednja poklicna	9	11,4
Srednja strokovna	29	36,7
Višja strokovna	20	25,3
Visoka strokovna	7	8,9
Univerzitetna	12	15,2
Specializacija, magisterij, doktorat	2	2,5
Skupaj	79	100,0

Največ mentorjev (29 oz. 36,7%) ima srednjo strokovno izobrazbo, 20 (25,3%) jih ima višjo strokovno, 12 (15,2%) univerzitetno, dva mentorja imata specializacijo, magisterij oz. doktorat. Trije mentorji na vprašanje niso želeli odgovoriti. Izobrazba anketiranih mentorjev je sledeča:

- agronom,
- andragog,
- avtomehanik,
- dipl. ing. – učitelj (3 mentorji),
- dipl. ing. strojništva,
- direktor (2 mentorja),
- dr. veterine,
- ekonomist informatik,
- elektrotehnik,
- elektro-energetik,
- elektrotehnik elektronik,
- energetik,
- industrijski oblikovalec,
- inženir agronomije (2 mentorja),
- inženir elektronike (2 mentorja),
- inženir mehatronike,
- inženir strojništva (10 mentorjev),
- inženir vrtnarstva,
- inženir živilske tehnologije,
- kmet – tesar,
- kmetijski inženir,
- kmetijski tehnik (3 mentorji),
- kmetovalec (5 mentorjev),
- kozmetični tehnik (9 mentorjev),
- mehatronik (3 mentorji),
- mizar,
- mojster preoblikovalec kovin,
- sociolog,

- spec. mag. dipl. ing. agronomije in hortikulture,
- strojni tehnik (8 mentorjev),
- univ. dipl. ing. agronomije,
- univ. dipl. ing. elektrotehnike (2 mentorja),
- univ. dipl. ing. lesarstva,
- univ. dipl. ing. organizacijske kulture in turizma,
- univ. dipl. ing. računalništva in informatike,
- živinorejec, poljedelec.

Najpogostejša izobrazba, ki jo imajo mentorji, je inženir strojništva (10 mentorjev), kozmetični tehnik (9 mentorjev) in strojni tehnik (8 mentorjev), ostale pa so navedene zgoraj.

Tabela 9: Število let mentorstva

Število let mentorstva	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Do 5 let	41	54,7
6 do 10 let	17	22,7
11 do 15	4	5,3
16 in več	13	17,3
Skupaj	75	100,0

Ker so mentorji podali različne odgovore glede na leta mentorstva dijakom na praktičnem usposabljanju z delom, smo jih razvrstili v štiri skupine: do 5 let izkušenj z mentorstvom (54,7% mentorjev), do 10 let (22,7% mentorjev), do 15 let (5,3% mentorjev) in več kot 16 let (17,3% mentorjev). Povprečno imajo mentorji 7,8 let izkušenj z mentorstvom. Trije na vprašanje niso odgovorili.

Tabela 10: Delovno mesto v podjetju

Delovno mesto	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Direktor	18	22,8
Vodja sektorja	33	41,8
Delavec	13	16,5
Drugo	15	19,0
Skupaj	79	100,0

Skoraj polovica mentorjev (41,8%) v podjetju zaseda delovno mesto **vodje sektorja**, 22,8% jih je direktorjev, 19,0% jih ima v podjetju drugo vlogo (*učitelj praktičnega pouka (5), nosilec kmetije (4), projektni vodja (3), skupinovodja vzdrževanja, tehnolog – konstruktor, tehnolog -*

programer robotske roke, organizator praktičnega izobraževanja itd.), 16,5% mentorjev pa zaseda delovno mesto delavca oz. delavke. Trije mentorji na vprašanje niso odgovorili.

Tabela 11: Velikost podjetja²

Velikost podjetja	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Mikro podjetje	26	32,9
Malo podjetje	24	30,4
Srednje veliko podjetje	16	20,3
Veliko podjetje	13	16,5
Skupaj	79	100,0

Največ mentorjev (32,9%) dela v mikro podjetju, nekoliko manj (30,4%) jih dela v malem podjetju, 20,3% mentorjev je zaposlenih v srednje velikih podjetjih in 16,5% mentorjev v velikih podjetjih. Prav tako pri tem vprašanju trije mentorji na vprašanje niso odgovorili.

2.4. OPREDELITEV RAZISKOVALNIH METOD

Pri spremljanju smo uporabili deskriptivno in kavzalno – neeksperimentalno metodo pedagoškega raziskovanja. Z deskriptivno metodo opisujemo pojave, s kavzalno – neeksperimentalno metodo pa skušamo ugotoviti vzroke in posledice teh pojavov (Sagadin 1993, str. 12). Podatke smo statistično obdelali s pomočjo statističnega programskega paketa SPSS za Windows. Odgovore na odprta vprašanja smo združili v kategorije in jih na podlagi le-teh vključili v interpretacijo.

Podatki vprašalnika so obdelani na nivoju deskriptivne in inferenčne statistike. Pri tem smo uporabili frekvenčno distribucijo (f, f%) atributivnih spremenljivk.

Še terminološki pripombi. Ko govorimo o organizatorju praktičnega izobraževanja, mislimo s tem na organizatorja praktičnega pouka ter na organizatorja praktičnega usposabljanja z delom (kot določata člena 20 in 21a Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov za pridobitev poklicne in srednje strokovne izobrazbe). Termin

² Kategorijo smo pripravili na podlagi Zakona o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/2009), ki v 55. členu opredeljuje, da je mikro družba družba, katere povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega deset, majhna družba je družba, katere povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega 50, srednja družba je družba, katere povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega 250, velika družba pa je družba, ki ima več kot 250 zaposlenih.

Poročilo o praktičnem izobraževanju uporabljamo kot skupen termin za Dnevnik o praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcu (kot določa 14. člen *Pravilnika o ocenjevanju znanja v poklicnem in srednjem strokovnem izobraževanju*) in za Dnevnik o praktičnem pouku v šoli.

3. PREDSTAVITEV RAZULTATOV PO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMIH IN PODROČJIH SPREMLJANJA

3.1. Kozmetični tehnik

Praktično izobraževanje v programu Kozmetični tehnik sestavljata praktični pouk v šoli in praktično usposabljanje z delom pri delodajalcu. V šoli praktični pouk poteka znotraj strokovno vsebinskih sklopov in obsega 985 ur pouka, medtem ko so praktičnemu usposabljanju z delom pri delodajalcu namenjene 304 ure. Program je kreditno ovrednoten z 240 kreditnimi točkami, od tega je praktično izobraževanje ovrednoteno z 39 točkami.

3.1.1. OPIS VZORCA

Sodelujoči: Dijaki, ki so v šolskem letu 2008/09 vpisani v drugi letnik izobraževalnega programa Kozmetični tehnik, njihovi učitelji praktičnega pouka, mentorji in organizatorji praktičnega izobraževanja.

3.1.1.1. Dijaki

V vzorec je bilo vključenih 86 dijakinj, ki so v šolskem letu 2008/09 obiskovale 2. letnik izobraževalnega programa Kozmetični tehnik na sledečih dveh šolah:

Tabela 12: Število anketiranih dijakov

Šola	Število dijakov	Odstotek dijakov
Srednja šola za farmacijo, kozmetiko in zdravstvo Ljubljana	57	66,3
Srednja zdravstvena šola Celje	29	33,7
Skupaj	86	100,0

3.1.1.2. Učitelji praktičnega pouka

Vzorec je zajemal štiri učiteljice praktičnega pouka iz programa Kozmetični tehnik. Tri učiteljice imajo visoko strokovno izobrazbo, ena univerzitetno, njihova povprečna delovna doba je 8,5 let.

Zanimalo nas je tudi, ali so učiteljice praktičnega pouka hkrati tudi organizatorice praktičnega usposabljanja z delom in/ali učiteljice strokovno vsebinskih sklopov ter koliko je teh sklopov.

Tabela 13: Vloga učitelja v šoli (možnih je bilo več odgovorov)

Vloga	Število učiteljev
Učitelj praktičnega pouka	4
Učitelj strokovno vsebinskih sklopov	3
Organizator praktičnega izobraževanja	1

Ena učiteljica praktičnega pouka je tudi organizatorica praktičnega izobraževanja, tri učiteljice poučujejo tudi strokovno vsebinske sklope (Tabela 14):

- dve učiteljici poučujeta več strokovno vsebinskih sklopov,
- ena učiteljica poučuje tri strokovno vsebinske sklope,
- ena učiteljica poučuje en strokovno vsebinski sklop.

Tabela 14: Število strokovno vsebinskih sklopov, ki jih poučujejo učitelji

Strokovno vsebinski sklop	Število učiteljev
En strokovno vsebinski sklop	1
Dva strokovno vsebinska sklopa	/
Tri strokovno vsebinske sklope	1
Več strokovno vsebinskih sklopov	2
Skupaj	4

3.1.1.3. Organizatorji praktičnega izobraževanja

V vzorec sta bili zajeti dve organizatorici praktičnega izobraževanja, ena ima visoko strokovno izobrazbo in druga univerzitetno, njuna povprečna doba delovnih izkušenj kot organizatork pa je 1,5 let. Obe organizatorici med drugim tudi poučujeta, in sicer ena dva strokovno vsebinska sklopa in druga več.

3.1.1.4. Mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Vzorec je zajemal še 11 mentoric, ki sprejemajo na praktično usposabljanje z delom dijakinje iz programa Kozmetični tehnik. Največ (9 mentoric) ima dokončano srednjo strokovno izobrazbo, ena ima dokončano srednjo poklicno, ena na vprašanje ni odgovorila. Deset jih je napisalo, da so po poklicu kozmetični tehnik, njihova povprečna delovna doba je 9,9 let. Pet izmed anketiranih mentoric ima narejen mojstrski/delovodski/poslovodski izpit.

Tabela 15: Delovno mesto v podjetju

Delovno mesto	Število mentorjev
Direktor	5
Vodja	3
Delavec	2
Drugo: »vse«	1
Skupaj	11

Mentorice smo spraševali tudi po delovnem mestu, ki ga zasedajo v podjetju, v katerem so zaposlene, in dobili sledeče odgovore:

- pet mentoric zaseda mesto direktorja,
- tri mentorice so vodje,
- dve sta delavki,
- ena mentorica je pod drugo dopisala, da je vse od naštetega.

Tabela 16: Velikost podjetja

Velikost podjetja	Število mentorjev
Mikro podjetje	8
Malo podjetje	3
Srednje veliko podjetje	/
Veliko podjetje	/
Skupaj	11

Osem anketiranih mentorice je zaposlenih v mikro podjetju in tri v malem podjetju.

3.1.2. SODELOVANJE MED ŠOLO IN DELODAJALCI

Pri sodelovanju med šolo in delodajalci, pri katerih dijaki opravljajo praktično usposabljanje z delom, nas je zanimal način vzpostavitve stikov, oblike sodelovanja med njimi ter pozitivne in negativne izkušnje, ki so jih ob tem pridobili tako eni kot drugi.

3.1.2.1. O sodelovanju med šolo in delodajalci – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Na praktično usposabljanje z delom odhajajo vsi dijaki, zato je njegova kakovost zelo pomembna. Eden od dejavnikov, kako jo zagotoviti, je nedvomno dobro sodelovanje med šolami in delodajalci. Ključno je, da so mentorji v podjetjih ustrezno seznanjeni z novostmi in spremembami, ki vplivajo na pristop in izvajanje praktičnega izobraževanja pri delodajalcih.

Mentorje smo glede sodelovanja med šolo in delodajalci vprašali:

- na kakšen način se je vzpostavil stik med šolo in njihovim podjetjem (mentorji so odgovarjali na sedem trditev, za katere so izbirali med odgovori Da, Ne, Ne vem),
- na kakšen način sodelujejo s šolo (ocenjevali so štiri trditve na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli; pri prikazu podatkov v tabeli sta oceni 1 in 2 ter 3 in 4 združeni, ker nas je zanimala smer pogostosti odgovorov pri posamezni trditvi),
- po pozitivnih in negativnih izkušnjah njihovega sodelovanja s šolami (odgovarjali so na vprašanje odprtega tipa).

Tabela 17: Na kakšen način se je vzpostavil stik med šolo in vašim podjetjem

Trditev	Da	Ne	Ne vem	Skupaj
	f	f	f	f
Obiskal nas je predstavnik šole.	1	6	/	7
Šola nam je poslala anketni vprašalnik.	3	4	1	8
Šola je organizirala posvet za delodajalce.	2	5	1	8
S šolo smo prišli v stik preko zbornic.	3	5	/	8
Za sodelovanje so nas zaprosili dijaki.	8	/	/	8
Preko najave učnega mesta.	/	8	/	8
Sami smo se obrnili na šolo.	2	7	/	9

Mentorice so glede vzpostavitve stika s predstavniki šole povedale sledeče:

- vse mentorice (8), ki so odgovarjale na vprašanje so dejale, da so jih za sodelovanje zaprosili dijaki,
- manj kot polovica mentoric (3) je dejala, da so s šolo prišle v stik preko zbornic ter da jim je šola poslala anketni vprašalnik,
- dve mentorici sta prišli v stik s šolo preko posveta za delodajalce in ker so se iz podjetja sami obrnili na šolo,
- vse mentorice (8) so dejale, da do stika ne prihaja preko najave učnega mesta.

Tabela 18: Na kakšen način sodelujete s šolo

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Šola organizira strokovna srečanja.	2	8	10
Šola ima organiziran razvojni sosvet.	/	8	8
S šolo imamo skupne projekte.	1	8	9
S šolo sodelujemo preko zbornic (gospodarske in obrtne).	/	9	9

V Tabeli 18 so prikazani odgovori mentoric na vprašanje o načinih sodelovanja s šolo, s katere prihajajo k njim dijakinje na praktično usposabljanje z delom. Razberemo lahko naslednje:

- dve mentorici odgovarjata, da šola vedno (1 odgovor) oziroma pogosto (1 odgovor) organizira strokovna srečanja,
- ena mentorica odgovarja, da imajo s šolo pogosto skupne projekte,
- devet mentoric navaja, da najredkeje sodelujejo s šolo preko zbornic (4 redko in 5 nikoli), osem preko organiziranih razvojnih sosvetov (4 redko, 5 nikoli) in preko skupnih projektov (1 redko, 7 nikoli).

V povezavi s sodelovanjem s šolo smo mentorice vprašali še o pozitivnih in negativnih izkušnjah njihovega sodelovanja s šolami in izvedeli sledeče:

- Pozitivne izkušnje:
 - skupna pripravljenost pomagati dijakinjam,
 - opazen trud, da bi dijakinje s pomočjo delovne prakse odnesle veliko znanja.
- Negativne izkušnje:
 - dijakinje 2. letnika imajo (pre)malo znanja,

- o dijakinje prihajajo na prakso v času, ko je v salonih največ dela, zato se jim ne morejo zadosti posvetiti.

3.1.2.2. O sodelovanju med šolo in delodajalci – organizatorji praktičnega izobraževanja

Temeljna naloga organizatorja praktičnega usposabljanja z delom je skrb za čim bolj uspešno sodelovanje med šolo in delodajalci, ki sprejemajo dijake na praktično usposabljanje z delom. Organizatorji praktičnega izobraževanja načrtujejo dejavnosti priprave na praktično usposabljanje z delom in njegovo izvedbo.

Pri sodelovanju med šolo in delodajalci nas je zanimal način, na katerega organizatorji praktičnega usposabljanja z delom:

- vzpostavijo stik z delodajalci (organizatorji so ocenjevali osem trditvev na tristopenjski lestvici, pri čemer 3 pomeni pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- sodelujejo s podjetji (ocenjevali so štiri trditve na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli; pri prikazu podatkov v tabeli sta oceni 1 in 2 ter 3 in 4 združeni, ker nas je zanimala smer pogostosti odgovorov pri posamezni trditvi).

Tabela 19: Na kakšen način vzpostavljate stik s podjetji, v katerih dijaki opravljajo praktično izobraževanje v delovnem procesu

Trditvev	Pogosto	Redko	Nikoli	Skupaj
	f	f	f	f
Sam/a obiščem podjetja.	1	1	/	2
Podjetjem pošljem anketne vprašalnike, ki jih pripravimo na šoli.	2	/	/	2
S posveti, ki jih organiziram za delodajalce in mentorje (razvojni sosvet idr.).	1	1	/	2
S sodelovanjem šole in podjetja preko zbornice (gospodarske in obrtne).	2	/	/	2
Dijake povabim, da sami predlagajo podjetja, v katerih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom.	2	/	/	2
Podjetjem pošljem obrazec za najavo učnega mesta.	/	1	1	2
Spremljam praktično usposabljanje v podjetjih.	2	/	/	2
Delodajalec se je obrnil na šolo.	1	1	/	2

Obe organizatorki sta o načinu vzpostavitve stika z mentorji v podjetjih povedali, da pogosto povabita dijakinje, da same predlagajo podjetja, v katerih bi želele opravljati praktično

usposabljanje z delom, pogosto pri tem pomagajo zbornice, pogosto tudi poslani anketni vprašalniki in spremljanje praktičnega usposabljanja v podjetjih.

Ena organizatorka je navedla, da začetni stik pogosto vzpostavi tako, da podjetje sama obišče ali pa se na šolo obrne delodajalec. Pogosto se to zgodi tudi skozi razvojne sosvete, redko oziroma nikoli pa do stika ne pride preko najave učnega mesta.

Tabela 20: Na kakšen način sodelujete s podjetji

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Za podjetja organiziramo strokovna srečanja.	1	1	2
Organiziran imamo razvojni sosvet.	1	1	2
S podjetji imamo skupne projekte.	/	2	2
S podjetji sodelujemo preko zbornic (gospodarske in obrtne).	2	/	2

Glede načina sodelovanja sta organizatorki povedali, da s podjetji najpogosteje sodelujejo preko zbornic (1 vedno in 1 pogosto). Ena organizatorka navaja, da za podjetja vedno pripravijo strokovne sosvete, pogosto organizirajo tudi strokovna srečanja, skupne projekte pa, kot je razvidno iz tabele, imajo šole in podjetja le redko.

Tabela 21: Katere teme obravnavate na strokovnih srečanjih

Teme	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Organizacijo in izvedbo praktičnega usposabljanja z delom	2	/	2
Vsebino praktičnega usposabljanja z delom	2	/	2
Oblikovanje odprtega kurikula šole	2	/	2
Potrebe gospodarstva v lokalnem okolju	2	/	2
Pomen sodelovanja šole in podjetij	2	/	2

Na strokovnih srečanjih vedno oziroma pogosto obravnavajo vse v tabeli našete teme.

Nazadnje smo organizatorki vprašali še o pozitivnih in negativnih izkušnjah sodelovanja.

Navedli sta:

- Pozitivne izkušnje:
 - dobra komunikacija, povečini so njihovi nekdanji dijaki,
 - odprtost, komunikativnost, pripravljenost za sodelovanje.
- Negativne izkušnje:

- ne želijo sodelovati, nimajo plačila, stimulacij za delo z dijaki,
- terminsko usklajevanje, varnost pri delu.

Sklenimo. Na osnovi pridobljenih rezultatov, ki so jih podale mentorice v podjetjih in organizatorke praktičnega usposabljanja z delom, ugotavljamo, da do stika med njimi najpogosteje prihaja tako, da dijakinje same predlagajo oziroma za sodelovanje zaprosijo podjetja, v katerih bi želele opravljati praktično usposabljanje z delom. Pri vzpostavitvi začetnega stika večkrat pomagajo tudi zbornice in pa na šoli pripravljene anketni vprašalniki. V okviru nadaljnjega sodelovanja so se kot pogost in uspešen način sodelovanja po mnenju majhnega dela mentoric in organizatorke praktičnega usposabljanja z delom pokazala le za podjetja organizirana strokovna srečanja.

Organizatorke praktičnega usposabljanja z delom dodajata, da je večina podjetij odprtih in pripravljenih za sodelovanje, nekatera pa sodelovanje odklanjajo, saj za delo z dijaki niso dodatno stimulirana oziroma plačana.

3.1.3. NAČRTOVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

Praktično izobraževanje v poklicnem in strokovnem izobraževanju zajema praktični pouk v šoli in praktično usposabljanje z delom pri delodajalcih. Praktični pouk se izvaja vedno bolj celovito, s ciljem pridobivanja tehničnih, tehnoloških, proizvodnih in ekonomskih znanj. V tem procesu naj bi dijaki pridobili temeljna poklicna znanja in spretnosti za opravljanje poklica, delovna praksa, predvidena pri delodajalcih, pa naj bi ta znanja še podkrepila s praktičnimi izkušnjami.

3.1.3.1. O načrtovanju praktičnega pouka – učitelji praktičnega pouka

V okviru načrtovanja praktičnega izobraževanja smo učitelje praktičnega pouka v šoli spraševali, na kakšen način se pripravljajo na izvajanje pouka ter katere vire uporabljajo pri njegovem vsebinskem načrtovanju in izvajanju.

Tabela 22: Način priprave učiteljev na izvajanje praktičnega pouka

Trditvev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Sam/a	4	/	4
Skupaj z učitelji praktičnega pouka	2	1	3
Skupaj z drugimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov/modulov	4	/	4
Skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja	3	1	4
Skupaj z mentorjem praktičnega usposabljanja z delom	/	4	4
Skupaj z učiteljem slovenskega jezika	/	4	4
Skupaj z učiteljem tujih jezikov	1	3	4
Skupaj z učitelji družboslovnih predmetov	1	3	4
Skupaj z učitelji naravoslovnih predmetov	2	2	4

Učiteljice so navedene trditve glede načina priprave na pouk ocenjevale s pomočjo štiristopenjske lestvice, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli; pri prikazu podatkov v tabeli sta oceni 1 in 2 ter 3 in 4 združeni, ker nas je zanimala smer pogostosti odgovorov pri posamezni trditvi.

- Največ učiteljic (4) se na izvajanje praktičnega pouka vedno (3) oz. pogosto (1) pripravi samostojno in skupaj z drugimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov/modulov (od tega 3 pogosto in 1 vedno).
- Tri učiteljice se pripravljajo skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja (2 vedno in 1 pogosto).
- Dve učiteljici se pripravljata skupaj z učitelji praktičnega pouka (1 vedno in 1 pogosto) ter z učitelji naravoslovnih predmetov (1 vedno in 1 pogosto).

Redkeje oziroma nikoli pa se učiteljice ne pripravljajo skupaj z mentorjem praktičnega usposabljanja z delom (1 redko, 3 nikoli) in učitelji drugih predmetov (slovenskega jezika, tujega jezika, družboslovnih predmetov).

Učiteljicam smo tudi dali možnost dopisati druge načine priprave, vendar jih niso.

Tabela 23: Viri vsebinskega načrtovanja in izvajanja praktičnega pouka

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Katalogi znanj za strokovno vsebinske sklope	4	/	4
Izvedbeni kurikulum	4	/	4
Strokovna literatura	4	/	4
Lastne izkušnje	4	/	4
Nasveti kolegov	3	1	4
Načrt ocenjevanja znanja (minimalni standardi znanj, kriteriji ocenjevanja)	4	/	4
Izpitni katalogi	4	/	4
Poročilo o praktičnem izobraževanju dijaka	1	3	4

Nadalje so nas zanimali viri, ki jih učitelji uporabljajo za vsebinsko načrtovanje in izvajanje praktičnega pouka. Učitelji so ocenjevali osem trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli; pri prikazu podatkov v tabeli sta oceni 1 in 2 ter 3 in 4 združeni, ker nas je zanimala smer pogostosti odgovorov pri posamezni trditvi.

Kot lahko vidimo v Tabeli 23, vse učiteljice (4) uporabljajo večino naštetih virov vedno oziroma pogosto, izjema je le Poročilo dijakov o praktičnem izobraževanju, ki ga pogosto uporablja le ena učiteljica.

3.1.3.2. O načrtovanju praktičnega usposabljanja z delom – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tudi mentorje smo spraševali po pripravah in virih za načrtovanje in izvajanje mentorstva. Pri prvem vprašanju so mentorji odgovarjali na štiri postavljene trditve (trditve so ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli), pri drugem vprašanju pa na deset trditev po enaki štiri stopenjski lestvici.

Pri prikazu podatkov v tabelah sta oceni 1 in 2 združeni ter 3 in 4 združeni, ker nas je zanimala smer pogostosti odgovorov pri posamezni trditvi.

Tabela 24: Na kakšen način se pripravljate na izvajanje mentorstva

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Sam/a	5	4	9
Skupaj z učitelji praktičnega pouka na šoli	1	8	9
Skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja na šoli	1	8	9
S kolegi v podjetju	8	/	8

Mentorice so pri vprašanju o načinih priprav na izvajanje mentorstva povedale:

- največ (8) se jih vedno (7) oziroma pogosto (1) pripravi s kolegi v podjetju,
- pet se jih vedno pripravi samostojno,
- osem mentoric se redko (2) oziroma nikoli (6) ne pripravlja skupaj z učitelji praktičnega pouka na šoli ali z organizatorjem praktičnega izobraževanja na šoli (3 redko in 5 nikoli).

Ena mentorica je pod možnost drugo še dopisala, da je »način priprave odvisen od vajenca in njegovega sodelovanja«.

Tabela 25: Viri vsebinskega načrtovanje in izvajanja praktičnega usposabljanja z delom

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Nasveti nadrejenih in drugih kolegov	7	2	9
Priporočila oz. smernice, ki jih pripravijo na šoli	6	4	10
Priporočila oz. smernice, ki jih pripravijo zbornice (obrtne, gospodarska ...)	4	5	9
Napotnica za praktično usposabljanje	8	2	10
Kriteriji za ocenjevanje	8	1	9
Poročilo o praktičnem izobraževanju dijaka	7	3	10
Strokovna literatura	8	2	10
Lastne izkušnje	10	/	10
Katalogi znanj za strokovno vsebinske sklope	6	3	9
Izpitni katalogi	2	7	9

Mentorice pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom najbolj pogosto uporabljajo sledeče vire:

- vse mentorice (10) se vedno (9) oziroma pogosto (1) opirajo na lastne izkušnje,
- osem mentoric vedno (7) oziroma pogosto (1) uporablja napotnico za praktično usposabljanje, kriterije za ocenjevanje (6 vedno in 2 pogosto) ter strokovno literaturo (7 vedno in 1 pogosto),

- sedem mentorice (5 vedno in 2 pogosto) si pomaga z nasveti nadrejenih in drugih kolegov in s Poročilom o praktičnem izobraževanju dijaka (4 vedno in 3 pogosto).

Sklenimo. Vse učiteljice se na izvajanje praktičnega pouka pripravljajo same in skupaj z učitelji strokovno vsebinskih sklopov/modulov. Večina se pripravlja skupaj z organizatorjem praktičnega usposabljanja z delom, z drugimi učitelji praktičnega pouka ter z učitelji naravoslovnih predmetov. Pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju pouka izhajajo iz katalogov znanj za strokovno vsebinske sklope, izpitnih katalogov, strokovne literature, izvedbenega kurikula, načrta ocenjevanja znanja, opirajo pa se tudi na lastne izkušnje in nasvete kolegov. Na izvajanje praktičnega pouka se redko oziroma nikoli ne pripravijo skupaj z mentorjem praktičnega usposabljanja z delom ali z učitelji splošnoizobraževalnih predmetov.

Vse mentorice se na izvajanje mentorstva pripravljajo skupaj s kolegi v podjetju, večina priprave opravi sama (redko oziroma nikoli skupaj z učitelji praktičnega pouka ali z organizatorjem praktičnega izobraževanja na šoli). Pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom se vse mentorice opirajo na lastne izkušnje, sledijo napotnica za praktično usposabljanje, kriteriji za ocenjevanje, strokovna literatura ter drugi viri. Večinoma pa ne uporabljajo izpitnih katalogov.

3.1.4. POVEZOVANJE SPLOŠNEGA, STROKOVNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA V PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU

Skladno z Izhodišči za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja (2001) se pomemben cilj prenove nanaša na povezovanje splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v problemsko strukturiran izobraževalni program. Povezanost znanj se dosega skozi koncept kompetenc (tako poklicnih kot ključnih) in v okviru strokovno vsebinskih sklopov.

V tem kontekstu smo dijake, učitelje in mentorje spraševali, kako se je omenjeni koncept po njihovem mnenju uveljavil v praktičnem izobraževanju.

3.1.4.1. O povezovanju splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v praktičnem izobraževanju – dijaki

Dijaki so izrazili mnenje o tem:

- kako se pouk splošnih predmetov povezuje s praktičnim poukom, kako povezujejo znanje strokovno vsebinskih sklopov s praktičnim poukom ter kako se praktični pouk v šoli dopolnjuje s praktičnim usposabljanjem na delovnem mestu (ocenjevali so pet trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko, 1 nikoli),
- kako se strokovno vsebinski sklopi povezujejo s praktičnim usposabljanjem z delom (dijaki so ocenjevali pet trditev na enaki štiristopenjski lestvici),
- kako se strokovna teorija povezuje z delovnimi nalogami (ocenjevali so dve trditvi na enaki štiristopenjski lestvici).

Pri prikazu podatkov v tabelah sta oceni 1 in 2 ter 3 in 4 združeni, ker nas je zanimala smer pogostosti odgovorov pri posamezni trditvi.

Tabela 26: Povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj v šoli

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Učenje praktičnega pouka in slovenščine se dopolnjujeta.	14	17,7	65	82,3	79	100
Učenje praktičnega pouka in tujega jezika se dopolnjujeta.	20	26,0	57	74,0	77	100
Teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov znam uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog.	66	83,6	13	16,4	79	100
Izkušnje praktičnega pouka mi omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije.	69	87,3	10	12,7	79	100
Praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu se vsebinsko dopolnjujeta.	61	81,3	14	18,7	75	100
Izvajanje praktičnega pouka spremlja učiteljeva razlaga strokovne teorije.	63	80,8	15	19,2	78	100

Povezanost splošnih, strokovnih in praktičnih znanj se po mnenju vprašanih dijakinj kaže takole (Tabela 26, Tabela 27):

- Večina dijakinj (83,6%) teoretično znanje, pridobljeno pri strokovno vsebinskih sklopih, zna uporabiti pri praktičnih nalogah (vedno 22,8%, pogosto 60,8%) in obratno, se pravi, da dijakinjam (87,3%) izkušnje, pridobljene pri praktičnem pouku, omogočajo (vedno 44,3% in pogosto 43%) boljše razumevanje strokovne teorije.

- Vedno (41%) oziroma pogosto (39,7%) učiteljice ob izvajanju praktičnega pouka dijakinjam razložijo tudi strokovno teorijo (tako pravi 80,8% dijakinj).
- Splošni predmeti (slovenščina, tuj jezik) so po mnenju večjega dela vprašanih dijakinj s praktičnim poukom slabše povezani. 45,6% dijakinj namreč meni, da se učenje praktičnega pouka in slovenščine nikoli ne dopolnjujeta oziroma se dopolnjujeta redko (36,7%). Ravno tako je 38,8% dijakinj mnenja, da se učenje praktičnega pouka in tujega jezika ne dopolnjujeta oziroma se le redko dopolnjujeta (40,3%).
- Večji del dijakinj (okoli 80%) meni, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu vedno (24%) oziroma pogosto (57,3%) vsebinsko prepletata in dopolnjujeta. Tudi teoretično (strokovno) znanje, ki ga dijakinje pridobivajo pri pouku v šoli, znajo vedno (52,2%) oz. pogosto (41,3%) uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu (93,8%).
- 79% vprašanih dijakinj pravi, da se pri delodajalcu naučijo veliko novega. Od teh se jih 51,9% vedno nauči veliko novega, pogosto pa se veliko novega nauči 27,2% dijakinj.
- Izvajanje delovnih nalog je vedno (21%) oziroma pogosto (59,3%) tudi podprto z razlago strokovne teorije, tako pravi 80,2% vprašanih dijakinj.

Tabela 27: Povezovanje strokovnih in praktičnih znanj pri delodajalcu

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov znam uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu.	66	83,5	13	16,5	79	100
Izkušnje na praksi pri delodajalcu mi omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije.	73	90,1	8	9,9	81	100
Pridobljeno strokovno znanje v šoli znam uporabiti v delovnem procesu pri delodajalcu.	75	93,8	5	6,3	80	100
Pri delodajalcu opravljam tudi dela, ki niso povezana z nalogami mojega bodočega poklica.	35	43,2	46	56,8	81	100
Pri izvajanju delovnih nalog pri delodajalcu se naučim stvari, ki se jih nisem v šoli.	64	79,0	17	21,0	81	100
Izvajanje delovne naloge spremlja mentorjeva razlaga strokovne teorije.	65	80,2	16	19,8	81	100

3.1.4.2. O povezovanju splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v praktičnem izobraževanju – učitelji praktičnega pouka

Tako kot dijake smo tudi učitelje praktičnega pouka spraševali po njihovih ocenah o tem:

- kako se povezovanje znanj uresničuje v praksi (učitelji praktičnega pouka so odgovarjali na šest trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- ali pri praktičnem pouku dijakom razložijo tudi strokovno teorijo (odgovarjali so na trditev na enaki štiristopenjski lestvici).

Pri prikazu podatkov v tabeli sta oceni 1 in 2 ter 3 in 4 združeni, ker nas je zanimala smer pogostosti odgovorov pri posamezni trditvi.

Tabela 28: Povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj v šoli

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Učenje praktičnega pouka in slovenščine se dopolnjuje.	2	66,7	1	33,3	3	100
Učenje praktičnega pouka in tujega jezika se dopolnjuje.	3	75	1	25,0	4	100
Dijaki znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog.	4	100	/	/	4	100
Izkušnje praktičnega pouka dijakom omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije.	4	100	/	/	4	100
Praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu se vsebinsko dopolnjujeta.	4	100	/	/	4	100
Dijaki znajo pridobljeno strokovno znanje v šoli uporabiti pri praktičnem pouku.	4	100	/	/	4	100
Med izvajanjem delovnih nalog dijakom razložim tudi strokovno teorijo.	3	100	/	/	3	100

Vse oziroma večina vprašanih učiteljic odgovarja, da se koncept povezovanja znanj (splošnih, strokovnih in praktičnih) v praksi uresničuje. Dijakinje po mnenju učiteljic:

- znajo strokovno znanje, pridobljeno pri strokovno vsebinskih sklopih, vedno (tako odgovarjata 2 učiteljici) oziroma pogosto (tako odgovarjata 2 učiteljici) uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog tako v šoli kot pri delodajalcu (4 odgovori vedno),
- z izkušnjami, pridobljenimi pri izvajanju praktičnih nalog, vedno (3 odgovori) oziroma pogosto (1 odgovor) bolje razumejo strokovno teorijo.

Po oceni večjega dela učiteljic se udejanja tudi povezanost med splošnoizobraževalnimi predmeti (slovenščina, tuj jezik) in praktičnim poukom. Vse anketirane učiteljice (3) se tudi strinjajo, da dijakinjam med izvajanjem delovnih nalog vedno razložijo strokovno teorijo.

3.1.4.3. O povezovanju splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v praktičnem izobraževanju – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tudi pri mentorjih praktičnega usposabljanja z delom smo preverjali:

- kako se uresničuje koncept povezovanja znanj (mentorji so odgovarjali na pet trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- ali pri praktičnem usposabljanju z delom dijakom razložijo tudi strokovno teorijo (odgovarjali so na trditev na enaki štiristopenjski lestvici).

Pri prikazu podatkov v tabeli sta oceni 1 in 2 ter 3 in 4 združeni, ker nas je zanimala smer pogostosti odgovorov pri posamezni trditvi.

Tabela 29: Povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / mikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Dijaki znajo teoretično znanje uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog.	8	72,7	3	27,3	11	100
Dijakom izkušnje, pridobljene pri nas, omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije.	10	100	/	/	10	100
Pridobljeno strokovno znanje v šoli znajo dijaki uporabiti v delovnem procesu.	8	80,0	2	20,0	10	100
Med izvajanjem strokovnih nalog dijakom razložim tudi strokovno teorijo.	9	81,8	2	18,2	11	100
Pri izvajanju delovnih nalog se dijaki naučijo stvari, ki se jih niso v šoli.	11	100	/	/	11	100
Dijaki opravljajo tudi dela, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica.	4	36,4	7	63,6	11	100

Kot je razvidno iz zgornje tabele (Tabela 29), večina mentoric, podobno kot učiteljice, navaja, da se povezovanje znanj v praksi uresničuje. Deset mentoric je mnenja, da dijakinjam znanje in izkušnje, ki jih pridobivajo v delovnem procesu, vedno (8 odgovorov) oziroma pogosto (2 odgovora) omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije in nadgradnjo v znanju. Znanje, ki so ga dijakinje pridobile v šoli, pa znajo, po mnenju osmih vprašanih mentoric, vedno (6 odgovorov) oziroma pogosto (2 odgovora) uporabiti pri samem izvajanju praktičnih nalog.

Štiri od 11 vprašanih mentoric še meni, da dijakinje pri njih vedno (1 odgovor) oziroma pogosto (3 odgovori) opravljajo tudi dela, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica.

Sklenimo. Večina dijakinj ocenjuje, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu vsebinsko prepletata in dopolnjujeta in da je izvajanje praktičnega izobraževanja vedno oziroma pogosto podprto z razlago strokovne teorije. Večina dijakinj se strinja, da jim izkušnje praktičnega pouka omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije ter da teoretično znanje, pridobljeno pri strokovno vsebinskih sklopih, znajo uporabiti pri praktičnih nalogah. Učenje praktičnega pouka in slovenščine ter praktičnega pouka in tujega jezika pa se po mnenju enakega deleža dijakinj redko/nikoli (ne) dopolnjujeta.

Večji del učiteljic ocenjuje, da se koncept povezovanja znanj (splošnih, strokovnih in praktičnih) v praksi uresničuje. Dijakinje znajo pridobljeno strokovno znanje v šoli uporabiti pri praktičnem pouku in na praksi pri delodajalcu, izkušnje praktičnega izobraževanja pa dijakinjam omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije. Vse učiteljice ocenjujejo, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu vsebinsko dopolnjujeta. Hkrati pa jih približno tri četrtine meni, da se tudi praktični pouk in splošnoizobraževalni predmeti (slovenščina, tuj jezik) medsebojno dopolnjujejo.

Večina mentoric podobno kot učiteljice ocenjuje, da se povezovanje teorije in prakse v izobraževalnem programu uresničuje.

3.1.5. ELEMENTI INTEGRIRANIH KLJUČNIH KVALIFIKACIJ

Pri pripravi novih izobraževalnih programov se je uveljavil kompetenčni pristop, kjer so ključne kompetence konkretizirane kot integrirane ključne kvalifikacije. Z integriranimi ključnimi kvalifikacijami se na specifičen način dosejajo določeni cilji programa. Gre za kroskurikularne vsebine, ki so opredeljene s katalogi znanj in prečijo celotni kurikulum (Milekšič v Klarič idr. 2008). Poimenovane so takole: informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje, podjetništvo, socialne spretnosti, učenje učenja, zdravje in varnost pri delu, okoljska vzgoja ter načrtovanje in vodenje kariere.

Pri integriranih ključnih kvalifikacijah nas je zanimalo, kako se po mnenju dijakov, učiteljev praktičnega pouka in mentorjev praktičnega usposabljanja z delom uresničujejo elementi integriranih ključnih kvalifikacij v šoli pri praktičnem pouku ter na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcih.

Dijaki so odgovarjali na 16 trditev (s trditvami smo skušali zajeti posamezne elemente integriranih ključnih kvalifikacij), ki so jih ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli.

Učitelji praktičnega pouka in mentorji praktičnega usposabljanja z delom so odgovarjali na osem trditev (s trditvami smo skušali zajeti posamezne elemente integriranih ključnih kvalifikacij) na enaki štiristopenjski lestvici.

Pri interpretaciji podatkov v tabelah smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili, ker nas je zanimala smer pogostosti odgovorov pri posamezni trditvi.

3.1.5.1. Okoljska vzgoja

Z okoljsko vzgojo naj bi dijaki pridobili znanje, vrednote, stališča in spretnosti za reševanje okoljskih problemov. Kolikšen poudarek temu namenjajo učitelji in mentorji v podjetjih, je razvidno iz Tabele 30.

Tabela 30: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij: varovanje okolja

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake seznanjamo s pomenom varovanja okolja.	10	100	/	/	10	100
Dijaki: Na praksi pri delodajalcu me seznanjajo s pomenom varovanja okolja.	55	68,8	25	31,3	80	100
Učitelji: Dijake seznanjam s pomenom varovanja okolja.	4	100	/	/	4	100
Dijaki: Učitelji praktičnega pouka me seznanjajo s pomenom varovanja okolja.	56	72,7	21	27,3	77	100

S pomenom varovanja okolja so po mnenju vseh štirih učiteljic dijakinje pri pouku vedno (3) oziroma pogosto (1) seznanjene. Po mnenju vseh desetih mentoric, ki so odgovarjale na vprašanje, so dijakinje vedno (9) oziroma pogosto (1) s pomenom varovanja okolja seznanjene tudi v delovnem procesu. Pri dijakinjah so odstotki strinjanja nekoliko nižji -

72,7% dijakinj meni, da učiteljice praktičnega pouka poudarjajo pomen varovanja okolja v precejšnji meri (30,2% dijakinj meni, da vedno, 42%, da pogosto), medtem ko je pri mentoricah tako le v 68,8% (59% vedno in 9,8% pogosto).

3.1.5.2. Socialne spretnosti

Zanimalo nas je mnenje učiteljev praktičnega pouka, mentorjev praktičnega usposabljanja z delom in dijakov o tem, kako pogosto dijaki odgovorno opravljajo delovne naloge pri praktičnem izobraževanju ter če dobro sodelujejo s sošolci oziroma z zaposlenimi v podjetju.

Tabela 31: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij: socialne spretnosti

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijaki odgovorno opravljajo delovne naloge.	10	100	/	/	10	100
Dijaki: Naloge, ki mi jih naložijo pri delodajalcu, opravljam odgovorno.	75	92,6	6	7,4	81	100
Učitelji: Dijaki odgovorno opravljajo delovne naloge.	4	100	/	/	4	100
Dijaki: Naloge, ki mi jih naloži učitelj praktičnega pouka, opravljam odgovorno.	75	97,4	2	2,6	77	100
Mentorji: Pri opravljanju delovnih nalog dijaki dobro sodelujejo z zaposlenimi.	10	100	/	/	10	100
Dijaki: Pri izvajanju delovnih nalog z zaposlenimi dobro sodelujem.	79	97,5	2	2,5	81	100
Učitelji: Pri praktičnem pouku dijaki dobro sodelujejo.	4	100	/	/	4	100
Dijaki: Pri praktičnem pouku s sošolci dobro sodelujem.	71	93,4	5	6,6	76	100

Več kot 90% delež dijakinj ocenjuje, da naloge, ki jih dobijo pri pouku, vedno (73,2%) oziroma pogosto (24,2%) odgovorno opravljajo, naloge, ki jih dobijo pri delodajalcu, pa odgovorno vedno (62,6%) oziroma pogosto opravi 30% dijakinj. S tem se strinja tudi vseh deset mentoric (9 vedno, 1 pogosto) in vse štiri učiteljice (3 vedno in 1 pogosto). Vse mentorice praktičnega usposabljanja z delom in vse učiteljice se še strinjajo, da dijakinje pri opravljanju delovnih nalog vedno (9) oziroma pogosto (1) dobro sodelujejo z zaposlenimi v podjetju in med seboj pri pouku (4 vedno). Enakega mnenja je tudi večina (več kot 93%) dijakinj.

3.1.5.3. Informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje

Poznavanje in uporaba sodobne računalniške tehnologije ter programske opreme je pomemben element informacijsko-komunikacijske pismenosti. Kako pogosto dijake učitelji in mentorji spodbujajo k njeni uporabi, pa prikazujemo v nadaljevanju.

Tabela 32: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij: informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake spodbujamo, da uporabljajo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	8	72,7	3	27,3	11	100
Dijaki: Pri delodajalcu me spodbujajo, da uporabljam sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	55	69,6	24	30,4	79	100
Učitelji: Dijake spodbujam, da pri praktičnem pouku uporabljajo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	3	75,0	1	25,0	4	100
Dijaki: Učitelj pri praktičnem pouku me spodbuja, da uporabljam sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	52	67,5	25	32,5	77	100

Tri učiteljice praktičnega pouka in osem mentoric v podjetjih dijakinje vedno spodbuja k uporabi sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije, od tega dve učiteljici vedno, ena pogosto ter šest mentoric vedno in dve pogosto. Tretjina dijakinj pa ocenjuje, da temu ni tako oziroma da so spodbude redke. 17,6% jih pravi, da učiteljice redko spodbujajo k uporabi sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije, 14,9% dijakinj pa pravi, da teh spodbud sploh ni. Tudi delodajalci po pričevanju dijakinj redko (17,6% odgovorov) oziroma nikoli (12,8% odgovorov) ne spodbujajo k uporabi sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije.

3.1.5.4. Podjetništvo

Tabela 33: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij: podjetništvo

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake seznanjamo z načini poslovnega komuniciranja.	10	90,9	1	9,1	11	100
Dijaki: Pri delodajalcu me seznanjajo z načini poslovnega komuniciranja.	60	74,1	21	25,9	81	100
Učitelji: Dijake seznanjam z načini poslovnega komuniciranja.	4	100	/	/	4	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka me seznanja z načini poslovnega komuniciranja.	53	69,7	23	30,3	76	100

Podatki, prikazani v Tabeli 33 kažejo, da se vse štiri učiteljice (3 vedno, 1 pogosto), vseh deset mentoric (7 vedno, 3 pogosto) in večina dijakinj (okoli 70%) strinja s trditvijo o seznanjanju oziroma seznanjenosti z načini poslovnega komuniciranja tako pri praktičnem pouku kot pri praktičnem usposabljanju z delom. 30,3% vprašanih dijakinj pa meni, da jih učiteljice praktičnega pouka o tem le redko (27,6%) oziroma nikoli (2,6%) ne seznanjajo, redko (22,2%) oziroma nikoli (3,7%) niso z omenjeno vsebino seznanjene niti na praktičnem usposabljanju z delom v podjetju.

3.1.5.5. Zdravje in varnost pri delu

Tabela 34: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij: zdravje in varnost pri delu

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Od dijakov pričakujemo, da skrbijo za varnost pri delu.	11	100	/	/	11	100
Dijaki: Pri delodajalcu pričakujejo, da skrbim za varnost pri delu.	74	93,7	5	6,3	79	100
Učitelji: Od dijakov pričakujem, da skrbijo za varnost pri delu.	4	100	/	/	4	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka pričakuje, da skrbim za varnost pri delu.	72	93,5	5	6,5	77	100
Mentorji: Od dijakov pričakujemo, da skrbijo za zdravje pri delu.	11	100	/	/	11	100
Dijaki: Pri delodajalcu pričakujejo, da skrbim za zdravje pri delu.	76	93,8	5	6,2	81	100
Učitelji: Od dijakov pričakujem, da skrbijo za	4	100	/	/	4	100

zdravje pri delu.						
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka pričakuje, da skrbim za zdravje pri delu.	73	94,8	4	5,2	77	100

Od dijakinj se pri praktičnem pouku in pri praktičnem usposabljanju z delom pričakuje, da skrbijo za zdravje in varnost pri delu. To so potrdile skoraj vse vprašane mentorice, učiteljice in tudi dijakinje. Vse štiri učiteljice vedno pričakujejo, da dijakinje skrbijo za varnost pri delu, temu pritrjuje tudi dobrih 90% dijakinj (69,7% vedno, 23,8% pogosto). Vedno (5) oziroma pogosto (3) tudi mentorice pričakujejo, da dijakinje skrbijo za varnost pri delu. Tudi temu pritrjuje dobrih 90% dijakinj (64,9% vedno, 28,8% pogosto).

Enako tudi vse učiteljice (4) in mentorice (11) od dijakinj vedno pričakujejo, da skrbijo za zdravje pri delu. Učiteljicam to trditev potrjuje 94,8% dijakinj, pravijo, da učiteljice praktičnega pouka vedno (72,8%) oziroma pogosto (22%) pričakujejo, da skrbijo za zdravje pri delu. Mentorice pa pritrjuje 93,8% dijakinj, od tega jih 55,4% pravi, da vedno od njih pričakujejo, da skrbijo za zdravje pri delu, 38,4% pa jih pove, da to od njih pričakujejo pogosto.

3.1.5.6. Načrtovanje in vodenje kariere

Tabela 35: Uresničevanje integriranih ključnih kvalifikacij: načrtovanje in vodenje kariere

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake seznanjamo s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	7	70,0	3	30,0	10	100
Dijaki: Pri delodajalcu me seznanjajo s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	61	75,3	20	24,7	81	100
Učitelji: Dijake sem seznanil/a s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	3	75,0	1	25,0	4	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka me je seznanil s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	55	72,4	21	27,6	76	100

O pomenu oglaševanja izdelkov in storitev se dijakinje pri delodajalcu vedno (25,9%) oz. pogosto (49,4%) seznanjajo, pri praktičnem pouku pa malce manj: da je to vedno, pravi 36,8% dijakinj, in da je pogosto, 35,6% dijakinj, da je to redko (22,4%) oz. nikoli (5,3%) je navedlo 27,6% dijakinj. Dve vprašani mentorici in ena vprašana učiteljica dijakinje z omenjenim elementom ključne kvalifikacije redko seznanjajo, ena mentorica pa nikoli.

Sklenimo. Posamezni elementi integriranih ključnih kvalifikacij (okoljska vzgoja, socialne spretnosti, informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje, podjetništvo, zdravje in varnost opri delu, načrtovanje in vodenje kariere) se po oceni dijakinj, učiteljic in mentorice pri praktičnem pouku v šoli in pri praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcih različno udeležujejo.

Skoraj vse dijakinje navajajo, da naloge, ki jih dobijo pri praktičnem izobraževanju, opravljajo odgovorno, da s sošolci in z zaposlenimi v podjetjih dobro sodelujejo (elementi integriranih ključnih kvalifikacij: socialne spretnosti). To so potrdile tudi vse učiteljice in mentorice.

Pri praktičnem pouku v šoli in na praktičnem usposabljanju pri delodajalcu večji del dijakinj skrbi za varnost in zdravje pri delu (elementi integriranih ključnih kvalifikacij: zdravje in varnost pri delu), kar od njih pričakujejo tudi vse vprašane učiteljice in mentorice.

Vse učiteljice in mentorice ocenjujejo, da so s pomenom varovanja okolja (elementi integriranih ključnih kvalifikacij: okoljska vzgoja) dijakinje pri praktičnem izobraževanju seznanjene, tako pravi tudi večji del dijakinj (okoli 70%).

Več kot 70% učiteljic praktičnega pouka in mentorice praktičnega usposabljanja z delom dijakinje spodbuja k uporabi sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije (elementi integriranih ključnih kvalifikacij: informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje), tretjina dijakinj pa pravi, da so spodbude redke oziroma jih ni.

Okoli 30% dijakinj meni, da so pri praktičnem pouku in na praktičnem usposabljanju z delom redko oziroma nikoli seznanjene z načini poslovnega komuniciranja (elementi integriranih ključnih kvalifikacij: podjetništvo) in s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev (elementi integriranih ključnih kvalifikacij: načrtovanje in vodenje kariere) (tako meni okoli 25% dijakinj). Ocene učiteljic in mentorice se od navedenih ocen dijakinj razlikujejo in pravijo, da jih z omenjenimi elementi ključnih kvalifikacij vedno oziroma pogosto seznanjajo.

3.1.6. OCENJEVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

Nov koncept ocenjevanja, ki je sledil novemu konceptu izobraževalnih programov, poudarja pomen celostnih dosežkov in celostne usposobljenosti posameznika za poklic. Sestavni del novega koncepta ocenjevanja je letno načrtovanje preverjanja in ocenjevanja, ki ga predpisuje

tudi Pravilnik o ocenjevanju znanja v novih programih srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja (Ur. l. RS, št. 78/2007). V načrtu ocenjevanja znanja so opredeljene vse aktivnosti oziroma dejavnosti, povezane s preverjanjem in ocenjevanjem znanja. Načrt ocenjevanja znanja pripravi programski učiteljski zbor (Zupanc in drugi, str.10).

Ocenjevanje praktičnega pouka in strokovne teorije skupaj predstavljata ocene strokovnih vsebinskih sklopov/modulov. Ocene sooblikujejo učitelji strokovne teorije z učitelji praktičnega pouka ali organizatorji oziroma mentorji praktičnega usposabljanja z delom. Mentor spremlja napredovanje v razvoju kompetenc (ključnih in poklicnih) in ocenjuje dijaka pri nalogah, ki izhajajo iz programa. O dijakovem napredku mentor vodi dokumentacijo in z njo vsaj enkrat na leto pisno seznanijo šolo in dijakove starše (Justinek in drugi, str. 51 - 61).

3.1.6.1. O ocenjevanju praktičnega pouka – učitelji praktičnega pouka

Na področju ocenjevanja znanja pri praktičnem pouku smo učitelje spraševali:

- kdaj najpogosteje ocenjujejo dijake (učitelji so izbirali med tremi odgovori),
- o načinih ocenjevanja (odgovarjali so na sedem trditev, ki so jih ocenjevali z ocenami od 1 do 4, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- o virih, na katere se pri ocenjevanju opirajo (odgovarjali so na pet trditev, ki so jih ocenjevali z ocenami od 1 do 4, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- o deležu praktičnega pouka pri končni oceni strokovno vsebinskega sklopa (odprto vprašanje).

Pri prikazu podatkov v tabelah sta oceni 1 in 2 ter 3 in 4 združeni, ker nas je zanimala smer pogostosti odgovorov pri posamezni trditvi.

Tabela 36: Čas ocenjevanja dijakov pri praktičnem pouku

Trditev	Število učiteljev
Sproti	3
Na koncu učne enote	1
Na koncu ocenjevalnega obdobja	/
Skupaj	4

Tri učiteljice navajajo, da najpogosteje ocenjujejo dijakinje sproti, ena učiteljica pa na koncu učne enote. Nobena anketirana učiteljica ne ocenjuje samo na koncu ocenjevalnega obdobja.

Tabela 37: Načini ocenjevanja pri praktičnem pouku

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Pisno ocenjevanje	1	3	4
Ocenjevanje izdelka oz. storitev	4	/	4
Ocenjevanje projekta	4	/	4
Ustno, z vprašanji o dejstvih in podatkih, definicijah, razlagah, postopkih	3	1	4
Ustno, s problemskimi vprašanji	3	1	4
Ustno, s predstavitvijo izdelka	3	1	4
Ocenjevanje Poročila o praktičnem izobraževanju	1	3	4

Vse učiteljice praktičnega pouka (4) odgovarjajo, da vedno (3 odgovori) oziroma pogosto (1 odgovor) ocenjujejo izdelek oziroma storitev ter različne projekte (tri učiteljice vedno, ena pogosto). Sledi ustno ocenjevanje z vprašanji o dejstvih in podatkih, definicijah, razlagah in postopkih ter s problemskimi vprašanji (tako vedno ocenjuje ena učiteljica, pogosto dve učiteljici). Najmanj pogosta oblika ocenjevanja je pisno ocenjevanje ter ocenjevanje Poročila o praktičnem izobraževanju.

Tabela 38: Na kaj se naslanjate pri ocenjevanju znanja dijakov?

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Na cilje iz katalogov znanj strokovno vsebinskih sklopov	4	/	4
Na minimalne standarde, ki so opredeljeni v načrtu ocenjevanja	4	/	4
Na kriterije, ki jih sam/a pripravim	3	1	4
Na lastno znanje in izkušnje iz preteklih let poučevanja	3	1	4
Na dogovor z ostalimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov/modulov	4	/	4

Vse učiteljice (4) so dejale, da se pri ocenjevanju znanja dijakinj opirajo na minimalne standarde (3 vedno, 1 pogosto), ki so opredeljeni v načrtu ocenjevanja, na cilje iz katalogov znanj strokovno vsebinskih sklopov (3 vedno, 1 pogosto) ter na dogovor z ostalimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov oziroma modulov (2 vedno in 2 pogosto). Na lastno znanje ter pretekle izkušnje se opirajo tri učiteljice (ena vedno in 2 pogosto), ravno tako se na lastno postavljene kriterije opirajo tri učiteljice (1 vedno in 2 pogosto).

Učiteljice smo na temo ocenjevanja še vprašali, kako poteka ocenjevanje na koncu ocenjevalnega obdobja oziroma ob koncu šolskega leta, kako z učitelji strokovne teorije oblikujejo končno oceno ter kolikšen delež končne ocene znotraj strokovno vsebinskega sklopa/modula predstavlja ocena praktičnega pouka, vendar na vprašanja nismo dobili odgovorov.

3.1.6.2. O ocenjevanju praktičnega usposabljanja z delom – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Na področju ocenjevanja praktičnega usposabljanja z delom nas je zanimalo, ali mentorji po končanem praktičnem usposabljanju z delom obvestijo šolo o prisotnosti in napredovanju dijakov, in če to storijo, kaj konkretno sporočijo šoli. Prosili smo jih za utemeljitev tudi v primeru, če šole ne obvestijo. Odgovore smo združili in kategorizirali, kjer je to bilo mogoče.

Tabela 39: Ali o prisotnosti in napredovanju dijaka po končanem praktičnem usposabljanju obvestite šolo?

Obvestite šolo?	Število mentorjev
Da	4
Ne	5
Skupaj	9

Štiri mentorice šolo o prisotnosti in napredovanju dijakinj obvestijo, in sicer so tri napisale, sledeče:

- *»Izpišem ocenjevalni obrazec, kjer so učitelji seznanjeni z delom dijaka, lahko pa nas tudi pokličejo po telefonu.«*
- *»Izpolnim anketo.«*
- *»Izpolnimo vprašalnik šole in ocenjevalni obrazec.«*

Pet mentoric šole ne obvesti, dve sta navedli naslednje razloge:

- *»Ker svoje mnenje napišem v delavniški dnevnik.«*
- *»Šola tega ne zahteva.«*

Sklenimo. Večina učiteljic praktičnega pouka ocenjuje dijakinje sproti, ena učiteljica pa na koncu učne enote. Vse učiteljice pri praktičnem pouku vedno oziroma pogosto ocenjujejo izdelek/storitve in projekte, sledijo vsi ostali načini ocenjevanja z izjemo pisnega

ocenjevanja ter ocenjevanja Poročila o praktičnem izobraževanju (vedno oziroma pogosto ju uporablja ena učiteljica).

Učiteljice se pri ocenjevanju znanja dijakinj najpogosteje opirajo na cilje, zapisane v katalogih znanj za strokovno vsebinske sklope, minimalne standarde, opredeljene v načrtu ocenjevanja, ter na skupen dogovor z ostalimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov.

Več kot polovica mentoric šole ne obvesti o usposabljanju dijakinj na praktičnem usposabljanju z delom. Ostale mentorice šole obvestijo tako, da izpolnijo ocenjevalni obrazec ali/in anketni vprašalnik.

3.1.7. VLOGA POROČILA O PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU

Pri oceni Poročila o praktičnem izobraževanju nas je zanimalo, kako in v kolikšni meri je ta didaktični pripomoček, namenjen dijakom, zaživel na šolah pri praktičnem pouku ter pri delodajalcih na praktičnem usposabljanju z delom. Učitelji, mentorji in dijaki so odgovarjali na sledeča anketna vprašanja:

- ali dijaki vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju (učitelji in mentorji so izbirali med dvema odgovoroma, dijaki med štirimi odgovori),
- kako poteka priprava Poročila o praktičnem izobraževanju (učitelji in dijaki so ocenjevali štiri trditve z ocenami od 4 do 1, pri čemer 4 pomeni sproti, po vsaki delovni nalogi, 3 samo ob zaključku ocenjevalnega obdobja, 2 samo na koncu šolskega leta, 1 pa pomeni, da trditev ne drži; mentorji so ocenjevali tri trditve z ocenami od 3 do 1, pri čemer 3 pomeni, da trditev ne drži, 2 pomeni ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom in 1 sproti),
- kakšna je didaktična osnova Poročila o praktičnem izobraževanju (dijaki in učitelji so ocenjevali štiri trditve z ocenami od 4 do 0, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko, 1 nikoli in 0 Poročila ne vodim, mentorji pa so ocenjevali tri trditve na enaki štiristopenjski lestvici).

3.1.7.1. O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju – učitelji praktičnega pouka

Na vprašanja, povezana s Poročilom o praktičnem izobraževanju, je odgovarjala samo ena izmed štirih učiteljic praktičnega pouka, saj dijakinje samo pri njej vodijo omenjeno Poročilo.

Najprej nas je zanimal potek priprave Poročila o praktičnem izobraževanju pri praktičnem pouku. Učiteljica je navedla, da sproti po vsaki delovni nalogi:

- dijakinje izpolnjujejo Poročilo o praktičnem izobraževanju,
- dijakinjam pomaga pri izpolnjevanju Poročila in
- dijakinjam Poročilo pregleda.

Ob zaključku ocenjevalnega obdobja pa Poročilo o praktičnem izobraževanju tudi oceni.

Glede samega Poročila o praktičnem izobraževanju kot o ustreznem didaktičnem pripomočku pa je ocenila, da:

- je njegova priprava vedno zahtevno in nikoli odvečno delo,
- so navodila zanj pogosto razumljiva ter
- je pogosto dober učni pripomoček.

3.1.7.2. O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Vse anketirane mentorice so pritrdilno odgovorile na vprašanje, ali dijakinje na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju.

Tabela 40: Kako večinoma poteka priprava Poročila o praktičnem izobraževanju?

Trditev	Sproti	Ob zaključku PUD	Trditev ne drži	Skupaj
	f	f	f	f
Dijak izpolnjuje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	7	3	/	10
Dijaku pomagam pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	4	3	2	9
Dijaku pregledam Poročilo o praktičnem izobraževanju.	4	3	2	9

Glede poteka priprave Poročila o praktičnem izobraževanju so mentorice dejale sledeče:

- sedem mentorice pravi, da dijakinje sproti izpolnjujejo poročilo, tri pa, da ga izpolnjujejo ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom,
- štiri mentorice pravijo, da sproti pomagajo dijakinjam pri izpolnjevanju poročila, nakar ga tudi pregledajo, tri to počnejo ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom, dve sta dejali, da ti dve trditvi ne držita.

Tabela 41: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktičen pripomoček na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Dnevnika ne vodi	Skupaj
	f	f	f	f
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju so razumljiva.	10	/	/	10
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju v delovnem procesu je odvečno delo.	/	10	/	10
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju v delovnem procesu je zahtevno delo.	4	6	/	10

Mnenje mentorice o Poročilu o praktičnem izobraževanju kot ustreznem didaktičnem pripomočku na praktičnem usposabljanju z delom:

- vseh deset mentorice je dejalo, da so navodila za pripravo Poročila vedno (9) oziroma pogosto (1) razumljiva,
- priprava Poročila ni (8) odvečna oziroma je odvečna le v redkih primerih (2),
- priprava Poročila ni zahtevna (2) oziroma je zahtevna le redko (4).

3.1.7.3. O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju – dijaki

V nadaljevanju navajamo odgovore dijakinje o vodenju in pripravi Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli in na praktičnem usposabljanju z delom.

Tabela 42: Ali pri praktičnem pouku v šoli vodiš Poročilo o praktičnem izobraževanju?

Vodiš poročilo v šoli?	Število dijakov	Odstotek dijakov
Da, pri vseh strokovno vsebinskih sklopih	17	19,8
Da, pri nekaterih strokovno vsebinskih sklopih	1	1,2
Da, pri enem strokovno vsebinskem sklopu	11	12,8
Ne	57	66,3
Skupaj	86	100,0

Iz Tabele 42 je razvidno da:

- 66,3% dijakinj Poročila pri praktičnem pouku v šoli ne vodi,
- 19,8% dijakinj ga vodi pri vseh strokovno vsebinskih sklopih,
- 12,8% dijakinj ga vodi pri enem strokovno vsebinskem sklopu.

Tabela 43: Potek priprave Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli

Trditev	Sproti, po vsaki delovni nalogi		Ob zaključku ocenjeval. obdobja		Na koncu šolskega leta		Trditev ne drži		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Poročilo o praktičnem izobraževanju izpolnjujem.	29	96,7	/	/	/	/	/	/	29	100
Učitelj mi pomaga pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	16	55,2	1	3,4	1	3,4	11	37,9	29	100
Učitelj pregleduje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	26	89,7	3	10,3	/	/	/	/	29	100
Učitelj praktičnega pouka Poročilo o praktičnem izobraževanju oceni.	6	20,7	16	55,2	3	10,3	4	13,8	29	100

Na vprašanje o poteku priprave Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli so odgovarjale samo tiste dijakinje (29 dijakinj), ki Poročilo vodijo. Povedale so:

- 96,7% dijakinj v šoli sproti izpolnjuje Poročilo o praktičnem izobraževanju,
- 89,7% dijakinj je dejalo, da jim učiteljice Poročilo sproti pregledujejo,
- 55,2% dijakinj pravi, da jim učiteljice sproti pomagajo pri izpolnjevanju Poročila, medtem ko jih 37,9% pravi, da jim ne (trditev ne drži),
- ravno tako 55,2% dijakinj pravi, da jim učiteljice Poročilo ocenijo ob zaključku ocenjevalnega obdobja.

Tabela 44: Ali pri delodajalcu vodiš Poročilo o praktičnem izobraževanju?

Vodiš poročilo pri delodajalcu?	Število dijakov	Odstotek dijakov
Da	80	95,2
Ne	4	4,8
Skupaj	84	100,0

Medtem ko 29 (33,7%) dijakinj vodi Poročilo o praktičnem izobraževanju v šoli, ga pri delodajalcu, kjer opravljajo praktično usposabljanje z delom, vodi kar 80 oziroma 95,2%.

Tabela 45: Kako večinoma poteka priprava Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu?

Trditev	Sproti, po vsaki delovni nalogi		Ob zaključku prakse pri delodajalcu		Ob zaključku ocenjeval. obdobja		Na koncu šolskega leta		Trditev ne drži		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Pri delodajalcu izpolnjujem Poročilo o praktičnem izobraževanju.	60	75,0	19	23,8	/	/	1	1,3	/	/	80	100
Delodajalec mi pomaga pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	37	46,3	16	20,0	3	3,8	2	2,5	22	27,5	80	100
Delodajalec pregleduje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	22	27,5	43	53,8	1	1,3	6	7,5	8	10,0	80	100

Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu poteka takole:

- večina dijakinj (75%) Poročilo o praktičnem usposabljanju z delom izpolnjuje sproti, po vsaki delovni nalogi, 23,8% pa ob zaključku prakse pri delodajalcu,
- 46,3% dijakinj pravi, da jim delodajalci sproti pomagajo pri izpolnjevanju Poročila, 27,5% jih pravi, da to ne drži,
- 53,8% dijakinj pravi, da jim delodajalec pregleda Poročilo ob zaključku prakse, 27,5% pa, da delodajalec pregleduje poročilo sproti, po vsaki delovni nalogi.

Tabela 46: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktični pripomoček v šoli

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju so razumljiva.	29	100	/	/	29	100
Poročilo o praktičnem izobraževanju je dober učni pripomoček.	22	75,9	7	24,1	29	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je odvečno delo.	2	6,9	27	93,1	29	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je zahtevno delo.	8	29,6	19	70,3	27	100

V nadaljevanju smo dijakinje vprašali še o vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli. Dobili smo naslednje odgovore:

- Poročilo o praktičnem izobraževanju je vedno (8 odgovorov) oziroma pogosto (14 odgovorov) dober učni pripomoček, tako meni 22 vprašanih dijakinj,
- navodila za pripravo Poročila so vedno (11 odgovorov) oziroma pogosto (18 odgovorov) razumljiva, tako meni vseh 29 dijakinj,
- priprava Poročila ni (16 odgovorov) oziroma je v redkih primerih (11 odgovorov) odvečno delo, tako meni 27 dijakinj,
- priprava Poročila ni (7 odgovorov) oziroma je v redkih (12 odgovorov) primerih zahtevno delo, tako meni 19 dijakinj.

Tabela 47: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktični pripomoček na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu so razumljiva.	71	94,6	5	5,3	76	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu je odvečno delo.	16	21,3	59	78,7	75	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu je zahtevno delo.	25	33,4	50	66,7	75	100

O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu pa so povedale naslednje:

- 94,6% dijakinj pravi, da so navodila za pripravo vedno (49,3%) oziroma pogosto (45,3%) razumljiva,
- 78,7% jih pravi, da je priprava Poročila redko (40,0%) oziroma nikoli (38,7%) odvečno delo,
- 66,7% pa jih pravi, da je priprava Poročila redko (40,0%) oziroma nikoli (26,7%) zahtevno delo.

Sklenimo. Z evalvacijo smo ugotovili, da dijakinje Poročilo o praktičnem izobraževanju pri pouku vodijo samo pri eni od vprašanih učiteljic. Ta navaja, da dijakinje Poročilo pripravljajo sproti, po vsaki delovni nalogi. Učiteljica jim ob tem nudi pomoč, zapisano sproti pregleduje, ob zaključku ocenjevalnega obdobja pa Poročilo o praktičnem izobraževanju tudi oceni. Učiteljica dodaja, da je priprava Poročila zahtevno delo in ga vidi kot dober učni pripomoček.

Vse mentorice (11) so navedle, da dijakinje na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju ter da ga vodijo sproti (7 mentoric), pa tudi ob

zaključku praktičnega usposabljanja z delom (3 mentorice). Večina mentoric dijakinjam pomaga pri izpolnjevanju Poročila tako sproti kot ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom. Po mnenju mentoric je Poročilo o praktičnem izobraževanju tudi dober didaktični pripomoček, saj menijo, da so navodila za pripravo razumljiva ter da priprava Poročila ni odvečno ali zahtevno delo.

Večina dijakinj (66,3%) na šoli pri praktičnem pouku vodi Poročilo o praktičnem izobraževanju. Diakinje, ki Poročilo vodijo, ga izpolnjujejo večinoma sproti, po vsaki delovni nalogi. Učiteljice praktičnega pouka jim Poročilo tudi sproti pregledajo in ocenijo - ponavadi ob koncu ocenjevalnega obdobja. Polovica dijakinj pri pripravi Poročila ni deležna pomoči učiteljic. Na praktičnem usposabljanju pri delodajalcu še večji delež (95,2%) vprašanih dijakinj vodi Poročilo o praktičnem izobraževanju. Večina dijakinj trdi, da Poročilo o praktičnem izobraževanju izpolnjuje sproti, po vsaki delovni nalogi. Polovici dijakinj pri tem pomagajo mentorice, ki po končanem praktičnem usposabljanju z delom Poročilo tudi pregledajo. Večina dijakinj tudi ocenjuje, da sta Poročilo o praktičnem izobraževanju (tako v šoli kot pri delodajalcu) dobra didaktična pripomočka z razumljivimi navodili za njuno pripravo. Priprava Poročila se večini vprašanih dijakinj ne zdi zahtevna in tudi ne odvečna.

3.1.8. STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE

3.1.8.1. O strokovnem izpopolnjevanju – organizatorji praktičnega izobraževanja

Organizatorje smo spraševali, ali so za opravljanje funkcije organizatorja praktičnega usposabljanja z delom po svojem mnenju dobro usposobljeni ali pa bi morda potrebovali dodatna znanja (organizatorji so izbirali med dvema odgovoroma).

Tabela 48: Ali ste za opravljanje funkcije organizatorja praktičnega izobraževanja dobro usposobljeni?

Usposobljenost	Število organizatorjev
Da	/
Ne, potreboval/a bi dodatno usposabljanje	2
Skupaj	2

Obe organizatoriki sta odgovorili, da bi za opravljanje svoje funkcije potrebovali dodatna usposabljanja.

3.1.8.2. O strokovnem izpopolnjevanju – učitelji praktičnega pouka

Pri učiteljih praktičnega pouka smo preverjali:

- ali imajo pedagoško-andragoško izobrazbo (učitelji so izbirali med dvema odgovoroma),
- ali so za področje pedagoškega dela in stroke dobro usposobljeni (učitelji so izbirali med dvema odgovoroma),
- katerih izobraževanj so se udeležili v zadnjih dveh letih (učitelji so odgovarjali na štiri trditve),
- koliko so izbrana izobraževanja prispevala k njihovi strokovni rasti (učitelji so odgovarjali na pet trditvev, kjer so ocenjevali prispevek k strokovni rasti z ocenami od 1 do 4, pri čemer 4 pomeni zelo so prispevala, 3 v glavnem so prispevala, 2 v glavnem niso prispevala in 1 sploh niso prispevala).

Vse 4 učiteljice so dejale, da imajo pedagoško-andragoško izobrazbo. Prav tako so vse štiri učiteljice odgovorile, da so dobro usposobljene za pedagoško delo. Tudi pri vprašanju, ali so za poučevanje stroke dobro usposobljene, so vse štiri učiteljice odgovorile pritrdilno.

Tabela 49: Udeležba na izobraževanjih oziroma usposabljanjih

Trditvev	Da		Ne		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Usposabljanja ob uvajanju novih programov	3	100	/	/	3	100
Usposabljanja na strokovnem področju, ki ga poučujem	3	100	/	/	3	100
Usposabljanja s področja ocenjevanja	2	66,7	1	33,3	3	100
Usposabljanja s področja didaktike	1	33,3	2	66,7	3	100

Učiteljice so se v največji meri udeležile usposabljanj ob uvajanju novih programov in usposabljanj znotraj posameznih strokovnih področij, dve učiteljici sta bili na izobraževanju s področja ocenjevanja, ena s področja didaktike.

Dve učiteljici sta dejali, da so usposabljanja ob uvajanju novih programov in usposabljanja znotraj strokovnega področja, ki ga poučujeta, v glavnem prispevala k njuni strokovni rasti. Ena učiteljica je tako dejala za usposabljanja s področja ocenjevanja in didaktike.

3.1.8.3. O strokovnem izpopolnjevanju – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tudi mentorje praktičnega usposabljanja z delom smo spraševali po tem, ali imajo pedagoško-andragoško izobrazbo (mentorji so izbirali med dvema odgovoroma), ali so za področje pedagoškega dela dobro usposobljeni (izbirali so med dvema odgovoroma), katerih strokovnih srečanj za mentorje so se udeležili v zadnjih dveh letih (odgovarjali so na tri trditve) ter katere teme so obravnavali na strokovnih srečanjih (odgovarjali so na šest trditev).

Tabela 50: Ali imate pedagoško andragoško izobrazbo?

Imate pedagoško andragoško izobrazbo?	Število mentorjev
Da	4
Ne	7
Skupaj	11

Štiri mentorice so odgovorile pritrdilno, sedem jih omenjene izobrazbe nima. Med njimi je ena mentorica svoj odgovor utemeljila z besedami: »... je ne potrebujem.«

Tabela 51: Ali ste za področje pedagoškega dela dobro usposobljeni?

Ste za pedagoško delo dobro usposobljeni?	Število mentorjev
Da	6
Ne, potreboval bi dodatna znanja	3
Skupaj	9

Na vprašanje, ali so za pedagoško delo dobro usposobljene, je šest mentoric odgovorilo z da, tri menijo, da bi potrebovale dodatna znanja. Ena mentorica, ki je potrdila, da je za področje pedagoškega dela dobro usposobljena, je svoj odgovor potrdila z besedami: »imam opravljena 2 mojstrska izpita.«

Tabela 52: Ali ste se v zadnjih dveh letih udeležili katerega od strokovnih srečanj za mentorje/delodajalce, ki jih je organizirala šola?

Ste se udeležili srečanj?	Število mentorjev
Da	1
Ne	5
Šola ni organizirala strokovnih srečanj	4
Skupaj	10

Samo ena mentorica se je v zadnjih dveh letih udeležila katerega od strokovnih srečanj, ki jih je zanje organizirala šola. Pet mentoric je odgovorilo, da se srečanj niso udeležile (razloga za to niso navedle), štiri pa so dejale, da šola v zadnjih dveh letih ni organizirala nobenega strokovnega srečanja.

Mentorice, ki so odgovorile na vprašanje, ali se udeležujejo zanje pripravljenih strokovnih srečanj, smo še vprašali, katere teme na srečanjih obravnavajo. Kljub temu, da je na prejšnje vprašanje pritrdilno odgovorila samo ena, sta na to vprašanje odgovarjali dve mentorici.

Po njunih odgovorih sodeč na srečanjih obravnavajo vse teme, ki smo jih navedli v vprašalniku, in sicer organizacijo, izvedbo in vsebino praktičnega usposabljanja z delom, oblikovanje odprtega kurikula šole, potrebe gospodarstva v lokalnem okolju in pomen sodelovanja šole in podjetij.

Sklenimo. Dve organizatorki sta navedli, da bi za opravljanje svoje funkcije potrebovali dodatna znanja.

Vse učiteljice praktičnega pouka v šoli imajo pedagoško- andragoško izobrazbo. Ocenile so, da so za področje pedagoškega dela in za poučevanje stroke dobro usposobljene. V zadnjih dveh letih so se v največji meri udeleževale usposabljanj ob uvajanju novih programov ter usposabljanj znotraj posameznih strokovnih področij, ki pa po njihovem mnenju v glavnem niso oziroma sploh niso pripomogla k njihovi strokovni rasti.

Večina mentoric nima pedagoško- andragoške izobrazbe. Kljub temu mentorice menijo, da so za področje pedagoškega dela dobro usposobljene. V zadnjih dveh letih se je strokovnih srečanj za mentorje/delodajalce, ki jih je organizirala šola, udeležila samo ena mentorica.

3.1.9. ZADOVOLJSTVO DIJAKOV Z IZOBRAŽEVANJEM V PROGRAMU KOZMETIČNI TEHNIK

3.1.9.1 Informiranost dijakov o izobraževalnem programu pred vpisom v srednjo šolo

Pri informiranosti dijakov o izobraževalnem programu pred vpisom v srednjo šolo nas je zanimalo sledeče:

- kje so izvedeli za ta izobraževalni program (dijaki so izbirali med več odgovori),
- kdo je najbolj vplival na njihovo izbiro srednje šole (dijaki so vpliv ocenjevali s številkami od 1 do 4, pri čemer pomeni 1 ni vplival, 2 v glavnem ni vplival, 3 v glavnem je vplival in 4 zelo je vplival),
- kakšna bi bila njihova odločitev ob ponovnem vpisu v srednjo šolo (dijaki so izbirali med tremi odgovori, pri dveh so imeli možnost odgovor utemeljiti).

Tabela 53: Kje si izvedel/a za ta izobraževalni program, preden si se vpisal/a v srednjo šolo?

Kje si izvedel za ta IP?	Število dijakov	Odstotek dijakov
V osnovni šoli	49	57,0
Od staršev	11	12,8
Od prijateljev	25	29,1
Na informativnem dnevu	26	30,2
Iz medijev (TV, časopisi, radio)	9	10,5
Drugo	5	5,8

Dijakinje so največ informacij o izobraževalnem programu dobile v osnovni šoli (57%), na informativnem dnevu v srednji šoli (30,2%) ter od prijateljev (29,1%). Pet dijakinj je pod drugo navedlo: računalnik, internet, ...

Tabela 54: Kdo je najbolj vplival na tvojo izbiro srednje šole?

Kdo je vplival?	Zelo / v glavnem vplival		Ni / v glavnem ni vplival		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Svetovalni delavec na osnovni šoli	12	14,0	74	86,0	86	100
Učitelji na osnovni šoli	4	4,7	82	95,3	86	100
Starši	43	50,0	43	50,0	86	100
Prijatelji	31	36,0	55	73,8	86	100
Mediji (TV, časopisi, radio)	22	26,2	62	73,8	84	100
Moj poklicni interes	74	86,0	12	14,0	86	100
Informativni dan na srednji šoli	66	78,6	18	21,4	84	100
Zgledi uspešnih podjetij oziroma zasebnikov	12	14,3	72	85,7	84	100
Drugo: »moje mnenje«						

Na izbor srednje šole je pri dijakinjah vplivalo več različnih dejavnikov. Pri 86 % anketiranih je na njihov izbor zelo (54,7%) oziroma v glavnem (31,4%) vplival poklicni interes, dijakinje pa so zelo (39,3%) oziroma v glavnem (39,3%) prepričali tudi na sami šoli, na informativnem dnevu (78,6 %). Večji vpliv na izbiro šole so pri polovici dijakinj imeli tudi njihovi starši, nekaj prijatelji in mediji.

Tabela 55: Če bi se ponovno vpisoval/a v srednjo šolo, kako bi izbral/a?

Kako bi izbral?	Število dijakov	Odstotek dijakov
Izbral/a bi enako	69	81,2
Izbral/a bi drug izobraževalni program	9	10,6
Drugo	7	8,2
Skupaj	85	100,0

Dijakinje smo spraševali, kako bi izbrale, če bi imele še eno možnost vpisa v srednjo šolo. 81,2% dijakinj bi izbralo enak izobraževalni program, devet dijakinj (10,6%) bi izbralo drug izobraževalni program in sicer:

- fotografija – umetniška,
- frizerski program,
- gimnazija,
- prometni tehnik,
- tehnik zdravstvene nege,
- turistični tehnik (3 dijakinje),
- zobotehnik.

Sedem dijakinj, ki je izbralo možnost drugo je dodalo:

- druga šola,
- gimnazija (2 dijakinji),
- frizerska šola,
- športna gimnazija.

3.1.9.2. Zadovoljstvo dijakov s praktičnim izobraževanjem

V nadaljevanju nas je zanimalo, kako so dijaki zadovoljni s praktičnim poukom v šoli in s praktičnim usposabljanjem z delom pri delodajalcih (dijaki so izbirali med tremi odgovori, če so izbrali odgovor nezadovoljen, so lahko izbiro dodatno pojasnili).

Tabela 56: Zadovoljstvo dijakov s praktičnim poukom na šoli

Zadovoljstvo dijakov	Število dijakov	Odstotek dijakov
Zadovoljen	62	72,9
Delno zadovoljen	22	25,9
Nezadovoljen	1	1,2
Skupaj	85	100,0

Tabela 57: Zadovoljstvo dijakov s praktičnim usposabljanjem z delom

Zadovoljstvo dijakov	Število dijakov	Odstotek dijakov
Zadovoljen	69	81,2
Delno zadovoljen	15	17,6
Nezadovoljen	1	1,2
Skupaj	85	100,0

Tabeli 56 in 57 prikazujeta zadovoljstvo dijakinj s praktičnim poukom na šoli in s praktičnim usposabljanjem pri delodajalcu. Večina vprašanih (skoraj 70%) je z obema oblikama praktičnega izobraževanja zadovoljna, delno zadovoljstvo je izrazilo 22 oz. 15 dijakinj, nezadovoljna je samo ena dijakinja.

3.1.9.3. Zaposlitvena pričakovanja dijakov

Pri zaposlitvenih pričakovanjih dijakov so le-ti izbirali med petimi postavkami. Pod postavko drugo so lahko dopisali odgovor.

Tabela 58: Ali se nameravaš po končani srednji šoli zaposliti?

Zaposlitvena pričakovanja	Število dijakov	Odstotek dijakov
Da, pri delodajalcu, kjer opravljam praktično izobraževanje	3	3,5
Da, vendar še ne vem kje	14	16,5
Ne, ker bom nadaljeval/a izobraževanje	42	49,4
Še ne vem	25	29,4
Drugo	1	1,2
Skupaj	85	100,0

Odgovori dijakinj glede zaposlitvenih namer so sledeči:

- 49,4% dijakinj ima namen izobraževanje nadaljevati,
- skoraj 30% dijakinj o tem še ne razmišlja,
- manjši delež dijakinj (17) se bo zaposlil, nekaj pri delodajalcu, kjer opravljajo prakso.

Sklenimo. Rezultati kažejo, da so dijakinje največ informacij o izobraževalnem programu pridobile v osnovni šoli. Na izbiro srednje šole je najbolj vplival njihov poklicni interes, dijakinje pa so o izbiri prepričali tudi na sami šoli oziroma na informativnem dnevu. Ob ponovnem vpisu v srednjo šolo bi večina dijakinj izbrala enako. Večina dijakinj po končanem izobraževalnem programu namerava študij nadaljevati.

Dijakinje so izrazile (dobrih 60%) tudi splošno zadovoljstvo z praktičnim izobraževanjem.

3.1.10. SKLEP O SPREMLJANJU IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA KOZMETIČNI TEHNIK

SODELOVANJE MED ŠOLO IN DELODAJALCI

Povezovanje izobraževanja in dela ter skupna odgovornost pri načrtovanju izobraževanja, pripravi in izvedbi izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja sodita po Izhodiščih za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja iz leta 2001 med temeljne cilje prenove izobraževalnih programov.

Podjetje in šola sta po novi zakonodaji nosilca poklicnega in strokovnega izobraževanja, ki skupaj izpeljujeta izobraževalni program. Izobraževanje pri delodajalcih je sestavni del vsakega programa, ki mora omogočati pridobivanje znanja, zlasti pa poklicno socializacijo in razvoj osebnostnih potencialov ter poklicnih kompetenc, pomembnih za kakovost dela in uspešen razvoj poklicne kariere z neposrednim opravljanjem dela. Bistvena prvina razvoja, načrtovanja in izvedbe praktičnega izobraževanja v podjetjih pa je razvoj socialnega partnerstva.

Na osnovi pridobljenih rezultatov, ki so jih podale mentorice v podjetjih in organizatorke praktičnega usposabljanja z delom na šolah, ugotavljamo, da do stika med njimi prihaja tako, da dijakinje same predlagajo oziroma za sodelovanje zaprosijo podjetja, v katerih bi želela opravljati praktično usposabljanje z delom (tako pravi vseh 8 mentoric in obe organizatorki). V okviru nadaljnjega sodelovanja so se kot pogost način sodelovanja po mnenju majhnega dela mentoric (2) in organizatork pokazala strokovna srečanja, ki jih za podjetja organizirajo šole. Pri navezovanju stikov in sodelovanju s šolami delodajalcem pomagata tudi Gospodarska in Obrtna zbornica (tako pravita 2 organizatorki). Organizatorki praktičnega usposabljanja z delom ocenjujeta, da je večina podjetij odprtih in pripravljenih sodelovati, nekatera pa sodelovanje odklanjajo, saj za delo z dijaki niso dovolj stimulirana.

Da bi koncept kakovostnega partnerskega sodelovanja in s tem praktičnega usposabljanja z delom zaživel v celoti, je pomembno, da šole in delodajalci ter njihova združenja dosledno opravljajo vlogo in operativne naloge, ki jih določa zakonodaja na področju poklicnega in

strokovnega izobraževanja. Za šole in delodajalce je pomembno tudi medsebojno razumevanje, poznavanje pričakovanj, možnosti in zadržkov. Zato predlagamo, da se šole in podjetja v lokalni skupnosti še tesneje povežejo in da oblikujejo neke stalne oblike sodelovanja, ki so lahko različne.

NAČRTOVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

Praktično izobraževanje v poklicnem in strokovnem izobraževanju zajema praktični pouk v šoli in praktično usposabljanje z delom pri delodajalcih. Praktični pouk se izvaja vedno bolj celovito, s ciljem pridobivanja tehničnih, tehnoloških, proizvodnih in ekonomskih znanj. V tem procesu naj bi dijaki pridobili temeljna poklicna znanja in spretnosti za opravljanje poklica, delovna praksa, predvidena pri delodajalcih, pa naj bi ta znanja še podkrepila s praktičnimi izkušnjami.

Rezultati evalvacije kažejo, da se vse učiteljice (4) na izvedbo praktičnega pouka pripravljajo samostojno in skupaj z učitelji strokovno vsebinskih sklopov. Večina učiteljic praktičnega pouka (3) se pripravljata tudi skupaj z organizatorjem praktičnega usposabljanja z delom ter z drugimi učitelji praktičnega pouka (tako pravita 2 učiteljici). Pri načrtovanju in izvedbi praktičnega pouka vse učiteljice (4) izhajajo predvsem iz katalogov znanj za strokovno vsebinske sklope, izpitnih katalogov ter strokovne literature.

Mentorice se na izvajanje praktičnega usposabljanja z delom pripravljajo skupaj s kolegi v podjetju (tako pravi 8 mentoric), večina (5 od 9 mentoric) se pripravi sama. Pri tem se opirajo predvsem na lastne izkušnje, napotnico za praktično usposabljanje, kriterije za ocenjevanje itn.

Spodbudna je ugotovitev, da načrtovanje izvedbe praktičnega izobraževanja v šoli poteka v sodelovanju med učiteljicami praktičnega pouka, učitelji strokovno vsebinskih sklopov in organizatorkami praktičnega usposabljanja z delom, načrtovanje praktičnega usposabljanja z delom pa v sodelovanju med mentoricami ter drugimi zaposlenimi v podjetjih. Manj sodelovanja je, kot kaže evalvacija, med učiteljicami praktičnega pouka in učitelji splošnoizobraževalnih predmetov: tri se redko oziroma nikoli ne pripravljajo skupaj z učitelji družboslovnih predmetov, dve se redko oziroma nikoli ne pripravljata skupaj z učitelji naravoslovnih predmetov. Manj sodelovanja je tudi med učiteljicami praktičnega pouka na

šoli in mentoriciami praktičnega usposabljanja z delom v podjetjih. Sodelovanje med njimi bi lahko dodatno krepili, kot je bilo že omenjeno, na različne načine, npr. s skupnimi projekti med šolo in delodajalci, projektnimi tedni, z neposrednimi srečanji, na ta način pa bi skrbeli za obojestranski pretok znanja in izkušenj.

POVEZOVANJE SPLOŠNEGA, STROKOVNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA V PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU

Skladno z Izhodišči se pomemben cilj prenove nanaša na povezovanje in prepletanje splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v problemsko strukturiran izobraževalni program. Povezanost znanj se dosega skozi koncept kompetenc (tako poklicnih kot ključnih) in v okviru strokovno vsebinskih sklopov.

Rezultati evalvacije kažejo, da večina vprašanih učiteljic ocenjuje, da se koncept povezovanja znanj (splošnih, strokovnih in praktičnih) v praksi uresničuje. Dijakinje po mnenju vseh štirih vprašanih učiteljic strokovno znanje, pridobljeno v šoli, znajo uporabiti pri praktičnem pouku in na praksi pri delodajalcu, izkušnje praktičnega izobraževanja pa dijakinjam omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije. Vse učiteljice (4) ocenjujejo, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu vsebinsko dopolnjujeta. Hkrati pa jih približno tri četrtine ocenjuje, da se tudi praktični pouk in splošnoizobraževalni predmeti medsebojno dopolnjujejo, in sicer dve učiteljici menita, da se učenje praktičnega pouka in slovenščine dopolnjujeta, da se dopolnjujeta učenje praktičnega pouka in tujega jezika, pa menijo tri učiteljice.

Večina mentoric podobno kot učiteljice ocenjuje, da se povezovanje teorije in prakse v izobraževalnem programu uresničuje. Znanje in izkušnje, ki jih dijakinje pridobivajo v delovnem procesu, jim omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije (navaja 10 mentoric) in tudi nadgradnjo v znanju (navaja 11 mentoric). Znanje, ki so ga dijakinje pridobile v šoli, pa znajo, po mnenju osmih vprašanih mentoric, uporabiti pri samem izvajanju praktičnih nalog.

Spodbudne so ugotovitve, da večina dijakinj (87,3%) meni, da jim izkušnje praktičnega pouka omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije, ter da teoretično znanje, pridobljeno pri strokovno vsebinskih sklopih, znajo uporabiti pri praktičnih nalogah (tako meni skoraj 90% dijakinj). Okoli 80% dijakinj ocenjuje, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu vsebinsko prepletata in dopolnjujeta in da je izvajanje praktičnega izobraževanja vedno

oziroma pogosto podprto z razlago strokovne teorije (tako meni okoli 80% dijakinj). Manj spodbudno pa je mnenje približno 75% dijakinj, ki pravijo, da se redko (tako meni 36,7% dijakinj) oziroma nikoli (tako meni 45,6% dijakinj) ne dopolnjujeta učenje praktičnega pouka in slovenščine ter praktičnega pouka in tujega jezika (tako meni 40,3% dijakinj oziroma 33,8% dijakinj). Predlagamo, da učitelji praktičnega pouka in splošnoizobraževalnih predmetov (še) več pozornosti namenijo skupnemu načrtovanju tistih ciljev oziroma tistih učnih enot, kjer je povezovanje splošnih in praktičnih znanj in spretnosti ključno za razvoj poklicnih kompetenc.

ELEMENTI INTEGRIRANIH KLJUČNIH KVALIFIKACIJ

Pri pripravi novih izobraževalnih programov se je uveljavil kompetenčni pristop, kjer so ključne kompetence konkretizirane kot integrirane ključne kvalifikacije. Z integriranimi ključnimi kvalifikacijami se na specifičen način dosegajo določeni cilji programa. Gre za kroskurikularne vsebine, ki so opredeljene s katalogi znanj in prečijo celotni kurikulum (Milekšič v Klarič idr. 2008). Poimenovane so: informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje, podjetništvo, socialne spretnosti, učenje učenja, zdravje in varnost pri delu, okoljska vzgoja ter načrtovanje in vodenje kariere.

Udejanjanje posameznih elementov integriranih ključnih kvalifikacij (okoljska vzgoja, socialne spretnosti, informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje, podjetništvo, zdravje in varnost opri delu, načrtovanje in vodenje kariere) pri praktičnem pouku in na praktičnem usposabljanju z delom dijakinje, učiteljice in mentorice ocenjujejo takole: več kot 90% dijakinj navaja, da naloge, ki jih dobijo pri praktičnem izobraževanju, vedno oziroma pogosto opravlja odgovorno, da s sošolci v šoli (93,4%) in z zaposlenimi (97,5%) na praktičnem usposabljanju z delom tudi vedno oziroma pogosto dobro sodeluje (elementi integriranih ključnih kvalifikacij: socialne spretnosti). To so potrdile tudi vse učiteljice (4) in mentorice (10).

Pri praktičnem pouku v šoli in na praktičnem usposabljanju pri delodajalcu večji del dijakinj (dobrih 90%) skrbi za varnost in zdravje pri delu (elementi integriranih ključnih kvalifikacij: zdravje in varnost pri delu), kar od njih pričakujejo tudi vse vprašane učiteljice (4) in mentorice (11).

Vse učiteljice (4) in mentorice (11) ocenjujejo, da so s pomenom varovanja okolja (elementi integriranih ključnih kvalifikacij: okoljska vzgoja) dijakinje pri praktičnem izobraževanju (tako v šoli kot pri delodajalcu) seznanjene, okoli 70% dijakinj pa pravi, da temu ni tako.

Tri od štirih vprašanih učiteljic praktičnega pouka in osem mentoric praktičnega usposabljanja z delom dijakinje spodbuja k uporabi sodobne informacijsko- komunikacijske tehnologije (elementi integriranih ključnih kvalifikacij: informacijsko- komunikacijsko opismenjevanje) tretjina dijakinj pravi, da so spodbude redke oziroma jih ni.

Okoli 30% dijakinj meni, da so pri praktičnem pouku in na praktičnem usposabljanju z delom redko oziroma nikoli seznanjene z načini poslovnega komuniciranja (elementi integriranih ključnih kvalifikacij: podjetništvo) in s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev (elementi integriranih ključnih kvalifikacij: načrtovanje in vodenje kariere) - tako meni okoli 25% dijakinj. Ocene učiteljic in mentoric se od navedenih ocen dijakinj razlikujejo, saj pravijo, da jih z omenjenimi elementi ključnih kvalifikacij vedno oziroma pogosto seznanjajo.

Na osnovi pridobljenih podatkov lahko sklenemo, da se mnenja dijakinj, učiteljic in mentoric glede uresničevanja posameznih ključnih kvalifikacij pri praktičnem izobraževanju razlikujejo. Po oceni učiteljic in mentoric se pri praktičnem pouku in na praktičnem usposabljanju z delom uresničujejo vse integrirane ključne kvalifikacije, tretjina dijakinj pa meni, da je poudarek le na vsebinah integriranih ključnih kvalifikacij iz socialnih spretnosti ter zdravja in varnosti pri delu. Na tej osnovi lahko sklepamo, da učiteljice in mentorice v podjetjih poznajo koncept vključevanja integriranih ključnih kvalifikacij, kar je tudi prvi in temeljni pogoj za njegovo uporabo v praksi. Od poznavanja koncepta je odvisna tudi percepcija drugih lastnosti, ki igrajo pomembno vlogo pri udejanjanju koncepta (npr. njegova potrebnost, uporabnost ...), ki pa jih v tej analizi nismo preverjali.

OCENJEVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

Izhodišča (2001) poudarjajo nov koncept izobraževalnih programov, ki mu sledi tudi nov koncept ocenjevanja, ki poudarja pomen celostnih dosežkov in celostne usposobljenosti posameznika za poklic. Sestavni del novega koncepta ocenjevanja je letno načrtovanje preverjanja in ocenjevanja, ki ga predpisuje tudi Pravilnik o ocenjevanju znanja v novih programih srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja (Ur. l. RS, št. 78/2007). V načrtu ocenjevanja znanja so opredeljene vse aktivnosti oziroma dejavnosti, povezane s

preverjanjem in ocenjevanjem. Načrt ocenjevanja znanja pripravi programski učiteljski zbor (Zupanc in drugi, str.10).

Pri evalvaciji ocenjevanja praktičnega izobraževanja so nas zanimali predvsem načini ocenjevanja, ki jih uporabljajo učitelji praktičnega pouka in mentorji praktičnega usposabljanja z delom, ter viri, ki jih pri tem uporabljajo.

Večina učiteljic praktičnega pouka (3) ocenjuje dijakinje sproti, ena učiteljica pa na koncu učne enote. Vse učiteljice (4) pri praktičnem pouku vedno oziroma pogosto ocenjujejo izdelek/storitve in projekte, sledijo vsi ostali načini ocenjevanja z izjemo pisnega ocenjevanja ter ocenjevanja Poročila o praktičnem izobraževanju (vedno ga uporablja ena učiteljica).

Vse učiteljice (4) se pri ocenjevanju znanja dijakinj najpogosteje (vedno oziroma pogosto) opirajo na minimalne standarde, opredeljene v načrtu ocenjevanja, cilje, zapisane v katalogih znanj za strokovno vsebinske sklope, ter na dogovor z ostalimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov.

Pet od devetih mentoric šole ne obvesti o usposabljanju dijakinj na praktičnem usposabljanju z delom. Ostale štiri mentorice šole obvestijo tako, da izpolnijo ocenjevalni obrazec ali/in anketni vprašalnik.

Prikazani rezultati kažejo, da je večina vprašanih v svojo pedagoško prakso na področju preverjanja in ocenjevanja vpeljala kar nekaj novosti, ki jih je mogoče pozitivno ovrednotiti (npr. načrt ocenjevanja, timsko usklajevanje).

VLOGA POROČILA O PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU

S Poročilom o praktičnem izobraževanju dijak izkazuje svoj napredek pri doseganju kompetenc.

Z evalvacijo smo ugotovili, da dijakinje (66,3) Poročilo o praktičnem izobraževanju pri pouku vodijo samo pri eni od vprašanih učiteljic. Dijakinje in učiteljica navajajo, da Poročilo pripravljajo sproti, po vsaki delovni nalogi. Učiteljica jim ob tem nudi pomoč (tako pravi polovica vprašanih dijakinj), zapisano sproti pregleduje, ob zaključku ocenjevalnega obdobja pa Poročilo o praktičnem izobraževanju tudi oceni.

Vse mentorice (11) in 95,2% dijakinj so navedle, da na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju ter da ga vodijo sproti (7 mentoric, 75% dijakinj), pa tudi ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom (3 mentorice, 23,8% dijakinj). Večina mentoric dijakinjam pri izpolnjevanju Poročila tudi pomaga.

Mentorice in učiteljica dodajajo, da je Poročilo o praktičnem izobraževanju (tako v šoli kot pri delodajalcu) dober didaktični pripomoček z razumljivimi navodili za njegovo pripravo. Priprava poročila se večini dijakinj ne zdi zahtevna in tudi ne odvečna.

STROKOVNO SPOPOLNJEVANJE

Uvajanje novih programov učitelje, programske učiteljske zbornice in svetovalce postavlja pred bistveno višje zahteve, ki od vseh terjajo aktivnost na višji ravni. Usposabljanja s pasivno udeležbo ali vsebino, osredotočeno predvsem na pravilnike in formalnosti, izgubljajo na pomenu, ker ne prinašajo pravih rezultatov in učinkov. Na pomenu pridobivajo usposabljanja oziroma sestajanja, ki se povezujejo s predpripravo udeležencev v obliki individualnega študija strokovne literature in primerov dobre prakse, z raziskovanjem na terenu, z zrelo refleksijo z notranjimi in zunanjimi sodelavci, mentorji itd. (Klarič in drugi, 2008, str. 176)

Rezultati evalvacije kažejo, da imajo vse v raziskavo vključene učiteljice praktičnega pouka v šoli pedagoško-andragoško izobrazbo in da so za področje pedagoškega dela ter za poučevanje stroke dobro usposobljene. V zadnjih dveh letih so se v največji meri udeleževale usposabljanj ob uvajanju novih programov ter usposabljanj znotraj posameznih strokovnih področij, ki pa po njihovem mnenju v glavnem niso oziroma sploh niso pripomogle k njihovi strokovni rasti.

Večina mentoric praktičnega usposabljanja z delom v nasprotju z učiteljicami pedagoško-andragoške izobrazbe nima. Kljub temu meni, da so za področje pedagoškega dela dobro usposobljene. V zadnjih dveh letih se je strokovnih srečanj za mentorje/delodajalce, ki jih je organizirala šola, udeležila samo ena mentorica.

Skrb za dobro oziroma kakovostno izobraževanje mora biti skupna tako učiteljem in vodstvom šol kot institucijam, ki so za izobraževanje zadolžene. Udeležba in pozitivno vrednotenje pripravljenih usposabljanj je namreč bistvenega pomena za spodbudo in motivacijo za spremembe pri delu in strokovni rasti udeležencev.

ZADOVOLJSTVO DIJAKOV Z IZOBRAŽEVANJEM V PROGRAMU

V okviru spremljanja nas je zanimalo tudi zadovoljstvo dijakov s praktičnim izobraževanjem in zadovoljstvo dijakov z izobraževanjem v izbranem programu nasploh. Osredotočili smo se na različne kazalce: informiranost dijakov o samem programu že pred vpisom, dejavnike, ki so vplivali na njegovo izbiro, zaposlitvena pričakovanja dijakov itd.

Rezultati kažejo, da so dijakinje največ informacij o izobraževalnem programu pridobile v osnovni šoli. Na izbiro srednje šole je najbolj vplival njihov poklicni interes, dijakinje pa so o izbiri prepričali tudi na sami šoli oziroma na informativnem dnevu. Ob ponovnem vpisu v srednjo šolo bi večina dijakinj izbrala enako. Večina dijakinj po končanem izobraževalnem programu namerava študij nadaljevati. Podatek ni presenetljiv in ponovno potrjuje ugotovitve primerljivih študij, ki opozarjajo na trend, da veliko dijakov po zaključku poklicnega šolanja le-to nadaljuje na višjih stopnjah.

Dijakinje so izrazile (dobrih 60%) tudi splošno zadovoljstvo z praktičnim izobraževanjem.

3.2. Tehnik mehatronike

Praktično izobraževanje v programu Tehnik mehatronike sestavljata praktični pouk v šoli in praktično usposabljanje z delom pri delodajalcu. V šoli praktični pouk poteka znotraj strokovno vsebinskih sklopov in obsega 408 ur pouka, medtem ko je praktičnemu usposabljanju z delom pri delodajalcu namenjenih 152 ur.

3.2.1. OPIS VZORCA

V vzorec smo vključili dijake, ki so v šolskem letu 2008/09 vpisani v tretji (oziroma drugi letnik) izobraževalnega programa Tehnik mehatronike, njihove učitelje praktičnega pouka, mentorje praktičnega usposabljanja z delom in organizatorje praktičnega izobraževanja.

3.2.1.1. Dijaki

V vzorec smo zajeli 125 dijakov (vsi so moškega spola). Dijaki so večinoma obiskovali 3. letnik programa Tehnik mehatronike (dijaki, ki so se vpisali v program septembra 2006), z izjemo dijakov TŠC Nova Gorica, od koder smo v raziskavo vključili dijake 2. letnikov, saj so program začeli izvajati v šolskem letu 2007/08, ter dijakov ŠC Velenje, od koder smo prav tako vključili dijake 2. letnikov, saj so že opravljali praktično usposabljanje z delom. V raziskavo smo vključili dijake s sledečih petih šol³:

Tabela 59: Število vpisanih dijakov in odstotki dijakov, ki so odgovarjali na vprašalnik

Šola	Število vpisanih dijakov	Število dijakov, ki so odgovarjali	Odstotek dijakov	Odstotek anketiranih dijakov glede na šolo
ŠC Velenje, Poklicna in tehniška elektro in računalniška šola	58	45	77,6	36,0
ŠC Celje Srednja šola za strojništvo in mehatroniko	31	29	93,5	23,2
TŠC Kranj, Poklicna in strokovna šola	31	23	74,2	18,4
ŠC Ptuj, Srednja elektro in	24	16	66,7	12,8

³ V okviru projekta Poskusno uvajanje Izhodišč v pilotnih šolah (P6), Uvajanje in spremljanje izobraževalnega programa Tehnik mehatronike, se skladno s sklepom Ministrstva za šolstvo in šport program izvaja na šestih pilotnih šolah. V letošnje spremljanje nismo mogli vključiti vseh šestih šol, saj so se v Srednji šoli tehniških strok Šiška odločili, da bodo praktično usposabljanje z delom v celoti izvedli v šolskem letu 2009/10.

računalniška šola				
TŠC Nova Gorica, Strojna, prometna in lesarska šola	13	12	92,3	9,6
Skupaj	157	125	79,6	100,0

V zgornji tabeli vidimo, da je bilo v šolskem letu 2008/09 v tretji (oziroma drugi letnik) izobraževalnega programa Tehnik mehatronike skupno vpisanih 157 dijakov. Od tega jih je 125 odgovarjalo na anketni vprašalnik, kar skupno znaša 79,6% vseh vpisanih, vendar se ta odstotek med šolami razlikuje. Vidimo, da je iz ŠC Ptuj, Srednje elektro in računalniške šole vprašalnik izpolnjevalo 66,7% dijakov, medtem ko jih je iz ŠC Celje, Srednje šole za strojništvo in mehatroniko odgovarjalo 93,5%. V zadnjem stolpcu prikazujemo, kolikšen delež predstavlja število dijakov posamezne šole v analizi. Kot vidimo, največ (36,0%) anketiranih obiskuje ŠC Velenje, Poklicno in tehniško elektro in računalniško šolo, najmanj (9,6%) pa TŠC Nova Gorica, Strojno, prometno in lesarsko šolo.

3.2.1.2. Učitelji praktičnega pouka

V vzorec je bilo vključenih 18 učiteljev praktičnega pouka iz programa Tehnik mehatronike. Vseh 18 učiteljev je moškega spola.

Tabela 60: Dosežena izobrazba

Dosežena izobrazba	Število učiteljev	Odstotek učiteljev
Srednja poklicna	2	11,1
Srednja strokovna	2	11,1
Višja strokovna	11	61,1
Visoka strokovna	2	11,1
Univerzitetna	1	5,6
Specializacija, magisterij, doktorat	/	/
Skupaj	18	100,0

Večina učiteljev ima višjo strokovno izobrazbo (11), po dva učitelja imata srednjo poklicno, srednjo strokovno in visoko strokovno izobrazbo, en učitelj pa ima univerzitetno izobrazbo.

Ker smo anketirali samo učitelje praktičnega pouka, nas je zanimalo, ali so ti učitelji hkrati tudi učitelji strokovno vsebinskega sklopa oziroma organizatorji praktičnega izobraževanja in koliko strokovno vsebinskih sklopov poučujejo.

Tabela 61: Vloga učitelja v šoli

Vloga	Število učiteljev	Odstotek učiteljev
Učitelj praktičnega pouka	18	100,0

Učitelj strokovno vsebinskih sklopov	6	33,3
Organizator praktičnega izobraževanja	1	5,6

Od 18 učiteljev praktičnega pouka jih šest poučuje tudi strokovno teorijo, eden pa opravlja tudi naloge organizatorja praktičnega izobraževanja.

Tabela 62: Število strokovno vsebinskih sklopov, ki jih poučujejo učitelji

Strokovno vsebinski sklop	Število učiteljev	Odstotek učiteljev
<u>En</u> strokovno vsebinski sklop	7	38,9
<u>Dva</u> strokovno vsebinska sklopa	4	22,2
<u>Tri</u> strokovno vsebinske sklope	1	5,6
<u>Več</u> strokovno vsebinskih sklopov	6	33,3
Skupaj	18	100,0

Približno tretjina jih poučuje en strokovno vsebinski sklop (7 učiteljev), šest učiteljev poučuje več kot tri strokovno vsebinske sklope, štirje učitelji poučujejo dva in en učitelj tri sklope.

3.2.1.3. Organizatorji praktičnega izobraževanja

V vzorec je bilo vključenih pet organizatorjev praktičnega izobraževanja iz programa Tehnik mehatronike. Vseh pet organizatorjev je moškega spola.

Tabela 63: Dosežena izobrazba organizatorjev

Dosežena izobrazba	Število organizatorjev
Srednja strokovna	2
Višja strokovna	1
Visoka strokovna	2
Skupaj	5

Dva organizatorja imata srednjo strokovno in dva visoko strokovno izobrazbo, en organizator ima višjo strokovno izobrazbo.

Tabela 64: Število strokovno vsebinskih sklopov, ki jih poučujejo organizatorji

Strokovno vsebinski sklop	Število organizatorjev
<u>En</u> strokovno vsebinski sklop	4
<u>Dva</u> strokovno vsebinska sklopa	1
Skupaj	5

Vsi organizatorji praktičnega izobraževanja poučujejo: štirje poučujejo en in eden dva strokovno vsebinska sklopa.

Tabela 65: Število let organiziranja praktičnega izobraževanja

Število let organiziranja	Število organizatorjev
Do 5 let	3
6 do 10 let	1
11 let in več	1
Skupaj	5

Največ organizatorjev praktičnega izobraževanja (3) opravlja vlogo organizatorja manj kot 5 let, eden manj kot 10 in drugi več kot 11 let. Povprečna delovna doba organizatorjev je 6,6 let.

3.2.1.4. Mentorji praktičnega usposabljanja z delom

V vzorec je bilo vključenih 43 mentorjev, ki sprejemajo na prakso dijake iz programa Tehnik mehatronike. Vsi mentorji so moškega spola.

Tabela 66: Dosežena izobrazba

Dosežena izobrazba	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Srednja poklicna	2	4,8
Srednja strokovna	15	35,7
Višja strokovna	14	33,3
Visoka strokovna	3	7,1
Univerzitetna	8	19,0
Specializacija, magisterij, doktorat	/	/
Skupaj	43	100,0

Največ mentorjev (15) ima srednjo strokovno izobrazbo, 14 jih ima višjo strokovno, osem univerzitetno, trije visoko strokovno in dva srednjo poklicno izobrazbo. Noben mentor nima specializacije, magisterija oz. doktorata.

Tabela 67: Izobrazba mentorjev

Izobrazba	Število mentorjev
Avtomehanik	1
Družboslovno-humanistična (uni)	2
Elektrotehnik	4
Inženir elektrotehnike	4
Inženir lesarstva	1
Inženir mehatronike	1
Inženir računalništva in informatike	1
Inženir strojništva	10
Mehatronik	3
Mizar	1

Mojster preoblikovalec kovin	1
Samostojni podjetnik - direktor	1
Strojni tehnik	8
Skupaj	38

Najpogostejša izobrazba, ki jo imajo mentorji, je inženir strojništva (10 mentorjev) in strojni tehnik (8 mentorjev), ostale pa so navedene v zgornji tabeli (Tabela 67).

Tabela 68: Število let mentorstva

Število let mentorstva	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Do 5 let	23	57,5
6 do 10 let	9	22,5
11 do 15	3	7,5
16 in več	5	12,5
Skupaj	40	100,0

Ker so mentorji podali različne odgovore glede na leta mentorstva dijakom na praktičnem usposabljanju z delom, smo jih razvrstili v štiri skupine: do 5 let izkušenj z mentorstvom (več kot polovica vprašanih mentorjev, 23), do 10 let (9 mentorjev), do 15 let (3 mentorji) in več kot 16 let (5 mentorjev). Povprečno imajo mentorji 6,9 let izkušenj z mentorstvom. Trije na vprašanje niso odgovorili.

Tabela 69: Delovno mesto v podjetju

Delovno mesto	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Direktor	8	19,0
Vodja oddelka	24	57,1
Delavec	4	9,5
Drugo	6	14,3
Skupaj	42	100,0

Več kot polovica mentorjev (24) v podjetju zaseda delovno mesto vodje oddelka, osem je direktorjev, šest jih ima v podjetju drugo vlogo (*npr. tehnolog – konstruktor, projektni vodja (2), tehnolog - programer robotske roke, skupinovodja vzdrževanja, projektant itd.*), štirje pa zasedajo delovno mesto delavca oz. delavke.

Tabela 70: Velikost podjetja

Velikost podjetja	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Mikro podjetje	7	16,7
Malo podjetje	10	23,8
Srednje veliko podjetje	12	28,6
Veliko podjetje	13	31
Skupaj	42	100,0

Največ mentorjev (13) dela v velikem podjetju, nekoliko manj (12) jih dela v srednje velikem podjetju, deset mentorjev je zaposlenih v malih podjetjih in sedem mentorjev v mikro podjetjih, ki zaposlujejo do deset ljudi.

3.2.2. SODELOVANJE MED ŠOLO IN DELODAJALCI

3.2.2.1. O sodelovanju med šolo in delodajalci – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Mentorji v podjetjih so zadolženi, da praktično usposabljanje na delovnem mestu poteka nemoteno, ter so hkrati odgovorni za dijake, ki pridejo nanj. Njihova temeljna naloga je, da načrtujejo in izvajajo praktično usposabljanje z delom tako, da le-ta temelji na reševanju problemov v realni delovni situaciji (Izhodišča 2001).

Pri sodelovanju med šolo in podjetji nas je zanimalo:

- na kakšen način mentorji praktičnega usposabljanja z delom vzpostavijo stik s šolo (odgovarjali so na 8 trditev, pri čemer so z 1 označili, da trditev drži, z 2, da ne drži in s 3, da ne vedo, ali drži ali ne),
- na kakšen način sodelujejo s šolo (ocenjevali so 5 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli – pri tabelaričnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili),
- kakšne so njihove pozitivne in negativne izkušnje sodelovanja s srednjimi šolami (pri čemer so odgovarjali na vprašanje odprtega tipa).

Tabela 71: Način vzpostavljanja stika med šolo in vašim podjetjem

Trditev	Da		Ne		Ne vem		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Obiskal nas je predstavnik šole.	28	70,0	11	27,5	1	2,5	40	100
Šola nam je poslala anketni vprašalnik.	9	25,0	22	61,1	5	13,9	36	100
Šola je organizirala posvet za delodajalce.	6	16,2	23	62,2	8	21,6	37	100
S šolo smo prišli v stik preko zbornic.	2	5,6	30	83,3	4	11,1	36	100
Za sodelovanje so nas zaprosili dijaki.	35	89,7	2	5,1	2	5,1	39	100
Sami smo se obrnili na šolo.	6	16,2	26	70,3	5	13,5	37	100

Največ vprašanih mentorjev je odgovorilo, da so jih za sodelovanje zaprosili dijaki (35 mentorjev oz. 89,7%), večina pa jih tudi odgovarja, da je podjetje obiskal predstavnik šole (28 oz. 70%).

Po drugi strani pa podjetja s šolo niso vzpostavila stika preko zbornic (30 oz. 83,3%), mentorji se v večini prav tako niso sami obrnili na šolo (26 oz. 70,3%), šola ni organizirala posveta za delodajalce (23 oz. 62,2%) in podjetjem v večini ni poslala anketnih vprašalnikov (22 oz. 61,1%). Pod rubriko drugo ni nihče ničesar dopisal.

Tabela 72: Način sodelovanja mentorjev s šolo

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Šola organizira strokovna srečanja.	13	31,7	28	68,3	41	100
Šola ima organiziran razvojni sosvet.	5	13,9	31	86,1	36	100
S šolo imamo skupne projekte.	2	5,0	38	95,0	40	100
S šolo sodelujemo preko zbornic (gospodarske in obrtne).	3	7,7	36	92,3	39	100
Drugo: »Preko kadrovske službe, šola prosi za sodelovanje, na podlagi dogovora s predstavnikom šole, sodelovanje mentor v proizvodnji, mentor v šoli.«						

Pri načinu sodelovanja mentorjev praktičnega usposabljanja z delom s šolo v večini prevladujejo odgovori redko in nikoli, kar nakazuje na to, da sodelovanje med šolo in delodajalci ni najbolj optimalno. Še največ mentorjev je odgovorilo, da šola vedno (3) oz. pogosto (10) organizira strokovna srečanja (13 mentorjev oz. 31,7%), čeprav tako meni slaba tretjina mentorjev (28 oz. 68,3% jih meni nasprotno).

Večina mentorjev praktičnega usposabljanja z delom odgovarja, da s šolo ne vodijo (55%) oz. redko vodijo (40%) skupne projekte (38 oz. 95,0%), da s šolo ne sodelujejo (66,7%) oz. redko sodelujejo (25,6%) preko zbornic (36 oz. 92,3%) ter da šola nima (52,8%) oz. ima

redko (33,3%) organiziran razvojni sosvet (31 mentorjev oz. 86,1%). Pod rubriko »Drugo«, so mentorji navedli še druge načine sodelovanja s šolo, kot je razvidno iz tabele.

Mentorji so na koncu navedli še svoje pozitivne in negativne izkušnje pri sodelovanju s šolami. Njihove odgovore smo zbrali in kategorizirali (tam, kjer je bilo to mogoče) v sledeče skupine:

Pozitivne izkušnje:

- *»Dobro sodelovanje z organizatorjem praktičnega izobraževanja.«* (13 mentorjev)
- *»Imam samo pozitivne izkušnje na vseh področjih.«* (3 mentorji)
- *Ker sem mentor dijakom, ki sami prosijo za prakso, je naše skupno delo za vse pozitivno.«* (3 mentorji)
- *»Prenos znanja na mlajše rodove.«* (2 mentorja)

Po 1 mentor:

- *»Dijake že v fazi šolanja usmerjamo in jim damo določene izkušnje.«*
- *»Nekateri dijaki znajo dobro uporabiti znanje iz teorije v praksi.«*
- *»Obiskovanje strokovnih srečanj na nekaterih šolah.«*
- *»Pridobimo informacije o potencialnih sodelavcih.«*
- *»Skupno reševanje morebitnih težav.«*
- *»Urejenost dokumentacije, prijaznost.«*

Pri pozitivnih izkušnjah so mentorji v večini izpostavili (13 mentorjev) dobro sodelovanje z organizatorjem praktičnega izobraževanja, po trije mentorji navajajo, da imajo same pozitivne izkušnje s praktičnim usposabljanjem z delom in da imajo pozitivne izkušnje zato, ker jih dijaki sami prosijo za prakso. Dva mentorja pa sta izpostavila kot pozitivno izkušnjo prenos znanja na mlajše rodove.

Negativne izkušnje:

- *»Premalo sodelovanja s šolo.«* (5 mentorjev)
- *»Jih ni bilo.«* (3 mentorji)
- *»Dijaki imajo preveč teoretičnih znanj, ki pa niso preizkušena v praksi; šola ne izvaja dovolj osnovne prakse.«* (2 mentorja)

Po 1 mentor:

- *»Dijake je potrebno navajati na samoiniciativnost in odgovornost, to pogašam pri večini in menim, da bi na tem področju morala šola odigrati večjo vlogo.«*
- *»Jih ni, ker šole kar težko dobijo toliko prostih delovnih mest. Zato sprejmejo marsikatero našo odločitev. Kar tako naprej!«*
- *»Mogoče včasih premalo informacij o novostih in spremembah.«*
- *»Nefleksibilnost, zaprtost.«*
- *»Negativna izkušnja je z dijaki, ki niso zainteresirani za delo in nova znanja.«*
- *»Potrebno je tesnejše sodelovanje.«*
- *»Premalo strokovnega znanja.«*

Pri negativnih izkušnjah največ mentorjev (5) navaja, da je premalo sodelovanja med njimi in šolo, trije so mnenja, da negativnih izkušenj na praktičnem usposabljanju z delom ni, dva mentorja pa vidita težavo v tem, da dijakom primanjkuje znanj iz praktičnega pouka ter da imajo preveč teoretičnih znanj.

3.2.2.2. O sodelovanju med šolo in delodajalci – organizatorji praktičnega izobraževanja

Pri sodelovanju med šolo in delodajalci nas je zanimalo:

- na kakšen način organizatorji praktičnega izobraževanja vzpostavijo stik z delodajalci (ocenjevali so 9 trditev na tristopenjski lestvici, pri čemer 3 pomeni pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- na kakšen način sodelujejo s podjetji (ocenjevali so 5 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli). Pri tabelaričnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 73: Način vzpostavljanja stika s podjetji, v katerih dijaki opravljajo praktično usposabljanje z delom

Trditev	Pogosto	Redko	Nikoli	Skupaj
	f	f	f	f
Sam/a obiščem podjetja.	5	/	/	5
Podjetjem pošljem anketne vprašalnike, ki jih pripravimo na šoli.	/	4	1	5
S posveti, ki jih organiziram za delodajalce in mentorje (razvojni sosvet idr.).	/	4	1	5

S sodelovanjem šole in podjetja preko zbornic (gospodarske in obrtne).	/	1	4	5
Dijake povabim, da sami predlagajo podjetja, v katerih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom.	5	/	/	5
Podjetjem pošljem obrazec za najavo učnega mesta.	/	4	1	5
Spremljam praktično usposabljanje v podjetjih.	5	/	/	5
Delodajalec se je obrnil na šolo.	2	3	/	5

Vsi organizatorji navajajo (5), da pogosto sami obišejo podjetja, da povabijo dijake, naj sami predlagajo podjetja, v katerih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom, ter da spremljajo praktično usposabljanje v podjetjih. Po štirje organizatorji odgovarjajo, da redko pošljejo podjetjem anketne vprašalnike, ki jih pripravijo na šoli, redko organizirajo posvete za delodajalce in mentorje ter redko podjetjem pošljejo obrazec za najavo učnega mesta. Štirje organizatorji navajajo, da šola nikoli ne sodeluje s podjetji prek zbornic, medtem ko sta dva navedla, da se je na šolo obrnil delodajalec. Pod rubriko drugo ni nihče napisal ničesar.

Tabela 74: Načini sodelovanja s podjetji

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Za podjetja organiziramo strokovna srečanja.	1	4	5
Organiziran imamo razvojni sosvet.	2	1	3
S podjetji imamo skupne projekte.	2	2	4
S podjetji sodelujemo preko zbornic (gospodarske in obrtne).	/	4	4

Iz zgornje tabele je razvidno, da organizatorji praktičnega izobraževanja za podjetja ne organizirajo (1) oz. redko organizirajo (3) strokovna srečanja ter da ne sodelujejo (3) oz. redko sodelujejo (1) s podjetji preko zbornic (4 organizatorji). Dva organizatorja navajata, da imajo pogosto organiziran razvojni sosvet, prav tako pa dva pravita, da s podjetji pogosto vodijo skupne projekte. Pod rubriko drugo ni nihče ničesar dopisal.

Sklenimo. Po mnenju mentorjev se stik med njimi in šolo največkrat vzpostavi tako, da jih dijaki sami zaprosijo za sodelovanje na praktičnem usposabljanju z delom (89,7%), oziroma tako, da podjetje obiše organizator praktičnega izobraževanja (70%). Slaba tretjina oziroma 31,7% mentorjev odgovarja, da šola zanje organizira strokovna srečanja, ki so glede na odgovore najpogostejša oblika sodelovanja med šolo in podjetji. Večina mentorjev praktičnega usposabljanja z delom pa hkrati ocenjuje, da s šolo ne vodijo skupnih projektov

(38 oz. 95,0%), da s šolo ne sodelujejo preko zbornic (36 oz. 92,3%) ter da šola nima organiziranega razvojnega sosveta (31 mentorjev oz. 86,1%).

Mentorji kot pozitivno izkušnjo sodelovanja s šolami najpogosteje navajajo dobro sodelovanje z organizatorjem praktičnega izobraževanja (13 mentorjev), kot negativno pa premalo sodelovanja med njimi in šolo (5 mentorjev).

Vsi organizatorji praktičnega izobraževanja (5) največkrat vzpostavijo stik s podjetji tako, da sami obišejo podjetja, dijake povabijo, naj sami predlagajo podjetja, v katerih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom, ter spremljajo praktično usposabljanje v podjetjih. Hkrati pa v okviru sodelovanja med šolo in podjetji organizatorji praktičnega izobraževanja (4) ne organizirajo strokovnih srečanj za delodajalce ter s podjetji ne sodelujejo preko zbornic.

3.2.3. NAČRTOVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

3.2.3.1. O načrtovanju praktičnega pouka – učitelji praktičnega pouka

Pri načrtovanju izvajanja praktičnega pouka nas je zanimalo:

- na kakšen način se učitelji pripravljajo na izvajanje praktičnega pouka (učitelji so odgovarjali na 10 postavljenih trditev, ki so jih ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- katere vire uporabljajo pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka (ocenjevali so 9 trditev na enaki štiristopenjski lestvici). Pri tabelaričnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 75: Način priprave učiteljev praktičnega pouka na izvajanje praktičnega pouka

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Sam/a	16	94,1	1	5,9	17	100
Skupaj z učitelji praktičnega pouka	10	66,7	5	33,3	15	100
Skupaj z drugimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov	9	60,0	6	40,0	15	100
Skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja	5	31,3	11	68,8	16	100
Skupaj z mentorjem praktičnega usposabljanja z delom	2	12,5	14	87,5	16	100
Skupaj z učiteljem slovenskega jezika	3	18,8	13	81,3	16	100
Skupaj z učiteljem tujih jezikov	6	37,5	10	65,5	16	100

Skupaj z učitelji družboslovnih predmetov	5	31,3	11	68,8	16	100
Skupaj z učitelji naravoslovnih predmetov	4	26,7	11	73,3	15	100
Drugo: »Waldorfska pedagogika, timsko delo, dogovor skupaj na Programskem učiteljskem zboru.«						

Skoraj vsi anketirani učitelji (16) se vedno (5) ali pogosto (11) na izvajanje praktičnega pouka pripravljajo sami, deset se jih vedno (3) oz. pogosto (7) pripravlja skupaj z drugimi učitelji praktičnega pouka, devet pa (vedno 2, pogosto 7) z učitelji strokovno vsebinskih sklopov.

Redko (11) oz. nikoli (3) se večina učiteljev praktičnega pouka na izvajanje praktičnega pouka ne pripravlja skupaj z mentorjem praktičnega usposabljanja z delom (14), redko (8) oz. nikoli (5) z učitelji slovenskega jezika (13), 11 učiteljev se redko (8) oz. nikoli (3) ne pripravlja z organizatorjem praktičnega izobraževanja, enako število učiteljev (11) se redko (5) oz. nikoli (6) ne pripravlja z učitelji družboslovnih in naravoslovnih predmetov (redko 7, nikoli 4) ter tujih jezikov (redko 6, nikoli 4). Pod rubriko »Drugo« so učitelji dopisali še druge načine priprave, kot je razvidno iz zgornje tabele.

Tabela 76: Uporaba virov pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Katalogi znanj za strokovno vsebinske sklope	17	94,4	1	5,6	18	100
Izvedbeni kurikul	16	94,1	1	5,9	17	100
Strokovna literatura	17	94,4	1	5,6	18	100
Lastne izkušnje	18	100	/	/	18	100
Nasveti kolegov	14	77,8	4	22,2	18	100
Načrt ocenjevanja znanja (minimalni standardi znanj, kriteriji ocenjevanja)	15	88,2	2	11,8	17	100
Izpitni katalogi	11	64,7	6	35,3	17	100
Poročilo o praktičnem izobraževanju	12	70,6	5	29,4	17	100
Drugo: »katalogi znanj, internet (2 učitelja), fakultativno gradivo«						

Izmed naštetih virov se vsi učitelji praktičnega pouka (18) vedno (14) oz. pogosto (4) opirajo na lastne izkušnje. Večina (17) jih pri načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka vedno (6) oz. pogosto (11) uporablja tudi kataloge znanj za strokovno vsebinske sklope in strokovno literaturo (vedno 12, pogosto 5). 16 učiteljev pri načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka vedno (6) oz. pogosto (10) uporablja izvedbeni kurikul, 15 jih uporablja načrt ocenjevanja znanja (vedno 7, pogosto 8), 14 nasvete kolegov (vedno 4, pogosto 10) in 12 Poročilo o praktičnem izobraževanju (vedno 6, pogosto 6). Izpitne kataloge pa vedno (3) oz. pogosto (8)

uporablja 11 učiteljev. Pod rubriko »Drugo« so učitelji dopisali še druge vire, kot je razvidno iz zgornje tabele.

3.2.3.2. O načrtovanju praktičnega usposabljanja z delom – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tudi mentorje praktičnega usposabljanja z delom smo spraševali po tem:

- na kakšen način se pripravljajo na izvajanje mentorstva (ocenjevali so 5 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- katere vire uporabljajo pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom (ocenjevali so 11 trditev na enaki štiristopenjski lestvici). Pri tabelarnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 77: Način priprave na izvajanje mentorstva

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Sam/a	34	87,2	5	12,8	39	100
Skupaj z učitelji praktičnega pouka na šoli	7	16,7	35	83,3	42	100
Skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja na šoli	14	35,0	26	65,0	40	100
S kolegi v podjetju	28	70,0	12	30,0	40	100
Drugo: »preko kadrovske službe« (2 mentorja)						

Največ mentorjev (34 oz. 87,2%) navaja, da se na izvajanje mentorstva vedno (20) oz. pogosto (14) pripravljajo sami ter da se na izvajanje mentorstva prav tako vedno (12) oz. pogosto (16) pripravljajo skupaj s kolegi v podjetju (28 oz. 70,0%). Pri mentorstvu se mentorji ne pripravljajo (19) oz. se redko (16) pripravljajo skupaj z učitelji praktičnega pouka (35 oz. 83,3%) ter nikoli (12) oz. redko (14) z organizatorjem praktičnega izobraževanja (26 oz. 65,0%). Dva mentorja sta pod možnost »Drugo« dopisala, da se na izvajanje mentorstva pripravljata *skupaj s kadrovske službo*.

Tabela 78: Viri, ki jih uporabljajo mentorji pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Nasveti nadrejenih in drugih kolegov	22	55,0	18	45,0	40	100
Priporočila oz. smernice, ki jih pripravijo na šoli	22	67,4	14	32,6	43	100
Priporočila oz. smernice, ki jih pripravijo zbornice (Obrtna, Gospodarska ...)	2	5,4	35	94,6	37	100
Napotnica za praktično usposabljanje	26	65,0	14	35,0	40	100
Kriteriji za ocenjevanje	21	56,8	16	43,2	37	100
Poročilo o praktičnem izobraževanju	33	76,7	8	19,5	41	100
Strokovna literatura	27	65,9	14	34,1	41	100
Lastne izkušnje	41	100	/	/	41	100
Katalogi znanj za strokovno vsebinske sklope	14	36,8	24	63,2	38	100
Izpitni katalogi	1	2,6	37	97,4	38	100

Na vprašanje, katere vire uporabljajo pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom, so vsi mentorji (41) odgovorili, da vedno (29) oz. pogosto (12) črpajo iz lastnih izkušenj, večina (33 oz. 76,7%) pa jih vedno (21) oz. pogosto (12) uporablja še Poročilo o praktičnem izobraževanju. 27 oz. 65,9% mentorjev je odgovorilo, da vedno (8) oz. pogosto (19) pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom kot vir uporabljajo strokovno literaturo, 26 oz. 65% napotnico za praktično usposabljanje (vedno 12, pogosto 14) ter 22 oz. 67,4% mentorjev priporočila in smernice, ki jih pripravijo na šoli (vedno 15, pogosto 14).

Dobra polovica (21 oz. 56,8%) jih pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom pogosto (9) oz. vedno (12) uporablja tudi kriterije za ocenjevanje ter vedno (2) oz. pogosto (20) nasvete nadrejenih in drugih kolegov (22 oz. 55,0%).

Večina pa jih pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom ne uporablja (20) oz. redko uporablja (17) izpitne kataloge (37 oz. 97,4%), večina jih ne uporablja (19) oz. redko uporablja (16) tudi priporočila oz. smernice, ki jih pripravijo zbornice (35 oz. 94,6%), 24 oz. 63,2% mentorjev pa redko (17) oz. nikoli (7) ne uporablja katalogov znanj za strokovno vsebinske sklope. Nihče izmed anketiranih mentorjev ni pod možnost drugo ničesar dopisal.

Sklenimo. Skoraj vsi učitelji se na izvajanje praktičnega pouka pripravljajo sami (16), večina pa se jih pripravlja skupaj z drugimi učitelji praktičnega pouka (10) oz. z učitelji strokovno vsebinskih sklopov (9). Večinoma se učitelji na izvajanje praktičnega pouka ne pripravljajo skupaj z mentorji praktičnega usposabljanja z delom (14), učitelji slovenskega

jezika (13), organizatorjem praktičnega izobraževanja (11 učiteljev), učitelji družboslovnih (11) in naravoslovnih predmetov (11) ter tujih jezikov (10).

Pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka se vsi učitelji (18) opirajo na lastne izkušnje ter večina tudi na kataloge znanj in strokovno literaturo (17), izvedbeni kurikul (16), načrt ocenjevanja znanja (15), nasvete kolegov (14), Poročilo o praktičnem izobraževanju (12) ter izpitne kataloge (11).

Pri načrtovanju izvajanja praktičnega usposabljanja z delom mentorji odgovarjajo, da se na izvajanje mentorstva večinoma pripravljajo sami (34 mentorjev oz. 87,2%) ter skupaj s kolegi v podjetju (28 oz. 70,0%). Večji del se jih ne pripravlja skupaj z učitelji praktičnega pouka (35 oz. 83,3%) niti z organizatorjem praktičnega izobraževanja (26 oz. 65,0%).

Pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom mentorji največ črpajo iz svojih lastnih izkušenj (41 mentorjev oz. 100%) ter si prav tako pomagajo s Poročilom o praktičnem izobraževanju (33 oz. 76,7%), s strokovno literaturo (27 oz. 65,9%), z napotnico za praktično usposabljanje (26 oz. 65,0%) ter s priporočili in smernicami, ki jih pripravijo na šoli (22 oz. 67,4%). Večina jih še odgovarja, da ne uporabljajo izpitnih katalogov (37 oz. 97,4%), priporočil oz. smernic, ki jih pripravijo zbornice (35 oz. 94,6%), ter katalogov znanj za strokovno vsebinske sklope (24 oz. 63,2%).

3.2.4. POVEZOVANJE SPLOŠNEGA, STROKOVNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA V PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU

Skladno z Izhodišči se pomemben cilj prenove nanaša na povezovanje splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v problemsko strukturiran izobraževalni program. Povezanost znanj pa se dosega skozi koncept kompetenc (tako poklicnih kot ključnih).

3.2.4.1. O povezovanju splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v praktičnem izobraževanju – dijaki

Dijake smo v ta namen spraševali po njihovem mnenju o tem:

- kako se pouk splošnih predmetov povezuje s praktičnim poukom, kako povezujejo znanje strokovno vsebinskih sklopov s praktičnim poukom ter kako se praktični pouk v šoli dopolnjuje s praktičnim usposabljanjem na delovnem mestu (ocenjevali so pet

trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko, 1 nikoli),

- kako se strokovno vsebinski sklopi povezujejo s praktičnim usposabljanjem z delom (ocenjevali so pet trditev na enaki štiristopenjski lestvici),
- kako se strokovna teorija povezuje z delovnimi nalogami (odgovarjali so na dve trditvi, na enaki štiristopenjski lestvici). Pri tabelaričnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 79: Povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj v šoli

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Učenje praktičnega pouka in slovenščine se dopolnjuje.	36	30,8	81	69,2	117	100
Učenje praktičnega pouka in tujega jezika se dopolnjuje.	44	38,6	70	61,4	114	100
Teoretično znanje <u>strokovno vsebinskih sklopov</u> znam uporabiti pri izvajanju <u>praktičnih nalog</u> .	92	78,0	26	22,0	118	100
Izkušnje praktičnega pouka mi omogočajo boljše razumevanje <u>strokovne teorije</u> .	96	81,4	22	18,6	118	100
Praktični pouk v šoli in <u>praksa pri delodajalcu</u> se vsebinsko dopolnjujeta.	65	54,6	54	45,4	119	100
Izvajanje praktičnega pouka spremlja učiteljeva razlaga strokovne teorije.	93	80,2	23	19,8	116	100

Večina dijakov (81,4%) meni, da jim izkušnje praktičnega pouka pogosto (40,7%) oz. vedno (40,7%) omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije, da izvajanje praktičnega pouka pogosto (50%) oz. vedno (30,2%) spremlja učiteljeva razlaga strokovne teorije (80,2%) ter da znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov pogosto (55,9%) oz. vedno (22%) uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog (78%). Slabih 55% jih ocenjuje, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu pogosto (39,5%) oz. vedno (15,1%) vsebinsko dopolnjujeta.

Večina dijakov (69,2%) tudi odgovarja, da se učenje praktičnega pouka in slovenščine ne dopolnjujeta (39,3%) oz. se dopolnjujeta redko (29,9%), prav tako jih večina (61,4%) odgovarja, da se učenje praktičnega pouka in tujega jezika ne dopolnjujeta (21,9%) oz. se dopolnjujeta redko (39,5%).

Tabela 80: Povezovanje strokovnih in praktičnih znanj pri delodajalcu

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov znam uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu.	89	76,7	27	23,3	116	100
Izkušnje na praksi pri delodajalcu mi omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije.	91	78,4	25	21,6	116	100
Pridobljeno strokovno znanje v šoli znam uporabiti na praktičnem usposabljanju z delom.	85	73,6	30	26,1	115	100
Pri delodajalcu opravljam tudi dela, ki niso povezana z nalogami mojega bodočega poklica.	75	64,7	41	35,3	116	100
Pri izvajanju delovnih nalog pri delodajalcu se naučim stvari, ki se jih nisem v šoli.	96	83,5	19	16,5	115	100
Izvajanje delovne naloge spremlja mentorjeva razlaga strokovne teorije.	63	55,8	50	44,2	113	100

Pri povezovanju znanj nas je prav tako zanimalo, kako se po mnenju dijakov strokovno znanje, pridobljeno v šoli, povezuje s praktičnim usposabljanjem z delom. Večina dijakov odgovarja (83,5%), da se pri izvajanju delovnih nalog na praktičnem usposabljanju z delom pogosto (39,1%) oz. vedno (44,3%) naučijo stvari, ki se jih niso v šoli, da jim izkušnje na praksi pri delodajalcu pogosto (37,9%) oz. vedno (40,5%) omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije (78,4%), da znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov pogosto (49,1%) oz. vedno (27,6%) uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu (76,7%) ter da znajo v šoli pridobljeno strokovno znanje pogosto (40%) oz. vedno (33,9%) uporabiti na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcu (73,6%).

Večina dijakov, to je 64,7%, je tudi mnenja, da na praktičnem usposabljanju z delom pogosto (40,5%) oz. vedno (24,1%) opravljajo tudi dela, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica, dobra polovica (55,8%) pa še, da izvajanje delovnih nalog vedno (15,9%) oz. pogosto (39,8%) spremlja mentorjeva razlaga strokovne teorije.

3.2.4.2. O povezovanju splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v praktičnem izobraževanju – učitelji praktičnega pouka

Tako kot dijake smo tudi učitelje praktičnega pouka spraševali po njihovem mnenju o sledečem:

- kako se povezovanje znanj uresničuje v praksi (učitelji so odgovarjali na 6 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),

- ali pri praktičnem pouku dijakom razložijo tudi strokovno teorijo (odgovarjali so na trditev na enaki štiristopenjski lestvici). Pri interpretaciji podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 81: Povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj v šoli

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Učenje praktičnega pouka in slovenščine se dopolnjuje.	9	56,3	7	43,8	16	100
Učenje praktičnega pouka in tujega jezika se dopolnjuje.	10	55,6	8	44,4	18	100
Dijaki znajo teoretično znanje <u>strokovno vsebinskih sklopov</u> uporabiti pri izvajanju <u>praktičnih nalog</u> .	12	66,7	6	33,3	18	100
Izkušnje praktičnega pouka dijakom omogočajo boljše razumevanje <u>strokovne teorije</u> .	18	100	/	/	18	100
Praktični pouk v šoli in <u>praksa pri delodajalcu</u> se vsebinsko dopolnjujeta.	8	44,4	10	55,6	18	100
Dijaki znajo pridobljeno strokovno znanje v šoli uporabiti pri praktičnem pouku.	16	88,9	2	11,1	18	100
Med izvajanjem delovnih nalog dijakom razložim tudi strokovno teorijo.	17	100	/	/	17	100

Vsi učitelji (18) menijo, da izkušnje praktičnega pouka dijakom vedno (11) oz. pogosto (7) omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije ter da med izvajanjem delovnih nalog dijakom pogosto (4) oz. vedno (13) razložijo tudi strokovno teorijo (17 učiteljev). Večina učiteljev (16) meni, da znajo dijaki vedno (2) oz. pogosto (14) strokovno znanje, pridobljeno v šoli, uporabiti pri praktičnem pouku ter da znajo vedno (1) oz. pogosto (11) teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog (12). Dobra polovica učiteljev (10) meni, da se vedno (1) oz. pogosto (9) učenje praktičnega pouka in tujega jezika dopolnjuje, ravno tako se vedno (2) oz. pogosto (7), po njihovem mnenju, dopolnjuje učenje praktičnega pouka in slovenščine (9). Dobra polovica (10 učiteljev) pa jih prav tako meni, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu redko (10) vsebinsko dopolnjujeta.

3.2.4.3. O povezovanju splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v praktičnem izobraževanju – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tudi pri mentorjih praktičnega usposabljanja z delom smo preverjali:

- kako se po njihovem mnenju uresničuje koncept povezovanja znanj (odgovarjali so na 5 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- ali pri praktičnem usposabljanju z delom dijakom razložijo tudi strokovno teorijo (odgovarjali so na trditev na enaki štiristopenjski lestvici). Pri tabelarnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 82: Povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Dijaki znajo teoretično znanje uporabiti pri izvajanju <u>praktičnih nalog</u> .	26	70,3	11	29,7	37	100
Dijakom izkušnje, pridobljene pri nas, omogočajo boljše razumevanje <u>strokovne teorije</u> .	35	92,1	3	7,9	38	100
Pridobljeno strokovno znanje v šoli znajo dijaki uporabiti na praktičnem usposabljanju z delom.	27	71,1	11	28,9	38	100
Med izvajanjem strokovnih nalog dijakom razložim tudi strokovno teorijo.	33	89,2	4	10,8	37	100
Pri izvajanju delovnih nalog se dijaki naučijo stvari, ki se jih niso v šoli.	36	97,3	1	2,7	37	100
Dijaki opravljajo tudi dela, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica.	11	29,7	26	70,3	37	100

Večina mentorjev (36 oz. 97,3%) je mnenja, da se pri izvajanju delovnih nalog dijaki pogosto (54,1%) oz. vedno (43,2%) naučijo stvari, ki se jih v šoli niso, da dijakom izkušnje, pridobljene na praktičnem usposabljanju z delom, vedno (42,1%) oz. pogosto (50%) omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije (35 oz. 92,1%), da med izvajanjem strokovnih nalog dijakom pogosto (48,6%) oz. vedno (40,5%) razložijo tudi strokovno teorijo (33 oz. 89,2%), da znajo dijaki vedno (15,8%) oz. pogosto (55,3%) pridobljeno strokovno znanje v šoli uporabiti na praktičnem usposabljanju z delom (27 oz. 71,1%) ter da znajo pogosto (54,1%) oz. vedno (16,2%) teoretično znanje uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog (26 oz. 70,3%).

Prav tako 26 oz. 70,3% mentorjev meni, da dijaki na praktičnem usposabljanju z delom redko (67,6) oz. nikoli (2,7%) ne opravljajo del, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica.

Sklenimo: Večina vprašanih dijakov programa Tehnik mehatronike odgovarja, da jim izkušnje praktičnega pouka omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije (81,4%) ter da znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog (78%). Slabih 55% jih ocenjuje, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu pogosto oz. vedno vsebinsko dopolnjujeta. Prav tako večina dijakov odgovarja, da se učenje praktičnega pouka in slovenščine ne dopolnjujeta (69,2%) ter da se učenje praktičnega pouka in tujega jezika ne dopolnjujeta (61,4%).

Odgovori dijakov nakazujejo, da se splošni predmeti (slovenščina in angleščina) ne dopolnjujejo z učenjem praktičnega pouka, medtem ko jih večina meni, da se strokovno vsebinski sklopi in praktični pouk v šoli dopolnjujejo. Za praktično usposabljanje z delom pa večina dijakov ocenjuje, da se pri izvajanju delovnih nalog naučijo stvari, ki se jih v šoli niso (83,5%), da jim izkušnje, pridobljene na praksi, omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije (78,4%), da znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu (76,7%) ter da znajo pridobljeno strokovno znanje v šoli uporabiti v delovnem procesu pri delodajalcu (73,6%).

Dobre tri četrtine dijakov, to je 80,2%, odgovarja, da izvajanje praktičnega pouka spremlja učiteljeva razlaga strokovne teorije, dobra polovica (55,8%) pa še, da izvajanje delovne naloge spremlja mentorjeva razlaga strokovne teorije.

Vsi vprašani učitelji so odgovorili, da izkušnje praktičnega pouka dijakom omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije ter da med izvajanjem delovnih nalog dijakom razložijo tudi strokovno teorijo (18 učiteljev). Slednji odgovori učiteljev kažejo, da pri svojem delu upoštevajo načelo teoretizacije praktičnega pouka, saj pri praktičnem pouku svojo razlago tudi teoretično osmislijo s strokovno teorijo. Večina učiteljev (12) odgovarja še, da znajo dijaki uporabiti teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov pri izvajanju praktičnih nalog in da znajo dijaki pridobljeno strokovno znanje v šoli uporabiti pri praktičnem pouku.

Za razliko od dijakov, pri katerih je ta odstotek nižji, polovica učiteljev meni, da se praktični pouk dopolnjuje s splošnoizobraževalnimi predmeti (10 jih meni, da se dopolnjuje s tujim jezikom, 9 s slovenskim jezikom).

Hkrati dobra polovica učiteljev meni (10), da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu vsebinsko dopolnjujeta. Ti odgovori učiteljev z vidika povezovanja znanj niso najbolj vzpodbudni.

V splošnem so rezultati učiteljev praktičnega pouka spodbudni, saj je povezovanje teorije in prakse ena temeljnih novosti novih in prenovljenih programov (strokovno vsebinski sklopi so strukturirani tako, da naj bi se znanje teorije in prakse povezovalo).

Mentorji odgovarjajo, da dijakom izkušnje, pridobljene na praktičnem usposabljanju z delom, omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije (35 oz. 92,1%) ter da med izvajanjem strokovnih nalog dijakom razložijo tudi strokovno teorijo (33 oz. 89,2%), s čimer sledijo uresničevanju koncepta teoretizacije praktičnega izobraževanja.

Prav tako pravijo, da znajo dijaki v šoli pridobljeno strokovno znanje uporabiti na praktičnem usposabljanju z delom (27 oz. 71,1%) ter da znajo teoretično znanje uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog (26 oz. 70,3%).

70,3% mentorjev (26) še odgovarja, da dijaki na praktičnem usposabljanju z delom ne opravljajo del, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica.

Rezultati mentorjev so spodbudni, saj je povezovanje teorije in prakse ena izmed temeljnih novosti v novih in prenovljenih izobraževalnih programih.

3.2.5. ELEMENTI INTEGRIRANIH KLJUČNIH KVALIFIKACIJ

Pri pripravi novih izobraževalnih programov se je uveljavil kompetenčni pristop, kjer so ključne kompetence konkretizirane kot integrirane ključne kvalifikacije. Z integriranimi ključnimi kvalifikacijami se na specifičen način dosegajo določeni cilji programa. Gre za kroskurikularne vsebine, ki so opredeljene s katalogi znanj in prečijo celotni kurikulum (Milekšič v Klarič idr. 2008). Poznamo sedem integriranih ključnih kvalifikacij: informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje, podjetništvo, socialne spretnosti, učenje učenja, zdravje in varnost pri delu, okoljska vzgoja ter načrtovanje in vodenje kariere.

Pri integriranih ključnih kvalifikacijah nas je zanimalo:

- kako se po mnenju dijakov, učiteljev praktičnega pouka in mentorjev praktičnega usposabljanja z delom uresničujejo elementi integriranih ključnih kvalifikacij v šoli pri praktičnem pouku ter na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcih. Dijaki so odgovarjali na 16 trditev, ki so jih ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri čemer

pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli. Učitelji praktičnega pouka in mentorji praktičnega usposabljanja z delom so odgovarjali na 8 trditev na enaki štiristopenjski lestvici. Pri tabelarnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili. S trditvami smo skušali zajeti posamezne elemente integriranih ključnih kvalifikacij.

3.2.5.1. Okoljska vzgoja

Tabela 83: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij - okoljska vzgoja

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake seznanjamo s pomenom varovanja okolja.	31	83,8	6	16,2	37	100
Dijaki: Na praksi pri delodajalcu me seznanjajo s pomenom varovanja okolja.	91	78,4	25	21,6	116	100
Učitelji: Dijake seznanjam s pomenom varovanja okolja.	17	94,4	1	5,6	18	100
Dijaki: Učitelji praktičnega pouka me seznanjajo s pomenom varovanja okolja.	74	62,2	45	37,8	119	100

Večina učiteljev (17 oz. 94,4%) meni, da dijake pri praktičnem pouku oziroma na praktičnem usposabljanju z delom pogosto (22,2%) oz. vedno (72,2%) seznanjajo s pomenom varovanja okolja. Prav tako tudi večina mentorjev (31 oz. 83,8%) meni, da pri praktičnem pouku oziroma na praktičnem usposabljanju z delom dijake pogosto (24,3%) oz. vedno (59,5%) seznanjajo s pomenom varovanja okolja. Odgovori dijakov so manj prepričljivi, vendar prav tako večina dijakov (91 oz. 78,4%) odgovarja, da jih na praksi pri delodajalcu vedno (45,7%) oz. pogosto (32,8%) seznanijo s pomenom varovanja okolja, enako jih, glede na njihove odgovore (74 oz. 62,2%), tudi pri praktičnem pouku seznanijo s pomenom varovanja okolja (vedno 22,7%, pogosto 39,5%). Sklenemo lahko, da se vsebine, povezane z okoljsko vzgojo, po večinskem mnenju dijakov in mentorjev uspešno udejanjajo na praktičnem usposabljanju z delom ter v nekoliko manjši meri tudi pri praktičnem pouku.

3.2.5.2. Socialne spretnosti

Tabela 84: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij - socialne spretnosti

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijaki odgovorno opravljajo delovne naloge.	35	94,6	2	5,4	37	100
Dijaki: Naloge, ki mi jih naložijo pri delodajalcu, opravljam odgovorno.	103	88,8	13	11,2	116	100
Učitelji: Dijaki odgovorno opravljajo delovne naloge.	15	83,3	3	16,7	18	100
Dijaki: Naloge, ki mi jih naloži učitelj praktičnega pouka, opravljam odgovorno.	105	87,5	15	12,5	120	100
Mentorji: Pri opravljanju delovnih nalog dijaki dobro sodelujejo z zaposlenimi.	37	97,4	1	2,6	38	100
Dijaki: Pri izvajanju delovnih nalog z zaposlenimi dobro sodelujem.	101	87,8	14	12,2	115	100
Učitelji: Pri praktičnem pouku dijaki dobro sodelujejo.	14	82,4	3	17,6	17	100
Dijaki: Pri praktičnem pouku s sošolci dobro sodelujem.	107	90,7	11	9,3	118	100

Večina mentorjev (97,4%) meni, da pri opravljanju delovnih nalog dijaki pogosto (60,5%) oz. vedno (36,8%) dobro sodelujejo z zaposlenimi ter da dijaki pogosto (67,6%) oz. vedno (27%) odgovorno opravljajo delovne naloge na praktičnem usposabljanju z delom (94,6%).

Večina dijakov (88,8%) meni, da naloge, ki jim jih naložijo pri delodajalcu, pogosto (20,7%) oz. vedno (68,1%) opravljajo odgovorno, ter da pri izvajanju delovnih nalog pogosto (30,4%) oz. vedno (57,4%) z zaposlenimi dobro sodelujejo (87,8%).

Tudi večina učiteljev praktičnega pouka je navedla (83,3%), da dijaki pogosto (66,7%) oz. vedno (16,7%) odgovorno opravljajo delovne naloge ter da pri praktičnem pouku pogosto (52,9%) oz. vedno (29,4%) dobro sodelujejo (82,4%).

Prav tako večina dijakov odgovarja (90,7%), da pri praktičnem pouku pogosto (37,3%) oz. vedno (53,4%) s sošolci dobro sodelujejo ter da naloge, ki jim jih naloži učitelj, pogosto (40,8%) oz. vedno (46,7%) opravljajo odgovorno (87,5%).

3.2.5.3. Informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje

Tabela 85: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij - informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake spodbujamo, da uporabljajo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	33	89,2	4	10,8	37	100
Dijaki: Pri delodajalcu me spodbujajo, da uporabljam sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	84	73,0	31	27,0	115	100
Učitelji: Dijake spodbujam, da pri praktičnem pouku uporabljajo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	18	100	/	/	18	100
Dijaki: Učitelj pri praktičnem pouku me spodbuja, da uporabljam sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	87	73,1	32	26,9	119	100

Vsi anketirani učitelji so navedli, da dijake pri praktičnem pouku pogosto (38,9%) oz. vedno (61,1%) spodbujajo k rabi sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije, kar pravi tudi večina mentorjev (89,2%), ki dijake pri praktičnem pouku ravno tako pogosto (40,5%) oz. vedno (48,6%) spodbujajo k rabi sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Prav tako večina (73,1%) dijakov pravi, da jih učitelj pri praktičnem pouku vedno (31,9%) oz. pogosto (41,2%) spodbuja k rabi sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije, enako pa jih vedno (36,5%) oz. pogosto (36,5%) k rabi sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije spodbuja tudi mentor na praktičnem usposabljanju z delom (73,0%).

3.2.5.4. Podjetništvo

Tabela 86: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij - podjetništvo

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake seznanjamo z načini poslovnega komuniciranja.	25	67,6	12	32,4	37	100
Dijaki: Pri delodajalcu me seznanjajo z načini poslovnega komuniciranja.	75	64,7	41	35,3	116	100
Učitelji: Dijake seznanjam z načini poslovnega komuniciranja.	12	66,7	6	33,3	18	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka me seznanja z načini poslovnega komuniciranja.	66	56,4	51	43,6	117	100

Dve tretjini mentorjev (67,6%) meni, da dijake na praktičnem izobraževanju pogosto (40,5%) oz. vedno (27%) seznanjajo z načini poslovnega komuniciranja. Prav tako je dve tretjini učiteljev (66,7%) mnenja, da dijake na praktičnem izobraževanju pogosto (33,3%) oz. vedno (33,3%) seznanjajo z načini poslovnega komuniciranja. Enako tudi dve tretjini dijakov (64,7%) ocenjuje, da jih pri delodajalcu vedno (24,1%) oz. pogosto (40,5%) seznanijo z načini poslovnega komuniciranja, dobra polovica pa ocenjuje (56,4%), da jih z načini poslovnega komuniciranja vedno (14,5%) oz. pogosto (41,9%) seznanja tudi učitelj praktičnega pouka.

3.2.5.5. Zdravje in varnost pri delu

Tabela 87: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij - zdravje in varnost pri delu

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Od dijakov pričakujemo, da skrbijo za varnost pri delu.	38	100	/	/	38	100
Dijaki: Pri delodajalcu pričakujejo, da skrbim za varnost pri delu.	105	90,5	11	9,5	116	100
Učitelji: Od dijakov pričakujem, da skrbijo za varnost pri delu.	18	100	/	/	18	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka pričakuje, da skrbim za varnost pri delu.	112	93,3	8	6,7	120	100
Mentorji: Od dijakov pričakujemo, da skrbijo za zdravje pri delu.	38	100	/	/	38	100
Dijaki: Pri delodajalcu pričakujejo, da skrbim za zdravje pri delu.	108	93,1	8	6,9	116	100
Učitelji: Od dijakov pričakujem, da skrbijo za zdravje pri delu.	18	100	/	/	18	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka pričakuje, da skrbim za zdravje pri delu.	108	90,8	11	9,2	119	100

Vsi anketirani učitelji ocenjujejo, da pri praktičnem pouku vedno (88,9%) oz. pogosto (11,1%) od dijakov pričakujejo, da skrbijo za varnost, in enako od njih vedno (94,4%) oz. pogosto (5,6%) pričakujejo, da skrbijo za zdravje pri delu. Tudi vsi anketirani mentorji ocenjujejo, da na praktičnem usposabljanju z delom vedno (89,5%) oz. pogosto (10,5%) od dijakov pričakujejo, da skrbijo za varnost in v enakih odstotkih tudi za zdravje pri delu.

Prav tako večina (93,3%) dijakov odgovarja, da učitelji praktičnega pouka od njih vedno (70,8%) oz. pogosto (22,5%) pričakujejo, da skrbijo za varnost, podobna pričakovanja

(90,8%) imajo vedno (63,9%) oz. pogosto (26,9%) tudi za zdravje pri delu. Tudi mentorji od njih vedno (67,2%) oz. pogosto (25,9%) pričakujejo, da skrbijo za zdravje (93,1%), prav tako pa od njih tudi vedno (69,8%) oz. pogosto (20,7%) pričakujejo, da skrbijo za varnost pri delu (90,5%).

3.2.5.6. Načrtovanje in vodenje kariere

Tabela 88: Uresničevanje integriranih ključnih kvalifikacij - načrtovanje in vodenje kariere

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake seznanjamo s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	12	32,4	25	67,6	37	100
Dijaki: Pri delodajalcu me seznanjajo s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	61	52,6	55	47,4	116	100
Učitelji: Dijake sem seznanil/a s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	12	66,7	6	33,3	18	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka me je seznanil s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	49	41,5	69	58,5	118	100

Dve tretjini učiteljev praktičnega pouka (66,7%) navaja, da dijake vedno (11,1%) oz. pogosto (55,6%) seznanjajo s pomenom oglaševanja izdelkov, medtem ko je dijakov, ki učiteljem pritrjujejo, da jih vedno (11%) oz. pogosto (30,5%) seznanjajo s pomenom oglaševanja izdelkov, 41,5%.

Dobra polovica dijakov (52,6%) je odgovorila, da jih na praktičnem usposabljanju z delom vedno (21,6%) oz. pogosto (31%) seznanjajo s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev, medtem ko 32,4% mentorjev dijakom pritrjuje, da jih na praktičnem usposabljanju z delom vedno (2,7%) oz. pogosto (29,7%) seznanjajo s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.

Sklenimo. Odgovori dijakov, učiteljev in mentorjev nakazujejo, da se elementi integriranih ključnih kvalifikacij uspešno udejanjajo tako pri praktičnem pouku v šoli kot na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcu. Tako dijaki kot učitelji in mentorji so v največji meri izpostavili sledeče vsebine in elemente integriranih ključnih kvalifikacij: vsebine iz zdravja in varnosti pri delu (učitelji in mentorji 100%, dijaki dobrih 90%), elemente socialnih spretnosti (mentorji dobrih 90%, dijaki slabih 90% in učitelji dobrih 80%) ter elemente informacijsko-komunikacijskega opismenjevanja (učitelji 100%, mentorji slabih 90% in dijaki dobrih 70%). Na praktičnem usposabljanju z delom je po mnenju dijakov večji

poudarek na vsebinah integriranih ključnih kvalifikacij iz okoljske vzgoje (78,4%) in podjetništva (64,7%) v primerjavi s poudarkom pri praktičnem pouku (62,2% in 56,4%). V najmanjši meri so pri integriranih ključnih kvalifikacijah tako pri praktičnem pouku kot na praktičnem usposabljanju z delom zastopane vsebine iz načrtovanja in vodenja kariere (učitelji 66,7%, dijaki okoli 45% in mentorji 32,4%).

3.2.6. OCENJEVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

3.2.6.1. O ocenjevanju praktičnega pouka – učitelji praktičnega pouka

V zvezi s področjem ocenjevanja smo učitelje praktičnega pouka spraševali po tem:

- kakšne načine ocenjevanja uporabljajo (odgovarjali so na osem postavljenih trditev, ki so jih ocenjevali s številkami od 4 – 1, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli; pri tabelaričnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili),
- na katere vire se pri tem opirajo (odgovarjali so na šest trditev na enaki štiristopenjski lestvici),
- kako na koncu ocenjevalnega obdobja oz. šolskega leta z učitelji strokovno vsebinskih sklopov oblikujejo končno oceno dijaka (odprto vprašanje – odgovore smo pri interpretaciji kategorizirali).

Tabela 89: Način ocenjevanja, ki ga pri praktičnem pouku uporabljajo učitelji

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Pisno ocenjevanje	3	17,6	14	82,4	17	100
Ocenjevanje izdelka oz. storitev	18	100	/	/	18	100
Ocenjevanje projekta	12	70,6	5	29,4	17	100
Ustno, z vprašanji o dejstvih in podatkih, definicijah, razlagah, postopkih	8	44,4	10	55,6	18	100
Ustno, s problemskimi vprašanji	7	38,9	11	61,1	18	100
Ustno, s predstavitvijo izdelka	14	77,8	4	22,2	18	100
Ocenjujem Poročilo o praktičnem izobraževanju	16	88,9	2	11,1	18	100
Drugo: »doslednost pri delu, upoštevanje varnostnih navodil; ocenim delo pri pouku, po oddanem poročilu ocenim vse skupaj: delo, poročilo je končna ocena za to vajo, postopek; odnos do dela, orodja; včasih vmes, naključno.«						

Vsi učitelji (18) praktičnega pouka odgovarjajo, da se najpogosteje (vedno 17, pogosto 1) poslužujejo ocenjevanja izdelka oziroma storitve. Sledi ocenjevanje Poročila o praktičnem izobraževanju, saj ga vedno (11) oz. pogosto (5) ocenjuje 16 učiteljev praktičnega pouka, ustna predstavitev izdelka, ki jo vedno (6) oz. pogosto (8) ocenjuje 14 učiteljev, ter ocenjevanje projekta, ki ga vedno (8) oz. pogosto (4) ocenjuje 12 učiteljev.

Večina učiteljev redko (7) oz. nikoli (4) pri praktičnem pouku ne ocenjuje ustno s problemskimi vprašanji (11) in podobno redko (8) oz. nikoli (2) ne ocenjuje ustno z vprašanji o dejstvih in podatkih, definicijah, razlagah, postopkih (10 učiteljev). Večina učiteljev redko (8) oz. nikoli (6) ne uporablja pisnega ocenjevanja (14). Pod rubriko drugo so dopisali še druge načine, kot je razvidno iz tabele.

Tabela 90: Pri ocenjevanju znanja dijakov se učitelji opirajo na:

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Na cilje iz katalogov znanj strokovno vsebinskih sklopov	14	77,8	4	22,2	18	100
Na minimalne standarde, ki so opredeljeni v načrtu ocenjevanja	17	94,4	1	5,6	18	100
Na kriterije, ki jih sami pripravijo	17	100	/	/	17	100
Na lastno znanje in izkušnje iz preteklih let poučevanja	17	94,4	1	5,6	18	100
Na dogovor z ostalimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov	12	66,7	6	33,3	18	100
Drugo: »Odkvisno od pomembnosti snovi in poglavij.«						

Vedno (7) oz. pogosto (10) se pri ocenjevanju znanja učitelji praktičnega pouka opirajo na minimalne standarde, ki so opredeljeni v načrtu ocenjevanja, vedno (4) oz. pogosto (13) se opirajo tudi na kriterije, ki jih pripravijo sami, ravno tako se 17 učiteljev vedno (9) oz. pogosto (8) opira na lastno znanje in izkušnje iz preteklih let poučevanja. Večina (14) se jih vedno (5) oz. pogosto (9) opira tudi na cilje iz katalogov znanj strokovno vsebinskih sklopov in vedno (9) oz. pogosto (3) na dogovor z ostalimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov (12). Pod rubriko drugo je en mentor dopisal, da je ocenjevanje »odvisno od pomembnosti snovi in poglavij«.

Nazadnje smo učitelje praktičnega pouka spraševali še po tem, kako na koncu ocenjevalnega obdobja oz. šolskega leta z učitelji strokovno vsebinskih sklopov oblikujejo končno oceno dijaka. Učitelji so odgovore napisali sami, zato smo jih zbrali in kategorizirali:

- največ učiteljev (8) praktičnega pouka oblikuje končno oceno dijaka *dogovorno* in *skupaj* z učiteljem strokovno vsebinskega sklopa,
- 2 učitelja praktičnega pouka sta navedla, da oblikujejo končno oceno dijaka kot *seštevek/povprečje ocen*.

Po 1 učitelj:

- »Ne oblikujem direktno ocene z učiteljem strokovne teorije.«
- »Oceno oblikujemo na skupnem Programskem učiteljskem zboru.«
- »Oceni sodelovanje, prizadevnost (zvezek, seminarska naloga).«
- »Splošno razgledanost.«
- »Vsak da eno oceno.«

3.2.6.2. O ocenjevanju praktičnega usposabljanja z delom – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Pri ocenjevanju na praktičnem usposabljanju z delom nas je zanimalo:

- ali mentorji po končanem praktičnem usposabljanju z delom obvestijo šolo o prisotnosti in napredovanju dijakov. Mentorji so odgovarjali na dve vprašanji kombiniranega tipa, pri čemer so svoj odgovor tudi pisno utemeljili. Njihove odgovore smo združili in kategorizirali, kjer je bilo to mogoče.

Tabela 91: Obvestilo šoli o prisotnosti in napredovanju dijakov

Obvestilo šoli o prisotnosti in napredovanju dijakov	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Da	31	75,6
Ne	10	24,4
Skupaj	41	100,0

Večina vprašanih mentorjev (31 oz. 75,6%) po končanem praktičnem usposabljanju z delom obvesti šolo o prisotnosti in napredovanju dijakov, deset mentorjev oz. 24,4% pa tega ne stori.

27 (65,8%) mentorjev je tudi navedlo, o čem obvestijo šolo po končanem praktičnem usposabljanju z delom:

- »Potrdilo o prisotnosti in delu oziroma aktivnostih na praksi.« (9 mentorjev)
- »Potrdilo o prisotnosti, delu oziroma aktivnostih na praksi in ocene.« (4 mentorji)
- »Končno poročilo o praktičnem usposabljanju z delom.« (4 mentorji)

- *»Izpolnimo vprašalnik, ki ga pošlje posamezna šola.« (3 mentorji)*
- *»O poteku praktičnega usposabljanja.« (2 mentorja)*

Po 1 mentor:

- *»Dijaki imajo še ustni zagovor seminarske naloge.«*
- *»Ker tako piše v pogodbi.«*
- *»Odnos do dela, samoiniciativnost, želja po znanju.«*
- *»Osnovne podatke.«*
- *»Potrdimo Poročilo o praktičnem izobraževanju.«*
- *»Večinoma o njihovem znanju.«*

Sedem mentorjev izmed tistih, ki šole ne obvestijo, je podalo naslednje razloge, zakaj tega ne storijo:

- *»Ker so podatki evidentirani v Poročilu o praktičnem izobraževanju.« (2 mentorja)*
- *»Ker izpolnjujem vse potrebne obrazce, nato pa zadeve ureja kadrovska služba.«*
- *»Ni zahtev iz šole.«*
- *»S šolo govori direktor firme.«*
- *»Verjetno obvešča šolo kadrovska služba.«*

Mentorji, ki šole ne obvestijo po končanem praktičnem usposabljanju z delom o usposabljanju dijaka, tega ne storijo zaradi tega, ker to naredi nekdo namesto njih (kadrovska služba, direktor podjetja), ker delo dijaka evidentirajo v Poročilu o praktičnem izobraževanju oz. napotnici ter ker ni zahtev šole. Vidimo torej, da so šole, ki jih mentorji ne obveščajo, razen v enem primeru, posredno obveščene o prisotnosti in napredovanju dijakov na praktičnem usposabljanju z delom.

Sklenimo. Vsi anketirani učitelji pri praktičnem pouku ocenjujejo izdelek oz. storitev (18), pa tudi Poročilo o praktičnem izobraževanju (16), ustno predstavitev izdelka (14) in projekt (12). Večina učiteljev pri praktičnem pouku ne uporablja ustnega ocenjevanja (ustno s problemskimi vprašanji 11, ustno z vprašanji o dejstvih in podatkih 10) in pisnega ocenjevanja (14).

Pri ocenjevanju znanja dijakov se učitelji najpogosteje opirajo na kriterije, ki jih pripravijo sami, na minimalne standarde, ki so opredeljeni v načrtu ocenjevanja, ter na lastno znanje in

izkušnje iz preteklih let poučevanja (17 učiteljev). Končno oceno dijaka učitelji najpogosteje (8) oblikujejo dogovorno in skupaj z učiteljem strokovno vsebinskega sklopa. Večina mentorjev praktičnega usposabljanja z delom, to je 31 oz. 75,6%, po končanem praktičnem usposabljanju z delom šolo obvesti o usposabljanju dijaka na njem. Največ mentorjev (13) šolo obvesti o prisotnosti in delu oziroma aktivnostih na praksi (od teh 4 mentorji dijake tudi ocenijo in oceno sporočijo šoli), šoli pošljejo Končno poročilo o praktičnem usposabljanju z delom (4) ter izpolnijo vprašalnik o poteku praktičnega usposabljanja, ki jih ga pošlje posamezna šola (3). Mentorji, ki po končanem praktičnem usposabljanju z delom ne stopijo v stik s šolo, tega ne storijo zato, ker to namesto njih naredi kadrovska služba (2) oz. direktor podjetja.

3.2.7. VLOGA POROČILA O PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU

Pri oceni Poročila o praktičnem izobraževanju nas je zanimalo, v kolikšni meri je ta didaktični pripomoček zaživel na šolah pri praktičnem pouku ter pri delodajalcih na praktičnem usposabljanju z delom, zato smo v anketnem vprašalniku dijakom, učiteljem praktičnega pouka ter mentorjem praktičnega usposabljanja z delom zastavili sledeča vprašanja:

- ali dijaki pri praktičnem pouku in na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju (učitelji in mentorji so izbirali med dvema možnima odgovoroma, dijaki pa med štirimi),
- kako poteka priprava Poročila o praktičnem izobraževanju pri praktičnem pouku in kako na praktičnem usposabljanju z delom (učitelji in dijaki so štiri trditve ocenjevali s številkami od 4 – 1, pri čemer 4 pomeni sproti, po vsaki delovni nalogi, 3 samo ob zaključku ocenjevalnega obdobja, 2 samo na koncu šolskega leta in 1 trditev ne drži, mentorji pa so ocenjevali tri trditve s številkami od 1 – 3, pri čemer 1 pomeni sproti, 2 ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom in 3 trditev ne drži),
- kakšna je didaktična osnova Poročila o praktičnem izobraževanju (dijaki in učitelji so ocenjevali štiri trditve s številkami od 4 – 0, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko, 1 nikoli in 0 poročila ne vodim, mentorji pa so ocenjevali tri trditve na enaki petstopenjski lestvici). Pri tabelaričnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

3.2.7.1. O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju – učitelji praktičnega pouka

Tabela 92: Vodenje Poročila o praktičnem izobraževanju

Vodenje Poročila o praktičnem izobraževanju	Število učiteljev	Odstotek učiteljev
Da	15	83,3
Ne	3	16,7
Skupaj	18	100,0

Od 18 učiteljev praktičnega pouka jih večina (15) odgovarja, da dijaki pri praktičnem pouku vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju.

Tabela 93: Potek priprave Poročila o praktičnem izobraževanju

Trditev	Sproti, po vsaki delovni nalogi		Ob zaključku ocenjeval. obdobja		Na koncu šolskega leta		Trditev ne drži		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Dijak izpolnjuje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	13	81,3	3	18,8	/	/	/	/	16	100
Dijaku pomagam pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	8	61,5	3	23,1	/	/	2	11,1	13	100
Dijaku pregledam Poročilo o praktičnem izobraževanju.	10	66,7	5	33,3	/	/	/	/	15	100
Dijaku ocenim Poročilo o praktičnem izobraževanju.	10	62,5	6	37,5	/	/	/	/	16	100

Večina učiteljev (13) navaja, da dijaki Poročilo izpolnjujejo sproti, po vsaki delovni nalogi, da ga dijakom sproti, po vsaki delovni nalogi pregledajo in ocenijo (10 učiteljev) ter da pri njegovem izpolnjevanju dijakom pomagajo sproti, po vsaki delovni nalogi (8).

Tabela 94: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktični pripomoček pri praktičnem pouku

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Poročila ne vodim		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju so razumljiva.	15	93,8	/	/	1	6,3	16	100
Poročilo o praktičnem izobraževanju je dober učni pripomoček.	14	82,4	1	5,9	2	11,8	17	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je odvečno delo.	4	23,5	11	64,7	2	11,8	17	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je zahtevno delo.	9	52,9	6	35,3	2	11,8	17	100

Na koncu nas je zanimalo tudi mnenje učiteljev praktičnega pouka o Poročilu kot ustreznem didaktičnem pripomočku. Večina učiteljev meni (15), da so navodila za njegovo pripravo vedno (12) oz. pogosto (3) razumljiva, da je vedno (5) oz. pogosto (9) dober učni pripomoček, meni 14 učiteljev, da njegova priprava ni (7) oz. je redko (4) odvečno delo, pa meni 11 učiteljev. Dobra polovica učiteljev (9) še meni, da je njegova priprava pogosto (8) oz. vedno (1) tudi zahtevno delo.

2.2.7.2. O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tabela 95: Vodenje Poročila o praktičnem izobraževanju

Trditev	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Da	40	93,0
Ne	3	7,0
Skupaj	43	100,0

Na vprašanje, ali dijaki na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju, je velika večina, to je 40 vprašanih mentorjev oz. 93,0%, odgovorila pritrdilno.

Tabela 96: Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju

Trditev	Sproti		Ob zaključku PUD		Trditev ne drži		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Dijak izpolnjuje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	30	76,9	8	20,5	1	2,6	39	100
Dijaku pomagam pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	21	55,3	12	31,6	5	13,2	38	100
Dijaku pregledam Poročilo o praktičnem izobraževanju.	18	46,2	21	53,8	/	/	39	100

30 (76,9%) mentorjev je navedlo, da dijaki izpolnjujejo Poročilo o praktičnem izobraževanju sproti, osem (20,5%) pa, da ga izpolnjujejo ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom. Več kot polovica mentorjev (21 oz. 55,3%) dijakom sproti pomaga pri izpolnjevanju Poročila ter 12 (31,6%) ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom, medtem ko pet (13,2%) mentorjev dijakom ne pomaga pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju. Vsi mentorji so odgovorili, da dijakom Poročilo pregledajo: 18 (46,2%) ga pregleduje sproti, 21 (53,8%) pa ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom.

Tabela 97: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktični pripomoček na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Poročila ne vodi		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju so razumljiva.	33	94,3	2	5,7	/	/	35	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je odvečno delo.	2	5,9	32	94,1	/	/	34	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je zahtevno delo.	12	33,3	24	66,7	/	/	36	100

Zanimalo nas je tudi mnenje mentorjev praktičnega usposabljanja z delom o Poročilu kot ustreznem didaktičnem pripomočku. Da so navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju vedno (35,1%) oz. pogosto (54,1%) razumljiva, meni večina mentorjev, to je 33 oz. 94,3%. Prav tako je večina mentorjev (32 oz. 94,1%) prepričanih, da njegova priprava ni (61,1%) odvečno oz. je redko (27,8%) odvečno delo ter da priprava poročila ni (21,1%) oz. je redko (42,1%) zahtevno delo (24 mentorjev oz. 66,7%).

3.2.7.3. O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju – dijaki

Pri oceni Poročila o praktičnem izobraževanju nas je pri dijakih zanimalo, v kolikšni meri je ta didaktični pripomoček zaživel na šolah pri praktičnem pouku ter pri delodajalcih na praktičnem usposabljanju z delom.

Najprej si pogledjmo, kako je po mnenju dijakov organizirano vodenje, priprava in didaktična osnova Poročila o praktičnem izobraževanju **v šoli pri praktičnem pouku**.

Tabela 98: Vodenje Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli

Trditev	Število dijakov	Odstotek dijakov
Da, pri vseh strokovno vsebinskih sklopih	27	21,6
Da, pri nekaterih strokovno vsebinskih sklopih	47	59,2
Da, pri enem strokovno vsebinskem sklopu	7	5,6
Ne	44	35,2
Skupaj	125	100,0

Iz zgornje tabele je razvidno, da večina dijakov (59,2%) vodi Poročilo o praktičnem izobraževanju pri nekaterih strokovno vsebinskih sklopih, 27 dijakov oz. 21,6% vodi ga pri

vseh strokovno vsebinskih sklopov, pri enem strokovno vsebinskem sklopu ga vodi 7 dijakov oz. 5,6%. 44 dijakov (35,2%) Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli ne vodi.

Tabela 99: Priprava poročila o praktičnem izobraževanju v šoli

Trditev	Sproti, po vsaki delovni nalogi		Ob zaključku ocenjeval. obdobja		Na koncu šolskega leta		Trditev ne drži		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Poročilo o praktičnem izobraževanju izpolnjujem.	64	79,0	14	17,3	1	1,2	2	2,5	81	100
Učitelj mi pomaga pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	26	32,1	11	13,6	4	4,9	40	49,4	81	100
Učitelj pregleduje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	65	80,2	15	18,5	1	1,2	/	/	81	100
Učitelj praktičnega pouka Poročilo o praktičnem izobraževanju oceni.	55	69,6	18	22,8	1	1,3	5	6,3	79	100

Večina dijakov odgovarja (79%), da Poročilo o praktičnem izobraževanju izpolnjujejo sproti, po vsaki delovni nalogi, 17,3% pa ob zaključku ocenjevalnega obdobja. 80,2% dijakov odgovarja, da jim učitelj praktičnega pouka sproti, po vsaki delovni nalogi, pregleda Poročilo o praktičnem izobraževanju, ob zaključku ocenjevalnega obdobja pa 18,5%. 69,6% jih pravi, da jim učitelj sproti, po vsaki delovni nalogi Poročilo tudi oceni, 22,8% pa, da ga oceni ob zaključku ocenjevalnega obdobja.

Skoraj polovica dijakov še navaja (49,4%), da jim učitelj pri izpolnjevanju Poročila ne pomaga, slaba tretjina (32,1%) jih meni, da jim učitelj pri izpolnjevanju pomaga sproti po vsaki delovni nalogi, 13,6% jih meni, da jim pomaga na koncu ocenjevalnega obdobja, 4,9% pa jih je mnenja, da jim pomaga na koncu šolskega leta.

Tabela 100: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktični pripomoček v šoli

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju so razumljiva.	71	89,9	8	10,1	79	100
Poročilo o praktičnem izobraževanju je dober učni pripomoček.	37	46,9	42	53,1	79	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je odvečno delo.	43	56,6	33	43,4	76	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je	53	70,7	22	29,3	75	100

zahtevno delo.						
----------------	--	--	--	--	--	--

Da so navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju vedno (21) oz. pogosto (50) razumljiva, meni večina dijakov, to je 71 oz. 89,9%. Večina dijakov (53 oz. 70,7%) je prav tako mnenja, da je priprava Poročila vedno (17) oz. pogosto (36) zahtevno delo, medtem ko jih dobra polovica (56,6%) meni, da je priprava Poročila vedno (8) oz. pogosto (35) tudi odvečno delo. Pri vprašanju, ali je Poročilo o praktičnem izobraževanju dober učni pripomoček, so mnenja dijakov deljena, saj jih polovica (46,9%) meni, da je Poročilo vedno (13) oz. pogosto (24) dober učni pripomoček, 42 oz. 53,1% pa, da ni (11) oz. je redko (31).

Sedaj si bomo pogledali še, kako je z vodenjem, pripravo in didaktično osnovo Poročila o praktičnem izobraževanju **na praktičnem usposabljanju z delom**.

Tabela 101: Vodenje Poročila o praktičnem izobraževanju na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Število dijakov	Odstotek dijakov
Da	100	80,0
Ne	25	20,0
Skupaj	125	100,0

Večina dijakov (80,0%) na praktičnem usposabljanju z delom vodi Poročilo o praktičnem izobraževanju, 20% dijakov pa ne.

Tabela 102: Priprava poročila o praktičnem izobraževanju na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Sproti, po vsaki delovni nalogi		Ob zaključku prakse pri delodajalcu		Ob zaključku ocenjeval. obdobja		Na koncu šolskega leta		Trditve ne drži		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Poročilo o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu izpolnjujem.	49	51,6	44	46,3	2	2,1	/	/	/	/	95	100
Delodajalec mi pomaga pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	48	50	23	24,0	4	4,2	/	/	21	21,9	96	100
Delodajalec pregleduje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	33	34,4	49	51,0	6	6,3	2	2,1	6	6,3	96	100

Dobra polovica dijakov (51,6%) odgovarja, da Poročilo o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu izpolnjujejo sproti, po vsaki delovni nalogi, slaba polovica dijakov (46,3%) pa Poročilo izpolnjuje ob zaključku prakse pri delodajalcu. Polovica dijakov (50%) trdi, da jim delodajalec pri izpolnjevanju Poročila pomaga sproti, po vsaki delovni nalogi, 24% pa, da jim pomaga ob zaključku prakse. Večina dijakov tudi meni, da jim delodajalec pregleda Poročilo o praktičnem izobraževanju: 51% dijakom ob zaključku prakse pri delodajalcu ter 34,4% dijakom sproti, po vsaki delovni nalogi.

Tabela 103: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktični pripomoček na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu so razumljiva.	82	87,2	12	12,8	94	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu je odvečno delo.	40	43,1	53	57,0	93	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu je zahtevno delo.	48	51,6	45	48,4	93	100

Večina dijakov (82 oz. 87,2%) meni, da so navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu vedno (39) oz. pogosto (43) razumljiva. 53 oz. 57% dijakov navaja, da priprava Poročila pri delodajalcu ni (20) odvečno oz. je redko (33) odvečno delo, medtem ko jih 40 oz. 43,1% pravi, da je priprava vedno (14) oz. pogosto (26) tudi odvečno delo. Dobra polovica (48 oz. 51,6%) dijakov še meni, da je priprava Poročila pri delodajalcu vedno (16) oz. pogosto (32) tudi zahtevno delo, medtem ko jih 45 oz. 48,4% pravi, da priprava Poročila pri delodajalcu ni (13) oz. je redko (32) zahtevno delo.

Sklenimo. Večina učiteljev navaja (15), da dijaki pri praktičnem pouku vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju. Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju poteka večinoma sproti, po vsaki delovni nalogi: izpolnjevanje (13), pregledovanje in ocenjevanje poročila (10) ter pomoč pri njegovem izpolnjevanju (8). Učitelji prav tako prepoznajo Poročilo o praktičnem izobraževanju kot dober didaktični pripomoček, saj so navodila za njegovo pripravo razumljiva (15), je dober učni pripomoček (14) ter je redko odvečno delo (11). Polovica učiteljev meni (9), da je priprava Poročila tudi zahtevno delo.

Večina mentorjev (40 oz. 93,0%) navaja, da dijaki na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju. Vsi so navedli še, da Poročilo o praktičnem

izobraževanju tudi pregledajo (18 oz. 46,2% sproti, 21 oz. 53,8% pa ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom), večina pa dijakom pomaga tudi pri njegovem izpolnjevanju (21 oz. 55,3% sproti ter 12 oz. 31,6% ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom). Po mnenju mentorjev je Poročilo o praktičnem izobraževanju dober didaktični pripomoček, saj jih večina (33 oz. 94,3%) meni, da so navodila za njegovo pripravo razumljiva ter da njegova priprava ni odvečno (32 oz. 94,1%) ali zahtevno delo (24 oz. 66,7%).

Večina dijakov, ki Poročilo o praktičnem izobraževanju pri praktičnem pouku v šoli izpolnjuje (84,4%), odgovarja, da Poročilo izpolnjuje sproti, po vsaki delovni nalogi (79%) ter da jim ga učitelj praktičnega pouka sproti, po vsaki delovni nalogi pregleda (80,2%) in oceni (69,6%). Slaba polovica dijakov (49,4%) je še odgovorila, da jim učitelj pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju ne pomaga. Večina dijakov (89,9%) tudi ocenjuje, da so navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli razumljiva ter da je njegova priprava zahtevno delo (70,7%). Dobra polovica dijakov (56,6%) ocenjuje, da je priprava Poročila tudi odvečno delo, 46,9% pa še, da je Poročilo o praktičnem izobraževanju dober učni pripomoček.

Na praktičnem usposabljanju z delom Poročilo o praktičnem izobraževanju vodi 80% dijakov, od teh jih dobra polovica (51,6%) navaja, da Poročilo izpolnjujejo sproti, po vsaki delovni nalogi (46,3% pa ob zaključku prakse) ter da jim pri tem pomaga mentor (49,5% sproti po vsaki delovni nalogi in 24% ob zaključku prakse). Mentor dijakom po končanem praktičnem usposabljanju z delom Poročilo tudi pregleda, in sicer 51% ob zaključku prakse pri delodajalcu ter 34,4% sproti, po vsaki delovni nalogi. Večina dijakov (87,2%), ki vodi Poročilo na praktičnem usposabljanju z delom, ocenjuje, da so navodila za pripravo Poročila pri delodajalcu razumljiva, da njegova priprava ni odvečno delo (57%) ter da je njegova priprava tudi zahtevno delo (51,6%).

3.2.8. STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE

3.2.8.1. O strokovnem izpopolnjevanju – organizatorji praktičnega izobraževanja

Pri strokovnem izpopolnjevanju organizatorjev praktičnega izobraževanja nas je zanimalo:

- če organizirajo usposabljanja za delodajalce,
- katere teme pri tem obravnavajo (ocenjevali so 6 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli; pri tabelaričnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili),
- kakšen je interes delodajalcev za usposabljanja (odgovarjali so na tri trditve, ki so jih lahko dodatno pojasnili z odprtimi odgovori),
- ali so za delo organizatorja dobro usposobljeni (odgovarjali so na dve trditvi, pri čemer so lahko eno trditev dodatno pojasnili z odprtim odgovorom),
- kakšne so njihove pozitivne in negativne izkušnje pri sodelovanju z delodajalci (odgovarjali so na odprto vprašanje).

Tabela 104 Organizacija strokovnih srečanj za delodajalce

Ali organizirate strokovna srečanja?	Število organizatorjev
Da	3
Ne	2
Skupaj	5

Od petih organizatorjev so trije dejali, da strokovna srečanja za delodajalce organizirajo, dva izmed petih, ki sta dejala, da jih ne organizirata, pa sta svoj odgovor obrazložila:

- *»Interes delodajalcev je neznatno izražen.«*
- *»Razgovori potekajo bolj na individualni ravni in ni pretiranega interesa delodajalcev za strokovna srečanja.«*

Tabela 105: Pogostost strokovnih srečanj v šolskem letu

Pogostost strokovnih srečanj	Število organizatorjev
Enkrat	2
Dvakrat	/
Trikrat	1
Večkrat	/
Ne organiziramo	2
Skupaj	5

Izmed treh organizatorjev, ki strokovna srečanja organizirajo, jih dva organizirata enkrat letno, en organizator pa trikrat v šolskem letu. Pri tem nas je zanimalo, katere teme obravnavajo na strokovnih srečanjih.

Tabela 106: Teme, obravnavane na strokovnih srečanjih

Teme	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Organizacija in izvedba praktičnega usposabljanja z delom	3	/	3
Vsebina praktičnega izobraževanja v delovnem procesu	2	1	3
Oblikovanje odprtega kurikula šole	1	1	2
Potrebe gospodarstva v lokalnem okolju	2	/	3
Pomen sodelovanja šole in podjetij	3	/	3
Drugo: »način in postopek zavarovanj«			

Trije mentorji, ki organizirajo srečanja za delodajalce, navajajo, da vedno (1) oz. pogosto (2) obravnavajo organizacijo in izvedbo praktičnega usposabljanja z delom ter da vedno (2) oz. pogosto (1) obravnavajo pomen sodelovanja med šolo in podjetjem. Dva sta odgovorila, da vedno oz. pogosto obravnavajo vsebino praktičnega izobraževanja v delovnem procesu ter potrebe gospodarstva v lokalnem okolju. En organizator je navedel, da pogosto obravnavajo še oblikovanje odprtega kurikula šole. Pod rubriko »Drugo« je en organizator dopisal, da obravnavajo način in postopek zavarovanj.

Zanimalo nas je tudi, kakšen je po mnenju organizatorjev praktičnega izobraževanja interes delodajalcev za udeležbo na strokovnih srečanjih.

Tabela 107: Interes delodajalcev za udeležbo na strokovnih srečanjih

Interes za udeležbo	Število organizatorjev
Zelo izražen	2
Neznatno izražen	2
Ni izražen	3
Skupaj	7

Dva organizatorja sta dejala, da je interes delodajalcev zelo izražen in sta svoje mnenje utemeljila s tem, da je to zato, ker podjetja:

- »potrebujejo kadre, posebno tehniške«,
- »želijo spoznati in sodelovati pri oblikovanju učnega programa«.

Prav tako sta dva organizatorja dejala, da je interes delodajalcev neznatno izražen, pri čemer je en organizator svojo odločitev podprl z utemeljitvijo: *»Poslanih je bilo 150 vabil, udeležili so se 4 delodajalci«*.

Trije organizatorji pa so dejali, da delodajalci sploh ne izražajo svojega interesa za udeležbo na strokovnih srečanjih, dva sta svoje mnenje obrazložila:

- *»Delodajalci pridobijo dodatna strokovna znanja na že vpeljane načine.«*
- *»Podatek je za š.l. 07/08, ko ni bilo interesa.«*

Organizatorje smo spraševali po njihovem mnenju o lastni usposobljenosti za opravljanje funkcije organizatorja praktičnega izobraževanja in ali bi potrebovali dodatna znanja oziroma usposabljanja. Na vprašanje je odgovorilo pet organizatorjev in vsi so mnenja, da so dobro usposobljeni za opravljanje funkcije organizatorja praktičnega izobraževanja.

Nazadnje smo jih pozvali še, da navedejo svoje pozitivne in negativne izkušnje pri sodelovanju s podjetji. Njihove odgovore smo zbrali in kategorizirali v sledeče skupine:

Pozitivne izkušnje:

- *»Dobro sodelovanje med podjetjem in šolo, mentorjem in organizatorjem praktičnega izobraževanja.«* (4 organizatorji)
- *»Dijaki spoznajo realen proizvodni proces, dinamično in raznoliko delo v realnosti.«* (2 organizatorja)

Negativne izkušnje:

- *»Premalo mentorjev s pedagoško izobrazbo.«* (2 organizatorja)
- *»V času recesije se je pojavil velik problem zagotavljanja učnih mest v podjetjih.«* (2 organizatorja)

Po 1 organizator:

- *»Delodajalce motijo pogodbe o praktičnem usposabljanju z delom, ki so v skladu z zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju (predvsem nagrade dijakom).«*
- *»Pogosto se pojavlja izkoriščanje dijakov kot poceni delovne sile.«*
- *»Preveč napora, da dobiš mesto za praktično usposabljanje z delom.«*
- *»Zavračanje dijakov za praktično usposabljanje z delom, ker delodajalce to preveč obremeni.«*

3.2.8.2. O strokovnem izpopolnjevanju – učitelji praktičnega pouka

Pri učiteljih praktičnega pouka smo v zvezi s strokovnim izpopolnjevanju preverjali:

- ali imajo pedagoško-andragoško izobrazbo (učitelji so izbirali med dvema možnima odgovoroma),
- ali so za področje pedagoškega dela in stroke dobro usposobljeni (učitelji so izbirali med dvema možnima odgovoroma),
- katerih izobraževanj in usposabljanj so se v zadnjih dveh letih udeležili (učitelji so odgovarjali na 5 trditev, kjer so ocenjevali, koliko so usposabljanja prispevala k njihovi strokovni rasti, pri čemer pomeni: 4 zelo so prispevala, 3 v glavnem so prispevala, 2 v glavnem niso prispevala in 1 sploh niso prispevala).

Večina učiteljev praktičnega pouka (17) pravi, da ima pedagoško-andragoško izobrazbo, medtem ko je en učitelj nima.

Tabela 108: Usposobljenost za pedagoško delo

Dobra usposobljenost za pedagoško delo	Število učiteljev	Odstotek učiteljev
Da	16	88,9
Ne, potreboval bi dodatna znanja	2	11,1
Skupaj	18	100,0

Večina učiteljev praktičnega pouka (16) meni, da so dobro usposobljeni za pedagoško delo, medtem ko dva učitelja pravita, da za pedagoško delo nista dobro usposobljena in bi potrebovala dodatna znanja. Noben od njiju ni dopisal, katera znanja bi potreboval.

Tabela 109: Udeležba na dodatnih izobraževanjih oziroma usposabljanjih

Trditev	Da		Ne		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Usposabljanja ob uvajanju novih programov	17	94,4	1	5,6	18	100
Usposabljanja na strokovnem področju, ki ga poučujem	14	77,8	4	22,2	18	100
Usposabljanja s področja ocenjevanja	12	66,7	6	33,3	18	100
Usposabljanja s področja didaktike	8	50,0	8	50,0	16	100
Drugo: »tečaj mehatronike, FERI - MB, MERLAB - Leonardo da Vinci; novi programi CAD, CAM.«						

Večina učiteljev se je udeležila usposabljanja ob uvajanju novih programov (17), usposabljanj na strokovnem področju, ki ga poučujejo (14) ter usposabljanj s področja ocenjevanja (12). Polovica (8) se jih je udeležila tudi usposabljanj s področja didaktike. Pod rubriko »Drugo« so

učitelji praktičnega pouka navajali različna strokovna izobraževanja in usposabljanja, ki so prikazana v zgornji tabeli.

Tabela 110: Prispevek k strokovni rasti

Področja	Prispevek k strokovni rasti				Skupaj
	1	2	3	4	
	f	f	f	f	
Usposabljanja ob uvajanju novih programov	2	3	6	1	12
Usposabljanja na strokovnem področju, ki ga poučujem	/	2	4	4	10
Usposabljanja s področja ocenjevanja	1	3	3	/	7
Usposabljanja s področja didaktike	/	2	2	/	5

Za usposabljanje ob uvajanju novih programov več kot polovica (7) učiteljev praktičnega pouka ocenjuje, da so prispevala k strokovni rasti in napredku (zelo – 1 učitelj, v glavnem – 6 učiteljev), medtem ko pet učiteljev meni, da v glavnem niso (3) oz. niso (2) prispevala k njihovi strokovni rasti. Večina učiteljev (8) prav tako meni, da so usposabljanja na strokovnem področju, ki ga poučujejo, v glavnem (4) oz. zelo (4) pripomogla k njihovi strokovni rasti.

Štirje učitelji menijo, da usposabljanja s področja ocenjevanja v glavnem niso (3) oz. sploh niso (1) prispevala k njihovi strokovni rasti. Dva učitelja menita, da so usposabljanja s področja didaktike v glavnem prispevala k njihovi strokovni rasti, dva pa, da v glavnem niso.

Na posreden način nas je pri usposabljanju učiteljev praktičnega pouka zanimalo tudi, na kakšen način učitelji ohranjajo stik s stroko sedaj, ko delajo v šoli. Učitelji so odgovarjali na odprto vprašanje, njihove odgovore smo združili in kategorizirali:

- Največ učiteljev je odgovorilo (8), da sedaj ohranjajo stik s stroko preko *»sodelovanja s podjetji«*,
- pet jih je odgovorilo, da s pomočjo *»interneta in informacijsko-komunikacijske tehnologije«* ter *»s sejmi in ekskurzijami«*,
- trije stik ohranjajo s *»strokovno literaturo, s pomočjo sodelavcev in samoizobraževanja«*,

Po 1 učitelj:

- *»preko Programskega učiteljskega zbora«*,
- *»preko strokovnih usposabljanj«*.

3.2.8.3. O strokovnem izpopolnjevanju – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tudi pri mentorjih praktičnega usposabljanja z delom smo preverjali:

- ali imajo pedagoško-andragoško izobrazbo ter mojstrski oz. delovodski oz. poslovodski izpit (izbirali so med dvema možnima odgovoroma),
- ali so za področje pedagoškega dela dobro usposobljeni (izbirali so med dvema možnima odgovoroma),
- katerih strokovnih srečanj za mentorje so se udeležili v zadnjih dveh letih (odgovarjali so na 3 trditve),
- katere teme so obravnavali na strokovnih srečanjih (odgovarjali so na šest trditev).

Tabela 111: Pedagoško-andragoška izobrazba mentorjev

Pedagoško-andragoška izobrazba	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Da	13	31,0
Ne	29	69,0
Skupaj	42	100,0

Večina mentorjev, to je 29 oz. 69,0%, je odgovorila, da nima pedagoško-andragoške izobrazbe, 13 oz. 31,0% mentorjev pa ima pedagoško andragoško izobrazbo. Tiste, ki nimajo pedagoško-andragoške izobrazbe, smo vprašali, zakaj ne, in dobili sledeče odgovore:

- *»Ker se za to delovno mesto ne zahteva te izobrazbe.«* (5 mentorjev)
- *»Ker mi trenutna, s strokovnega vidika, čisto zadostuje.«* (2 mentorja)
- *»Eno leto sem poučeval na srednji šoli; v prejšnjem podjetju sem opravil interni tečaj – pedagoško-andragoško poučevanje (metode, primeri, motivacija...).«* (2 mentorja)

Po 1 mentor:

- *»Ker ni potrebe. Znanje se pridobi pri delu z ljudmi v službi in nekaj tudi iz izobraževanja.«*
- *»Ker sem tehnik?!«*
- *»Nikoli se ni pokazalo kot potrebno za izboljšanje dela.«*
- *»Nimam možnosti.«*
- *»Poudarek je na rednem delu.«*
- *»V osnovi se naše podjetje ne ukvarja z izobraževalno dejavnostjo.«*
- *»Za tri, štiri učence, ki so pri nas, ne potrebujem pedagoško-andragoške izobrazbe.«*

Mentorji, ki nimajo pedagoško-andragoške izobrazbe, to argumentirajo s tem, da se za njihovo delovno mesto le-ta ne zahteva oziroma da so že opravili krajše tečaje pedagoško-andragoškega usposabljanja na šoli.

Tabela 112: Mojstrski oz. delovodski oz. poslovodski izpit

Izpit	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Da	10	24,4
Ne	31	75,6
Skupaj	41	100,0

Od anketiranih mentorjev jih ima četrtnina (10 oz. 24,4%) mojstrski, delovodski ali poslovodski izpit.

Tabela 113: Usposobljenost za področje pedagoškega dela

Dobra usposobljenost za področje pedagoškega dela	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Da	20	50,0
Ne, potreboval bi dodatna znanja	20	50,0
Skupaj	40	100,0

Kljub temu, da večina mentorjev nima pedagoško-andragoške izobrazbe, jih polovica (20 oz. 50,0%) meni, da so za področje pedagoškega dela dobro usposobljeni. Polovica jih prav tako meni, da za pedagoško delo niso dobro usposobljeni. Dva mentorja sta dopisala, da bi potrebovali dodatna znanja:

- *»Znanja s področja podajanja snovi in primerne komunikacije.«*
- *»Menim, da so znanja, pridobljena v zvezi z vodenjem, uporabna tudi pri mentorstvu.«*

Tabela 114: Udeležba na strokovnih srečanjih, ki jih organizira šola

Udeležba na strokovnih srečanjih za mentorje/delodajalce, ki jih je organizirala šola	Število mentorjev	Odstotek mentorjev
Da	11	26,2
Ne	27	64,3
Šola ni organizirala strokovnih srečanj	4	9,5
Skupaj	42	100,0

Mentorje praktičnega izobraževanja smo spraševali po tem, ali so se v zadnjih dveh letih udeležili katerega izmed strokovnih srečanj, ki jih je za njih organizirala šola. Večina mentorjev, to je 27 oz. 64,3%, se v zadnjih dveh letih ni udeležila strokovnih srečanj, ki jih je

za njih organizirala šola, 11 (26,2%) mentorjev pa se je takšnih srečanj udeležilo. Štirje mentorji (9,5%) so navedli, da šola, s katere prihajajo dijaki na praktično izobraževanje z delom, zanje ni organizirala strokovnih srečanj.

Mentorje, ki so se udeležili strokovnih srečanj, smo spraševali tudi po tem, katere teme so na srečanjih obravnavali.

Tabela 115: Teme, obravnavane na strokovnih srečanjih

Teme	Da	Ne	Skupaj
	f	f	f
Organizacija in izvedba praktičnega izobraževanja v delovnem procesu	10	1	11
Vsebina praktičnega izobraževanja v delovnem procesu	10	1	11
Oblikovanje odprtega kurikula šole	6	4	10
Potrebe gospodarstva v lokalnem okolju	6	4	10
Pomen sodelovanja šole in podjetij	9	1	10

Največ mentorjev, ki so se udeležili strokovnih srečanj (10), odgovarja, da so na strokovnih srečanjih obravnavali teme, povezane z organizacijo, izvedbo in vsebino praktičnega usposabljanja z delom. Devet jih je navedlo, da so obravnavali pomen sodelovanja šole in podjetij, dobra polovica (6) pa je obravnavala potrebe gospodarstva v lokalnem okolju in oblikovanje odprtega kurikula šole. Pod rubriko drugo ni noben mentor dopisal ničesar.

Sklenimo. Trije organizatorji praktičnega izobraževanja od petih organizirajo strokovna srečanja za delodajalce, in sicer največkrat enkrat letno (kot razlog temu navajajo nezainteresiranost delodajalcev za takšna srečanja). Na strokovnih srečanjih največkrat obravnavajo teme povezane z organizacijo in izvedbo praktičnega usposabljanja z delom ter s pomenom sodelovanja med šolo in podjetjem (3). Po dva organizatorja sta še dodala, da obravnavajo vsebino praktičnega usposabljanja z delom ter potrebe gospodarstva v lokalnem okolju. Večina (4) jih ima pozitivne izkušnje pri sodelovanju s podjetji in so mnenja, da lahko dijaki na praktičnem usposabljanju z delom spoznajo prednosti, ki jih prinaša realen delovni proces (2). Med negativne izkušnje z delodajalci pa štejejo premajhno število mentorjev s pedagoško-andragoško izobrazbo ter težave pri zagotavljanju učnih mest v podjetjih zaradi recesije v gospodarstvu (2). Vsi organizatorji praktičnega izobraževanja so mnenja, da so za svoje delo dobro usposobljeni.

Velika večina učiteljev praktičnega pouka (17 od 18) ima pedagoško-andragoško izobrazbo ter je po lastnem mnenju dobro usposobljena za poučevanje stroke (17) in za pedagoško delo (16), največ jih ohranja stik s stroko preko sodelovanja s podjetji (8).

V zadnjih dveh letih se je večina učiteljev udeležila izobraževanj in usposabljanj ob uvajanju novih programov (17), se izobraževala na svojem strokovnem področju (14) ter se usposabljala s področja ocenjevanja znanja (12). Polovica se jih je udeležila tudi izobraževanj s področja didaktike (8). Pri tem 8 učiteljev ocenjuje, da so usposabljanja s strokovnega področja, ki ga poučujejo, ter usposabljanja ob uvajanju novih programov (7) pripomogla tudi k njihovi strokovni rasti.

Večina anketiranih mentorjev, to je 29 oz. 69,0%, nima pedagoško-andragoške izobrazbe, ker menijo, da je za svoje delo ne potrebujejo. Prav tako večina mentorjev (75,6%) nima mojstrskega, delovodskega ali poslovodskega izpita. Kljub temu, da jih večina nima pedagoško-andragoške izobrazbe, jih polovica meni (20 oz. 50,0%), da so za področje pedagoškega dela dobro usposobljeni, polovica pa, da za pedagoško delo niso dobro usposobljeni. 64,3% vprašanih mentorjev se v zadnjih dveh letih ni udeležila strokovnih srečanj, ki jih je zanje organizirala šola. Tisti, ki so se strokovnih srečanj udeležili, so obravnavali teme o organizaciji, izvedbi in vsebini praktičnega izobraževanja pri delodajalcu (10 oz. 90,9%), o sodelovanju šole in podjetij (9 oz. 90,0%), o potrebah gospodarstva v lokalnem okolju in o oblikovanju odprtega kurikula šole (6 oz. 60,0%).

3.2.9. ZADOVOLJSTVO DIJAKOV Z IZOBRAŽEVALNIM PROGRAMOM TEHNIK MEHATRONIKE

3.2.9.1. Informiranost dijakov o izobraževalnem programu pred vpisom v srednjo šolo

Pri informiranosti dijakov o izobraževalnem programu pred vpisom v srednjo šolo nas je zanimalo sledeče:

- kje so dijaki izvedeli za ta izobraževalni program (med naštetimi postavkami so lahko označili več odgovorov),
- kdo je najbolj vplival na izbiro njihove srednje šole (dijaki so naštete vplive ocenjevali s številkami od 1 – 4, pri čemer pomeni 1 ni vplival, 2 v glavnem ni vplival, 3 v glavnem je vplival in 4 zelo je vplival. Pri tabelaričnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili),

- kakšna bi bila njihova odločitev ob morebitnem ponovnem vpisu v srednjo šolo (dijaki so izbirali med tremi odgovori, pri dveh so imeli možnost odgovor utemeljiti).

Tabela 116: Informacije o izobraževalnem programu

Vir informacij	Število dijakov	Odstotek dijakov
V osnovni šoli	76	60,8
Od staršev	15	12,0
Od prijateljev	22	17,6
Na informativnem dnevu	55	44,0
Iz medijev (TV, časopisi, radio)	17	13,6

Iz tabele je razvidno, da je največ dijakov (dobrih 60%) za izobraževalni program Tehnik mehatronike izvedelo v osnovni šoli, 44% na informativnem dnevu, slabih 18% od prijateljev, okoli 14% prek medijev ter 12% od staršev. Noben od dijakov ni ničesar dopisal v rubriko »Drugo«.

Tabela 117: Vpliv na izbiro srednje šole

Vpliv na izbiro	Zelo / v glavnem je vplival		Ni / glavnem ni vplival		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Svetovalni delavec na OŠ	33	26,4	92	73,6	125	100
Učitelji na OŠ	18	14,4	107	85,6	125	100
Starši	59	47,2	66	52,8	125	100
Prijatelji	34	27,6	89	72,4	123	100
Mediji (TV, časopisi, radio)	26	21,1	97	78,9	123	100
Moj poklicni interes	100	80,6	24	19,4	124	100
Informativni dan na srednji šoli	86	71,7	34	28,3	120	100
Zgledi uspešnih podjetij oziroma zasebnikov	39	31,5	85	68,5	124	100
<i>Drugo: »lasten interes, to je edini tehnični program, ki vključuje strojno in elektro delo ter informatiko«</i>						

Poleg tega, kje so dijaki izvedeli za izobraževalni program, nas je zanimalo tudi, kdo je po njihovem mnenju najbolj vplival na izbiro srednje šole. Dejali so, da je na izbiro najbolj vplival njihov poklicni interes (v glavnem oz. zelo je vplival v 80,6%) ter informativni dan na srednji šoli (v glavnem oz. zelo je vplival v 71,7%). Slaba polovica jih je odgovorila, da so na njihovo izbiro vplivali tudi starši (v glavnem oz. zelo so vplivali 47,2%).

Vpliv svetovalnega delavca v OŠ, prijateljev in uspešnih podjetij oz. zasebnikov na izbiro srednje šole je manjši od 32,0%, vpliv učitelja v OŠ in medijev pa manjši od 22%. Pod rubriko drugo so dijaki napisali, da pri vplivu na izbiro šole prevladuje njihov lasten interes (3

odgovori) ter da je to *»edini tehnični program, ki vključuje strojno in elektro delo ter informatiko«*.

Tabela 118: Ob ponovnem vpisu v srednjo šolo bi izbral

Izbira	Število dijakov	Odstotek dijakov
Izbral/a bi enako	93	74,4
Izbral/a bi drug izobraževalni program	29	23,2
Drugo	3	2,4
Skupaj	125	100,0

Na koncu smo dijake spraševali še po mnenju, kako bi izbrali, če bi se ponovno vpisali v srednjo šolo. Večina dijakov, to je 74,4%, bi izbrala enako, medtem ko bi jih slaba četrtina (23,2%) izbrala drug izobraževalni program. 2,4% dijakov je izbralo rubriko *»Drugo«*.

Dijaki, ki bi izbrali drug izobraževalni program, so napisali tudi, katerega bi izbrali. Odgovore smo združili in jih prikazujemo po izobraževalnih programih:

- *»gimnazijski program«* (6 dijakov),
- *»strojni tehnik«* (5 dijakov),
- *»rudarski tehnik«* (4 odgovori),
- *»avtomehanik«* (3 dijaki),
- *»kmetijski tehnik«* (2 dijaka),
- *»zdravstvena nega«* (2 dijaka),
- *»avtoserviser«*,
- *»ekonomski tehnik«*,
- *»gozdarski tehnik«*,
- *»predšolska vzgoja«*,
- *»prometni tehnik«* in
- *»računalniški tehnik«*.

Večina dijakov, ki bi izbrali drug izobraževalni program, bi zamenjala stroko oz. bi se vpisala v gimnazijski program. Dijaki, ki so izbrali postavko *»Drugo«*, pa bi izbrali:

- *»drugo šolo in isti program«* (1 dijak) ter
- *»nekaj drugega«* (1 dijak).

3.2.9.2. Zadovoljstvo dijakov s praktičnim izobraževanjem

Pri zadovoljstvu dijakov s praktičnim izobraževanjem nas je zanimalo:

- kako so dijaki zadovoljni s praktičnim poukom na šoli in s praktičnim usposabljanjem z delom pri delodajalcu (dijaki so izbirali med tremi možnimi odgovori, če so izbrali odgovor nezadovoljen, so lahko izbiro dodatno pojasnili).

Tabela 119: Zadovoljstvo dijakov s praktičnim poukom na šoli

Stopnja zadovoljstva	Število dijakov	Odstotek dijakov
Zadovoljen	49	39,2
Delno zadovoljen	63	50,4
Nezadovoljen	13	10,4
Skupaj	125	100,0

S praktičnim poukom na šoli je delno zadovoljnih 50,4% dijakov in zadovoljnih 39,2% dijakov, medtem ko jih dobrih 10% s praktičnim poukom na šoli ni zadovoljnih.

Utemeljitev dijakov, ki s praktičnim poukom v šoli niso zadovoljni, smo razvrstili v naslednji dve kategoriji:

- *»premalo praktičnega pouka«* (10 dijakov),
- *»premalo uporabne prakse«* (3 dijaki).

Dijaki, ki s praktičnim poukom v šoli niso zadovoljni, argumentirajo svoje nezadovoljstvo s premajhnim številom ur, namenjenih praktičnemu pouku, ter z njegovo slabo uporabnostjo v praksi.

Tabela 120: Zadovoljstvo dijakov s praktičnim usposabljanjem z delom

Stopnja zadovoljstva	Število dijakov	Odstotek dijakov
Zadovoljen	91	73,4
Delno zadovoljen	29	23,4
Nezadovoljen	4	3,2
Skupaj	124	100,0

S praktičnim usposabljanjem z delom je zadovoljnih 73,4% dijakov, delno zadovoljnih 23,4% ter nezadovoljnih 3,2% dijakov. Dva dijaka sta tudi napisala, da sta s praktičnim usposabljanjem z delom nezadovoljna, ker:

- *»ni v povezavi z bodočim poklicem«* in
- *»v šoli se naučim več«*.

Če primerjamo zadovoljstvo dijakov s praktičnim poukom in s praktičnim usposabljanjem z delom, ugotovimo, da je zadovoljstvo dijakov s praktičnim izobraževanjem tako v šoli kot podjetju veliko. Hkrati pa so dijaki nekoliko bolj zadovoljni s praktičnim usposabljanjem z delom pri delodajalcih kot pa s praktičnim poukom v šoli.

3.2.9.3. Zaposlitvena pričakovanja dijakov

Pri zaposlitvenih pričakovanjih dijakov so le ti izbirali med petimi postavkami. Pod rubriko »Drugo« so lahko sami napisali odgovor.

Tabela 121: Namera dijakov o zaposlitvi po končani srednji šoli

Zaposlitvena pričakovanja	Število dijakov	Odstotek dijakov
Da, pri delodajalcu, kjer opravljam praktično usposabljanje z delom.	6	4,8
Da, vendar še ne vem, kje.	8	6,4
Ne, ker bom nadaljeval/a izobraževanje.	87	69,6
Še ne vem.	22	17,6
Drugo	2	1,6
Skupaj	125	100,0

Slabih 70% dijakov pravi, da se po končanem izobraževalnem programu Tehnik mehatronike ne bodo zaposlili, ker bodo nadaljevali izobraževanje. 17,6% dijakov še ne ve, ali se bodo zaposlili ali ne, dobrih 11% pa se jih po končanem izobraževanju namerava zaposliti (od tega 4,8% dijakov pri delodajalcu, pri katerem so opravljali praktično usposabljanje z delom). Dijaki, ki so izbrali rubriko »Drugo«, nameravajo *nadaljevati izobraževanje ob delu* (2 odgovora).

Sklenimo. Za izobraževalni program Tehnik mehatronike je največ dijakov (dobrih 60%) izvedelo v osnovni šoli, slabih 45% na informativnem dnevu, slabih 18% od prijateljev, slabih 14% prek medijev ter 12% od staršev. Na njihovo izbiro srednje šole so najbolj vplivali dijakov poklicni interes (80,6%), informativni dan na srednji šoli (71,7%) ter starši (47,2%).

Ob ponovnem vpisu v srednjo šolo bi večina dijakov, to je 74,4%, izbrala isti izobraževalni program.

S praktičnim poukom na šoli je delno zadovoljnih 50,4% dijakov in zadovoljnih 39,2%, medtem ko je s praktičnim usposabljanjem z delom zadovoljnih 73,4% dijakov in delno zadovoljnih 23,4% dijakov.

Slabih 70% dijakov, ki so vpisani v izobraževalni program Tehnik mehatronike, se po uspešno končanem izobraževanju ne namerava zaposliti, temveč bodo nadaljevali z izobraževanjem po vertikali. 11% vprašanih dijakov se namerava po končanem izobraževanju zaposliti. S tem dijaki sledijo trendu, ki smo mu v zadnjih letih priča v Sloveniji na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja.

3.2.10. SKLEP O SPREMLJANJU IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA TEHNIK MEHATRONIKE

Na osnovi pridobljenih rezultatov spremljanja programa Tehnik mehatronike, ki so jih podali mentorji v podjetjih, učitelji praktičnega pouka in organizatorji praktičnega izobraževanja, smo ugotovili, da so dijaki tisti, ki največkrat zaprosijo oz. predlagajo, pri katerih delodajalcih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom. Poleg dijakov za sodelovanje med šolo in podjetji skrbijo organizatorji praktičnega izobraževanja tako, da osebno obišejo podjetja in spremljajo dijake na praktičnem usposabljanju z delom, hkrati pa ne organizirajo strokovnih srečanj za mentorje praktičnega usposabljanja z delom. Šola s podjetji ne vodi skupnih projektov, delodajalci pa tudi ne izražajo potreb po sodelovanju s šolo. Čeprav mentorji za pozitivno izkušnjo sodelovanja s šolami štejejo dobro sodelovanje z organizatorjem praktičnega izobraževanja, hkrati priznavajo, da je med njimi in šolo premalo sodelovanja. Šolam in delodajalcem pri navezovanju stikov in sodelovanju ne pomagata Obrtna in Gospodarska zbornica. Učitelji praktičnega pouka pri pripravi na pouk ne sodelujejo z mentorji v podjetjih in obratno. Obenem organizatorji praktičnega izobraževanja redko organizirajo strokovna srečanja za delodajalce, in sicer največkrat enkrat letno (delodajalci so po njihovem mnenju nezainteresirani za takšna srečanja). Na podlagi zapisanega vidimo, da je sodelovanja med šolo in delodajalci še vedno premalo. Sodelovanje bi lahko okrepili v okviru projektnih tednov oz. skupnih projektov med šolo in delodajalci.

Rezultati evalvacije kažejo tudi, da se pri načrtovanju praktičnega izobraževanja tako učitelji praktičnega pouka kot mentorji praktičnega usposabljanja z delom na izvajanje praktičnega pouka oz. na izvajanje mentorstva na praktičnem usposabljanju z delom največkrat

pripravljajo sami ter skupaj z drugimi učitelji praktičnega pouka in učitelji strokovno vsebinskih sklopov oz. skupaj s kolegi v podjetju (mentorji). Kot smo že povedali, učitelji praktičnega pouka ne načrtujejo praktičnega izobraževanja skupaj z mentorji (in obratno), pri načrtovanju praktičnega izobraževanja pa prav tako ne sodelujejo z učitelji splošnoizobraževalnih predmetov. Pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega izobraževanja se anketirani učitelji in mentorji najpogosteje opirajo na lastne izkušnje. Učitelji pri tem uporabljajo še kataloge znanj, strokovno literaturo, izvedbeni kurikul, načrt ocenjevanja znanja, nasvete kolegov, Poročilo o praktičnem izobraževanju ter izpitne kataloge, mentorji pa Poročilo o praktičnem izobraževanju, strokovno literaturo, napotnico za praktično usposabljanje ter priporočila in smernice, ki jih pripravijo na šoli.

Spodbudna je ugotovitev (učiteljev, mentorjev in dijakov), da znajo dijaki pridobljeno strokovno znanje v šoli (teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov) uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri praktičnem pouku in na praktičnem usposabljanju z delom ter da jim izkušnje praktičnega pouka in praktičnega usposabljanja z delom omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije. Obenem je manj pozitivna ugotovitev spremljave, da dobra polovica učiteljev praktičnega pouka (in slaba polovica dijakov) meni, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu redko oz. nikoli vsebinsko ne dopolnjujeta, za kar menimo, da bi se s sodelovanjem in skupno pripravo na praktično izobraževanje mentorjev in učiteljev lahko izboljšalo.

Po mnenju dijakov se splošni predmeti (slovenščina in angleščina) ne dopolnjujejo z učenjem praktičnega pouka, medtem ko polovica učiteljev praktičnega pouka meni, da se praktični pouk in splošnoizobraževalni predmeti medsebojno dopolnjujejo. Slednje spoznanje prav gotovo ne gre v prid povezovanju znanj, zastavljenemu v prenovi izobraževalnih programov, saj se s tem še vedno ohranja razkorak med splošnoizobraževalni predmeti na eni strani ter praktičnim poukom na drugi.

Odgovori dijakov, učiteljev in mentorjev nakazujejo, da se elementi integriranih ključnih kvalifikacij uspešno udejanjajo tako pri praktičnem pouku v šoli kot na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcu. Tako dijaki kot učitelji in mentorji so v največji meri izpostavili sledeče vsebine in elemente integriranih ključnih kvalifikacij: vsebine iz zdravja in varnosti pri delu (učitelji in mentorji 100%, dijaki dobrih 90%), elemente socialnih spretnosti (mentorji dobrih 90%, dijaki slabih 90% in učitelji dobrih 80%) ter elemente informacijsko-komunikacijskega opismenjevanja (učitelji 100%, mentorji slabih 90% in dijaki dobrih 70%).

Na praktičnem usposabljanju z delom je po mnenju dijakov večji poudarek na vsebinah integriranih ključnih kvalifikacij iz okoljske vzgoje in podjetništva v primerjavi s poudarkom pri praktičnem pouku. V najmanjši meri so pri integriranih ključnih kvalifikacijah tako pri praktičnem pouku kot na praktičnem usposabljanju z delom zastopane vsebine iz načrtovanja in vodenja kariere.

Rezultati spremljanja pri dijakih, učiteljih in mentorjih o Poročilu o praktičnem izobraževanju kažejo, da dijaki pri praktičnem pouku in na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju. Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju – izpolnjevanje, pregledovanje in ocenjevanje – najpogosteje poteka sproti po vsaki delovni nalogi. Učitelji praktičnega pouka in mentorji praktičnega usposabljanja z delom so hkrati prepričani, da je Poročilo o praktičnem izobraževanju dober didaktični pripomoček, saj so navodila za pripravo razumljiva in je njegova priprava redko odvečno delo. Dijaki pa se v manjši meri kot učitelji in mentorji strinjajo, da priprava Poročila o praktičnem izobraževanju ni zahtevno delo ter da je tudi dober učni pripomoček.

Največ učiteljev praktičnega pouka ocenjuje izdelek oz. storitev, Poročilo o praktičnem izobraževanju, projekt in ustno predstavitev izdelka ter ne uporablja pisnega ocenjevanja. Učitelji se pri ocenjevanju znanja dijakov opirajo na kriterije, ki jih pripravijo sami, na minimalne standarde, ki so opredeljeni v načrtu ocenjevanja, ter na lastno znanje in izkušnje iz preteklih let poučevanja. Končno oceno dijaka oblikujejo skupaj z učiteljem strokovno vsebinskega sklopa. Delež ocene praktičnega pouka pri končni oceni strokovno vsebinskega sklopa je približno 40%, kot je razvidno iz odprtih odgovorov.

Večina mentorjev po končanem praktičnem usposabljanju z delom obvesti šolo o poteku usposabljanja dijaka. Največ jih šolo obvesti o prisotnosti, delu in aktivnostih dijaka na praksi (nekateri dijake tudi ocenijo) ter izpolnijo vprašalnik o poteku praktičnega usposabljanja, če jim ga pošlje posamezna šola. Mentorji, ki ne stopijo v stik s šolo po končanem praktičnem usposabljanju z delom, tega ne storijo, ker to namesto njih naredi kadrovska služba oz. direktor podjetja.

Večina učiteljev praktičnega pouka ima pedagoško-andragoško izobrazbo ter meni, da je dobro usposobljena za pedagoško delo in za poučevanje stroke. Največ učiteljev praktičnega pouka ohranja stik s stroko preko sodelovanja s podjetji. V zadnjih dveh letih se jih je večina udeležila izobraževanj in usposabljanj ob uvajanju novih izobraževalnih programov, se

izobraževala na svojem strokovnem področju ter se usposabljala na področju ocenjevanja znanja. Pri tem večina učiteljev ocenjuje, da so usposabljanja ob uvajanju novih programov ter usposabljanja s strokovnega področja, ki ga poučujejo, pripomogla tudi k njihovi strokovni rasti.

Večina mentorjev praktičnega usposabljanja z delom nima pedagoško-andragoške izobrazbe, ker menijo, da je za svoje delo ne potrebujejo. Kljub temu jih polovica meni, da so za področje pedagoškega dela dobro usposobljeni. Večina mentorjev se v zadnjih dveh letih ni udeležila strokovnih srečanj, ki jih je zanje organizirala šola. Manjšina tistih, ki se je strokovnih srečanj udeležila, je obravnavala teme o organizaciji, izvedbi in vsebini praktičnega izobraževanja, o sodelovanju šole in podjetij, potrebah gospodarstva v lokalnem okolju in oblikovanju odprtega kurikula šole.

Za izobraževalni program Tehnik mehatronike je največ dijakov izvedelo v osnovni šoli ter na informativnem dnevu. Na izbiro srednje šole so pri dijakih najbolj vplivali poklicni interes, informativni dan na srednji šoli ter starši. Ob ponovnem vpisu v srednjo šolo bi večina dijakov izbrala isti izobraževalni program. S praktičnim poukom na šoli je delno zadovoljnih 50,4% dijakov in zadovoljnih 39,2%, medtem ko je s praktičnim usposabljanjem z delom zadovoljnih 73,4% dijakov in delno zadovoljnih 23,4% dijakov. Večina dijakov se po uspešno končanem izobraževanju ne namerava zaposliti, temveč bodo nadaljevali z izobraževanjem po vertikali. S tem dijaki izobraževalnega programa Tehnik mehatronike sledijo trendu, ki smo mu v zadnjih letih pričali v Sloveniji na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja.

3.3. Tehnik oblikovanja

Praktično izobraževanje v programu Tehnik oblikovanja sestavljata praktični pouk v šoli in praktično usposabljanje z delom pri delodajalcu. V šoli praktični pouk poteka znotraj strokovno vsebinskih sklopov in obsega 408 ur pouka, medtem ko je praktičnemu usposabljanju z delom pri delodajalcu namenjenih 152 ur.

3.3.1. OPIS VZORCA

V vzorec smo vključili dijake, ki so bili v šolskem letu 2008/09 vpisani v tretji letnik izobraževalnega programa Tehnik oblikovanja, njihove učitelje praktičnega pouka, mentorje na praktičnem usposabljanju z delom in organizatorje praktičnega izobraževanja.

3.3.1.1. Dijaki

V vzorec smo zajeli 92 dijakov, od tega je bilo 31 (33,69%) moških in 61 žensk (66,31%), s sledečih dveh šol:

Tabela 122: Število vpisanih dijakov in dijakov, ki so odgovarjali na vprašalnik

Šola	Število vpisanih dijakov	Število dijakov, ki so odgovarjali	Odstotek anketiranih dijakov	Odstotek sodelujočih na posamezni šoli
Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana	85	70	82,4	76,1
Srednja šola za oblikovanje Maribor	24	22	91,7	23,9
Skupaj	109	92	84,4	100,0

V zgornji tabeli vidimo, da je bilo v šolskem letu 2008/09 v tretji letnik v izobraževalni program Tehnik oblikovanja skupno vpisanih 109 dijakov. Od tega jih je 92 odgovarjalo na anketni vprašalnik, kar skupno znaša 84,4% vseh vpisanih, vendar se ta odstotek med šolama razlikuje. V zadnjem stolpcu prikazujemo, kolikšen delež predstavlja število dijakov posamezne šole v analizi. Kot vidimo, 76,1% anketiranih obiskuje Srednjo šolo za oblikovanje in fotografijo v Ljubljani, 23,9% pa Srednjo šolo za oblikovanje v Mariboru.

3.3.1.2. Učitelji praktičnega pouka

V vzorec je bilo vključenih sedem učiteljev praktičnega pouka, od katerih jih je šest ženskega in eden moškega spola.

Tabela 123: Dosežena izobrazba

Dosežena izobrazba	Število učiteljev
Srednja poklicna	/
Srednja strokovna	1
Višja strokovna	/
Visoka strokovna	1
Univerzitetna	5
Skupaj	7

Največ učiteljev ima univerzitetno izobrazbo (5), eden ima srednjo strokovno ter eden visoko strokovno izobrazbo.

Ker smo anketirali samo učitelje praktičnega pouka, nas je zanimalo, ali so ti učitelji hkrati tudi učitelji strokovno vsebinskih sklopov oziroma organizatorji praktičnega izobraževanja in koliko strokovno vsebinskih sklopov poučujejo.

Tabela 124: Vloga učitelja v šoli

Vloga	Število učiteljev
Učitelj praktičnega pouka	7
Učitelj strokovno vsebinskih sklopov	5
Organizator praktičnega izobraževanja	1

Od sedmih učiteljev praktičnega pouka jih **pet poučuje tudi strokovno teorijo**, eden pa opravlja naloge organizatorja praktičnega izobraževanja.

Tabela 125: Število strokovno vsebinskih sklopov, ki jih poučujejo učitelji

Strokovno vsebinski sklop	Število učiteljev
<u>E</u> n strokovno vsebinski sklop	3
<u>D</u> va strokovno vsebinska sklopa	2
<u>T</u> ri strokovno vsebinske sklope	/
<u>V</u> eč strokovno vsebinskih sklopov	2
Skupaj	7

Trije učitelji poučujejo en strokovno vsebinski sklop, dva učitelja poučujeta dva in ravno tako dva učitelja praktičnega pouka poučujeta več strokovno vsebinskih sklopov, **kar se ne ujema z navajanjem učiteljev zgoraj, kjer jih pet pravi, da poučujejo strokovno vsebinske sklope.**

3.3.1.3. Organizatorji praktičnega izobraževanja

V vzorec sta bili vključeni dve organizatorki praktičnega izobraževanja, ena ima višjo strokovno izobrazbo, druga pa univerzitetno. Vlogo organizatorja opravlja ena eno leto in druga 23 let.

Zanimalo nas je tudi, ali organizatorji hkrati tudi poučujejo in koliko strokovno vsebinskih sklopov poučujejo. Ena anketirana organizatorka praktičnega izobraževanja tudi poučuje, vendar ni označila, koliko sklopov.

3.3.1.4. Mentorji praktičnega usposabljanja z delom

V vzorec smo zajeli mentorje, ki sprejemajo na prakso dijake iz programa Tehnik oblikovanja. Izpolnjene anketne vprašalnike so vrnili zgolj štirje mentorji praktičnega usposabljanja z delom (kljub temu, da smo jih poslali okoli 50). Dva mentorja sta ženskega spola, dva pa na vprašanje nista odgovorila.

Dva mentorja imata srednjo strokovno izobrazbo, en mentor ima višjo strokovno izobrazbo in en univerzitetno izobrazbo ali natančneje: industrijski oblikovalec, uni. dipl. inženir organizacijske kulture in turizma, ekonomski informatik ter modni oblikovalec.

Povprečna delovna doba anketiranih mentorjev je 11 let.

Dva mentorja praktičnega usposabljanja z delom zasedata mesto direktorja v podjetju, dva pa mesto vodje sektorja. Prav tako sta dva mentorja zaposlena v malem podjetju (od 11-50 zaposlenih) in dva v srednje velikem podjetju (od 51-250 zaposlenih).

3.3.2. SODELOVANJE MED ŠOLO IN DELODAJALCI

3.3.2.1. O sodelovanju med šolo in delodajalci – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Mentorji v podjetjih so zadolženi, da praktično usposabljanje na delovnem mestu poteka nemoteno ter so hkrati odgovorni za dijake, ki se vanj vključijo. Njihova temeljna naloga je, da načrtujejo in izvajajo praktično usposabljanje z delom tako, da le-ta temelji na reševanju problemov v realni delovni situaciji (Izhodišča 2001).

Pri sodelovanju med šolo in podjetji nas je zanimalo:

- na kakšen način mentorji vzpostavijo stik s šolo (odgovarjali so na 8 trditev, pri čemer so izbirali med odgovori da, ne in ne vem),
- na kakšen način sodelujejo s šolo (ocenjevali so 5 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli – pri interpretaciji podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili) ter
- kakšne so njihove pozitivne in negativne izkušnje sodelovanja s srednjimi šolami (pri čemer so odgovarjali na vprašanje odprtega tipa).

Tabela 126: Na kakšen način se je vzpostavil stik med šolo in vašim podjetjem?

Trditev	Da	Ne	Skupaj
	f	f	f
Obiskal nas je predstavnik šole.	2	2	4
Šola nam je poslala anketni vprašalnik.	2	2	4
Šola je organizirala posvet za delodajalce.	/	4	4
S šolo smo prišli v stik preko zbornic.	/	4	4
Za sodelovanje so nas zaprosili dijaki.	4	/	4
Preko najave učnega mesta.	/	4	4
Sami smo se obrnili na šolo.	1	3	4

Vsi štirje mentorji so odgovorili, da so jih za sodelovanje zaprosili dijaki. Dva mentorja sta navedla, da jih je obiskal predstavnik šole ter da jim je šola poslala anketni vprašalnik.

Vsi mentorji so odgovorili, da šola ne organizira posveta za delodajalce, da v stik s šolo niso prišli preko zbornic, niti preko najave učnega mesta. Trije mentorji pravijo, da se sami niso obrnili na šolo. Pod rubriko drugo ni nihče od mentorjev dopisal ničesar.

Tabela 127: Način sodelovanja mentorjev s šolo

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Šola organizira strokovna srečanja.	1	3	4
Šola ima organiziran razvojni sosvet.	/	3	3
S šolo imamo skupne projekte.	/	4	4
S šolo sodelujemo preko zbornic (gospodarske in obrtne).	/	4	4

Pri načinu sodelovanja mentorjev praktičnega usposabljanja z delom s šolo v večini prevladujejo odgovori redko in nikoli, kar nakazuje na to, da sodelovanje med šolo in delodajalci ni najbolj optimalno. Vsi mentorji so mnenja, da šola nima oz. ima redko

organiziran razvojni sosvet, da s šolo ne vodijo oz. redko vodijo skupne projekte ter da s šolo ne sodelujejo oz. redko sodelujejo preko zbornic. Trije mentorji so prav tako mnenja, da šola ne organizira oz. redko organizira strokovna srečanja, medtem ko en mentor meni, da jih. Pod možnost drugo ni nihče dopisal ničesar.

Nazadnje smo mentorje povprašali še po pozitivnih in negativnih izkušnjah njihovega sodelovanja s srednjimi šolami, vendar nihče na vprašanje ni odgovoril.

3.3.2.2. O sodelovanju med šolo in delodajalci – organizatorji praktičnega izobraževanja

V letošnjem spremljanju praktičnega izobraževanja je večina organizatorjev, ki smo jih anketirali, navedla, da se soočajo s številnimi težavami pri organizaciji praktičnega izobraževanja za dijake, predvsem zaradi recesije in gospodarske krize. Pri iskanju prostih mest za dijake jih je vodila misel, da ga vendarle zagotovijo (kar je tudi njihova dolžnost), manj pa so se pri tem ozirali na ustreznost dela, ki so ga dijaki tam opravljali, pedagoško-andragoško izobrazbo mentorja in druge pogoje, katerim morajo delodajalci, ki sprejmejo dijaka na praktično usposabljanje z delom, zadostiti.

Pri sodelovanju med šolo in delodajalci nas je zanimalo:

- na kakšen način organizatorji praktičnega izobraževanja vzpostavijo stik z delodajalci (ocenjevali so 9 trditev na tristopenjski lestvici, pri čemer 3 pomeni pogosto, 2 redko in 1 nikoli) ter
- na kakšen način sodelujejo s podjetji (ocenjevali so 5 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli). Pri interpretaciji podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 128: Način vzpostavitve stika s podjetji, v katerih dijaki opravljajo praktično usposabljanje z delom

Trditev	Pogosto	Redko	Nikoli	Skupaj
	f	f	f	f
Sam/a obiščem podjetja.	/	2	/	2
Podjetjem pošljem anketne vprašalnike, ki jih pripravimo na šoli.	/	1	1	2
S posveti, ki jih organiziram za delodajalce in mentorje (razvojni sosvet idr.).	/	1	1	2
S sodelovanjem šole in podjetja preko zbornice	1	/	1	2

(gospodarske in obrtne).				
Dijake povabim, da sami predlagajo podjetja, v katerih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom.	2	/	/	2
Podjetjem pošljem obrazec za najavo učnega mesta.	1	/	1	2
Spremljam praktično usposabljanje v podjetjih.	1	1	/	2
Delodajalec se je obrnil na šolo.	/	/	2	2

Tako kot mentorje, smo tudi organizatorje praktičnega izobraževanja spraševali, na kakšen način vzpostavljajo stik s podjetji.

Obe organizatorki odgovarjata, da dijake pogosto povabita, da sami predlagajo podjetja, v katerih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom. Ena organizatorka je še odgovorila, da pogosto vzpostavi stik s podjetji preko zbornice, pošlje podjetjem obrazec za najavo učnega mesta in spremlja praktično usposabljanje z delom v podjetjih. Redko pa organizatorki sami obiščeta podjetja, pošljeta podjetjem anketne vprašalnike ter organizirata posvete za delodajalce in mentorje. Po njenem mnenju se delodajalci nikoli ne obrnejo na šolo. Pod možnost drugo nista dopisali ničesar.

Tabela 129: Način sodelovanja šole s podjetji

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Za podjetja organiziramo strokovna srečanja.	/	2	2
Organiziran imamo razvojni sosvet.	/	2	2
S podjetji imamo skupne projekte.	/	2	2
S podjetji sodelujemo preko zbornic (gospodarske in obrtne).	1	1	2

Obe organizatorki navajata, da redko oz. nikoli ne organizirata strokovnih srečanj za podjetja, da nimajo organiziranega razvojnega sosveta ter s podjetji ne vodijo skupnih projektov. Ena organizatorka praktičnega izobraževanja pravi, da s podjetji pogosto oz. vedno sodeluje preko zbornic, druga pa, da s podjetji redko oz. nikoli ne sodeluje preko zbornic. Pod rubriko drugo ni nobena dopisala ničesar.

Sklenimo. Vsi anketirani mentorji (4) so odgovorili, da se stik med njimi in šolo največkrat vzpostavi tako, da jih dijaki zaprosijo za sodelovanje na praktičnem usposabljanju z delom, polovica (2) pa, da jih obišče predstavnik šole in da jim šola pošlje anketni vprašalnik. Vsi mentorji so prav tako odgovorili, da šola nima organiziranega razvojnega sosveta, da s šolo

ne vodijo skupnih projektov ter da s šolo ne sodelujejo preko zbornic. Trije mentorji so prav tako mnenja, da šola zanje ne organizira strokovnih srečanj.

Organizatoriki praktičnega izobraževanja največkrat vzpostavita stik s podjetji tako, da dijake vzpodbudita, naj sami predlagajo podjetja, v katerih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom (2), ena organizatorica je še odgovorila, da pogosto vzpostavi stik s podjetji preko zbornice, pošlje podjetjem obrazec za najavo učnega mesta in spremlja praktično usposabljanje z delom v podjetjih. V okviru sodelovanja med šolo in podjetji organizatoriki (2) ne organizirata strokovnih srečanj za delodajalce, s podjetji ne vodita skupnih projektov ter na šoli ne organizirata razvojnega sosveta.

3.3.3. NAČRTOVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

3.3.3.1. O načrtovanju praktičnega pouka – učitelji praktičnega pouka

V okviru načrtovanja in izvajanja praktičnega pouka smo učitelje v izobraževalnem programu Tehnik oblikovanja spraševali:

- na kakšen način se učitelji pripravljajo na izvajanje praktičnega pouka (učitelji so odgovarjali na 10 postavljenih trditev, ki so jih ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli) in
- katere vire uporabljajo pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka (ocenjevali so 9 trditev na enaki štiristopenjski lestvici). V interpretaciji podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 130: Način priprave za izvajanje praktičnega pouka

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Sam/a	7	/	7
Skupaj z učitelji praktičnega pouka	3	4	7
Skupaj z drugimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov	3	3	6
Skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja	3	3	6
Skupaj z mentorjem praktičnega usposabljanja z delom	1	6	7
Skupaj z učiteljem slovenskega jezika	1	6	7
Skupaj z učiteljem tujih jezikov	2	5	7
Skupaj z učitelji družboslovnih predmetov	1	6	7
Skupaj z učitelji naravoslovnih predmetov	1	6	7

Vsi anketirani učitelji se vedno ali pogosto na izvajanje praktičnega pouka pripravljajo sami. Šest učiteljev praktičnega pouka odgovarja, da se redko oz. nikoli na izvajanje praktičnega pouka ne pripravljajo skupaj: z mentorjem praktičnega usposabljanja z delom, z učiteljem slovenskega jezika ali z učitelji družboslovnih in naravoslovnih predmetov. Pet učiteljev se redko oz. nikoli na izvajanje praktičnega pouka ne pripravljajo skupaj z učitelji tujih jezikov, štirje pa so enako povedali za učitelje praktičnega pouka. Trije učitelji (polovica) se na izvajanje praktičnega pouka vedno oz. pogosto pripravljajo skupaj z učitelji praktičnega pouka in z organizatorjem praktičnega izobraževanja. Pod rubriko drugo ni nihče dopisal ničesar.

Tabela 131: Uporaba virov pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Katalogi znanj za strokovno vsebinske sklope	7	/	7
Izvedbeni kurikulum	6	/	6
Strokovna literatura	7	/	7
Lastne izkušnje	7	/	7
Nasveti kolegov	7	/	7
Načrt ocenjevanja znanja (minimalni standardi znanj, kriteriji ocenjevanja)	7	/	7
Izpitni katalogi	6	1	7
Poročilo o praktičnem izobraževanju	4	3	7
Drugo: »projektne naloge po temah - od ideje do izdelka«			

V zgornji tabeli so prikazani odgovori učiteljev na vprašanje, ki se je nanašalo na vire pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka. Kot je razvidno iz tabele, uporabljajo vsi učitelji vedno oziroma pogosto kataloge znanj za strokovno vsebinske sklope, strokovno literaturo, lastne izkušnje, nasvete kolegov, načrt ocenjevanja znanja in izvedbeni kurikulum. Šest jih vedno oz. pogosto uporablja tudi izpitne kataloge, štirje pa še Poročilo o praktičnem izobraževanju. En učitelj je pod možnost drugo dopisal, da uporablja kot vir še *projektne naloge po temah – od ideje do izdelka*.

3.3.3.2. O načrtovanju praktičnega usposabljanja z delom – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tudi mentorje praktičnega usposabljanja z delom smo spraševali:

- na kakšen način se pripravljajo na izvajanje mentorstva (ocenjevali so 5 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- katere vire uporabljajo pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom (ocenjevali so 11 trditev na enaki štiristopenjski lestvici). Pri interpretaciji podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 132: Način priprave na izvajanje mentorstva

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Sam/a	3	1	4
Skupaj z učitelji praktičnega pouka na šoli	1	3	4
Skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja	/	4	4
S kolegi v podjetju	4	/	4

Vsi (4) mentorji se na izvajanje mentorstva vedno oz. pogosto pripravljajo skupaj s kolegi v podjetju, trije pa se pripravljajo sami.

Vsi mentorji (4) so prav tako odgovorili, da se redko oz. nikoli na izvajanje mentorstva ne pripravljajo skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja, trije pa skupaj z učitelji praktičnega pouka.

Tabela 133: Viri, ki jih uporabljajo mentorji pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Nasveti nadrejenih in drugih kolegov	3	1	4
Priporočila oz. smernice, ki jih pripravijo na šoli	3	1	4
Priporočila oz. smernice, ki jih pripravijo zbornice (OZS, GZS ...)	/	4	4
Napotnica za praktično usposabljanje	3	1	4
Kriteriji za ocenjevanje	4	/	4
Poročilo o praktičnem izobraževanju	3	1	4
Strokovna literatura	3	1	4
Lastne izkušnje	3	/	3
Kataloge znanj za strokovno vsebinske sklope	1	3	4
Izpitne kataloge	1	3	4

Vsi mentorji (4) pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom vedno oz. pogosto uporabljajo kriterije za ocenjevanje, večina (3) pa še nasvete nadrejenih in

drugih kolegov, priporočila, ki jih pripravijo na šoli, napotnico za praktično usposabljanje z delom, Poročilo o praktičnem izobraževanju, strokovno literaturo ter lastne izkušnje.

Trije mentorji so odgovorili, da pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom nikoli oz. redko uporabljajo kataloge znanj za strokovno vsebinske sklope in izpitne kataloge. Pod možnost drugo ni nobeden od mentorjev dopisal ničesar.

Sklenimo. Vsi anketirani učitelji se na izvajanje praktičnega pouka pripravljajo sami. Večina učiteljev (6 od 7) se na izvajanje praktičnega pouka ne pripravlja skupaj z mentorjem praktičnega usposabljanja z delom, z učiteljem slovenskega jezika, z učitelji družboslovnih ali naravoslovnih predmetov, pet pa ne z učitelji praktičnega pouka. Pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka se vsi učitelji (7) opirajo na kataloge znanj za strokovno vsebinske sklope, strokovno literaturo, lastne izkušnje, nasvete kolegov, načrt ocenjevanja znanja in izvedbeni kurikulum. Šest jih uporablja tudi izpitne kataloge, štirje pa še Poročilo o praktičnem izobraževanju.

Pri načrtovanju izvajanja praktičnega usposabljanja z delom mentorji odgovarjajo, da se na izvajanje mentorstva pripravljajo skupaj s kolegi v podjetju (4) ter sami (3). Nihče izmed vprašanih mentorjev ni odgovoril, da se na izvajanje mentorstva pripravlja skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja, trije pa so odgovorili, da se prav tako ne pripravljajo skupaj z učitelji praktičnega pouka. Pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom vsi mentorji (4) uporabljajo kriterije za ocenjevanje ter večina (3) še nasvete nadrejenih in drugih kolegov, priporočila, ki jih pripravijo na šoli, napotnico za praktično usposabljanje z delom, Poročilo o praktičnem izobraževanju, strokovno literaturo ter lastne izkušnje.

3.3.4. POVEZOVANJE SPLOŠNEGA, STROKOVNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA V PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU

Skladno z Izhodišči se pomemben cilj prenove nanaša na povezovanje splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v problemsko strukturiran izobraževalni program. Povezanost znanj pa se dosega skozi koncept kompetenc (tako poklicnih kot ključnih).

3.3.4.1. Dijaki

Dijake smo v ta namen spraševali po njihovem mnenju o tem:

- kako se pouk splošnih predmetov povezuje s praktičnim poukom, kako povezujejo znanje strokovno vsebinskih sklopov s praktičnim poukom ter kako se le-ta dopolnjuje s praktičnim usposabljanjem z delom (odgovarjali so na pet trditev, ki so jih ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko, 1 nikoli),
- kako se strokovno vsebinski sklopi povezujejo s praktičnim usposabljanjem z delom (dijaki so pri tem ocenjevali pet trditev na enaki štiristopenjski lestvici),
- kako se strokovna teorija povezuje z delovnimi nalogami (odgovarjali so na dve trditvi na enaki štiristopenjski lestvici). Pri interpretaciji podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 134: Povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj v šoli

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Učenje praktičnega pouka in slovenščine se dopolnjuje.	13	16,0	68	84,0	81	100
Učenje praktičnega pouka in tujega jezika se dopolnjuje.	20	24,7	61	75,3	81	100
Teoretično znanje <u>strokovno vsebinskih sklopov</u> znam uporabiti pri izvajanju <u>praktičnih nalog</u> .	57	70,4	24	29,6	81	100
Izkušnje praktičnega pouka mi omogočajo boljše razumevanje <u>strokovne teorije</u> .	67	82,7	14	17,3	81	100
Praktični pouk v šoli in <u>praksa pri delodajalcu</u> se vsebinsko dopolnjujeta.	46	53,5	40	46,5	86	100
Izvajanje praktičnega pouka spremlja učiteljeva razlaga strokovne teorije.	61	77,2	18	22,8	79	100

Večina dijakov meni (82,7%), da jim izkušnje praktičnega pouka pogosto oz. vedno omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije, da izvajanje praktičnega pouka spremlja učiteljeva razlaga strokovne teorije (77,2%) ter da znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov pogosto oz. vedno uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog (70,4%). 53,5% jih ocenjuje, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu pogosto oz. vedno vsebinsko dopolnjujeta.

Večina dijakov prav tako odgovarja (84,0%), da se učenje praktičnega pouka in slovenščine ne dopolnjujeta oz. se dopolnjujeta redko ter da se učenje praktičnega pouka in tujega jezika ne dopolnjujeta oz. se dopolnjujeta redko (75,3%).

Tabela 135: Povezovanje strokovnih in praktičnih znanj pri delodajalcu

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov znam uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu.	53	63,9	30	36,1	83	100
Izkušnje na praksi pri delodajalcu mi omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije.	57	67,9	27	32,1	84	100
Pridobljeno strokovno znanje v šoli znam uporabiti na praktičnem usposabljanju z delom.	60	70,6	25	29,4	85	100
Pri delodajalcu opravljam tudi dela, ki niso povezana z nalogami mojega bodočega poklica.	66	76,7	20	23,3	86	100
Pri izvajanju delovnih nalog pri delodajalcu se naučim stvari, ki se jih nisem v šoli.	66	76,7	20	23,3	86	100
Izvajanje delovne naloge spremlja mentorjeva razlaga strokovne teorije.	43	53,1	38	46,9	81	100

Pri povezovanju znanj nas je prav tako zanimalo, kako se po mnenju dijakov strokovno znanje, pridobljeno v šoli, povezuje s praktičnim usposabljanjem z delom.

Večina dijakov (76,7%) odgovarja, da se pri izvajanju delovnih nalog na praktičnem usposabljanju z delom pogosto oz. vedno naučijo stvari, ki se jih niso v šoli, ter so prav tako mnenja, da tam pogosto oz. vedno opravljajo tudi dela, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica.

Večina jih še odgovarja, da znajo pridobljeno strokovno znanje v šoli pogosto oz. vedno uporabiti na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcu (70,6%), da jim izkušnje na praksi pri delodajalcu pogosto oz. vedno omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije (67,9%) ter da znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov pogosto oz. vedno uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu (63,9%). Dobra polovica jih navaja, da izvajanje delovnih nalog spremlja mentorjeva razlaga strokovne teorije (53,1%).

3.3.4.2. Učitelji praktičnega pouka

Tako kot dijake smo tudi učitelje praktičnega pouka spraševali po njihovem mnenju o tem:

- kako se povezovanje znanj uresničuje v praksi (učitelji so odgovarjali na 6 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli) in

- če pri praktičnem pouku dijakom razložijo tudi strokovno teorijo (odgovarjali so na eno trditev na enaki štiristopenjski lestvici). Pri interpretaciji podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 136: Povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj v šoli

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Učenje praktičnega pouka in slovenščine se dopolnjuje.	5	1	6
Učenje praktičnega pouka in tujega jezika se dopolnjuje.	5	2	7
Dijaki znajo teoretično znanje <u>strokovno vsebinskih sklopov</u> uporabiti pri izvajanju <u>praktičnih nalog</u> .	7	/	7
Izkušnje praktičnega pouka dijakom omogočajo boljše razumevanje <u>strokovne teorije</u> .	7	/	7
Praktični pouk v šoli in <u>praksa pri delodajalcu</u> se vsebinsko dopolnjujeta.	5	2	7
Dijaki znajo pridobljeno strokovno znanje v šoli uporabiti pri praktičnem pouku.	7	/	7
Med izvajanjem delovnih nalog dijakom razložim tudi strokovno teorijo.	6	/	6

Vsi učitelji menijo, da izkušnje praktičnega pouka dijakom vedno oz. pogosto omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije, da znajo dijaki v šoli pridobljeno strokovno znanje uporabiti pri praktičnem pouku, da znajo dijaki vedno oz. pogosto teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog ter da dijakom med izvajanjem delovnih nalog pogosto oz. vedno razložijo tudi strokovno teorijo.

Večina učiteljev prav tako meni, da se učenje praktičnega pouka in slovenščine (5) ter praktičnega pouka in tujega jezika (5) vedno oz. pogosto dopolnjujeta in da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu vedno oz. pogosto vsebinsko dopolnjujeta (5 učiteljev).

3.3.4.3. Mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tudi pri mentorjih praktičnega usposabljanja z delom smo preverjali:

- kako se po njihovem mnenju uresničuje koncept povezovanja znanj (odgovarjali so na 5 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli) in

- če pri praktičnem usposabljanju z delom dijakom razložijo tudi strokovno teorijo (odgovarjali so na eno trditev na enaki štiristopenjski lestvici). Pri interpretaciji podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 137: Povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Dijaki znajo teoretično znanje uporabiti pri izvajanju <u>praktičnih nalog</u> .	3	1	4
Dijakom izkušnje, pridobljene pri nas, omogočajo boljše razumevanje <u>strokovne teorije</u> .	4	/	4
V šoli pridobljeno strokovno znanje znajo dijaki uporabiti na praktičnem usposabljanju z delom.	3	1	4
Med izvajanjem strokovnih nalog dijakom razložim tudi strokovno teorijo.	4	/	4
Pri izvajanju delovnih nalog se dijaki naučijo stvari, ki se jih niso v šoli.	4	/	4
Dijaki opravljajo tudi dela, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica.	3	1	4

Vsi mentorji (4) so mnenja, da dijakom izkušnje, pridobljene na praktičnem usposabljanju z delom, vedno oz. pogosto omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije, da se pri izvajanju delovnih nalog dijaki pogosto oz. vedno naučijo stvari, ki se jih niso v šoli, ter da med izvajanjem strokovnih nalog dijakom pogosto oz. vedno razložijo tudi strokovno teorijo.

Večina (3) jih je tudi odgovorila, da znajo dijaki pogosto oz. vedno teoretično znanje uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog, da znajo dijaki vedno oz. pogosto v šoli pridobljeno strokovno znanje uporabiti na praktičnem usposabljanju z delom ter da dijaki tam pogosto oz. vedno opravljajo dela, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica.

Sklenimo. Večina vprašanih dijakov odgovarja (82,7%), da jim izkušnje praktičnega pouka omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije, da njegovo izvajanje spremlja učiteljeva razlaga strokovne teorije (77,2%) ter da znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog (70,4%). Dobrih 50% jih ocenjuje, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu pogosto oz. vedno vsebinsko dopolnjujeta. Večina dijakov prav tako odgovarja, da se učenje praktičnega pouka in slovenščine ne dopolnjujeta (84,0%) ter da se učenje praktičnega pouka in tujega jezika ne dopolnjujeta (75,3%).

Odgovori dijakov nakazujejo, da se splošni predmeti (slovenščina in angleščina) ne dopolnjujejo z učenjem praktičnega pouka, medtem ko jih večina meni, da se strokovno vsebinski sklopi in praktični pouk v šoli dopolnjujejo.

Za praktično usposabljanje z delom večina dijakov ocenjuje (76,7%), da se pri izvajanju delovnih nalog naučijo stvari, ki se jih niso v šoli, ter so prav tako mnenja, da tam opravljajo tudi dela, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica. Večina jih še meni, da znajo v šoli pridobljeno strokovno znanje uporabiti na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcu (70,6%), da jim izkušnje, pridobljene na praksi, omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije (67,9%) in da znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu (63,9%). Večina (80,2%) dijakov odgovarja, da izvajanje praktičnega pouka spremlja učiteljeva razlaga strokovne teorije, dobra polovica pa še (53,1%), da izvajanje delovne naloge spremlja mentorjeva razlaga strokovne teorije.

Vsi anketirani učitelji praktičnega pouka se strinjajo z dijaki, da izkušnje praktičnega pouka dijakom omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije, da znajo dijaki v šoli pridobljeno strokovno znanje uporabiti pri praktičnem pouku ter da dijakom med izvajanjem praktičnih nalog pogosto oz. vedno razložijo strokovno teorijo. Za razliko od dijakov pa učitelji menijo (5), da se učenje praktičnega pouka dopolnjuje z učenjem slovenščine in tujega jezika. Prav tako 5 od 7 učiteljev meni, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu vsebinsko dopolnjujeta.

Trije od štirih mentorjev odgovarjajo, da znajo dijaki pridobljeno strokovno znanje v šoli vedno oziroma pogosto uporabiti na praktičnem usposabljanju z delom ter da dijaki tam pogosto oz. vedno opravljajo dela, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica.

Vsi mentorji, ki so vrnilo anketne vprašalnike (4), menijo, da dijakom izkušnje, pridobljene na praktičnem usposabljanju z delom, vedno oz. pogosto omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije, da se pri izvajanju delovnih nalog dijaki pogosto oz. vedno naučijo stvari, ki se jih niso v šoli, ter da med izvajanjem strokovnih nalog dijakom pogosto oz. vedno razložijo tudi strokovno teorijo.

Večina (3) jih je tudi odgovorila, da znajo dijaki pogosto oz. vedno teoretično znanje, pridobljeno v šoli, uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu ter da dijaki na praksi vedno oz. pogosto opravljajo dela, ki niso povezana z bodočim poklicem.

3.3.5. ELEMENTI INTEGRIRANIH KLJUČNIH KVALIFIKACIJ

Pri pripravi novih izobraževalnih programov se je uveljavil kompetenčni pristop, v katerem so ključne kompetence konkretizirane kot integrirane ključne kvalifikacije. Z integriranimi ključnimi kvalifikacijami se na specifičen način dosegajo določeni cilji programa. Gre za kroskurikularne vsebine, ki so opredeljene s katalogi znanj in prečijo celotni kurikulum (Milekšič v Klarič idr. 2008). Poznamo sedem integriranih ključnih kvalifikacij: informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje, podjetništvo, socialne spretnosti, učenje učenja, zdravje in varnost pri delu, okoljska vzgoja ter načrtovanje in vodenje kariere.

Pr integriranih ključnih kvalifikacijah nas je zanimalo:

- kako se po mnenju dijakov, učiteljev praktičnega pouka ter mentorjev praktičnega usposabljanja z delom uresničujejo elementi integriranih ključnih kvalifikacij v šoli pri praktičnem pouku ter na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcih. Dijaki so odgovarjali na 16 trditev, ki so jih ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli. Učitelji in mentorji so odgovarjali na 8 trditev na enaki štiristopenjski lestvici. S trditvami smo skušali zajeti posamezne elemente integriranih ključnih kvalifikacij. Pri interpretaciji podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

3.3.5.1. Okoljska vzgoja

Tabela 138: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij - okoljska vzgoja

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	F	f%	f	f%
Mentorji: Dijake seznanjamo s pomenom varovanja okolja.	4	100	/	/	4	100
Dijaki: Na praksi pri delodajalcu me seznanjajo s pomenom varovanja okolja.	44	51,8	41	48,2	85	100
Učitelji: Dijake seznanjam s pomenom varovanja okolja.	7	100	/	/	7	100
Dijaki: Učitelji praktičnega pouka me seznanjajo s pomenom varovanja okolja.	37	42,5	50	57,5	87	100

Vsi učitelji (7) in mentorji (4) menijo, da dijake pri praktičnem pouku in na praktičnem usposabljanju z delom pogosto oz. vedno seznanjajo s pomenom varovanja okolja. Odgovori

dijakov so manj prepričljivi. Dobra polovica jih odgovarja (44 oz. 51,8%), da jih na praksi pri delodajalcu seznanijo s pomenom varovanja okolja ter 37 oz. 42,5%, da jih s tem seznanijo pri praktičnem pouku.

3.3.5.2. Socialne spretnosti

Tabela 139: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij - socialne spretnosti

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijaki odgovorno opravljajo delovne naloge.	3	75,0	1	25,0	4	100
Dijaki: Naloge, ki mi jih naložijo pri delodajalcu, opravljam odgovorno.	75	88,2	10	11,8	85	100
Učitelji: Dijaki odgovorno opravljajo delovne naloge.	7	100	/	/	7	100
Dijaki: Naloge, ki mi jih naloži učitelj praktičnega pouka, opravljam odgovorno.	74	87,1	11	12,9	85	100
Mentorji: Pri opravljanju delovnih nalog dijaki dobro sodelujejo z zaposlenimi.	3	75,0	1	25,0	4	100
Dijaki: Pri izvajanju delovnih nalog z zaposlenimi dobro sodelujem.	75	88,2	10	11,8	85	100
Učitelji: Pri praktičnem pouku dijaki dobro sodelujejo.	7	100	/	/	7	100
Dijaki: Pri praktičnem pouku s sošolci dobro sodelujem.	74	86,0	12	14,0	86	100

Vsi učitelji (7) in večina mentorjev (3) meni, da pri opravljanju delovnih nalog dijaki pogosto oz. vedno dobro sodelujejo z zaposlenimi oz. s sošolci ter da dijaki odgovorno opravljajo delovne naloge.

Prav tako večina dijakov odgovarja, da naloge pri delodajalcu (88,2%) in pri praktičnem pouku (87,1%) pogosto oz. vedno opravljajo odgovorno ter da z zaposlenimi na praktičnem usposabljanju z delom (88,2%) in s sošolci (86,0%) pri praktičnem pouku dobro sodelujejo.

3.3.5.3. Informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje

Tabela 140: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij - informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake spodbujamo, da uporabljajo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	4	100	/	/	4	100
Dijaki: Pri delodajalcu me spodbujajo, da uporabljam sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	55	64,0	31	36,0	86	100
Učitelji: Dijake spodbujam, da pri praktičnem pouku uporabljajo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	7	100	/	/	7	100
Dijaki: Učitelj pri praktičnem pouku me spodbuja, da uporabljam sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	58	66,7	29	33,3	87	100

Vsi anketirani učitelji (7) in mentorji (4) so odgovorili, da dijake pri praktičnem pouku oz. na praktičnem usposabljanju z delom pogosto oz. vedno spodbujajo k rabi sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Nekoliko manj prepričljivi so odgovori dijakov, saj jih 58 oz. 66,7% za praktični pouk ter 55 oz. 64,0% za praktično usposabljanje z delom meni, da jih učitelj oz. mentor vedno oz. pogosto spodbujata k rabi sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije.

3.3.5.4. Podjetništvo

Tabela 141: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij - podjetništvo

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake seznanjamo z načini poslovnega komuniciranja.	4	100	/	/	4	100
Dijaki: Pri delodajalcu me seznanjajo z načini poslovnega komuniciranja.	47	55,3	38	44,7	85	100
Učitelji: Dijake seznanjam z načini poslovnega komuniciranja.	6	85,7	1	14,3	7	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka me seznanja z načini poslovnega komuniciranja.	38	43,7	49	56,3	87	100

Vsi mentorji (4) in večina učiteljev (6) meni, da dijake na praktičnem usposabljanju z delom oz. pri praktičnem pouku pogosto oz. vedno seznanjajo z načini poslovnega komuniciranja. Manj vzpodbudni so odgovori dijakov, ki ocenjujejo, da jih pri delodajalcu (47 oz. 55,3%) oz. pri praktičnem pouku (38 oz. 43,7%) vedno oz. pogosto seznanijo z načini poslovnega komuniciranja.

3.3.5.5. Zdravje in varnost pri delu

Tabela 142: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij - zdravje in varnost pri delu

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Od dijakov pričakujemo, da skrbijo za varnost pri delu.	4	100	/	/	4	100
Dijaki: Pri delodajalcu pričakujejo, da skrbim za varnost pri delu.	70	82,4	15	17,6	85	100
Učitelji: Od dijakov pričakujem, da skrbijo za varnost pri delu.	7	100	/	/	7	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka pričakuje, da skrbim za varnost pri delu.	71	82,6	15	17,4	86	100
Mentorji: Od dijakov pričakujemo, da skrbijo za zdravje pri delu.	4	100	/	/	4	100
Dijaki: Pri delodajalcu pričakujejo, da skrbim za zdravje pri delu.	60	69,8	26	30,2	86	100
Učitelji: Od dijakov pričakujem, da skrbijo za zdravje pri delu.	7	100	/	/	7	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka pričakuje, da skrbim za zdravje pri delu.	59	67,0	29	33,0	88	100

Vsi učitelji (7) in mentorji (4) ocenjujejo, da pri praktičnem pouku in na praktičnem usposabljanju z delom vedno oz. pogosto od dijakov pričakujejo, da skrbijo za varnost in zdravje pri delu.

Prav tako večina dijakov odgovarja, da učitelji (71 oz. 82,6%) in mentorji (70 oz. 82,4%) od njih vedno oz. pogosto pričakujejo, da skrbijo za varnost pri delu in zdravje pri delu (60 oz. 69,8 pri delodajalcu in 59 oz. 67,0% v šoli).

3.3.5.6. Načrtovanje in vodenje kariere

Tabela 143: Uresničevanje integriranih ključnih kvalifikacij - načrtovanje in vodenje kariere

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake seznanjamo s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	4	100	/	/	4	100
Dijaki: Pri delodajalcu me seznanjajo s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	53	61,6	33	38,4	86	100
Učitelji: Dijake sem seznanil/a s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	7	100	/	/	7	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka me je seznanil s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	57	65,5	30	34,5	87	100

Vsi učitelji (7) in mentorji (4) navajajo, da dijake vedno oz. pogosto seznanjajo s pomenom oglaševanja izdelkov.

Več kot polovica dijakov je prav tako odgovorila, da jih pri praktičnem pouku (57 oz. 65,5%) in na praktičnem usposabljanju z delom (53 oz. 61,6%) vedno oz. pogosto seznanjajo s pomenom oglaševanja izdelkov.

Sklenimo. Odgovori dijakov, učiteljev in mentorjev nakazujejo, da se elementi integriranih ključnih kvalifikacij uspešno udeležujejo tako pri praktičnem pouku v šoli kot na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcu.

Tako dijaki kot učitelji in mentorji so v največji meri izpostavili sledeče vsebine in elemente integriranih ključnih kvalifikacij: vsebine iz zdravja in varnosti pri delu (učitelji in mentorji 100%, dijaki od 70-80%), elemente socialnih spretnosti (mentorji in učitelji 100%, dijaki dobrih 85%), elemente informacijsko-komunikacijskega opismenjevanja (učitelji in mentorji 100%, dijaki dobrih 60%) ter elemente načrtovanja in vodenja kariere (učitelji in mentorji 100%, dijaki dobrih 60%).

Na praktičnem usposabljanju z delom je po mnenju dijakov večji poudarek na vsebinah integriranih ključnih kvalifikacij iz podjetništva (55,3%) in okoljske vzgoje (51,8%) v primerjavi s praktičnim poukom (43,7% in 42,5%).

3.3.6. OCENJEVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

3.3.6.1. O ocenjevanju praktičnega pouka – učitelji praktičnega pouka

Na področju ocenjevanja smo učitelje praktičnega pouka spraševali po tem:

- kakšne načine ocenjevanja uporabljajo (učitelji so odgovarjali na osem postavljenih trditev, ki so jih ocenjevali s številkami od 4 – 1, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- na katere vire se opirajo (učitelji so odgovarjali na šest trditev na enaki štiristopenjski lestvici, pri interpretaciji podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili),
- kako na koncu ocenjevalnega obdobja oz. šolskega leta z učitelji strokovno vsebinskih sklopov oblikujejo končno oceno dijaka (odprto vprašanje – odgovore smo kategorizirali).

Tabela 144: Način ocenjevanja, ki ga pri praktičnem pouku uporabljajo učitelji

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Pisno ocenjevanje	/	7	7
Ocenjevanje izdelka oz. storitev	7	/	7
Ocenjevanje projekta	7	/	7
Ustno, z vprašanji o dejstvih in podatkih, definicijah, razlagah, postopkih	3	4	7
Ustno, s problemskimi vprašanji	4	3	7
Ustno, s predstavitvijo izdelka	5	2	7
Ocenjujem Poročilo o praktičnem izobraževanju	4	2	6

Vsi učitelji (7) so odgovorili, da pri ocenjevanju praktičnega pouka pogosto oz. vedno ocenjujejo izdelek oz. storitev in projekt. Večina jih pogosto oz. vedno ocenjuje še ustno s predstavitvijo izdelka (5), ustno s problemskimi vprašanji (4) in Poročilo o praktičnem izobraževanju (4).

Pri praktičnem pouku pa učitelji redko oz. nikoli ne uporabljajo pisnega ocenjevanja (7) in ustnega ocenjevanja z vprašanji o dejstvih in podatkih (4). Pod rubriko drugo ni noben učitelj dopisal ničesar.

Tabela 145: Pri ocenjevanju znanja dijakov se učitelji opirajo na:

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Na cilje iz katalogov znanj strokovno vsebinskih sklopov.	7	/	7
Na minimalne standarde, ki so opredeljeni v načrtu ocenjevanja.	7	/	7
Na kriterije, ki jih sam/a pripravim.	7	/	7
Na lastno znanje in izkušnje iz preteklih let poučevanja.	6	/	6
Na dogovor z ostalimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov.	5	2	7

Pri ocenjevanju znanja se vsi učitelji praktičnega pouka (7) vedno oz. pogosto opirajo na cilje iz katalogov znanj strokovno vsebinskih sklopov, na minimalne standarde, ki so opredeljeni v načrtu ocenjevanja, ter na kriterije, ki jih pripravijo sami. 6 učiteljev se pogosto oz. vedno opira tudi na lastno znanje in 5 na dogovor z ostalimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov. Pod rubriko drugo ni noben učitelj ničesar dopisal.

Na koncu smo učitelje spraševali še po tem, kako na koncu ocenjevalnega obdobja oz. šolskega leta z učitelji strokovno vsebinskih sklopov oblikujejo končno oceno dijaka. Učitelji so odgovore napisali sami:

- *»Po dogovoru.«* (2 učitelja)
- *»Dogovorno glede na cilje zastavljenega projekta.«*
- *»Nalogo, ki jo izvajajo, oceni ustrezni učitelj, z razgovorom se odločiva za oceno.«*
- *»V skladu s postavljenimi cilji in kriteriji.«*

3.3.6.2. O ocenjevanju praktičnega usposabljanja z delom – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Pri ocenjevanju na praktičnem usposabljanju z delom nas je zanimalo:

- ali mentorji po končanem praktičnem usposabljanju z delom obvestijo šolo o prisotnosti in napredovanju dijakov na usposabljanju. Mentorji so odgovarjali na dve vprašanji kombiniranega tipa, kjer so svoj odgovor tudi pisno utemeljili. Njihove odgovore smo združili in kategorizirali, kjer je bilo to mogoče.

Večina vprašanih mentorjev (3) po končanem praktičnem usposabljanju z delom obvesti šolo o prisotnosti in napredovanju dijakov, en mentor pa tega ne stori, odločitev pa je obrazložil tako: *»Ker je o tem seznanjen dijak«*.

Dva mentorja sta tudi navedla, o čem obvestita šolo po končanem praktičnem usposabljanju z delom:

- *»O celotnem poteku praktičnega usposabljanja.«*
- *»O prisotnosti.«*

Sklenimo. Vsi anketirani učitelji odgovarjajo, da pri praktičnem pouku ocenjujejo izdelek oz. storitev in projekt. Večina jih ocenjuje tudi ustno s predstavitvijo izdelka (5) in ustno s problemskimi vprašanji (4) ter ocenjujejo Poročilo o praktičnem izobraževanju (4). Pri praktičnem pouku noben učitelj ne uporablja pisnega ocenjevanja. Vsi vprašani učitelji (7) so odgovorili, da se pri ocenjevanju znanja dijakov opirajo na cilje iz katalogov znanj strokovno vsebinskih sklopov, na minimalne standarde ter na kriterije, ki jih pripravijo sami. Učitelji praktičnega pouka najpogosteje (3) oblikujejo končno oceno dijaka dogovorno z učitelji strokovno vsebinskih sklopov.

Večina mentorjev (3) po končanem praktičnem usposabljanju z delom šolo obvesti o usposabljanju dijaka na praktičnem usposabljanju z delom in sicer o njegovem poteku ter prisotnosti dijakov.

3.3.7. VLOGA POROČILA O PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU

Pri oceni Poročila o praktičnem izobraževanju nas je zanimalo, v kolikšni meri je ta didaktični pripomoček zaživel na šolah pri praktičnem pouku ter pri delodajalcih na praktičnem usposabljanju z delom, zato smo v anketnem vprašalniku dijakom, učiteljem ter mentorjem zastavili sledeča vprašanja:

- ali dijaki pri praktičnem pouku in na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju (učitelji in mentorji so izbirali med dvema možnima odgovoroma, dijaki pa med štirimi),
- kako poteka priprava Poročila o praktičnem izobraževanju pri praktičnem pouku (učitelji in dijaki so štiri trditve ocenjevali s številkami od 4 – 1, pri čemer 4 pomeni

sproti, po vsaki delovni nalogi, 3 samo ob zaključku ocenjevalnega obdobja, 2 samo na koncu šolskega leta in 1 trditev ne drži),

- kako poteka priprava Poročila o praktičnem izobraževanju na praktičnem usposabljanju z delom (mentorji so ocenjevali tri trditve s številkami od 1 – 3, pri čemer 1 pomeni sproti, 2 ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom in 3 trditev ne drži, dijaki so tri trditve ocenjevali s številkami od 1 – 5, pri čemer pomeni 5 sproti, po vsaki delovni nalogi, 4 ob zaključku prakse pri delodajalcu, 3 ob zaključku ocenjevalnega obdobja, 2 na koncu šolskega leta in 1 trditev ne drži),
- kakšna je didaktična osnova Poročila o praktičnem izobraževanju – dijaki in učitelji so ocenjevali štiri trditve s številkami od 4 – 0, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko, 1 nikoli in 0 poročila ne vodi/m, mentorji pa so ocenjevali tri trditve na enaki štiristopenjski lestvici. Pri tabelarnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

3.3.7.1. O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju – učitelji praktičnega pouka

Ko smo učitelje spraševali o vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju, nas je naprej zanimalo, ali ga dijaki sploh vodijo, kar so potrdili štirje učitelji, trije pa zanimali.

Na vprašanje glede poteka priprave Poročila o praktičnem izobraževanju so odgovarjali samo tisti učitelji, ki so dejali, da ga dijaki vodijo (se pravi štirje učitelji). Od teh so vsi dejali, da dijaki sproti, po vsaki delovni nalogi izpolnjujejo Poročilo o praktičnem izobraževanju, učitelji jim pri tem pomagajo, Poročilo pregledajo in ocenijo.

Tabela 146: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktični pripomoček pri praktičnem pouku

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Dnevnika ne vodi	Skupaj
	f	f	f	f
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju so razumljiva.	3	/	2	5
Poročilo o praktičnem izobraževanju je dober učni pripomoček.	3	/	2	5
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je odvečno delo.	1	3	1	5
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je zahtevno delo.	1	3	1	5

Večina učiteljev praktičnega pouka, ki so odgovarjali na vprašanje, meni (3), da so navodila za pripravo Poročila vedno oz. pogosto razumljiva, da je vedno oz. pogosto dober učni pripomoček, da njegova priprava ni oz. je redko odvečno ter zahtevno delo.

3.3.7.2. O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Na vprašanje, ali dijaki na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju, so vsi vprašani mentorji (4) odgovorili pritrdilno.

Tabela 147: Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju

Trditev	Sproti	Ob zaključku PUD	Trditev ne drži	Skupaj
	f	f	f	f
Dijak izpolnjuje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	2	2	/	4
Dijaku pomagam pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	3	1	/	4
Dijaku pregledam Poročilo o praktičnem izobraževanju.	2	2	/	4

Na vprašanje glede poteka priprave Poročila o praktičnem izobraževanju so trije mentorji odgovorili, da dijaku pri njegovem izpolnjevanju pomagajo sproti, eden pa ob zaključku usposabljanja, dva sta odgovorila, da dijak Poročilo o praktičnem izobraževanju izpolnjuje sproti, in dva, da ob zaključku usposabljanja. Dva mentorja Poročilo pregledujeta dijakom sproti, dva pa ob zaključku prakse.

Tabela 148: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktični pripomoček na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Dnevnika ne vodi	Skupaj
	f	f	f	f
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju so razumljiva.	4	/	/	4
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je odvečno delo.	1	3	/	4
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je zahtevno delo.	2	2	/	4

Zanimalo nas je tudi mnenje mentorjev o Poročilu kot ustreznem didaktičnem pripomočku. Da so navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju vedno oz. pogosto razumljiva, menijo vsi (4) mentorji. Večina anketiranih mentorjev (3) je prepričanih, da priprava Poročila o praktičnem izobraževanju ni odvečno oz. je redko odvečno delo, polovica (2) pa še, da njegova priprava ni oz. je redko zahtevno delo.

3.3.7.3. O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju – dijaki

Pri oceni poročila za praktično izobraževanje nas je pri dijakih zanimalo, v kolikšni meri je ta didaktični pripomoček zaživel na šolah pri praktičnem pouku ter pri delodajalcih na praktičnem usposabljanju z delom.

Najprej si pogledjmo, kako so po mnenju dijakov organizirani vodenje, priprava in didaktična osnova Poročila o praktičnem izobraževanju **v šoli pri praktičnem pouku**.

Tabela 149: Vodenje Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli

Trditev	Število dijakov	Odstotek dijakov
Da, pri vseh strokovno vsebinskih sklopih	5	5,4
Da, pri nekaterih strokovno vsebinskih sklopih	3	3,3
Da, pri enem strokovno vsebinskem sklopu	4	4,3
Ne	80	87,0
Skupaj	92	100,0

Večina dijakov, to je 87,0%, odgovarja, da Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli ne vodi. Poročilo v šoli vodi le 13,0% anketiranih dijakov, od tega 5,4% pri vseh strokovno vsebinskih sklopih, 4,3% pri enem sklopu in 3,3% pri nekaterih sklopih.

Tabela 150: Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli

Trditev	Sproti, po vsaki delovni nalogi		Ob zaključku ocenjeval. obdobja		Na koncu šolskega leta		Trditve ne drži		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Poročilo o praktičnem izobraževanju izpolnjujem.	5	29,4	2	11,8	6	35,3	4	23,5	17	100
Učitelj mi pomaga pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	1	5,9	3	17,6	2	11,8	11	64,7	17	100
Učitelj pregleduje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	1	5,9	1	5,9	7	41,2	8	47,1	17	100
Učitelj praktičnega pouka Poročilo o praktičnem izobraževanju oceni.	2	12,5	1	6,3	1	6,3	12	75,0	16	100

Večina dijakov odgovarja, da učitelj praktičnega pouka Poročila o praktičnem izobraževanju ne ocenjuje (12 oz. 75,0%), da jim pri njegovem izpolnjevanju ne pomaga (11 oz. 64,7%) ter da učitelj Poročila ne pregleda (8 oz. 47,1%). Da Poročilo o praktičnem izobraževanju izpolnjuje, pravi 12 dijakov (76,5%), in sicer 6 (35,5%) na koncu šolskega leta, 5 (29,4%) sproti po vsaki delovni nalogi in 2 (11,8%) ob zaključku ocenjevalnega obdobja.

Tabela 151: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktični pripomoček v šoli

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Poročila ne vodim		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju so razumljiva.	24	30,0	7	8,8	49	61,3	80	100
Poročilo o praktičnem izobraževanju je dober učni pripomoček.	20	24,7	13	16,0	48	59,3	81	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je odvečno delo.	15	18,5	18	22,2	48	59,3	81	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je zahtevno delo.	14	18,2	16	20,8	47	61,0	77	100

V zgornji tabeli so prikazani odgovori dijakov na to, kako pogosto držijo navedene trditve. Zanimivo je, da je 80 dijakov (87,0%) dejalo, da v šoli ne vodijo Poročila o praktičnem izobraževanju, pri teh trditvah pa jih tako pravi samo okoli 48 oz. slabih 60%. Kar lahko rečemo glede na mnenja dijakov, ki Poročilo vodijo, je, da so navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju večinoma razumljiva (24 oz. 30,0%), da je Poročilo v večji meri

dober učni pripomoček (20 oz. 24,7%), da njegova priprava ni odvečno (18 oz. 22,2%) oz. zahtevno delo (16 oz. 20,8%).

Sedaj si bomo pogledali še, kako je z vodenjem, pripravo in didaktično osnovo Poročila o praktičnem izobraževanju **na praktičnem usposabljanju z delom**.

Tabela 152: Vodenje Poročila o praktičnem izobraževanju na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Število dijakov	Odstotek dijakov
Da	80	87,9
Ne	11	12,1
Skupaj	91	100,0

Za razliko od vodenja Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli pri praktičnem pouku ga kar 87,9% dijakov vodi pri delodajalcu, kjer opravljajo praktično usposabljanje z delom.

Tabela 153: Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Sproti, po vsaki delovni nalogi		Ob zaključku prakse pri delodajalcu		Ob zaključku ocenjeval. obdobja		Na koncu šolskega leta		Trditev ne drži		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Poročilo o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu izpolnjujem.	45	55,6	31	38,3	3	3,7	1	1,2	1	1,2	81	100
Delodajalec mi pomaga pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	16	19,8	30	37,0	1	1,1	/	/	34	42,0	81	100
Delodajalec pregleduje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	9	11,4	44	55,7	5	6,3	3	3,8	18	22,8	79	100

Dobra polovica dijakov (55,6%) izpolnjuje Poročilo o praktičnem izobraževanju sproti, po vsaki delovni nalogi, 38,3% pa ob zaključku usposabljanja. Dobra polovica (55,7%) jih prav tako odgovarja, da jim mentor Poročilo o praktičnem izobraževanju pregleduje ob zaključku usposabljanja, in 11,4%, da ga pregleduje sproti. Večina dijakov še odgovarja, da jim mentor pri izpolnjevanju Poročila tudi pomaga (ob zaključku usposabljanja 37,0% ter 19,8% sproti).

Tabela 154: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktični pripomoček na praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Poročila ne vodim		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu so razumljiva.	63	74,1	20	23,5	2	2,4	85	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu je odvečno delo.	48	55,8	36	41,9	2	2,3	86	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu je zahtevno delo.	34	40,5	48	57,1	2	2,4	84	100

Slabih 75% dijakov pravi, da so navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju vedno oz. pogosto razumljiva, da je njegova priprava vedno oz. pogosto odvečno delo (55,8%) ter ni oz. je redko zahtevno delo (57,1%).

Sklenimo. Rezultatov spremljanja o vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju pri mentorjih praktičnega usposabljanja z delom in učiteljih praktičnega pouka zaradi majhnega vzorca ne moremo posplošiti. Iz vzorca lahko vidimo, da dijaki Poročilo vodijo pri praktičnem izobraževanju z delom, medtem ko ga v šoli pri praktičnem pouku vodijo redkeje.

Večina dijakov odgovarja (87,0%), da Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli pri praktičnem pouku ne vodi. Od dijakov, ki Poročilo pri praktičnem pouku vodijo, jih večina odgovarja, da jim učitelj pri izpolnjevanju le-tega ne pomaga, da ga ne pregleda in ne oceni. Zanimivo je, da so dijaki ob ocenjevanju Poročila kot ustreznega praktičnega pripomočka navedli, da jih Poročila ne vodi slabih 60%, sicer pa v večini navajajo, da so navodila za pripravo Poročila razumljiva, da je Poročilo dober učni pripomoček, ki ni zahtevno in odvečno delo.

Na praktičnem usposabljanju z delom 87,9% dijakov vodi Poročilo o praktičnem izobraževanju, od tega jih največ (55,6%) Poročilo izpolnjuje sproti, po vsaki delovni nalogi ali ob zaključku prakse pri delodajalcu (38,3%). Po navajanju dijakov največ delodajalcev (55,7%) Poročilo pregleduje ob zaključku prakse, 22,8% delodajalcev pa Poročila ne pregleduje. Največ dijakov navaja, da jim mentorji na praksi ne pomagajo pri izpolnjevanju Poročila (42,0%), medtem ko 37,0% dijakov navaja, da jim mentorji pri tem pomagajo ob zaključku prakse in 19,8% sproti, po vsaki nalogi.

Tudi iz odgovorov dijakov programa Tehnik oblikovanja lahko razberemo, kar so nakazali odgovori učiteljev in mentorjev: večina dijakov vodi Poročilo o praktičnem izobraževanju na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcu, medtem ko ga v šoli pri praktičnem pouku večinoma ne vodijo.

3.3.8. STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE

3.3.8.1. O strokovnem izpopolnjevanju – organizatorji praktičnega izobraževanja

Glede strokovnega usposabljanja smo organizatorje praktičnega izobraževanja vprašali:

- če organizirajo usposabljanja za delodajalce in
- katere teme pri tem obravnavajo (ocenjevali so 6 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- kakšen je interes delodajalcev za usposabljanja (odgovarjali so na tri trditve, ki so jih lahko dodatno pojasnili z odprtimi odgovori),
- ali menijo, da so za delo organizatorja dobro usposobljeni (odgovarjali so na dve trditvi, pri čemer so lahko eno trditev dodatno pojasnili z odprtim odgovorom),
- kakšne so njihove pozitivne in negativne izkušnje pri sodelovanju z delodajalci (odgovarjali so na odprto vprašanje).

Na vprašanje o tem ali organizirajo strokovna srečanja za delodajalce, je odgovorila samo ena organizatorica in dejala, da takšna srečanja organizira, ni pa odgovorila na vprašanje o temah, ki jih tam obravnavajo.

Zanimalo nas je tudi, kakšen je po mnenju organizatorjev praktičnega izobraževanja interes delodajalcev za udeležbo na strokovnih srečanjih. Na vprašanje sta obe organizatorici odgovorili, da interes ni izražen.

Ena organizatorica je dejala, da je za delo organizatorja praktičnega izobraževanja dobro usposobljena, druga na vprašanje ni odgovorila.

Nazadnje smo ju pozvali še k temu, da navedeta svoje pozitivne in negativne izkušnje pri sodelovanju s podjetji.

Ena organizatorka je na vprašanje odgovorila in kot pozitivno izkušnjo navedla: *»Podjetja kljub veliki gospodarski krizi vseeno izvajajo praktično usposabljanje z delom, ko jim natančneje razložijo, za kaj gre.«* Negativni izkušnji pa je zapisala dve:

- *»Delodajalci niso obveščeni o prenovljenih programih, zelo malo sodelujejo z Obrtno in Gospodarsko zbornico oz. jih le-ti premalo obveščata o praktičnem usposabljanju z delom.«*
- *»Delodajalce motijo pogodbe o praktičnem usposabljanju z delom, ki so v skladu z zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju (predvsem nagrade dijakom).«*

Kot splošen komentar je druga organizatorka podala predlog, da bi *»Center RS za poklicno izobraževanje skupaj z Obrtno in Gospodarsko zbornico organiziral posvet na temo praktičnega usposabljanja z delom, kamor bi povabili delodajalce«*.

3.3.8.2. O strokovnem izpopolnjevanju – učitelji praktičnega pouka

Pri učiteljih praktičnega pouka smo pri strokovnem usposabljanju preverjali:

- ali imajo pedagoško-andragoško izobrazbo (učitelji so izbirali med dvema možnima odgovoroma),
- ali so za področje pedagoškega dela in stroke dobro usposobljeni (učitelji so izbirali med dvema možnima odgovoroma),
- katerih izobraževanj in usposabljanj so se v zadnjih dveh letih udeležili (učitelji so odgovarjali na pet trditev, v zvezi s katerimi so ocenjevali, koliko so usposabljanja prispevala k njihovi strokovni rasti, pri čemer 4 pomeni zelo so prispevala, 3 v glavnem so prispevala, 2 v glavnem niso prispevala in 1 sploh niso prispevala).

Pet učiteljev pravi, da imajo pedagoško-andragoško izobrazbo, dva učitelja je nimata. Pet učiteljev je odgovorilo na vprašanje o ustrezni usposobljenosti za poučevanje stroke in vsi menijo, da so za poučevanje stroke dobro usposobljeni. Štirje učitelji menijo, da so dobro usposobljeni za pedagoško delo, medtem ko dva učitelja pravita, da za pedagoško delo nista dobro usposobljena in bi potrebovala dodatna znanja. Eden izmed teh je dopisal, da bi potreboval dodatna znanja *»zaradi stanja današnje mladine, izgube vrednot, brez cilja in motivacije«*, ni pa pojasnil, kakšna dodatna znanja bi potreboval.

Tabela 155: Udeležba na izobraževanjih oziroma usposabljanjih

Trditev	Da	Ne	Skupaj
	f	f	f%
Usposabljanja ob uvajanju novih programov	3	4	7
Usposabljanja na strokovnem področju, ki ga poučujem	4	3	7
Usposabljanja s področja ocenjevanja	1	6	7
Usposabljanja s področja didaktike	/	7	7
Drugo	2	/	2

Večina učiteljev (4) se je v zadnjih dveh letih udeležila izobraževanj in usposabljanj s strokovnega področja, ki ga poučujejo. Vsi (7) odgovarjajo, da se niso udeležili usposabljanj s področja didaktike in ocenjevanja (6) ter usposabljanj ob uvajanju novih programov (4). Dva sta se tudi udeležila drugih usposabljanj, vendar nista navedla tematike.

Tabela 156: Prispevek usposabljanj k strokovni rasti

Področja	Prispevek k strokovni rasti ⁴				Skupaj
	1	2	3	4	
	f	f	f	f	f
Usposabljanja ob uvajanju novih programov	/	/	2	/	2
Usposabljanja na strokovnem področju, ki ga poučujem	/	/	3	1	3
Usposabljanja s področja ocenjevanja	/	/	1	/	1
Usposabljanja s področja didaktike	/	1	/	1	2

Poleg tega, ali so se učitelji praktičnega pouka v zadnjih dveh letih udeležili strokovnih usposabljanj, nas je zanimalo tudi, koliko so ta usposabljanja prispevala k njihovi strokovni rasti. Kot je razvidno iz zgornje tabele, večina učiteljev na to vprašanje ni odgovorila.

Izmed tistih, ki so na vprašanje odgovorili, jih največ pravi, da so usposabljanja na strokovnem področju, ki ga poučujejo, prispevala k njihovi strokovni rasti (3 v glavnem in 1 zelo). Dva učitelja sta odgovorila, da so usposabljanja ob uvajanju novih programov v glavnem prispevala k njihovi strokovni rasti, en učitelj pa, da so usposabljanja s področja didaktike zelo pripomogla k njegovi strokovni rasti.

Na posreden način nas je pri usposabljanju učiteljev praktičnega pouka zanimalo tudi, na kakšen način učitelji ohranjajo stik s stroko sedaj, ko delajo v šoli. Učitelji so odgovarjali na odprto vprašanje, njihove odgovore smo združili in kategorizirali:

- »preko strokovne literature« (5 učiteljev),

⁴ Ocena prispevka 4 pomeni zelo so prispevala, 3 v glavnem so prispevala, 2 v glavnem niso prispevala in 1 sploh niso prispevala.

- »s sejmi in strokovnimi ekskurzijami« (3 učitelji) ter
- »s samoizobraževanjem«.

3.3.8.3. O strokovnem izpopolnjevanju – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tudi pri mentorjih smo preverjali:

- ali imajo pedagoško-andragoško izobrazbo ter mojstrski, delovodski oz. poslovodski izpit (izbirali so med dvema možnima odgovoroma),
- ali so za področje pedagoškega dela dobro usposobljeni (izbirali so med dvema možnima odgovoroma),
- katerih strokovnih srečanj za mentorje so se udeležili v zadnjih dveh letih (odgovarjali so na 3 trditve),
- katere teme so obravnavali na strokovnih srečanjih (odgovarjali so na šest trditve).

Dva anketirana mentorja imata pedagoško-andragoško izobrazbo, dva mentorja je nimata. En mentor je dopisal razlog, zakaj je nima: *»Ker v našem podjetju ne zaposlujemo ljudi s takšno izobrazbo. Smo podjetje, ki proizvaja svetila.«*

Prav tako imata dva anketirana mentorja narejen mojstrski, delovodski oz. poslovodski izpit, dva pa ne.

Vsi anketirani mentorji menijo, da so za področje pedagoškega dela dobro usposobljeni.

Mentorje praktičnega usposabljanja z delom smo spraševali tudi po tem, ali so se v zadnjih dveh letih udeležili katerega izmed strokovnih srečanj, ki jih je zanje organizirala šola. Trije mentorji so odgovorili, da se strokovnih srečanj, ki jih je organizirala šola, niso udeležili, medtem ko je en mentor navedel, da se je teh srečanj udeležil. Slednjega smo tudi spraševali po temah, ki so jih na srečanjih obravnavali. Navedel je, da so na srečanjih obravnavali teme povezane z *organizacijo, izvedbo in vsebino praktičnega usposabljanja z delom, s potrebami gospodarstva v lokalnem okolju in pomenom sodelovanja šole in podjetij*. Oblikovanja odprtega kurikula šole niso obravnavali.

Sklenimo. Program Tehnik oblikovanja se v Republiki Sloveniji izvaja na dveh šolah, zato vzorec zajema 2 organizatorki praktičnega izobraževanja. Ena organizatorka praktičnega izobraževanja organizira strokovna srečanja za delodajalce, obe pa odgovarjata, da

delodajalci ne izražajo interesa za udeležbo na strokovnih srečanjih. Obe organizatorki sta mnenja, da sta za svoje delo dobro usposobljeni. Kot negativne izkušnje z delodajalci navajata, da delodajalci niso obveščeni o prenovljenih programih ter da zelo malo sodelujejo z Obrtno in Gospodarsko zbornico oz. jih le-ti premalo obveščata o praktičnem usposabljanju z delom.

Večina učiteljev (5) praktičnega pouka ima pedagoško-andragoško izobrazbo ter je dobro usposobljena za poučevanje stroke (5) in za pedagoško delo (4). Največ učiteljev (5) ohranja stik s stroko preko strokovne literature ter sejmov in ekskurzij v podjetja (3).

V zadnjih dveh letih se je večina učiteljev izobraževala na svojem strokovnem področju, ki ga poučujejo (4), ni pa se udeležila izobraževanj in usposabljanj s področja didaktike (7) in ocenjevanja znanja (6) ter izobraževanj ob uvajanju novih programov (4). Pri tem štirje učitelji ocenjujejo, da so usposabljanja s strokovnega področja, ki ga poučujejo, ter usposabljanja ob uvajanju novih programov (2 učitelja) pripomogla tudi k njihovi strokovni rasti.

3 mentorji (od 4) navajajo, da se strokovnih srečanj, ki jih je organizirala šola, niso udeležili, eden se jih je udeležil.

3.3.9. ZADOVOLJSTVO DIJAKOV Z IZOBRAŽEVALNIM PROGRAMOM TEHNIK OBLIKOVANJA

3.3.9.1. Informiranost dijakov o izobraževalnem programu pred vpisom v srednjo šolo

Pri informiranosti dijakov o izobraževalnem programu pred vpisom v srednjo šolo nas je zanimalo sledeče:

- kje so dijaki izvedeli za ta izobraževalni program (med naštetimi postavkami so lahko označili več odgovorov),
- kdo je najbolj vplival na izbiro njihove srednje šole (dijaki so vpliv ocenjevali s številkami od 1 do 4, pri čemer pomeni 1 ni vplival, 2 v glavnem ni vplival, 3 v glavnem je vplival in 4 zelo je vplival). Pri interpretaciji podatkov smo kategoriji 1 in 2 ter 3 in 4 združili,
- kakšna bi bila njihova odločitev ob morebitnem ponovnem vpisu v srednjo šolo (dijaki so izbirali med tremi odgovori, pri dveh so imeli možnost odgovor utemeljiti).

Tabela 157: Informacije o izobraževalnem programu

Vir informacij	Število dijakov	Odstotek dijakov
V osnovni šoli	46	50,0
Od staršev	28	30,4
Od prijateljev	22	23,9
Na informativnem dnevu	24	26,1
Iz medijev (TV, časopisi, radio)	7	7,6
Drugo	7	7,6

Iz tabele je razvidno, da je največ dijakov (50%) za izobraževalni program Tehnik oblikovanja izvedelo v osnovni šoli, 30,4% od staršev, 26,1% na informativnem dnevu in slabih 24% od prijateljev. 7,6% dijakov je označilo možnost drugo, vendar je samo en dijak dopisal, da je za ta izobraževalni program izvedel »preko interneta«.

Tabela 158: Vpliv na izbiro srednje šole

Vpliv na izbiro	Zelo / v glavnem vplival		Ni / v glavnem ni vplival		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Svetovalni delavec na osnovni šoli	20	22,0	71	78,0	91	100
Učitelji na osnovni šoli	22	24,2	69	75,8	91	100
Starši	43	27,8	47	52,2	90	100
Prijatelji	26	28,6	65	71,4	91	100
Mediji (TV, časopisi, radio)	14	15,6	76	84,4	90	100
Moj poklicni interes	78	88,6	10	11,4	88	100
Informativni dan na srednji šoli	69	75,8	22	24,2	91	100
Zgledi uspešnih podjetij oziroma zasebnikov	21	23,1	70	76,9	91	100
Drugo: »lastni interes (3 dijaki), osebne želje (3 dijaki), CIPS, moj bratranec je obiskoval to šolo, moja ustvarjalnost, pouk risanja, zelo rada rišem, že dolgo sem vedela, da bom šla na SŠOF, želja po ustvarjanju«						

Poleg tega, kje so dijaki izvedeli za izobraževalni program, nas je zanimalo tudi, kdo je po njihovem mnenju najbolj vplival na izbiro srednje šole. Odgovori, ki so jih podali dijaki: poklicni interes (88,6%) in informativni dan na srednji šoli (75,8%).

Na njihovo izbiro srednje šole pa večinoma niso vplivali mediji (84,4%), svetovalni delavec na osnovni šoli (78,0%), zgledi uspešnih podjetij (76,9%), učitelji na osnovni šoli (75,8%) ali starši (52,2%).

Tabela 159: Izbira dijakov o šolanju ob morebitnem ponovnem vpisu v srednjo šolo

Izbira	Število dijakov	Odstotek dijakov
Izbral/a bi enako	63	70,0
Izbral/a bi drug izobraževalni program	21	23,3
Drugo	6	6,7
Skupaj	90	100,0

Na koncu smo dijake spraševali še po mnenju, kako bi izbrali, če bi se ponovno vpisali v srednjo šolo. Večina dijakov, to je 70,0%, bi izbrala enako, medtem ko bi jih 23,3% izbralo drug izobraževalni program, 6,7% dijakov pa je izbralo rubriko drugo.

Dijaki, ki bi izbrali drug izobraževalni program, so napisali tudi, katerega bi izbrali. Odgovore smo združili in jih prikazujemo po izobraževalnih programih:

- *gimnazijski program* (6 dijakov),
- *fotografski tehnik* (4 dijaki),
- *grafični tehnik* (3 dijaki),
- *predšolska vzgoja*,
- *prometni tehnik*,
- *strojni tehnik*,
- *tehnika optik*,
- *turistični tehnik*.

Šest dijakov je izbralo možnost drugo, vendar so le štirje utemeljili odgovor:

- *»ista šola, druga smer«*,
- *»izbrala bi drugo šolo«*,
- *»ne vem«*,
- *»nekaj drugega«*.

3.3.9.2. Zadovoljstvo dijakov s praktičnim izobraževanjem

Pri zadovoljstvu dijakov s praktičnim izobraževanjem nas je zanimalo:

- kako so dijaki zadovoljni s praktičnim poukom na šoli in s praktičnim usposabljanjem z delom pri delodajalcu (dijaki so izbirali med tremi možnimi odgovori, če so izbrali odgovor nezadovoljen, so lahko izbiro dodatno pojasnili).

Tabela 160: Zadovoljstvo dijakov s praktičnim poukom na šoli

Stopnja zadovoljstva	Število dijakov	Odstotek dijakov
Zadovoljen	38	42,2
Delno zadovoljen	47	52,2
Nezadovoljen	5	5,6
Skupaj	90	100,0

S praktičnim poukom na šoli je delno zadovoljnih 52,2% dijakov in zadovoljnih 42,2% dijakov, medtem ko jih 5,6% s praktičnim poukom na šoli ni zadovoljnih. Nihče izmed dijakov, ki so dejali, da so nezadovoljni, ni pojasnil svojega nezadovoljstva.

Tabela 161: S Zadovoljstvo dijakov s praktičnim usposabljanjem z delom

Stopnja zadovoljstva	Število dijakov	Odstotek dijakov
Zadovoljen	45	50,0
Delno zadovoljen	34	37,8
Nezadovoljen	11	12,2
Skupaj	90	100,0

S praktičnim usposabljanjem z delom je zadovoljnih 50,0% dijakov, delno zadovoljnih 37,8% ter nezadovoljnih 12,2% dijakov. Nihče izmed dijakov, ki so dejali, da so nezadovoljni, ni pojasnil svojega nezadovoljstva.

Če primerjamo zadovoljstvo dijakov s praktičnim poukom in s praktičnim usposabljanjem z delom, ugotovimo, da je zadovoljstvo dijakov s praktičnim izobraževanjem tako v šoli kot podjetju veliko.

3.3.9.3. Zaposlitvena pričakovanja dijakov

Pri zaposlitvenih pričakovanjih dijakov so le-ti izbirali med petimi postavkami. Pod rubriko drugo so lahko sami napisali odgovor.

Tabela 162: Namera dijakov o zaposlitvi po končani srednji šoli

Zaposlitvena pričakovanja	Število dijakov	Odstotek dijakov
Da, pri delodajalcu, kjer opravljam praktično usposabljanje z delom	1	1,1
Da, vendar še ne vem, kje	1	1,1
Ne, ker bom nadaljeval/a izobraževanje	66	71,7
Še ne vem	19	20,7
Drugo	5	5,4
Skupaj	92	100,0

Dobrih 70% dijakov pravi, da se po končanem izobraževalnem programu Tehnik oblikovanja ne bodo zaposlili, ker bodo nadaljevali izobraževanje. 20,7% dijakov še ne ve, ali se bodo zaposlili ali ne, dobra 2% se jih po končanem izobraževanju namerava zaposliti (od tega 1,1% dijakov pri delodajalcu, kjer so opravljali praktično usposabljanje z delom). Dijaki, ki so izbrali rubriko drugo (5 dijakov oz. 5,4%), so dopisali:

- *»Da, ampak bom tudi nadaljevala izobraževanje.«*
- *»Ne.«*
- *»Razmišljam o tem, vendar se še nisem popolnoma odločil.«*
- *»V stroki, ki je enaka programu izobraževanja.«*
- *»Verjetno bom eno leto »pavziral« in se učil o stvareh, ki me zanimajo, npr. glasba, potovanje ...«*

Sklenimo. Za izobraževalni program Tehnik oblikovanja je največ dijakov (50%) izvedelo v osnovni šoli, 30,4% od staršev, 26,1% na informativnem dnevu in slabih 24% od prijateljev. Na njihovo izbiro srednje šole je najbolj vplival njihov poklicni interes (88,6%) in informativni dan na srednji šoli (75,8%). Ob ponovnem vpisu v srednjo šolo bi večina dijakov, to je 70,0%, izbrala isto srednjo šolo, medtem ko bi slaba četrtnina dijakov (23,3%) izbrala drug izobraževalni program. S praktičnim poukom na šoli je delno zadovoljnih 52,2% dijakov in zadovoljnih 42,2%, medtem ko je s praktičnim usposabljanjem z delom zadovoljnih 50% dijakov in delno zadovoljnih 37,8% dijakov. Dobrih 70% dijakov, vpisanih v izobraževalni program Tehnik oblikovanja, se po uspešno končanem izobraževanju ne namerava zaposliti, temveč bodo nadaljevali z izobraževanjem po vertikali. S tem dijaki sledijo trendu, ki smo mu v zadnjih letih pričali v Sloveniji na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja.

3.3.10. SKLEP O SPREMLJANJU IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA TEHNIK OBLIKOVANJA

Pri spremljanju programa Tehnik oblikovanja na osnovi pridobljenih rezultatov, ki so jih podali mentorji v podjetjih in organizatorji praktičnega izobraževanja, ugotavljamo, da je sodelovanja med šolo in delodajalci, pri katerih dijaki opravljajo praktično usposabljanje, še vedno premalo. Obe organizatorki praktičnega izobraževanja za program Tehnik oblikovanja (program se v Sloveniji izvaja na dveh šolah) navajata, da interes delodajalcev za strokovna

srečanja ni izražen. Poudarjata, da delodajalci niso obveščeni o prenovljenih programih ter da premalo sodelujejo z Obrtno in Gospodarsko zbornico oz. jih le-ti premalo obveščata o praktičnem usposabljanju z delom. Mnenje organizatorik potrjujejo tudi mentorji, saj se 3 anketirani strokovnih srečanj, ki jih je organizirala šola, niso udeležili, eden se jih je udeležil. Šoli ne organizirata strokovnih srečanj za delodajalce, s podjetji ne vodita skupnih projektov, delodajalci pa tudi ne izražajo potreb po sodelovanju s šolo. Šolam in delodajalcem pri vzpostavitvi začetnega stika in pri njunem sodelovanju Obrtna in Gospodarska zbornica ne pomagata. Najpogosteje so dijaki tisti, ki največkrat zaprosijo oz. predlagajo, pri katerih delodajalcih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom.

Da bi koncept praktičnega usposabljanja z delom zaživel v celoti, predlagamo, da se šole v večji meri povežejo s podjetji v lokalnem okolju, organizirajo strokovna srečanja za mentorje praktičnega usposabljanja z delom, razvijajo skupne projekte z delodajalci in skrbijo za promocijo šole v takšni meri, da bodo tudi delodajalci zaznali prednosti, ki jih nudi tak način izobraževanja (razvijanje lastnega kadra).

Rezultati spremljanja kažejo, da se pri načrtovanju praktičnega izobraževanja tako učitelji kot mentorji v programu Tehnik oblikovanja na izvajanje praktičnega pouka oz. na izvajanje mentorstva na praktičnem usposabljanju z delom največkrat pripravljajo sami ter skupaj z drugimi učitelji praktičnega pouka in strokovno vsebinskih sklopov (učitelji) oz. skupaj s kolegi v podjetju (mentorji). Učitelji ne načrtujejo praktičnega izobraževanja skupaj z mentorji (in obratno) in pri njegovem načrtovanju ne sodelujejo z učitelji splošnoizobraževalnih predmetov.

Pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega izobraževanja se učitelji in mentorji najpogosteje opirajo na lastne izkušnje. Učitelji pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka uporabljajo še kataloge znanj, strokovno literaturo, izvedbeni kurikul, načrt ocenjevanja znanja, nasvete kolegov, Poročilo o praktičnem izobraževanju ter izpitne kataloge, mentorji pa Poročilo o praktičnem izobraževanju, strokovno literaturo, napotnico za praktično usposabljanje z delom ter priporočila in smernice, ki jih pripravijo na šoli.

Pri načrtovanju praktičnega izobraževanja je vzpodbudno spoznanje, da se učitelji na izvajanje praktičnega pouka pripravljajo tudi skupaj z drugimi učitelji praktičnega pouka in z učitelji strokovno vsebinskih sklopov, mentorji v podjetjih pa s kolegi v podjetju. Po drugi strani pa je še vedno premalo sodelovanja pri načrtovanju praktičnega izobraževanja na

relaciji učitelj praktičnega pouka – organizator praktičnega izobraževanja – mentor praktičnega usposabljanja z delom ter sodelovanja z učitelji splošnoizobraževalnih predmetov. Sodelovanje bi lahko okrepili v okviru Programskega učiteljskega zbora, s projektnimi tedni oz. skupnimi projekti med šolo in delodajalci.

Prav tako so vzpodbudni rezultati spremljanja o povezovanju teoretičnih in praktičnih znanj, saj je povezovanje teorije in prakse ena temeljnih novosti v novih in prenovljenih programih (strokovno vsebinski skopi so strukturirani tako, da naj bi se znanje teorije in prakse povezovalo). Odgovori učiteljev in mentorjev kažejo, da pri svojem delu upoštevajo načelo teoretizacije praktičnega pouka oz. praktičnega usposabljanja z delom, saj pri njem svojo razlago tudi teoretično osmislijo s strokovno teorijo.

Dobljeni odgovori dijakov kažejo, da je koncept teoretizacije praktičnega izobraževanja v šoli zaživel (v manjši meri pa tudi na praktičnem usposabljanju z delom). Zagotovil naj bi povezanost praktičnega izobraževanja in razvijanja praktičnih spretnosti, ki bodo tudi teoretično osmišljene (Izhodišča).

Glede elementov integriranih ključnih kvalifikacij odgovori dijakov, učiteljev in mentorjev nakazujejo, da se elementi integriranih ključnih kvalifikacij uspešno udejanjajo tako pri praktičnem pouku v šoli kot na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcu. Tako dijaki kot učitelji in mentorji so v največji meri izpostavili sledeče vsebine in elemente integriranih ključnih kvalifikacij: vsebine iz zdravja in varnosti pri delu, elemente socialnih spretnosti, elemente informacijsko-komunikacijskega opismenjevanja ter elemente načrtovanja in vodenja kariere.

Na praktičnem usposabljanju z delom je po mnenju dijakov večji poudarek na vsebinah integriranih ključnih kvalifikacij iz podjetništva in okoljske vzgoje v primerjavi s praktičnim poukom.

Rezultatov spremljanja o vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju pri mentorjih praktičnega usposabljanja z delom in učiteljih praktičnega pouka zaradi majhnega vzorca ne moremo posplošiti. Iz vzorca lahko vidimo, da dijaki Poročilo vodijo pri praktičnem izobraževanju z delom, medtem ko ga v šoli pri praktičnem pouku vodijo redkeje. Tudi iz odgovorov dijakov programa Tehnik oblikovanja lahko razberemo, kar so nakazali odgovori učiteljev in mentorjev: večina dijakov vodi Poročilo o praktičnem izobraževanju na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcu, medtem ko ga v šoli pri praktičnem pouku večinoma ne vodijo.

Glede zadovoljstva dijakov v programih Tehnik oblikovanja je spremljanje pokazalo, da so s programom zadovoljni, saj bi slabe tri četrtine dijakov ob ponovnem vpisu v srednjo šolo izbrale isti program, delno zadovoljnih ali zadovoljnih s praktičnim poukom v šoli je več kot 90% dijakov, s praktičnim usposabljanjem z delom pa dobre tri četrtine vprašanih dijakov. Na zadovoljstvo s programom vpliva tudi to, da je slabih 90% dijakov program izbralo glede na svoj poklicni interes.

Slabe tri četrtine dijakov, vpisane v izobraževalni program Tehnik oblikovanja, se po uspešno končanem izobraževanju ne nameravajo zaposliti, temveč bodo nadaljevali z izobraževanjem po vertikali. S tem dijaki sledijo trendu, ki smo mu v zadnjih letih priča v Sloveniji na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja.

3.4. Biotehniški sklop

V Biotehniški sklop smo zaradi sorodnosti združili izobraževalne programe Hortikulturni tehnik, Kmetijsko-podjetniški tehnik in Živilsko prehranski tehnik. Specifika teh programov je, da večino ali celotno praktično usposabljanje z delom dijaki opravijo kar na šolskih posestvih. Praktično izobraževanje v teh treh programih sestavljata praktični pouk v šoli in praktično usposabljanje z delom pri delodajalcu. V šoli praktični pouk poteka znotraj strokovno vsebinskih sklopov in obsega 568 ur pouka (kar je ovrednoteno s 23 kreditnimi točkami), medtem ko je praktičnemu usposabljanju z delom pri delodajalcu namenjenih 152 ur (kar je ovrednoteno s 6 kreditnimi točkami). Skupno je vsak program ovrednoten z 240 kreditnimi točkami, od tega je 29 točk namenjenih praktičnemu izobraževanju.

3.4.1. OPIS VZORCA

Sodelujoči: Dijaki, ki so v šolskem letu 2008/09 vpisani v prvi oziroma drugi letnik izobraževalnih programov Hortikulturni tehnik, Kmetijsko-podjetniški tehnik in Živilsko prehranski tehnik, njihovi učitelji praktičnega pouka, mentorji praktičnega usposabljanja z delom in organizatorji praktičnega izobraževanja.

3.4.1.1. Dijaki

Vzorec je sistematičen in zajema 111 dijakov oz. dijakinj, ki so večinoma (96,0%) obiskovali 2. letnik iz 6 šol srednjega strokovnega izobraževanja, ki izvajajo izobraževalni programe Hortikulturni tehnik, Kmetijsko-podjetniški tehnik in Živilsko prehranski tehnik. V vzorcu je 61 dijakov (55,0%) in 50 dijakinj (45,0%).

Tabela 163: Število in odstotek dijakov, ki so odgovarjali na vprašalnik

<i>Šola</i>	<i>Število dijakov</i>	<i>Odstotek dijakov</i>
<i>Biotehniški center Naklo, Srednja šola</i>	<i>20</i>	<i>18,2</i>
<i>Biotehniški izobraževalni center Ljubljana, Živilska šola</i>	<i>18</i>	<i>16,5</i>
<i>Biotehniška šola Rakičan</i>	<i>26</i>	<i>23,6</i>
<i>ŠC Šentjur, Srednja poklicna in strokovna šola</i>	<i>15</i>	<i>13,6</i>
<i>Biotehniška šola Maribor</i>	<i>27</i>	<i>24,5</i>
<i>TŠC Nova Gorica, Biotehniška šola</i>	<i>4</i>	<i>3,6</i>
<i>Skupaj</i>	<i>110</i>	<i>100,0</i>

3.4.1.2. Učitelji praktičnega pouka

V vzorec je bilo vključenih 15 učiteljev, od tega devet žensk in šest moških. Največ anketiranih učiteljev ima univerzitetno izobrazbo (6 učiteljev), njihova povprečna delovna doba je 16,27 let.

Tabela 164: Dosežena stopnja izobrazbe učiteljev praktičnega pouka

<i>Dosežena stopnja izobrazbe</i>	<i>Število učiteljev</i>
<i>Srednja poklicna</i>	<i>1</i>
<i>Srednja strokovna</i>	<i>1</i>
<i>Višja strokovna</i>	<i>4</i>
<i>Visoka strokovna</i>	<i>2</i>
<i>Univerzitetna</i>	<i>6</i>
<i>Specializacija, magisterij, doktorat</i>	<i>1</i>
<i>Skupaj</i>	<i>15</i>

Ker smo anketirali samo učitelje praktičnega pouka, nas je zanimalo, ali so ti učitelji hkrati tudi učitelji strokovno vsebinskega sklopa oziroma organizatorji praktičnega pouka in v koliko sklopih hkrati poučujejo.

Tabela 165: Vloga učitelja v šoli (možnih je bilo več odgovorov)

<i>Vloga</i>	<i>Število učiteljev</i>
<i>Učitelj praktičnega pouka</i>	<i>12</i>
<i>Učitelj strokovno vsebinskih sklopov</i>	<i>11</i>
<i>Organizator praktičnega izobraževanja</i>	<i>6</i>

11 izmed 15 anketiranih učiteljev poučuje poleg praktičnega pouka tudi strokovno teorijo, šest jih je tudi organizatorjev praktičnega izobraževanja. En učitelj poučuje en strokovno vsebinski sklop, prav tako en učitelj poučuje dva strokovno vsebinska sklopa, dva učitelja poučujeta tri strokovno vsebinske sklope in enajst učiteljev poučuje več strokovno vsebinskih sklopov.

Tabela 166: Število strokovno vsebinskih sklopov, ki jih poučujejo učitelji

<i>Strokovno vsebinski sklop</i>	<i>Število učiteljev</i>
<i>En strokovno vsebinski sklop</i>	<i>1</i>
<i>Dva strokovno vsebinska sklopa</i>	<i>1</i>
<i>Tri strokovno vsebinske sklope</i>	<i>2</i>
<i>Več strokovno vsebinskih sklopov</i>	<i>11</i>
<i>Skupaj</i>	<i>15</i>

3.4.1.3. Organizatorji praktičnega izobraževanja

V vzorec je bilo vključenih sedem organizatorjev praktičnega izobraževanja. Eden ima višjo strokovno izobrazbo, dva visoko strokovno izobrazbo in štirje univerzitetno stopnjo izobrazbe.

Tabela 167: Dosežena stopnja izobrazbe organizatorjev praktičnega izobraževanja

<i>Dosežena stopnja izobrazbe</i>	<i>Število organizatorjev</i>
<i>Višja strokovna</i>	<i>1</i>
<i>Visoka strokovna</i>	<i>2</i>
<i>Univerzitetna</i>	<i>4</i>
<i>Skupaj</i>	<i>7</i>

Zanimalo nas je, ali organizatorji hkrati tudi poučujejo in če, koliko strokovno vsebinskih sklopov. Šest jih je odgovorilo, da ob opravljanju vloge organizatorja tudi poučujejo: dva organizatorja poučujeta tri, štirje pa več strokovno vsebinskih sklopov.

3.4.1.4. Mentorji praktičnega usposabljanja z delom

V vzorec je bilo zajetih 24 mentorjev. Pri mentorjih v t.i. Biotehniškem sklopu je potrebno opozoriti na to, da jih je nekaj med njimi imelo dvojno vlogo. Ker večino praktičnega usposabljanja z delom dijaki opravljajo na šolskih posestih, so bili nekateri učitelji praktičnega pouka med opravljanjem praktičnega usposabljanja z delom obenem tudi mentorji.

Največ anketiranih mentorjev (6) ima srednjo poklicno izobrazbo, med njimi je 15 moških in 8 žensk, eden izmed vprašanih na vprašanje po spolu ni dal odgovora. Samo dva mentorja imata mojstrski/delovodski/poslovodski izpit. Povprečna delovna doba anketiranih mentorjev je 7,55 let.

Tabela 168: Dosežena stopnja izobrazbe mentorjev praktičnega usposabljanja z delom

<i>Dosežena stopnja izobrazbe</i>	<i>Število mentorjev</i>
<i>Srednja poklicna</i>	<i>6</i>
<i>Srednja strokovna</i>	<i>3</i>
<i>Višja strokovna</i>	<i>5</i>
<i>Visoka strokovna</i>	<i>4</i>
<i>Univerzitetna</i>	<i>3</i>
<i>Specializacija, magisterij, doktorat</i>	<i>2</i>
<i>Skupaj</i>	<i>23</i>

Tabela 169: Delovno mesto v podjetju

<i>Delovno mesto</i>	<i>Število mentorjev</i>
<i>Direktor</i>	3
<i>Vodja</i>	4
<i>Delavec</i>	7
<i>Drugo</i>	8
Skupaj	22

Dva izmed vprašanih mentorjev na vprašanje o delovnem mestu v podjetju nista podala odgovora. Sicer pa trije anketirani mentorji v podjetju zasedajo mesto direktorja, štirje mesto vodje, sedem mentorjev je delavcev, osem jih je odgovorilo z »Drugo«, pri čemer so dopisali:

- »nosilec kmetije« (2 mentorja),
- »učitelj prakse in vodja posestva«,
- »učitelj praktičnega pouka«,
- »gospodar«,
- »lastnik kmetije«.

Tukaj naj še enkrat omenimo, da pri programih iz sklopa Biotehnike dijaki opravljajo praktično usposabljanje z delom na šolskih posestvih, zato so nekateri mentorji praktičnega usposabljanja iz vzorca hkrati učitelji praktičnega pouka.

Glede velikosti podjetja, v katerem so zaposleni, jih je 11 odgovorilo, da so zaposleni v mikro podjetju, devet v malem in dva v srednje velikem podjetju.

Tabela 170: Velikost podjetja

Velikost podjetja	Število mentorjev
Mikro podjetje	11
Malo podjetje	9
Srednje veliko podjetje	2
Veliko podjetje	/
Skupaj	22

3.4.2. SODELOVANJE MED ŠOLO IN DELODAJALCI

Glede sodelovanja med šolo in delodajalci nas je zanimalo, kako je vzpostavljen stik med šolo in delodajalci, pri katerih dijaki opravljajo praktično usposabljanje, če šole organizirajo srečanja za delodajalce in če jih, kako pogosto ter katere teme obravnavajo na teh srečanjih.

3.4.2.1. O sodelovanju med šolo in delodajalci – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Mentorje praktičnega pouka smo glede sodelovanja med šolo in delodajalci vprašali:

- na kakšen način se je vzpostavil stik med šolo in njihovim podjetjem – odgovarjali so na osem trditev, za katere so izbrali med odgovori »Da«, »Ne«, »Ne vem«,
- na kakšen način sodelujejo s šolo (ocenjevali so pet trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli – v tabelaričnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili, ker nas je zanimala smer pogostosti pri odgovorih pri posamezni trditvi),
- po pozitivnih in negativnih izkušnjah njihovega sodelovanja s srednjimi šolami (pri čemer so odgovarjali na vprašanje odprtega tipa).

Tabela 171: Način vzpostavitve stika med šolo in podjetjem

Trditev	Da	Ne	Ne vem	Skupaj
	f	f	f	f
Obiskal nas je predstavnik šole.	16	2	1	19
Šola nam je poslala anketni vprašalnik.	12	4	1	17
Šola je organizirala posvet za delodajalce.	7	8	2	17
S šolo smo prišli v stik preko zbornic.	3	11	2	16
Za sodelovanje so nas zaprosili dijaki.	9	7	/	16
Preko najave učnega mesta.	4	12	/	16
Sami smo se obrnili na šolo.	6	10	1	17

Mentorje smo povprašali, kako je prišlo do stika med njimi in šolo, s katere prihajajo dijaki k njim na praktično usposabljanje z delom. Izbrali so lahko več odgovorov.

- Največ mentorjev (16) je odgovorilo, da jih je **obiskal predstavnik šole**.
- Sledijo mentorji (12), ki so odgovorili, da jim je **šola poslala anketni vprašalnik**,
- devet mentorjev je odgovorilo, da so jih za sodelovanje zaprosili dijaki,
- sedem jih pravi, da je šola organizirala posvet za delodajalce,
- v šestih primerih pa so se mentorji sami obrnili na šolo.

Tabela 172: Načini sodelovanja mentorjev s šolo

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Šola organizira strokovna srečanja.	13	7	20
Šola ima organiziran razvojni sosvet.	7	8	15
S šolo imamo skupne projekte.	8	9	17
S šolo sodelujemo preko zbornic (gospodarske in obrtne).	6	10	16
Drugo: »Redno sodelujemo oz. imamo vzpostavljen stik z vodjem praktičnega pouka in organizatorjem prakse.«			

V zgornji tabeli so prikazani odgovori mentorjev na vprašanje, ki se je nanašalo na način njihovega sodelovanja s šolo. Kot lahko vidimo:

- je največ mentorjev (13) odgovorilo, da **šola** vedno (7) oz. pogosto (6) **organizira strokovna srečanja**,
- osem mentorjev pravi, da imajo s šolo vedno (4) oz. pogosto (4) skupne projekte, in
- sedem, da ima šola vedno (4) oz. pogosto (3) organiziran razvojni sosvet.
- Mentorji redko (2) oz. nikoli (8) s šolami ne sodelujejo preko zbornic.

Nazadnje smo mentorje povprašali še po pozitivnih in negativnih izkušnjah njihovega sodelovanja s srednjimi šolami. Kot pozitivne izkušnje navajajo:

- *»Dijakom skušamo predstaviti kmetovanje v čim lepši luči in čim svetlejši prihodnosti, če to uspemo, je to uspeh.«*
- *»Dobra organizacija Srednje biotehniške šole Strahinj, poznanstvo.«*
- *»Dobro sodelovanje, prijazen tim.«*
- *»Informiranje razrednikov o uspešnosti dijakov pri nas; izmenjava mnenj o dijaku z učitelji praktičnega pouka na šoli; izredno sodelovanje šole in napotki dijakov za sklenitev učnih pogodb.«*
- *»Šola nas obvešča o raznih novostih, ki se dogajajo pri njih; dobri stiki s šolo.«*
- *»V vsakem času pripravljenost predstavnikov šole za vsako pomoč in nasvet, ki ga potrebujem.«*

Negativnih izkušenj sodelovanja s srednjimi šolami mentorji praktičnega usposabljanja z delom ne navajajo.

3.4.2.2. O sodelovanju med šolo in delodajalci – organizatorji praktičnega izobraževanja

Organizatorje praktičnega izobraževanja smo glede sodelovanja s podjetji, v katerih dijaki izvajajo praktično usposabljanje z delom, vprašali:

- na kakšne načine vzpostavljajo stik šole s podjetji (ocenjevali so devet trditev na tristopenjski lestvici, pri čemer 3 pomeni pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- na kakšen način sodelujejo s podjetji (ocenjevali so pet trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli), pri tabelarnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili, ker nas je zanimala smer pogostosti pri odgovorih pri posamezni trditvi,
- kakšne pozitivne in negativne izkušnje imajo pri sodelovanju s podjetji (odprto vprašanje).

Tabela 173: Način vzpostavljanja stika s podjetji

Trditev	Pogosto	Redko	Nikoli	Skupaj
	f	f	f	f
Sam/a obiščem podjetja.	4	3	/	7
Podjetjem pošljem anketne vprašalnike, ki jih pripravimo na šoli.	/	4	2	6
S posveti, ki jih organiziram za delodajalce in mentorje (razvojni sosvet idr.)	1	2	3	6
S sodelovanjem šole in podjetja preko zbornice (gospodarske in obrtne).	2	1	3	6
Dijake povabim, da sami predlagajo podjetja, v katerih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom.	6	/	/	6
Podjetjem pošljem obrazec za najavo učnega mesta.	/	5	1	6
Spremljam praktično usposabljanje z delom v podjetjih.	7	/	/	7
Delodajalec se je obrnil na šolo.	5	1	/	6

Tako kot mentorje, smo tudi organizatorje praktičnega izobraževanja spraševali, kako vzpostavljajo stik s podjetji oz. mentorji:

- Vsi organizatorji (7) so odgovorili, da pogosto **spremljajo praktično usposabljanje v podjetjih.**
- Šest jih je odgovorilo, da pogosto dijake povabijo, da sami predlagajo podjetja, v katerih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom.
- Pet organizatorjev je odgovorilo, da so se delodajalci pogosto obrnili na šolo.
- Štirje organizatorji sami obiščejo podjetja.

- Pet organizatorjev je obkrožilo odgovor, da stik s podjetji redko vzpostavijo preko obrazca za najavo učnega mesta.
- Štirje organizatorji pravijo, da podjetjem redko pošljejo anketne vprašalnike, ki jih pripravijo na šoli. Zanimivo je omeniti, da so se mentorji za ta odgovor odločali v višji meri (12 od 17) – po mnenju mentorjev je bil to drugi najpogostejši način vzpostavljanja stika s šolo.

Tabela 174: Načini sodelovanja s podjetji

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Za podjetja organiziramo strokovna srečanja.	3	4	7
Organiziran imamo razvojni sosvet.	/	6	6
S podjetji imamo skupne projekte.	1	6	7
S podjetji sodelujemo preko zbornic (gospodarske in obrtne).	2	4	6

Glede načinov sodelovanja med šolo in podjetji so:

- trije organizatorji odgovorili, da vedno (1) oz. pogosto (2) **organizirajo strokovna srečanja za podjetja,**
- dva organizatorja pa pravita, da s podjetji sodelujejo preko zbornic vedno (1) oz. pogosto (1).

Bolj kot v pozitivno smer so se glede navedenih trditev odgovori organizatorjev nagibali k odgovoroma redko oz. nikoli.

- Tako je šest organizatorjev odgovorilo, da imajo s podjetji redko (4) oz. nikoli (2) skupne projekte, in tudi,
- da imajo redko (2) oz. nikoli (4) organiziran razvojni sosvet.

Nazadnje smo organizatorje praktičnega izobraževanja vprašali po pozitivnih in negativnih izkušnjah pri sodelovanju s podjetji. Kot pozitivne izkušnje navajajo:

- *»Interes za sposobne in delovne dijake.«*
- *»Pripravljenost na sodelovanje, odprtost, zainteresiranost sodelovanja v odprtem kurikulumu.«*
- *»Spoznaš podjetja, njihovo delovanje, sodelujemo tudi na drugih področjih (ne samo z dijaki), prenašanje njihovih strokovnih izkušenj na nas (vrtnarska in cvetličarska stroka).«*

- *»Z delodajalci sodelujemo tudi na drugih področjih šole.«*

Kot negativne izkušnje so organizatorji praktičnega izobraževanja napisali:

- *»Delodajalci nočejo pokazati specialnih znanj, ki jih obvladujejo.«*
- *»Mislim, da bi morali delodajalce usposobiti za delo z dijaki.«*
- *»Nekateri delodajalci - vedno isti - niso nikoli zadovoljni z dijaki (ker še ne znajo delati), nekateri delodajalci se nimajo časa ukvarjati z otroki (še posebno jim ne gre od rok pedagoški del). Z večino pa dobro sodelujemo.«*
- *»Vedno v podrejenem položaju.«*

Sklenimo. Po mnenju mentorjev praktičnega izobraževanja z delom se stik med šolo in njihovim podjetjem najpogosteje vzpostavi tako, da jih obišče predstavnik šole (16 od 19 mentorjev, ki so odgovorili na to trditev), da jim šola pošlje anketni vprašalnik (12 od 17 mentorjev) ali jih za sodelovanje prosijo dijaki (9 od 16 mentorjev). Najredkeje se stik vzpostavi preko najave učnega mesta in preko zbornic. Najpogostejša oblika sodelovanja med šolo in podjetji po odgovorih mentorjev so strokovna srečanja (13), ki jih zanje organizira šola. Najredkeje delodajalci s šolo sodelujejo preko zbornic.

Mentorji praktičnega usposabljanja biotehniškega sklopa ne navajajo negativnih izkušenj pri sodelovanju s srednjimi šolami. Pri pozitivnih izkušnjah v različnih kontekstih navajajo dobro sodelovanje s šolo.

Vsi (7) anketirani organizatorji praktičnega izobraževanja vzpostavijo stik s podjetji tako, da spremljajo praktično usposabljanje v podjetjih in dijake povabijo, da sami predlagajo podjetja, v katerih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom.

Po odgovorih organizatorjev vidimo, da poteka sodelovanje s skupnimi projekti ali z organiziranim razvojnim sosvetom med šolo in podjetji redko. Pogosteje organizirajo strokovna srečanja.

3.4.3. NAČRTOVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

O načrtovanju praktičnega izobraževanja smo vprašali učitelje praktičnega pouka na šolah in mentorje praktičnega usposabljanja z delom. Njihove odgovore prikazujemo v nadaljevanju.

3.4.3.1. O načrtovanju praktičnega izobraževanja – učitelji praktičnega pouka

V okviru načrtovanja izvajanja praktičnega pouka smo učitelje praktičnega pouka vprašali:

- na kakšen način se pripravljajo na izvajanje praktičnega pouka (učitelji so odgovarjali na 10 postavljenih trditev, ki so jih ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- katere vire uporabljajo pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka (ocenjevali so 9 trditev na enaki štiristopenjski lestvici). V tabelah smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 175: Način priprave za izvajanje praktičnega pouka

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Sam/a	14	1	15
Skupaj z učitelji praktičnega pouka	11	4	15
Skupaj z drugimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov	13	2	15
Skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja	10	3	13
Skupaj z mentorjem praktičnega usposabljanja z delom	5	7	12
Skupaj z učiteljem slovenskega jezika	1	13	14
Skupaj z učiteljem tujih jezikov	2	13	15
Skupaj z učitelji družboslovnih predmetov	1	13	14
Skupaj z učitelji naravoslovnih predmetov	6	9	15

Drugo: »s Kmetijsko gospodarsko zbornico Slovenije«

Največ učiteljev (14) se na izvajanje praktičnega pouka vedno (7) oz. pogosto (7) pripravljajo samih, 13 (od tega 2 vedno in 11 pogosto) se jih pripravljajo skupaj z drugimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov, 11 učiteljev se na izvajanje praktičnega pouka vedno (1) oz. pogosto (10) pripravljajo skupaj z drugimi učitelji praktičnega pouka in 10 učiteljev skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja (od tega 2 vedno in 8 pogosto).

Kot vidimo iz Tabele 175, se učitelji pri pripravah za izvajanje praktičnega pouka redkeje (redko/nikoli) pripravljajo skupaj z učitelji slovenskega jezika, z učitelji tujega jezika in skupaj z učitelji družboslovnih predmetov.

Preseneti nas redko sodelovanje pri pripravah praktičnega pouka z mentorji praktičnega usposabljanja z delom: 5 od 12 učiteljev, ki so odgovorili na to vprašanje, z mentorjem sodeluje redko in dva nikoli (skupaj 7 učiteljev) - vidimo torej, da učitelji praktičnega pouka pogosteje sodelujejo z učitelji stroke na šoli kot z mentorji praktičnega usposabljanja.

Tabela 176: Uporaba virov pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Katalogi znanj za strokovno vsebinske sklope	14	1	15
Izvedbeni kurikulum	14	1	15
Strokovna literaturo	14	/	14
Lastne izkušnje	15	/	15
Nasveti kolegov	13	2	15
Načrt ocenjevanja znanja (minimalni standardi znanj, kriteriji ocenjevanja)	13	1	14
Izpitni katalogi	11	4	15
Poročila dijakov o praktičnem izobraževanju	11	2	13

V zgornji tabeli so prikazani odgovori učiteljev na vprašanje, ki se je nanašalo na pogostost uporabe virov pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka. Vidimo, da učitelji uporabljajo vse našteje vire pretežno vedno oziroma pogosto, pri čemer se vsi (15) učitelji opirajo na **lastne izkušnje** (11 vedno, 4 pogosto) in 14 na **strokovno literaturo** (7 vedno in 7 pogosto), **izvedbeni kurikulum** (9 vedno in 5 pogosto) in **kataloge znanj** (11 vedno in 3 pogosto).

Eden od učiteljev je izbral tudi odgovor drugo, a ni navedel, kaj.

3.4.3.2. O načrtovanju praktičnega usposabljanja z delom – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tudi mentorje praktičnega usposabljanja z delom smo spraševali po tem:

- na kakšen način se pripravljajo na izvajanje mentorstva (ocenjevali so 5 trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),

- katere vire uporabljajo pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom (ocenjevali so 11 trditev na enaki štiristopenjski lestvici). Pri interpretaciji podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 177: Način priprave na izvajanje mentorstva

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Sam/a	19	3	22
Skupaj z učitelji praktičnega pouka na šoli	16	4	20
Skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja na šoli	18	2	20
S kolegi v podjetju	10	7	17

Mentorji so glede priprav na izvajanje mentorstva povedali sledeče:

- **Največ (19)** se jih vedno (9) oz. pogosto (10) **pripravlja samostojno.**
- 18 se jih vedno (7) oz. pogosto (11) pripravlja **skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja na šoli.**
- 16 mentorjev se na mentorstvo vedno (8) oz. pogosto (8) pripravlja skupaj z učitelji praktičnega pouka na šoli.
- 10 mentorjev je odgovorilo, da se na mentorstvo vedno (2) oz. pogosto (8) pripravljajo skupaj s kolegi v podjetju.
- Pod možnost drugo ni nihče ničesar dopisal.

Tabela 178: Viri, ki jih uporabljajo mentorji pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Nasveti nadrejenih in drugih kolegov	9	8	17
Priporočila oz. smernice, ki jih pripravijo na šoli	18	3	21
Priporočila oz. smernice, ki jih pripravijo zbornice (OZS, GZS ...)	10	9	19
Napotnica za praktično usposabljanje	14	4	18
Kriteriji za ocenjevanje	13	6	19
Poročilo o praktičnem izobraževanju	18	3	21
Strokovna literatura	15	5	20
Lastne izkušnje	22	/	22
Katalogi znanj za strokovno vsebinske sklope	10	9	19
Izpitni katalogi	7	11	18

Mentorji pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom najbolj pogosto uporabljajo sledeče vire:

- vsi (22) vprašani se vedno (18) oz. pogosto (4) opirajo na **lastne izkušnje**,
- 18 mentorjev si vedno (10) oz. pogosto (8) pomaga s **priporočili oz. smernicami, ki jih pripravijo na šoli**, in s **Poročilom o praktičnem izobraževanju**,
- 15 mentorjev tudi uporablja strokovno literaturo (8 vedno, 7 pogosto),
- 14 napotnico za praktično usposabljanje (9 vedno in 5 pogosto),
- 13 kriterije za ocenjevanje (6 vedno in 7 pogosto),
- 10 mentorjev (7 vedno, 3 pogosto) pa se opira na priporočila in smernice, ki jih pripravljajo zbornice (OZS, GZS ...) in na kataloge znanj za strokovno vsebinske sklope.

Sklenimo. Učitelji praktičnega pouka se najpogosteje pripravljajo na izvajanje praktičnega pouka sami (14) in skupaj z drugimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov (13). Z mentorjem praktičnega pouka se vedno oziroma pogosto pripravlja le 5 od 12 učiteljev, ki so odgovorili na to vprašanje.

Pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega pouka se vsi vprašani učitelji (15) opirajo na lastne izkušnje, večina (14) tudi na kataloge znanj za strokovno vsebinske sklope, izvedbeni kurikulum in strokovno literaturo.

Pri načrtovanju izvajanja praktičnega usposabljanja z delom mentorji odgovarjajo, da se na mentorstvo večinoma (19) pripravljajo sami, skupaj z organizatorjem praktičnega izobraževanja (18) ter skupaj z učitelji praktičnega pouka (16). Najmanj (10) jih pri pripravah na mentorstvo sodeluje s kolegi v podjetju.

Pri vsebinskem načrtovanju in izvajanju praktičnega usposabljanja z delom vsi mentorji črpajo iz lastnih izkušenj ter iz Poročila o praktičnem izobraževanju (18). V najmanjši meri (7) se opirajo na izpitne kataloge.

3.4.4. POVEZOVANJE SPLOŠNEGA, STROKOVNEGA IN PRAKTIČNEGA ZNANJA V PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU

V skladu z Izhodišči se pomemben cilj prenove nanaša na povezovanje splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v problemsko strukturiran izobraževalni program. Povezanost znanj pa se dosega skozi koncept kompetenc (tako poklicnih kot ključnih).

3.4.4.1. O povezovanju splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v praktičnem izobraževanju - dijaki

Dijake smo glede povezovanja praktičnega izobraževanja vprašali po njihovem mnenju o tem:

- kako se pouk splošnih predmetov povezuje s praktičnim poukom, kako povezujejo znanje strokovno vsebinskih sklopov s praktičnim poukom ter kako se praktični pouk v šoli dopolnjuje s praktičnim usposabljanjem z delom (ocenjevali so pet trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko, 1 nikoli),
- kako se strokovno vsebinski sklopi povezujejo s praktičnim usposabljanjem z delom (ocenjevali so pet trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko, 1 nikoli),
- kako se strokovna teorija povezuje z delovnimi nalogami (odgovarjali so na dve trditvi na enaki štiristopenjski lestvici). Pri tabelarnem prikazu podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Tabela 179: Povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj v šoli po mnenju dijakov

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Učenje praktičnega pouka in slovenščine se dopolnjuje.	27	24,8	82	75,2	109	100
Učenje praktičnega pouka in tujega jezika se dopolnjuje.	23	21,1	86	78,9	109	100
Teoretično znanje <u>strokovno vsebinskih sklopov</u> znam uporabiti pri izvajanju <u>praktičnih nalog</u> .	86	78,9	23	21,1	109	100
Izkušnje praktičnega pouka mi omogočajo boljše razumevanje <u>strokovne teorije</u> .	95	87,1	14	12,9	109	100
Praktični pouk v šoli in <u>praksa pri delodajalcu</u> se vsebinsko dopolnjujeta.	84	80,0	21	20,0	105	100
Izvajanje praktičnega pouka spremlja učiteljeva razlaga strokovne teorije.	90	82,6	19	17,4	109	100

Dijaki glede povezovanja splošnih, strokovnih in praktičnih znanj v šoli pravijo:

- da se vedno (47,7%) oz. pogosto (39,4%) **izkušnje praktičnega pouka** povezujejo z **razumevanjem strokovne teorije** (87,1% oz. 95 dijakov),
- 82,6% (90 dijakov) pravi, da se **izvajanje praktičnega pouka in učiteljeva razlaga strokovne teorije** povezujeta vedno (50,5%) oz. pogosto (32,1%),
- 80,0% (84 dijakov) navaja tudi visoko povezovanje **med praktičnim poukom v šoli in prakso pri delodajalcu** (26,7% dijakov pravi, da se povezujeta vedno, in 53,3%, da pogosto).

V veliko manjši meri se po mnenju dijakov (75,2%) povezujeta učenje praktičnega pouka in slovenščine (redko po mnenju 38,5% in nikoli po mnenju 36,7% dijakov), 78,9% pa jih pravi, da se učenje praktičnega pouka in tujega jezika povezujeta redko (33,9%) oz. nikoli (45,0%).

Tabela 180: Povezovanje strokovnih in praktičnih znanj pri delodajalcu po mnenju dijakov

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov znam uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu.	77	75,5	25	24,5	102	100
Izkušnje na praksi pri delodajalcu mi omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije.	84	84,0	16	16,0	100	100
Pridobljeno strokovno znanje v šoli znam uporabiti v delovnem procesu pri delodajalcu.	80	78,4	22	21,6	102	100
Pri delodajalcu opravljam tudi dela, ki niso povezana z nalogami mojega bodočega poklica.	68	67,3	33	32,7	101	100
Pri izvajanju delovnih nalog pri delodajalcu se naučim stvari, ki se jih nisem v šoli.	77	75,5	25	24,5	102	100
Izvajanje delovne naloge spremlja mentorjeva razlaga strokovne teorije.	60	58,8	42	41,2	102	100

Dijaki glede povezovanja splošnih, strokovnih in praktičnih znanj pri praktičnem usposabljanju z delom menijo takole:

- V največji meri (84,0%) se vedno (48,0%) oz. pogosto (36,0%) **izkušnje na praksi pri delodajalcu** povezujejo z **razumevanjem strokovne teorije**.
- 78,4% dijakov pravi, da se vedno (38,2%) oz. pogosto (40,2%) povezuje **pridobljeno strokovno znanje v šoli in njegova uporaba v delovnem procesu pri delodajalcu**.
- 75,5% dijakov meni, da vedno (43,1%) oz. pogosto (32,4%) pri delodajalcu pridobijo znanja, ki jih v šoli niso, ter v enakem odstotku (28,4% vedno in 47,1% pogosto), da

znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu.

- Presenetni nas, da 67,3% dijakov pravi, da vedno (28,7%) oz. pogosto (38,6%) pri delodajalcu opravljajo tudi dela, ki niso povezana z nalogami bodočega poklica.

3.4.4.2. O povezovanju splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v praktičnem izobraževanju – učitelji praktičnega pouka

Tako kot dijake smo tudi učitelje praktičnega pouka spraševali po njihovem mnenju o tem:

- kako se povezovanje znanj uresničuje v praksi (učitelji so odgovarjali na šest trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- ali pri praktičnem pouku dijakom razložijo tudi strokovno teorijo (odgovarjali so na trditev na enaki štiristopenjski lestvici kot zgoraj). V tabeli smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili, ker nas zanima, v kateri smeri (pogosto oz. redko) se zgoščajo odgovori pri posameznih trditvah.

Tabela 181: Povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj v šoli po mnenju učiteljev praktičnega pouka

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Učenje praktičnega pouka in slovenščine se dopolnjuje.	6	9	15
Učenje praktičnega pouka in tujega jezika se dopolnjuje.	5	10	15
Dijaki znajo teoretično znanje <u>strokovno vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog.</u>	13	2	15
Izkušnje praktičnega pouka dijakom omogočajo boljše razumevanje <u>strokovne teorije.</u>	15	/	15
Praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu se vsebinsko dopolnjujeta.	13	1	14
Dijaki znajo v šoli pridobljeno strokovno znanje uporabiti pri praktičnem pouku.	15	/	15
Med izvajanjem delovnih nalog dijakom razložim tudi strokovno teorijo.	15	/	15

Iz Tabele 181 vidimo:

- **Vsi anketirani učitelji** praktičnega pouka se strinjajo, da **med izvajanjem delovnih nalog vedno (5) oz. pogosto (10) dijakom razložijo strokovno teorijo**, da **izkušnje praktičnega pouka dijakom vedno (3) oz. pogosto (12) omogočajo boljše**

razumevanje strokovne teorije ter da **znajo dijaki strokovno znanje, pridobljeno v šoli, vedno (3) oz. pogosto (12) uporabiti pri praktičnem pouku.**

- Nekoliko manj anketiranih učiteljev (13) meni, da se vedno (3) oz. pogosto (10) dopolnjujeta praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu ter da znajo dijaki teoretično znanje strokovnih vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog.
- Tako kot dijaki tudi učitelji praktičnega pouka v šoli odgovarjajo, da je povezanost med učenjem praktičnega pouka in slovenščine (9 anketiranih učiteljev meni, da se povezujeta redko) in učenjem praktičnega pouka in tujega jezika (7 anketiranih učiteljev meni, da se povezujeta redko, trije, da nikoli) najšibkejša.

3.4.4.3. O povezovanju splošnega, strokovnega in praktičnega znanja v praktičnem izobraževanju - mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tudi pri mentorjih praktičnega usposabljanja z delom smo preverjali:

- kako se po njihovem mnenju uresničuje koncept povezovanja znanj (odgovarjali so na pet trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- ali pri praktičnem usposabljanju z delom dijakom razložijo tudi strokovno teorijo (odgovarjali so na trditev na enaki štiristopenjski lestvici). V tabelah smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili, ker nas zanima, v kateri smeri (pogosto oz. redko) se zgoščajo odgovori pri posameznih trditvah.

Tabela 182: Povezovanje splošnih, strokovnih in praktičnih znanj pri praktičnem usposabljanju z delom po mnenju mentorjev praktičnega usposabljanja z delom

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Dijaki znajo teoretično znanje uporabiti pri izvajanju <u>praktičnih nalog.</u>	22	/	22
Dijakom izkušnje, pridobljene pri nas, omogočajo boljše <u>razumevanje strokovne teorije.</u>	20	1	21
V šoli pridobljeno strokovno znanje znajo dijaki uporabiti v delovnem procesu.	20	/	20
Med izvajanjem strokovnih nalog dijakom razložim tudi strokovno teorijo.	18	2	20
Pri izvajanju delovnih nalog se dijaki naučijo stvari, ki se jih niso v šoli.	15	4	19

Dijaki opravljajo tudi dela, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica.	7	13	20
--	---	----	----

Iz zgornje tabele lahko razberemo:

- Vsi mentorji praktičnega usposabljanja z delom, ki so na vprašanje odgovorili, menijo, da **znajo dijaki** vedno (7) oz. pogosto (15) **teoretično znanje uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog** ter da **znajo pridobljeno strokovno znanje v šoli** vedno (7) oz. pogosto (13) **uporabiti v delovnem procesu**.
- 20 vprašanih mentorjev je mnenja, da **dijakom izkušnje, pridobljene pri njih**, vedno (7) oz. pogosto (13) **omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije**.
- 18 mentorjev vedno (10) oz. pogosto (8) med izvajanjem strokovnih nalog dijakom razloži tudi strokovno teorijo.
- 7 mentorjev od 20 meni, da dijaki pri njih vedno (3) oz. pogosto (4) opravljajo tudi dela, ki niso povezana z nalogami poklica, za katerega se šolajo, medtem ko je 29,7% vprašanih dijakov obkrožilo, da takšna dela opravljajo vedno, 39,6% pa pogosto.

Sklenimo. Večina vprašanih dijakov odgovarja, da jim izkušnje praktičnega pouka omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije (87,1%), da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu dopolnjujeta (80,0%) ter da znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog (78,9%), medtem ko je dobre tri četrtine dijakov mnenja, da se učenje praktičnega pouka in slovenščine (75,2%) oz. tujega jezika (78,9%) redko oz. nikoli dopolnjuje.

Za praktično usposabljanje z delom 84,0% dijakov ocenjuje, da jim izkušnje, pridobljene na praksi, omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije, 78,4%, da znajo v šoli pridobljeno strokovno znanje uporabiti v delovnem procesu pri delodajalcu, in 75,5%, da se pri izvajanju delovnih nalog naučijo stvari, ki se jih v šoli niso, ter da znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu.

82,6% dijakov navaja, da izvajanje praktičnega pouka spremlja učiteljeva razlaga strokovne teorije, dobra polovica (58,8%) navaja tudi, da izvajanje delovne naloge spremlja mentorjeva razlaga strokovne teorije.

Vsi vprašani učitelji (15) so odgovorili, da izkušnje praktičnega pouka dijakom omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije, da znajo dijaki strokovno znanje, pridobljeno v šoli, uporabiti pri praktičnem pouku ter da med izvajanjem delovnih nalog dijakom razložijo tudi strokovno teorijo. Slednji odgovori učiteljev kažejo, da pri svojem delu upoštevajo načelo

teoretizacije praktičnega pouka, saj pri praktičnem pouku svojo razlago tudi teoretično osmislijo s strokovno teorijo.

Učitelji praktičnega pouka bistveno manjše dopolnjevanje vidijo med učenjem praktičnega pouka in slovenskega jezika (9) ter praktičnega pouka in tujega jezika (10).

Vsi mentorji odgovarjajo, da znajo dijaki teoretično znanje uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog ter da znajo dijaki v šoli pridobljeno strokovno znanje uporabiti v delovnem procesu, skoraj vsi (20) pa še, da dijakom izkušnje, pridobljene pri delodajalcu, omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije, s čimer sledijo uresničevanju koncepta theoretizacije praktičnega izobraževanja.

18 mentorjev navaja, da dijakom med izvajanjem strokovnih nalog razložijo tudi strokovno teorijo, 15 pa, da se dijaki pri izvajanju delovnih nalog naučijo tudi stvari, ki se jih v šoli niso.

Rezultati dijakov, mentorjev in učiteljev so spodbudni, saj je povezovanje teorije in prakse ena izmed temeljnih novosti v novih in prenovljenih izobraževalnih programih. Zanimiva so razhajanja v mnenjih med skupinami – 7 mentorjev pravi, da dijaki pogosto ali vedno opravljajo dela, ki niso povezana s z nalogami bodočega poklica, medtem ko tako meni kar 67,3% dijakov. Tukaj je možna razlaga tudi razhajanje med pojmovanji mentorjev in dijakov, kaj vse sodi med dela bodočega poklica, ali pa se mentorji pri reševanju vprašalnika nagibajo k družbeno zaželenim odgovorom. Zanimivo je tudi ujemanje med mnenjem dijakov in mentorjev – oboji namreč menijo, da se dijaki pri delodajalcu naučijo stvari, ki se jih v šoli ne (dobrih 75% dijakov in 15 mentorjev). Podatek kaže, da mentorji in dijaki nekje v enaki meri opažajo pomembnost praktičnega usposabljanja z delom pri poklicnem izobraževanju.

3.4.5. ELEMENTI INTEGRIRANIH KLJUČNIH KVALIFIKACIJ

Pri pripravi novih izobraževalnih programov se je uveljavil kompetenčni pristop, v okviru katerega so ključne kompetence konkretizirane kot integrirane ključne kvalifikacije. Z integriranimi ključnimi kvalifikacijami se na specifičen način dosegajo določeni cilji programa. Gre za kroskurikularne vsebine, ki so opredeljene s katalogi znanj in prečijo celotni kurikulum (Milekšič v Klarič idr. 2008). Poznamo sedem integriranih ključnih kvalifikacij: informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje, podjetništvo, socialne spretnosti, učenje učenja, zdravje in varnost pri delu, okoljska vzgoja ter načrtovanje in vodenje kariere.

Pri integriranih ključnih kvalifikacijah nas je zanimalo:

- kako se po mnenju dijakov, učiteljev praktičnega pouka in mentorjev praktičnega usposabljanja z delom uresničujejo elementi integrirane ključne kvalifikacije v šoli pri praktičnem pouku ter na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcih. Dijaki so odgovarjali na 16 trditev, ki so jih ocenjevali na štiristopenjski lestvici, pri čemer pomeni 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli. Učitelji praktičnega pouka in mentorji praktičnega usposabljanja z delom so odgovarjali na osem trditev na enaki štiristopenjski lestvici. V tabelaričnem prikazu odgovorov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili. S trditvami smo skušali zajeti posamezne elemente integriranih ključnih kvalifikacij.

3.4.5.1. Okoljska vzgoja

Zanimalo nas je mnenje dijakov, učiteljev in mentorjev o tem, kako pogosto mentorji in učitelji seznanjajo dijake s pomenom varovanja okolja.

Tabela 183: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij – okoljska vzgoja

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake seznanjamo s pomenom varovanja okolja.	21	95,5	1	4,5	22	100
Dijaki: Na praksi pri delodajalcu me seznanjajo s pomenom varovanja okolja.	68	66,7	34	33,3	102	100
Učitelji: Dijake seznanjam s pomenom varovanja okolja.	15	100	/	/	15	100
Dijaki: Učitelji praktičnega pouka me seznanjajo s pomenom varovanja okolja.	88	82,2	19	17,8	107	100

Iz Tabele 183 vidimo, da vsi vprašani učitelji praktičnega pouka menijo, da pomenu varovanja okolja dajejo vedno (9) oz. pogosto (6) velik poudarek. 21 vprašanih mentorjev praktičnega usposabljanja z delom meni, da dijake vedno (15) oz. pogosto (6) okoljsko ozaveščajo. Pri dijakih so odstotki strinjanja s trditvijo nekoliko nižji: 82,2% dijakov meni, da učitelji praktičnega pouka poudarjajo pomen varovanja okolja v precejšnji meri (39,2% vedno in 42,9% pogosto), medtem ko jih za mentorje tako meni le 66,7% (32,4% vedno in 34,3% pogosto).

3.4.5.2. Socialne spretnosti

Zanimalo nas je mnenje učiteljev praktičnega pouka, mentorjev praktičnega usposabljanja z delom in dijakov o tem, kako pogosto dijaki odgovorno opravljajo delovne naloge pri praktičnem pouku v šoli oziroma pri delodajalcu v podjetju ter če dobro sodelujejo z drugimi osebami (s sošolci pri praktičnem pouku, z zaposlenimi v podjetju).

Tabela 184: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij – socialne spretnosti

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijaki odgovorno opravljajo delovne naloge.	19	95,0	1	5,0	20	100
Dijaki: Naloge, ki mi jih naložijo pri delodajalcu, opravljam odgovorno.	93	92,1	8	7,9	101	100
Učitelji: Dijaki odgovorno opravljajo delovne naloge.	13	86,7	2	13,3	15	100
Dijaki: Naloge, ki mi jih naloži učitelj praktičnega pouka, opravljam odgovorno.	105	96,3	4	3,7	109	100
Mentorji: Pri opravljanju delovnih nalog dijaki dobro sodelujejo z zaposlenimi.	22	100	/	/	22	100
Dijaki: Pri izvajanju delovnih nalog z zaposlenimi dobro sodelujem.	85	84,2	16	15,8	101	100
Učitelji: Pri praktičnem pouku dijaki dobro sodelujejo.	14	100	/	/	14	100
Dijaki: Pri praktičnem pouku s sošolci dobro sodelujem.	101	95,3	5	4,5	106	100

Vsi mentorji praktičnega usposabljanja se strinjajo, da dijaki pri opravljanju delovnih nalog vedno (9) oz. pogosto (13) dobro sodelujejo z zaposlenimi v podjetju, 19 anketiranih mentorjev meni tudi, da dijaki vedno (9) oz. pogosto (10) odgovorno opravljajo delovne naloge.

Vsi učitelji praktičnega pouka menijo, da dijaki pri praktičnem pouku v šoli vedno (2) oz. pogosto (12) dobro sodelujejo, nekaj manj učiteljev meni (13), da dijaki vedno (4) oz. pogosto (9) odgovorno opravljajo delovne naloge.

92,1% dijakov pravi, da vedno (66,3%) oz. pogosto (25,7%) odgovorno opravljajo naloge pri delodajalcu, 96,3% pa jih odgovarja, da vedno (58,7%) oz. pogosto (37,6%) odgovorno opravljajo naloge, ki jim jih naloži učitelj praktičnega pouka. Dijake smo vprašali tudi, kaj menijo o sodelovanju s sošolci oziroma z zaposlenimi v podjetju. 95,3% jih meni, da s sošolci

vedno (71,7%) oz. pogosto (23,6%) dobro sodelujejo, 84,2% pa jih navaja, da vedno (55,4%) oz. pogosto (28,7%) dobro sodelujejo z zaposlenimi v podjetju.

3.4.5.3. Informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje

Zanimalo nas je mnenje učiteljev praktičnega pouka, mentorjev praktičnega usposabljanja z delom in dijakov o tem, kako pogosto učitelji oz. mentorji spodbujajo dijake, da pri praktičnem pouku oz. na praktičnem usposabljanju z delom uporabljajo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.

Tabela 185: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij – informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake spodbujamo, da uporabljajo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	17	85,0	3	15,0	20	100
Dijaki: Pri delodajalcu me spodbujajo, da uporabljam sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	70	68,6	32	31,4	102	100
Učitelji: Dijake spodbujam, da pri praktičnem pouku uporabljajo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	13	100,0	/	/	13	100
Dijaki: Učitelj pri praktičnem pouku me spodbuja, da uporabljam sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.	76	70,4	32	29,6	108	100

Vsi učitelji praktičnega pouka (13) navajajo, da dijake vedno (4) oz. pogosto (9) vzpodbujajo, da pri praktičnem pouku uporabljajo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo; to spodbudo navaja tudi 17 mentorjev praktičnega usposabljanja z delom kot prisotno (vedno 9 in pogosto 8). Dijaki (70,4%) navajajo, da jih učitelji vedno (32,4%) oz. pogosto (38,0%) spodbujajo, da pri praktičnem pouku uporabljajo sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, medtem ko to vzpodbudo kot vedno (28,4%) oz. pogosto (40,2%) prisotno pri delodajalcu navaja 68,6% dijakov.

3.4.5.4. Podjetništvo

Zanimalo nas je mnenje učiteljev praktičnega pouka, mentorjev praktičnega usposabljanja z delom in dijakov o tem, kako pogosto so dijaki seznanjeni z načini poslovnega komuniciranja pri praktičnem pouku in na praktičnem usposabljanju z delom.

Tabela 186: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij – podjetništvo

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake seznanjamo z načini poslovnega komuniciranja.	14	70,0	6	30,0	20	100
Dijaki: Pri delodajalcu me seznanjajo z načini poslovnega komuniciranja.	67	66,3	34	33,7	101	100
Učitelji: Dijake seznanjam z načini poslovnega komuniciranja.	14	93,3	1	6,7	15	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka me seznanja z načini poslovnega komuniciranja.	62	56,9	47	43,1	109	100

14 učiteljev praktičnega pouka pravi, da seznanjajo dijake z načini poslovnega komuniciranja vedno (2) oz. pogosto (12), medtem ko tako navaja le 56,9% dijakov (22,0% vedno in 34,9% pogosto). 14 mentorjev praktičnega usposabljanja z delom meni, da dijake vedno (7) oz. pogosto (7) seznanjajo z načini poslovnega komuniciranja, medtem ko tako meni 66,3% dijakov (vedno 27,7% oz. pogosto 38,6%).

3.4.5.5. Zdravje in varnost pri delu

Mentorje in učitelje smo vprašali tudi, če od dijakov pričakujejo (in kako pogosto), da skrbijo za varnost in zdravje pri delu. Tudi dijake smo vprašali, kako pogosta so pričakovanja učiteljev in mentorjev glede zdravega in varnega pristopa k delu.

Tabela 187: Uresničevanje elementov integriranih ključnih kvalifikacij – zdravje in varnost pri delu

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Od dijakov pričakujemo, da skrbijo za varnost pri delu.	22	100	/	/	22	100
Dijaki: Pri delodajalcu pričakujejo, da skrbim za varnost pri delu.	88	87,1	13	12,9	101	100
Učitelji: Od dijakov pričakujem, da skrbijo za varnost pri delu.	15	100	/	/	15	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka pričakuje, da skrbim za varnost pri delu.	101	92,6	8	7,3	109	100
Mentorji: Od dijakov pričakujemo, da skrbijo za zdravje pri delu.	22	100	/	/	22	100
Dijaki: Pri delodajalcu pričakujejo, da skrbim za zdravje pri delu.	84	83,2	17	16,8	101	100
Učitelji: Od dijakov pričakujem, da skrbijo za zdravje pri delu.	15	100	/	/	15	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka pričakuje, da skrbim za zdravje pri delu.	93	86,1	15	13,9	108	100

Vsi mentorji menijo, da od dijakov vedno (20) oz. pogosto (2) pričakujejo, da skrbijo za varnost pri delu, medtem ko dijaki navajajo, da je to pričakovanje pri mentorjih prisotno v 87,1%, od tega v 59,4% vedno in v 27,7% pogosto. Prav tako mentorji pričakujejo od dijakov (20 mentorjev vedno in 2 pogosto), da skrbijo za zdravje pri delu, s čemer se strinja 83,2% dijakov (62,4% pravi, da vedno, in 20,8%, da pogosto).

Vsi učitelji (15) pravijo, da vedno od dijakov pričakujejo, da skrbijo za varnost pri delu, medtem ko se s trditvijo strinja 92,6% dijakov (70,6% vedno in 22,0% pogosto). 14 učiteljev vedno in en pogosto pričakujejo, da dijaki skrbijo tudi za zdravje pri delu, kar po mnenju dijakov drži v 86,1% (66,7% vedno in 19,4% pogosto).

3.4.5.6. Načrtovanje in vodenje kariere

Zanimalo nas je mnenje učiteljev praktičnega pouka, mentorjev praktičnega usposabljanja z delom in dijakov o tem, kako pogosto so dijaki seznanjeni s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.

Tabela 188: Uresničevanje integriranih ključnih kvalifikacij – načrtovanje in vodenje kariere

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Mentorji: Dijake seznanjamo s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	16	80,0	4	20,0	20	100
Dijaki: Pri delodajalcu me seznanjajo s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	73	71,6	29	28,4	102	100
Učitelji: Dijake sem seznanil/a s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	15	100	/	/	15	100
Dijaki: Učitelj praktičnega pouka me je seznanil s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev.	78	71,6	31	28,4	109	100

Vsi učitelji navajajo, da vedno (9) oz. pogosto (6) seznanjajo dijake s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev. 71,6% dijakov navaja, da jih učitelji z omenjenim seznanjajo – vedno 38,6% in pogosto 33,0%.

13 mentorjev navaja, da pogosto, in trije, da vedno seznanjajo dijake s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev, medtem ko tako pravi 71,6% dijakov (28,4% vedno in 43,2% pogosto).

Sklenimo. Odgovori dijakov, učiteljev in mentorjev nakazujejo, da se elementi integriranih ključnih kvalifikacij uspešno udeležujejo tako pri praktičnem pouku v šoli kot na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcu.

Iz rezultatov razberemo, da učitelji po lastnem mnenju dijake seznanjajo s pomenom glede vseh integriranih ključnih kvalifikacij, katerih uresničevanje je vprašalnik preverjal (učitelji so v 100% obkrožali odgovor vedno ali pogosto pri vseh trditvah glede seznanjanja dijakov, le eden učitelj navaja, da redko seznanja dijake z načini poslovnega komuniciranja, pri ocenjevanju socialnih spretnosti dijakov pa dva učitelja navajata, da dijaki redko opravljajo delovne naloge odgovorno). Dijaki v nekoliko nižjih odstotkih navajajo, da jih učitelji vedno oz. pogosto seznanjajo s pomenom posameznih integriranih ključnih kvalifikacij; po mnenju dijakov jih učitelji najmanj seznanjajo z načini poslovnega komuniciranja (vedno oz. pogosto v dobrih 56%).

Mentorji po lastnem mnenju v nekoliko nižjih odstotkih kot učitelji praktičnega pouka navajajo, da dijake seznanjajo s pomenom integriranih ključnih kvalifikacij. Vsi so navedli, da vedno oz. pogosto od dijakov pričakujejo, da poskrbijo za varnost in zdravje pri delu ter da dijaki pri delovnih nalogah dobro sodelujejo z zaposlenimi. Kot pri učiteljih tudi za mentorje dijaki navajajo nekoliko nižje odstotke (kot oni sami) glede uresničevanja elementov integriranih ključnih kvalifikacij. Razhajanje je tudi tukaj pričakovano (vzroki so

lahko odgovarjanje z zaželenimi odgovori pri mentorjih in učiteljih ali pa dijaki ne prepoznavajo teh elementov ... ali številni drugi vzroki).

Zanimivo je, da tako mentorji kot učitelji dijakom pripisujejo boljše sodelovanje med seboj pri praktičnem pouku v šoli (vsi učitelji menijo, da dijaki vedno ali pogosto dobro sodelujejo med seboj, medtem ko tako navaja 95,3% dijakov (vedno ali pogosto) oz. z zaposlenimi pri delodajalcu (vsi mentorji menijo, da dijaki vedno ali pogosto dobro sodelujejo z zaposlenimi pri izvajanju delovnih nalog v podjetju, medtem ko dijaki navajajo, da je to sodelovanje pogosto ali vedno dobro v 84,2%). Kot vidimo, dijaki menijo, da je sodelovanje pri izvajanju delovnih nalog še nekoliko boljše znotraj vrstniške skupine kot z zaposlenimi v podjetju, v katerem opravljajo praktično usposabljanje z delom.

Prav tako je nenavadno, da mentorji praktičnega usposabljanja z delom dijakom pripisujejo nekoliko višjo odgovornost pri opravljanju praktičnih nalog, kot jo dijaki pripisujejo sami sebi, medtem pa učitelji pripisujejo dijakom nižjo odgovornost pri opravljanju delovnih nalog (v dobrih 86% učitelji menijo, da dijaki vedno oz. pogosto naloge opravljajo odgovorno) kot dijaki samim sebi (dijaki menijo, da v dobrih 96% vedno oz. pogosto naloge pri praktičnem pouku opravljajo odgovorno).

3.4.6. OCENJEVANJE PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA

O ocenjevanju praktičnega izobraževanja smo spraševali mentorje praktičnega usposabljanja z delom in učitelje praktičnega pouka.

3.4.6.1. O ocenjevanju praktičnega pouka – učitelji praktičnega pouka

Glede ocenjevanja praktičnega pouka nas je pri učiteljih praktičnega pouka zanimalo:

- kdaj učitelji praktičnega pouka ocenjujejo dijake (sproti, na koncu učne enote, na koncu ocenjevalnega obdobja),
- kakšne načine ocenjevanja uporabljajo (odgovarjali so na osem postavljenih trditev, ki so jih ocenjevali s številkami od 4 – 1, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli; pri interpretaciji podatkov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili),
- na katere vire se pri tem opirajo (odgovarjali so na šest trditev na enaki štiristopenjski lestvici),

- kako na koncu ocenjevalnega obdobja oz. šolskega leta z učitelji strokovno vsebinskih sklopov oblikujejo končno oceno dijaka (odprto vprašanje – odgovore smo pri interpretaciji kategorizirali).

Tabela 189: Čas ocenjevanja dijakov pri praktičnem pouku

Trditev	Število učiteljev
Sproti	2
Na koncu učne enote	13
Na koncu ocenjevalnega obdobja	/
Skupaj	15

Na vprašanje, kdaj ocenjujejo dijake pri praktičnem pouku, je 13 učiteljev odgovorilo, da dijake ocenjujejo ob koncu učne enote, dva sta odgovorila, da sproti. Nihče izmed anketiranih učiteljev jih ne ocenjuje samo na koncu ocenjevalnega obdobja.

Tabela 190: Načini ocenjevanja, ki jih pri praktičnem pouku uporabljajo učitelji

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Pisno ocenjevanje	4	11	15
Ocenjevanje izdelka oz. storitev	15	/	15
Ocenjevanje projekta	12	3	15
Ustno, z vprašanji o dejstvih in podatkih, definicijah, razlagah, postopkih	7	8	15
Ustno, s problemskimi vprašanji	8	6	14
Ustno, s predstavitvijo izdelka	10	5	15
Ocenjujem Poročilo o praktičnem izobraževanju	15	/	15

Zanimalo nas je, kako pogosto učitelji praktičnega pouka pri ocenjevanju dijakov uporabljajo našete načine, iz odgovorov učiteljev pa smo ugotovili, da učitelji najpogosteje ocenjujejo:

- **Poročilo o praktičnem izobraževanju** (12 učiteljev ga ocenjuje vedno, 3 pogosto),
- **izdelke oz. storitve** (5 učiteljev vedno, 10 pogosto),
- 4 učitelji vedno, 8 učiteljev pa pogosto **ocenjuje projekte**,
- 10 učiteljev ocenjuje ustno, s predstavitvijo izdelka, od tega štirje učitelji vedno,
- 8 učiteljev dijake ocenjuje ustno, s problemskimi vprašanji (od tega 4 učitelji vedno, 4 pa pogosto), 7 pa ustno, z vprašanji o dejstvih in podatkih, definicijah, razlagah in postopkih (od tega 2 učitelja vedno, 5 pa pogosto).

Najmanj pogosta oblika ocenjevanja je pisno ocenjevanje, saj ga izmed vseh anketiranih učiteljev pogosto uporabljajo štirje učitelji, pet učiteljev ga uporablja redko in šest učiteljev dijakov nikoli ne ocenjuje pisno.

Tabela 191: Pri ocenjevanju znanja dijakov se učitelji opirajo na:

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	f
Na cilje iz katalogov znanj strokovno vsebinskih sklopov	12	3	15
Na minimalne standarde, ki so opredeljeni v načrtu ocenjevanja	15	/	15
Na kriterije, ki jih sam/a pripravim	13	2	15
Na lastno znanje in izkušnje iz preteklih let poučevanja	15	/	15
Na dogovor z ostalimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov	11	4	15

Učitelje praktičnega pouka smo vprašali tudi, na kaj se opirajo pri ocenjevanju znanja dijakov. Lahko so izbrali več odgovorov. Po pogostosti uporabe so navajali:

- **lastno znanje in pretekle izkušnje** (8 od 15 vprašanih učiteljev jih uporablja vedno, 7 pogosto),
- **minimalne standarde, ki so opredeljeni v načrtu ocenjevanja** (7 od 15 vprašanih učiteljev jih uporablja vedno, 8 pogosto),
- **lastno postavljene kriterije** (13 učiteljev, od tega 6 vedno in 7 pogosto),
- redkeje se učitelji opirajo na cilje iz katalogov znanj strokovno vsebinskih sklopov (5 vprašanih učiteljev jih uporablja vedno, 7 pogosto, 3 redko),
- dogovor z ostalimi učitelji strokovno vsebinskih sklopov (3 učitelji jih uporabljajo vedno, 8 pogosto in 4 redko).

Učitelje praktičnega pouka smo še vprašali, kako z učitelji strokovne teorije oblikujejo končno oceno dijaka ter kolikšen delež končne ocene znotraj strokovno vsebinskega sklopa le-ta predstavlja. Njihovi odgovori so bili sledeči:

- *»S pogovorom.«* (5 učiteljev)
- *»Z usklajevanjem.«* (3 učitelji)
- *»Ocene so enakovredne.«* (2 učitelja)
- *»Po analizi ocen in skupnem dogovoru.«*
- *»Dogovoriva se o končni oceni, kjer upoštevamo specifično posameznika.«*
- *»Skupaj se dogovorimo o oceni, če smo v dilemi, pretehta ocena pri strokovni teoriji.«*

- *»Upoštevamo teoretično znanje za sposobnost za izvedbo praktičnega pouka - za posamezni program oz. delovne naloge.«*
- *»Upoštevamo teoretsko znanje in sposobnost dijaka za izvedbo programa oz. naloge pri izvedbi praktične storitve.«*
- *»Vsak oceni svoj del, nato oceno združimo v eno končno oceno.«*
- *»Vsi učitelji določenega modula se zberemo in zaključimo oceno posameznemu dijaku.«*

3.4.6.2. O ocenjevanju praktičnega usposabljanja z delom – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Glede ocenjevanja praktičnega pouka smo mentorje praktičnega usposabljanju z delom vprašali:

- ali o prisotnosti in napredovanju dijaka po končanem praktičnem usposabljanju z delom obvestijo šolo in če to storijo, kaj konkretno sporočijo šoli. Prosili smo jih za utemeljitev tudi v primeru, če šole ne obveščajo. Njihove odgovore smo združili in kategorizirali, kjer je bilo to mogoče.

18 od 21 anketiranih mentorjev praktičnega usposabljanja z delom po končanem praktičnem usposabljanju z delom obvesti šolo o prisotnosti in napredovanju dijakov. Pozvali pa smo jih tudi, naj napišejo, kaj točno sporočijo šoli, za kar smo prejeli odgovore:

- *»O opravljenih urah.«*
- *»Obisk profesorja in pogovor s predstavnikom.«*
- *»Obvestim jih o opaženem napredku, o sodelovanju, skratka o poteku praktičnega usposabljanja.«*
- *»Opravil / ni opravil.«*
- *»Opravljene ure, potrjene v dnevniku.«*
- *»Pogovorimo se z mentorjem o njihovem praktičnem delu.«*
- *»Zaradi doslednosti pri praktičnem pouku.«*

Eden od treh mentorjev, ki pa šole o prisotnosti in napredovanju dijaka ne obvestijo, je podal utemeljitev: *»Ni potrebno«*.

Sklenimo. Učitelji večinoma (13) ocenjujejo dijake pri praktičnem pouku, ob koncu učne enote, dva učitelja sproti. Vsi anketirani učitelji (15) pri praktičnem pouku ocenjujejo izdelek oz. storitev in Poročilo o praktičnem izobraževanju (16) ter večinoma pri praktičnem pouku (6) ne uporabljajo ustnega ocenjevanja s problemskimi vprašanji, ustnega ocenjevanja z vprašanji o dejstvih in podatkih (8) ter pisnega ocenjevanja (11).

Vsi učitelji se pri ocenjevanju znanja dijakov najpogosteje opirajo na minimalne standarde, ki so opredeljeni v načrtu ocenjevanja, ter na lastno znanje in izkušnje iz preteklih let poučevanja. Končno oceno dijaka učitelji najpogosteje oblikujejo v sodelovanju z učitelji strokovno vsebinskih sklopov in sicer dogovorno, z usklajevanjem ali združitvijo obeh posameznih ocen.

Mentorji po končanem praktičnem usposabljanju z delom obvestijo šolo o poteku usposabljanja dijaka na njem. Največ jih šolo obvesti o prisotnosti, delu in aktivnostih dijaka na praksi (nekateri dijake tudi ocenijo).

3.4.7. VLOGA POROČILA O PRAKTIČNEM IZOBRAŽEVANJU

Pri oceni Poročila o praktičnem izobraževanju nas je zanimalo, v kolikšni meri je ta didaktični pripomoček zaživel na šolah pri praktičnem pouku ter pri delodajalcih na praktičnem usposabljanju z delom.

3.4.7.1. O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju – učitelji praktičnega pouka

Učitelje praktičnega pouka smo glede Poročila o praktičnem izobraževanju vprašali:

- ali dijaki pri praktičnem pouku vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju (da ali ne),
- o poteku priprave Poročila - odgovarjali so na štiri trditve, pri katerih so izbirali med odgovori: sproti, ob zaključku ocenjevalnega obdobja, na koncu šolskega leta in trditev ne drži,
- po njihovem mnenju o Poročilu o praktičnem izobraževanju - odgovarjali so na štiri trditve na štiristopenjski lestvici, na kateri velja: 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli. V tabelaričnem prikazu odgovorov smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili.

Ko smo učitelje spraševali o vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju, nas je najprej zanimalo, ali ga dijaki sploh vodijo, kar so potrdili vsi anketirani učitelji (15).

Tabela 192: Potek priprave Poročila o praktičnem izobraževanju (odgovori učiteljev)

Trditev	Sproti, po vsaki delovni nalogi	Ob zaključku ocenjeval. obdobja	Na koncu šolskega leta	Trditev ne drži	Skupaj
	f	f	f	f	f
Dijak izpolnjuje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	13	/	/	1	14
Dijaku pomagam pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	9	2	1	3	15
Dijaku pregledam Poročilo o praktičnem izobraževanju.	14	1	/	/	15
Dijaku ocenim Poročilo o praktičnem izobraževanju.	13	2	/	/	15

Na vprašanje o poteku priprave Poročila o praktičnem izobraževanju so odgovarjali samo tisti učitelji, ki so pritrdilno odgovorili na vprašanje, ali dijak vodi Poročilo o praktičnem izobraževanju:

- 13 učiteljev pravi, da dijaki izpolnjujejo Poročilo o praktičnem izobraževanju sproti, po vsaki delovni nalogi,
- 9 učiteljev dijakom sproti pomaga pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju,
- 14 učiteljev dijakom Poročilo o praktičnem izobraževanju tudi sproti pregleduje,
- 13 učiteljev pa Poročilo o praktičnem izobraževanju sproti oceni.

Tabela 193: Mnenje učiteljev o Poročilu o praktičnem izobraževanju kot didaktičnem pripomočku

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Poročila ne vodi	Skupaj
	f	f	f	f
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju so razumljiva.	14	1	/	15
Poročilo o praktičnem izobraževanju je dober učni pripomoček.	13	2	/	15
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je odvečno delo.	1	14	/	15
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je zahtevno delo.	7	8	/	15

Učitelji so glede Poročila o praktičnem izobraževanju dejali:

- da so navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju vedno (7) oz. pogosto (7) razumljiva (skupaj 14 učiteljev),
- da je Poročilo o praktičnem izobraževanju vedno (7) oz. pogosto (6) dober učni pripomoček (skupaj 13 učiteljev),
- da priprava Poročila o praktičnem izobraževanju ni odvečno delo (6 učiteljev pravi, da gre redko za odvečno delo, 10 pa, da ni nikoli odvečno delo; le en učitelj meni, da je priprava Poročila pogosto odvečno delo).
- Glede trditve, da je priprava Poročila o praktičnem izobraževanju zahtevno delo, pa imajo učitelji deljena mnenja - 2 menita, da nikoli ne gre za zahtevno delo, 6 jih pravi, da trditev drži redko, 4 učitelji menijo, da gre pogosto za zahtevno delo, 3 pa, da gre vedno za zahtevno delo.

3.4.7.2. O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Mentorje praktičnega usposabljanja z delom smo glede Poročila o praktičnem izobraževanju vprašali:

- ali dijaki na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju,
- kakšen je potek priprave Poročila - odgovarjali so na štiri trditve, pri katerih so lahko izbrali odgovore: sproti, ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom in trditev ne drži.

Vsi mentorji praktičnega usposabljanja z delom (22), ki so na vprašanje odgovorili, so dejali, da dijaki na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju.

Tabela 194: Potek priprave Poročila o praktičnem izobraževanju

Trditev	Sproti	Ob zaključku PUD	Trditev ne drži	Skupaj
	f	f	f	f
Dijak izpolnjuje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	15	8	/	23
Dijaku pomagam pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	16	6	/	22
Dijaku pregledam Poročilo o praktičnem izobraževanju.	7	10	2	19

Na vprašanje glede poteka priprave Poročila o praktičnem izobraževanju so mentorji odgovarjali:

- da dijaki povečini Poročilo o praktičnem izobraževanju izpolnjujejo sproti (15 mentorjev) oz. ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom (8 mentorjev),
- 16 mentorjev je odgovorilo, da dijakom pri izpolnjevanju Poročila pomagajo sproti, 6 jih pomaga ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom,
- 10 mentorjev Poročilo dijakom pregleda ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom, 7 Poročila pregleduje sproti, 2 mentorja pa sta odgovorila, da dijakom Poročila ne pregledujeta.

Tabela 195: Mnenje mentorjev o Poročilu o praktičnem izobraževanju

Trditev	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Poročila ne vodi	Skupaj
	f	f	f	f
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju so razumljiva.	21	/	/	21
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju za praktično izobraževanje v delovnem procesu je odvečno delo.	1	19	/	20
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju v delovnem procesu je zahtevno delo.	8	12	/	20

Kot vidimo iz Tabele 193 in iz Tabele 195, se mnenja učiteljev praktičnega pouka in mentorjev praktičnega izobraževanja o trditvah v zvezi s Poročilom o praktičnem izobraževanju koncentrirajo na istih polarnostih. Tako mentorji menijo, da:

- so navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju vedno (13 mentorjev) oz. pogosto (8 mentorjev) razumljiva,
- je priprava Poročila o praktičnem izobraževanju redko (6 mentorjev) oz. nikoli (13 mentorjev) odvečno delo.
- Najbolj deljena mnenja mentorjev se so pokazala pri trditvi, da je priprava Poročila o praktičnem izobraževanju zahtevno delo (tudi pri učiteljih praktičnega pouka so bila mnenja najbolj deljena pri isti trditvi). 2 mentorja menita, da trditev drži vedno, 6 jih meni, da drži pogosto, 12 mentorjev pa, da trditev drži redko oz. ne drži.

3.4.7.3. O vlogi Poročila o praktičnem izobraževanju – dijaki

Pri oceni Poročila o praktičnem izobraževanju nas je pri dijakih zanimalo, v kolikšni meri je ta didaktični pripomoček zaživel na šolah pri praktičnem pouku ter pri delodajalcih na praktičnem usposabljanju z delom, zato smo dijake vprašali:

- ali vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju v šoli in pri koliko strokovno vsebinskih sklopih,
- ali vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu,
- o poteku priprave Poročila o strokovnem izobraževanju pri praktičnem pouku v šoli (odgovarjali so na štiri trditve glede pogostosti izpolnjevanja Poročila, pri čemer so lahko izbrali: sproti - po vsaki delovni nalogi, ob zaključku ocenjevalnega obdobja, na koncu šolskega leta in trditev ne drži),
- o poteku priprave Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu (odgovarjali so na tri trditve glede pogostosti izpolnjevanja Poročila o praktičnem izobraževanju, pri čemer so lahko izbrali: sproti - po vsaki delovni nalogi, samo ob zaključku prakse pri delodajalcu, na koncu šolskega leta in trditev ne drži),
- po njihovem mnenju o Poročilu o praktičnem izobraževanju v šoli oz. pri delodajalcu (dijaki so odgovarjali na štiri trditve na štiristopenjski lestvici: 4 vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli. V tabeli smo oceni 1 in 2 ter oceni 3 in 4 združili, ker nas zanima, v kateri smeri (pogosto oz. redko) se zgoščajo odgovori pri posameznih trditvah).

Najprej si pogledjmo, kako je organizirano vodenje, priprava in didaktična osnova poročila o praktičnem izobraževanju **v šoli pri praktičnem pouku.**

Tabela 196: Vodenje Poročila o praktičnem izobraževanju pri praktičnem pouku

Vodenje Poročila	Število dijakov	Odstotek dijakov
Da, pri vseh strokovno vsebinskih sklopih	77	69,4
Da, pri nekaterih strokovno vsebinskih sklopih	15	13,5
Da, pri enem strokovno vsebinskem sklopu	7	6,3
Ne	12	10,8
Skupaj	111	100,0

Poročilo o praktičnem izobraževanju vodi 89,2% vprašanih dijakov. Od tega jih 69,4% Poročilo vodi pri vseh strokovno vsebinskih sklopih, 13,5% pri nekaterih in 6,3% pri enem strokovno vsebinskem sklopu. Dijaki, ki so odgovorili, da vodijo Poročilo pri nekaterih strokovno vsebinskih sklopih, so dopisali, pri katerih:

- »praksa« (7 dijakov),
- »živinoreja« (2 dijaka),
- »ekskurzije«,
- »KMS«,
- »nasad«,
- »OUT«,
- »RMŽ«.

Šest od sedmih dijakov, ki so odgovorili, da vodijo Poročilo pri enem strokovno vsebinskem sklopu, je dopisalo, da Poročilo vodijo »pri praksi«.

Tabela 197: Potek priprave Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli

Trditev	Sproti, po vsaki delovni nalogi		Ob zaključku ocenjeval. obdobja		Na koncu šolskega leta		Trditev ne drži		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Poročilo o praktičnem izobraževanju Izpolnjujem.	69	71,1	25	25,8	1	1,0	2	2,1	97	100
Učitelj mi pomaga pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	25	26,6	10	10,6	2	2,1	57	60,7	94	100
Učitelj pregleduje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	37	38,5	46	47,9	10	10,4	3	3,1	96	100
Učitelj praktičnega pouka Poročilo o praktičnem izobraževanju oceni.	33	34,4	46	47,9	14	14,6	3	3,1	96	100

Dijake smo vprašali, kako večinoma poteka priprava Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli. Odgovarjali so samo tisti dijaki, ki poročilo vodijo.

- Največ anketiranih dijakov je dejalo, da Poročilo o praktičnem izobraževanju izpolnjujejo sproti (71,1%), 25,8% dijakov ga izpolnjuje ob zaključku ocenjevalnega obdobja.
- 26,6% dijakov je odgovorilo, da jim učitelji pri izpolnjevanju Poročila pomagajo sproti, 10,6% dijakov pa, da jim učitelji pomagajo pri izpolnjevanju ob zaključku ocenjevalnega obdobja. Kar 60,7% vprašanih dijakov je odgovorilo, da trditev ne drži, kar pomeni, da jim učitelji pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju ne pomagajo.
- 47,9% dijakov pravi, da jim učitelj pregleda Poročilo ob zaključku ocenjevalnega obdobja, 38,5% dijakom pa sproti, po vsaki delovni nalogi.
- Po mnenju 47,9% dijakov jim učitelji Poročilo o praktičnem izobraževanju ocenijo ob zaključku ocenjevalnega obdobja, nekoliko manj, 38,6%, pa jih pravi, da učitelji Poročilo ocenjujejo sproti, po vsaki delovni nalogi.

Tabela 198: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktični pripomoček pri praktičnem pouku v šoli

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju so razumljiva.	90	93,7	6	6,3	96	100
Poročilo o praktičnem izobraževanju je dober učni pripomoček.	58	60,4	38	39,6	96	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je odvečno delo.	40	42,1	55	57,9	95	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju je zahtevno delo.	45	48,4	48	51,6	93	100

Kot vidimo iz Tabele 198, največ dijakov (93,7%), ki vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju pri praktičnem pouku, glede navodil za njegovo pripravo meni, da so razumljiva vedno (42,7%) oz. pogosto (51,0%).

O Poročilu o praktičnem izobraževanju kot o učnem pripomočku je največ dijakov (60,4%) mnenja, da gre vedno (27,1%) oz. pogosto (33,3%) za dober učni pripomoček.

Glede priprave Poročila o praktičnem izobraževanju 57,9% dijakov meni, da jim redko (42,1%) predstavlja odvečno delo oz. jim nikoli ne predstavlja odvečnega dela (15,8%).

Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju 33,3% dijakom redko predstavlja zahtevno

delo, medtem ko je za 25,8% dijakov to vedno in za 22,6% dijakov pogosto zahtevno delo. 18,3% dijakov navaja, da priprava Poročila ni nikoli zahtevno delo.

Sedaj si bomo pogledali še, kako je z vodenjem, pripravo in didaktično osnovo Poročila o praktičnem izobraževanju **na praktičnem usposabljanju z delom**.

Tabela 199: Vodenje Poročila o praktičnem izobraževanju pri praktičnem usposabljanju z delom

Vodenje Poročila	Število dijakov	Odstotek dijakov
Da	49	47,1
Ne	55	52,9
Skupaj	104	100,0

Za razliko od vodenja Poročila o praktičnem izobraževanju v šoli, kjer Poročilo vodi 89,2% dijakov, ga pri delodajalcu vodi le 47,1% dijakov.

Tabela 200: Potek priprave Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu

Trditev	Sproti, po vsaki delovni nalogi		Ob zaključku u prakse pri delod.		Ob zaklj. ocenjev. obdobja		Na koncu šolskega leta		Trditve ne drži		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%	f	f%
Poročilo o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu izpolnjujem.	24	52,3	19	41,3	2	4,3	/	/	1	2,2	46	100
Delodajalec mi pomaga pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju.	11	23,9	7	15,2	4	8,7	1	2,2	23	50,0	46	100
Delodajalec pregleduje Poročilo o praktičnem izobraževanju.	12	26,1	20	43,5	1	2,2	2	4,3	11	23,9	46	100

Iz Tabele 200 lahko razberemo sledeče:

- Dobra polovica dijakov (52,3%) izmed vseh dijakov, ki pri delodajalcu vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju, le-to izpolnjuje sproti, po vsaki delovni nalogi, 41,1% pa ob zaključku prakse pri delodajalcu.
- 50,0% dijakov izmed vseh dijakov, ki pri delodajalcu vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju, se ne strinja s trditvijo, da jim delodajalci pomagajo pri izpolnjevanju

Poročila, 23,9% jih pravi, da jim delodajalci pri izpolnjevanju pomagajo sproti, po vsaki delovni nalogi, 15,2% pa jih je odgovorilo, da jim pomagajo pri izpolnjevanju ob zaključku prakse pri delodajalcu.

- 43,4% izmed vseh dijakov, ki pri delodajalcu vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju, pravi, da jim delodajalec pregleda Poročilo ob zaključku prakse, 23,9% dijakov pa pravi, da delodajalci Poročila ne pregledajo. 26,1% vprašanih dijakov navaja, da jim mentor Poročilo pregleduje sproti, po vsaki delovni nalogi.

Tabela 201: Poročilo o praktičnem izobraževanju kot ustrezen didaktični pripomoček pri praktičnem usposabljanju z delom

Trditev	Vedno / pogosto		Redko / nikoli		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu so razumljiva.	40	88,9	5	11,1	45	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu je odvečno delo.	19	42,2	26	57,8	45	100
Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu je zahtevno delo.	17	37,8	28	62,2	45	100

O Poročilu kot ustreznem didaktičnem pripomočku je mnenje dijakov sledeče:

- 88,9% vprašanih dijakov izmed vseh dijakov, ki pri delodajalcu vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju, meni, da so navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu vedno (55,6%) oz. pogosto (33,3%) razumljiva.
- Malo več kot polovica (57,8%) vprašanih dijakov izmed vseh dijakov, ki pri delodajalcu vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju, meni, da priprava le-tega ni nikoli (26,7%) odvečno delo oz. je to redko (31,1%).
- 62,2% dijakov je mnenja, da je priprava poročila redko (40,0%) oz. nikoli (22,2%) ni zahtevno delo.

Sklenimo. Vsi učitelji (15) in vsi mentorji (22) navajajo, da dijaki pri praktičnem pouku oz. na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju, medtem ko 89,2% dijakov pravi, da ga vodijo pri praktičnem pouku v šoli, le 47,1% pa na praktičnem usposabljanju z delom.

Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju po navajanju učiteljev poteka večinoma sproti, po vsaki delovni nalogi: izpolnjevanje (13 učiteljev), pregledovanje (14 učiteljev), ocenjevanje poročila (13 učiteljev) ter pomoč pri njegovem izpolnjevanju (9 učiteljev).

Učitelji prav tako prepoznavajo Poročilo o praktičnem izobraževanju kot dober didaktični pripomoček, saj so navodila za njegovo pripravo večinoma razumljiva (14 učiteljev), je dober učni pripomoček (13 učiteljev) ter je redko odvečno (11 učiteljev) in zahtevno delo (8 učiteljev).

Večina mentorjev (15) odgovarja, da dijaki Poročilo o praktičnem izobraževanju izpolnjujejo sproti, oni jim pa takrat tudi pomagajo, večinoma (10) pa ga pregledajo ob zaključku praktičnega usposabljanja z delom. Po mnenju mentorjev je Poročilo o praktičnem izobraževanju dober didaktični pripomoček, saj vsi (21) menijo, da so navodila za njegovo pripravo vedno oziroma pogosto razumljiva ter da priprava poročila ni odvečno (19) ali zahtevno delo (12).

Večina dijakov (71,1%) za praktični pouk v šoli odgovarja, da Poročilo o praktičnem izobraževanju izpolnjuje sproti, po vsaki delovni nalogi ter da jim ga učitelj praktičnega pouka ob zaključku ocenjevalnega obdobja pregleda (47,9%) in oceni (47,9%). 60,7% dijakov je odgovorilo, da jim učitelj pri izpolnjevanju Poročila o praktičnem izobraževanju ne pomaga. Dijaki v večini ocenjujejo (93,7%), da so v šoli navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju razumljiva ter da je dober učni pripomoček (60,4%). Slaba polovica dijakov ocenjuje (42,1%), da je priprava Poročila odvečno delo, in 48,4%, da je njegova priprava tudi zahtevno delo.

Na praktičnem usposabljanju z delom polovica dijakov (52,3%), ki Poročilo vodi, navaja, da Poročilo o praktičnem izobraževanju izpolnjujejo sproti, po vsaki delovni nalogi (41,3% pa ob zaključku prakse). Mentor dijakom (43,5%) po končanem praktičnem usposabljanju z delom tudi pregleda poročilo, pri izpolnjevanju pa večinoma ne pomaga (50,0%). 88,9% dijakov ocenjuje, da so navodila za pripravo Poročila o praktičnem izobraževanju pri delodajalcu razumljiva, da njegova priprava ni odvečno delo (57,8%) ter da njegova priprava tudi ni zahtevno delo (62,2%).

3.4.8. STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE

O strokovnem izpopolnjevanju smo vprašali organizatorje praktičnega izobraževanja, učitelje praktičnega pouka in mentorje praktičnega usposabljanja z delom.

3.4.8.1. O strokovnem izpopolnjevanju – organizatorji praktičnega izobraževanja

Pri strokovnem izpopolnjevanju organizatorjev praktičnega izobraževanja nas je zanimalo:

- če organizirajo usposabljanja za delodajalce,
- katere teme pri tem obravnavajo (ocenjevali so šest trditev na štiristopenjski lestvici, pri čemer 4 pomeni vedno, 3 pogosto, 2 redko in 1 nikoli),
- kakšen je interes delodajalcev za usposabljanja (odgovarjali so na tri trditve, ki so jih lahko dodatno pojasnili z odprtimi odgovori) in
- ali so za delo organizatorja dobro usposobljeni (odgovarjali so na dve trditvi, pri čemer so lahko eno trditev dodatno pojasnili z odprtim odgovorom),

Tabela 202: Organizacija strokovnih srečanj za delodajalce

Organizirate srečanja?	Število organizatorjev
Da	5
Ne	2
Skupaj	7

V Tabeli 174 smo iz odgovorov organizatorjev ugotovili, da redkeje pripravijo strokovna srečanja za delodajalce (en organizator je odgovoril, da jih nikoli ne organizirajo). Iz Tabele 202 pa vidimo, da pet organizatorjev pravi, da njihova šola organizira strokovna srečanja za delodajalce, dva organizatorja pa, da šola ne organizira strokovnih srečanj, kar je en utemeljil z odgovorom, da je to zato, ker: »... *praktično usposabljanje z delom poteka v šolskih delavnicah, strokovna srečanja potekajo v okviru študijskih skupin.*« Drugi razlage ni podal.

Tabela 203: Pogostost organizacije strokovnih srečanj v šolskem letu

Organizirate srečanja?	Število organizatorjev
Enkrat	3
Dvakrat	2
Trikrat	/
Večkrat	/
Ne organiziramo	2
Skupaj	7

Trije organizatorji so odgovorili, da njihova šola organizira strokovno srečanje z delodajalci enkrat letno, dva organizatorja pa sta navedla, da delodajalce povabijo na strokovno srečanje dvakrat letno. Kot zgoraj tudi tukaj dva organizatorja navajata, da strokovnih srečanj ne organizirajo.

Tabela 204: Teme, obravnavane na strokovnih srečanjih

Teme	Vedno / pogosto	Redko / nikoli	Skupaj
	f	f	
Organizacija in izvedba praktičnega usposabljanja z delom	7	/	7
Vsebina praktičnega usposabljanja z delom	6	1	7
Oblikovanje odprtega kurikula šole	5	1	6
Potrebe gospodarstva v lokalnem okolju	6	1	7
Pomen sodelovanja šole in podjetij	6	/	6
Drugo: <i>»Način in postopek zavarovanj, kako naj sodelujejo in se predstavijo na naših razstavah.«</i>			

Iz Tabele 204 vidimo, da šole na strokovnih srečanjih z delodajalci največkrat obravnavajo sledeče teme:

- **pomen sodelovanja šole in podjetij** (odgovor vedno navaja šest organizatorjev), **organizacija in izvedba praktičnega usposabljanja z delom** (štirje organizatorji navajajo, da je tema vključena vedno, trije, da je vključena pogosto).
- Tema glede vsebine praktičnega usposabljanja z delom je pri treh organizatorjih vključena vedno, pri treh pogosto in pri enem redko.
- Glede pogostosti vključenosti potreb gospodarstva v lokalnem okolju štirje organizatorji navajajo, da je vključena vedno, dva, da je pogosto, in eden, da nikoli.
- Medtem pa oblikovanje odprtega kurikula šole kot vedno prisotno temo navajata dva organizatorja, trije kot pogosto in eden kot nikoli prisotno temo.
- Dva organizatorja sta izbrala odgovor *»Drugo«*, eden od njiju podaja pojasnilo: *»Način in postopek zavarovanj, kako naj sodelujejo in se predstavijo na naših razstavah.«*

Tabela 205: Interes delodajalcev za udeležbo na strokovnih srečanjih

Interes za udeležbo	Število organizatorjev
Zelo izražen	2
Neznatno izražen	2
Ni izražen	1
Skupaj	5

Dva organizatorja praktičnega pouka sta odgovorila, da je interes delodajalcev za sodelovanje zelo izražen, trije pa so nasprotnega mnenja. Organizator, ki je odgovoril, da delodajalci nimajo interesa za strokovna srečanja, je svoj odgovor utemeljil takole: *»Za posvet smo poslali 150 vabil, posveta so se udeležili 4 delodajalci.«*

Tabela 206: Mnenje organizatorjev praktičnega izobraževanja o svoji usposobljenosti

Usposobljenost	Število organizatorjev
Da	3
Ne, potreboval/a bi dodatno usposabljanje	4
Skupaj	7

Na vprašanje, ali menijo, da so za opravljanje funkcije organizatorja praktičnega izobraževanja dobro usposobljeni, so pritrdilno odgovorili trije organizatorji. Štirje so odgovorili, da bi potrebovali dodatna znanja, med katerimi so trije podali konkretne odgovore, kje čutijo manko usposobljenosti:

- *»Pojasnjevanje v zvezi z verifikacijo podjetij, pojasnjevanje s postopki in plačili zavarovanj, prilagajanje učnih programov in dejanska realizacija praktičnega usposabljanja z delom.«*
- *»Predvsem zavarovanje dijakov na delovišču.«*
- *»Predvsem bi potreboval več časa za stik z njimi, kar se mi zdi zelo pomembno.«*

3.4.8.2. O strokovnem izpopolnjevanju – učitelji praktičnega pouka

Pri učiteljih praktičnega pouka smo pri strokovnem izpopolnjevanju preverjali:

- ali imajo pedagoško-andragoško izobrazbo (učitelji so izbirali med dvema možnima odgovoroma),
- ali so za področje pedagoškega dela in stroke dobro usposobljeni (učitelji so izbirali med dvema možnima odgovoroma),
- katerih izobraževanj in usposabljanj so se v zadnjih dveh letih udeležili (učitelji so odgovarjali na pet trditev, kjer so ocenjevali, koliko so usposabljanja prispevala k njihovi strokovni rasti, pri čemer pomeni: 4 zelo so prispevala, 3 v glavnem so prispevala, 2 v glavnem niso prispevala in 1 sploh niso prispevala).

14 učiteljev je odgovorilo, da imajo pedagoško andragoško izobrazbo, en učitelj je nima. Prav tako je 14 učiteljev dejalo, da so za področje pedagoškega dela dobro usposobljeni, en učitelj se ne čuti dovolj usposobljenega in pravi, da bi potreboval dodatna znanja za *»delo z dijaki s posebnimi potrebami«*.

11 učiteljev praktičnega pouka je odgovorilo, da so za poučevanje stroke dobro usposobljeni, dva pravita, da bi potrebovala dodatna strokovna znanja:

- »Predvsem bi se rada udeleževala seminarjev v zvezi z novostmi v vrtnarstvu in zelenjavarstvu.«
- »Sodelovanje z drugimi šolami, sodelovanje s socialnimi partnerji.«

Tabela 207: Udeležba na izobraževanjih oziroma na usposabljanjih v zadnjih dveh letih

Trditev	Da	Ne	Skupaj
	f	f	f
Usposabljanja ob uvajanju novih programov	14	/	14
Usposabljanja na strokovnem področju, ki ga poučujem	13	1	14
Usposabljanja s področja ocenjevanja	11	3	14
Usposabljanja s področja didaktike	12	2	14
Drugo: »Informacijsko komunikacijske spretnosti.«			

Vsi učitelji so se v zadnjih dveh letih udeležili **usposabljanja ob uvajanju novih programov**, 13 se je udeležilo **usposabljanja na strokovnem področju, ki ga poučujejo**, 12 usposabljanja s področja didaktike in 11 tudi usposabljanj s področja ocenjevanja. Dva izmed anketiranih učiteljev sta obkrožila odgovor »Drugo«, pri čemer eden pojasnjuje, da gre za »Informacijsko komunikacijske spretnosti.«

Tabela 208: Prispevek usposabljanj k strokovni rasti

Področja	Prispevek k strokovni rasti				Skupaj
	1	2	3	4	
	f	f	f	f	f
Usposabljanja ob uvajanju novih programov	/	1	3	/	4
Usposabljanja na strokovnem področju, ki ga poučujem	/	2	2	/	4
Usposabljanja s področja ocenjevanja	/	2	1	/	3
Usposabljanja s področja didaktike	/	1	1	1	3

Učitelji praktičnega pouka navajajo, da so k njihovi strokovni rasti najbolj prispevala usposabljanja ob uvajanju novih programov (trije od štirih učiteljev navajajo, da so v glavnem prispevala).

Odgovor, da so dodatna usposabljanja zelo prispevala k strokovni rasti, se pojavi le enkrat: en učitelj meni, da so k njegovi strokovni usposobljenosti zelo prispevala usposabljanja s področja didaktike.

3.4.8.3. O strokovnem izpopolnjevanju – mentorji praktičnega usposabljanja z delom

Tudi pri mentorjih praktičnega usposabljanja z delom smo preverjali:

- ali imajo pedagoško-andragoško izobrazbo ter mojstrski, delovodski oz. poslovodski izpit (izbirali so med dvema možnima odgovoroma),
- ali so za področje pedagoškega dela dobro usposobljeni (izbirali so med dvema možnima odgovoroma),
- katerih strokovnih srečanj za mentorje so se udeležili v zadnjih dveh letih (odgovarjali so na tri trditve),
- katere teme so obravnavali na strokovnih srečanjih (odgovarjali so na šest trditev).

Dvanajst mentorjev je odgovorilo, da imajo pedagoško andragoško izobrazbo, enajst mentorjev je nima. Dva mentorja, ki pedagoško andragoške izobrazbe nimata, sta dopisala, zakaj ne:

- *»S prakso in sodelovanjem s strokovnimi institucijami sem pridobil izkušnje in znanje s tega področja.«*
- *»Zato, ker sem se odločil za druge vrste poklic.«*

Štirinajst mentorjev pravi, da so za področje pedagoškega dela dobro usposobljeni, sedem jih pravi, da niso, vendar nihče med njimi ni zapisal, katera dodatna znanja bi potreboval.

Tabela 209: Udeležba na strokovnih srečanjih za mentorje/delodajalce, ki jih je organizirala šola v zadnjih dveh letih

Ste se udeležili srečanj?	Število mentorjev
Da	10
Ne	10
Šola ni organizirala strokovnih srečanj.	2
Skupaj	22

Izmed vseh, ki so odgovorili na vprašanje, ali so se v zadnjih dveh letih udeležili katerega od strokovnih srečanj za mentorje/delodajalce, ki jih je organizirala šola, je deset mentorjev odgovorilo pritrdilno, prav tako je deset mentorjev odgovorilo, da se omenjenih srečanj niso udeležili. Dva mentorja sta zapisala, da šola v tem času ni organizirala strokovnih srečanj.

Tabela 210: Teme, obravnavane na strokovnih srečanjih

Teme	Da	Ne	Skupaj
	f	f	f
Organizacija in izvedba praktičnega izobraževanja v delovnem procesu	11	1	12
Vsebina praktičnega izobraževanja v delovnem procesu	11	2	13
Oblikovanje odprtega kurikula šole	7	4	11
Potrebe gospodarstva v lokalnem okolju	9	3	12
Pomen sodelovanja šole in podjetij	12	2	14
Drugo: »timsko učenje, delovne navade dijakov, odnos do dela, vodenje dokumentacije«	2	/	2

Čeprav je deset mentorjev dejalo, da so se udeležili strokovnih srečanj, je na vprašanje o temah na teh srečanjih odgovarjalo več mentorjev. Iz rezultatov smo ugotovili, da so največkrat obravnavane teme, ki se nanašajo na pomen sodelovanja šole in podjetij (12), vsebine praktičnega izobraževanja v delovnem procesu (11) in organizacijo in izvedbo praktičnega izobraževanja v delovnem procesu (11). Nekoliko manj sta obravnavani temi potrebe gospodarstva v lokalnem okolju (9) in oblikovanje odprtega kurikula šole (7). Dva mentorja sta še zapisala, da na strokovnih srečanjih obravnavajo tudi teme, ki so prikazane v zgornji tabeli.

Sklenimo. Pet organizatorjev praktičnega izobraževanja (od 7) organizira srečanja za delodajalce, trije enkrat letno in dva dvakrat letno. Teme, ki jih na strokovnih srečanjih obravnavajo najpogosteje, so pomen sodelovanja šole in podjetij ter organizacija in izvedba praktičnega usposabljanja z delom, pogosto pa obravnavajo tudi vsebino praktičnega usposabljanja z delom ter potrebe gospodarstva v lokalnem okolju. Po mnenju organizatorjev je interes delodajalcev za udeležbo strokovnih srečanj zelo (2 organizatorja) do neznatno (2 organizatorja) izražen.

Trije organizatorji se za svoje delo čutijo dovolj usposobljeni, ostali pa bi potrebovali dodatna znanja, dva navajata, da o zavarovanju dijakov na praktičnem usposabljanju z delom.

Velika večina učiteljev praktičnega pouka (14 učiteljev) ima pedagoško-andragoško izobrazbo ter meni, da so dobro usposobljeni za pedagoško delo (14 učiteljev) in za poučevanje stroke (11 učiteljev). V zadnjih dveh letih so se vsi učitelji (14) udeležili izobraževanj in usposabljanj ob uvajanju novih programov, se izobraževali na svojem strokovnem področju (13 učiteljev), se udeležili tudi izobraževanj s področja didaktike (12 učiteljev) ter se usposabljali s področja ocenjevanja znanja (11 učiteljev). Pri tem trije

učitelji ocenjujejo, da so usposabljanja ob uvajanju novih programov pripomogla tudi k njihovi strokovni rasti.

Polovica anketiranih mentorjev (12) ima pedagoško-andragoško izobrazbo, 14 jih meni, da so za področje pedagoškega dela dobro usposobljeni.

Mentorji, ki so se v zadnjih dveh letih udeležili strokovnih srečanj, so večinoma obravnavali teme o sodelovanju šole in podjetij (12) ter o organizaciji, izvedbi in vsebini praktičnega izobraževanja pri delodajalcu (11).

3.4.9. ZADOVOLJSTVO DIJAKOV Z IZOBRAŽEVANJEM V PROGRAMIH BIOTEHNIŠKI SKLOP

Glede zadovoljstva dijakov v programih Biotehniški sklop nas je zanimala informiranost dijakov o izobraževalnem programu pred vpisom, njihovo zadovoljstvo s praktičnim izobraževanjem ter njihova zaposlitvena pričakovanja.

3.4.9.1 Informiranost dijakov o izobraževalnem programu pred vpisom v srednjo šolo

Dijake izobraževalnih programov v sklopu Biotehnike (Kmetijsko-podjetniški tehnik, Hortikulturni tehnik in Živilsko prehranski tehnik) smo glede informiranosti vprašali:

- kje so izvedeli za ta izobraževalni program (med naštetimi postavkami so lahko označili več odgovorov),
- kdo je najbolj vplival na izbiro njihove srednje šole (dijaki so našete vplive ocenjevali s številkami od 1 – 4, pri čemer pomeni 1 ni vplival, 2 v glavnem ni vplival, 3 v glavnem je vplival in 4 zelo je vplival, pri interpretaciji pa smo odgovora 1 in 2 ter 3 in 4 združili),
- kakšna bi bila njihova odločitev ob morebitnem ponovnem vpisu v srednjo šolo (dijaki so izbirali med tremi odgovori, dva so imeli možnost utemeljiti).

Tabela 211: Informacije o izobraževalnem programu

Vir informacij	Število dijakov	Odstotek dijakov
V osnovni šoli	61	55,0
Od staršev	27	24,3
Od prijateljev	28	25,2
Na informativnem dnevu	39	35,1
Iz medijev (TV, časopisi, radio)	17	15,3
Drugo	14	12,6

Največ dijakov (55%) se je z izobraževalnim programom, ki ga obiskujejo, seznanilo v **osnovni šoli**. Drugi najpogostejši odgovor (dijaki so lahko izbrali več odgovorov) je **informativni dan** (35,1%). Sledijo odgovori od prijateljev (25,2%), od staršev (24,3%), iz medijev (15,3%).

14 dijakov se je z izobraževalnim programom seznanilo drugje, osem jih navaja:

- *»Biotehniška šola Rakičan«,*
- *»nikjer«,*
- *»od brata«,*
- *»od fanta, ki je obiskoval to šolo«,*
- *»od nekdanje me je to veselilo«,*
- *»od prijateljev, ki že obiskujejo to šolo«,*
- *»pri podjetniškem praktikumu na tej šoli«,*
- *»vedel sem že dolgo«.*

Tabela 212: Vpliv na izbiro srednje šole

Vpliv na izbiro	Zelo / v glavnem vplival		Ni / v glavnem ni vplival		Skupaj	
	f	f%	f	f%	f	f%
Svetovalni delavec na OŠ	20	18,2	90	81,8	110	100
Učitelji na OŠ	11	10,0	99	90,0	110	100
Starši	53	49,1	55	50,9	108	100
Prijatelji	29	26,9	79	73,1	108	100
Mediji (TV, časopisi, radio)	17	15,6	92	84,4	109	100
Moj poklicni interes	84	77,8	24	22,2	108	100
Informativni dan na srednji šoli	66	60,6	43	39,4	109	100
Zgledi uspešnih podjetij oziroma zasebnikov	31	28,2	79	71,8	110	100
Drugo: <i>»sama (2), zaradi veselja do dela, zanimanje za to izobrazbo«</i>						

Na izbiro šole pri dijakih je imel **največji vpliv (77,8%) njihov poklicni interes** (od tega je pri 47,2% dijakov zelo vplival, pri 30,6% pa v glavnem vplival), **sledi informativni dan na**

šoli (60,6%). Kot najšibkejši vpliv (90,0%) na njihovo izbiro srednje šole izmed navedenih trditev so dijaki navedli učitelje na OŠ (65,5% dijakov navaja, da niso vplivali, in 24,5% dijakov navaja, da v glavnem niso vplivali), sledijo svetovalni delavci (81,8%) in mediji (84,4%). Drugi vplivi, ki so jih dijaki navedli, so navedeni v zgornji tabeli pod rubriko »Drugo«.

Tabela 213: Ob ponovnem vpisu v srednjo šolo bi izbral

Ponovna izbira	Število dijakov	Odstotek dijakov
Izbral/a bi enako.	93	83,8
Izbral/a bi drug izobraževalni program.	13	11,7
Drugo	5	4,5
Skupaj	111	100,0

Dijake smo vprašali tudi, ali bi izobraževalni program, ki ga obiskujejo, izbrali ponovno, če bi lahko še enkrat izbirali. Kar **83,8%** dijakov bi **program izbralo ponovno**. 13 (11,7%) jih navaja, da bi izbrali drug izobraževalni program, 12 jih je napisalo:

- »Aškerčeva – strojna«,
- »ekonomski ali gostinski tehnik«,
- »ekonomski tehnik«,
- »frizer«,
- »laboratorijski tehnik«,
- »lesar«,
- »mehanik kmetijskih strojev«,
- »slasčičar 3+2«,
- »turistični tehnik«,
- »veterina«,
- »veterinarski tehnik«,
- »zdravstveni tehnik«.

Pet od 111 dijakov je obkrožilo odgovor »Drugo«, trije so navedli pojasnilo:

- »frizerska«,
- »SŠFKZ - kozmetični tehnik«,
- »vpisala bi se na vzgojiteljsko šolo«.

3.4.9.2. Zadovoljstvo dijakov s praktičnim izobraževanjem

Pri zadovoljstvu dijakov s praktičnim izobraževanjem nas je zanimalo:

- kako so dijaki zadovoljni s praktičnim poukom na šoli in s praktičnim usposabljanjem z delom pri delodajalcu (dijaki so izbirali med tremi možnimi odgovori, če so izbrali odgovor nezadovoljen, so ga lahko dodatno pojasnili).

Tabela 214: Zadovoljstvo dijakov s praktičnim poukom na šoli

Zadovoljstvo dijakov	Število dijakov	Odstotek dijakov
Zadovoljen	63	56,8
Delno zadovoljen	46	41,4
Nezadovoljen	2	1,8
Skupaj	111	100,0

63 dijakov (56,8%) je s praktičnim poukom na šoli zadovoljnih, delno zadovoljnih je 41,4% dijakov. Le dva anketirana dijaka (1,8%) sta s praktičnim poukom na šoli nezadovoljna.

Tabela 215: Zadovoljstvo dijakov s praktičnim usposabljanjem z delom

Zadovoljstvo dijakov	Število dijakov	Odstotek dijakov
Zadovoljen	70	65,4
Delno zadovoljen	32	29,9
Nezadovoljen	5	4,7
Skupaj	107	100,0

Glede na zadovoljstvo dijakov s praktičnim poukom na šoli (56,8% zadovoljnih) je več dijakov zadovoljnih s praktičnim usposabljanjem z delom (65,4%), delno zadovoljnih je 29,9%, nezadovoljnih je pet dijakov oz. 4,7%.

3.4.9.3. Zaposlitvena pričakovanja dijakov

Dijake smo vprašali še, kakšni so njihovi načrti po končani srednji šoli.

Tabela 216: Namera dijakov o zaposlitvi po končani srednji šoli

Zaposlitvena pričakovanja	Število dijakov	Odstotek dijakov
Da, pri delodajalcu, kjer opravljam praktično usposabljanje z delom.	3	2,7
Da, vendar še ne vem kje.	18	16,2
Ne, ker bom nadaljeval/a izobraževanje.	55	49,5
Še ne vem.	25	22,5
Drugo	10	9,0
Skupaj	111	100,0

Zanimalo nas je, kakšne načrte imajo dijaki po končanem šolanju oz. če se imajo namen zaposliti. 49,5 % dijakov pravi, da bodo izobraževanje nadaljevali, 22,5% jih še ne ve. 16,2% dijakov se bo zaposlilo, vendar še ne vedo, kje, medtem ko se bodo trije dijaki po končanem šolanju zaposlili pri delodajalcu, kjer opravljajo prakso. 10 dijakov je navedlo drugo, in sicer:

- *»doma na kmetiji«* (3 dijaki),
- *»da, vendar ne pri delodajalcu, kjer opravljam praktično izobraževanje«*,
- *»da + šolanje«*,
- *»doma«*,
- *»doma pri svojem podjetju«*,
- *»mogoče nadaljujem, če se mi bo dalo«*,
- *»pri štipenditorju«*.

Sklenimo. Za izobraževalni program Hortikulturni tehnik, Kmetijsko-podjetniški tehnik ali Živilsko prehranski tehnik je največ dijakov (55%) izvedelo v osnovni šoli, 35,1% na informativnem dnevu, dobrih 25% od prijateljev, 24,3% od staršev ter 15,3% prek medijev. Na njihovo izbiro srednje šole so najbolj vplivali njihov poklicni interes (77,8%), informativni dan na srednji šoli (60,6%) ter starši (49,1%). Ob ponovnem vpisu v srednjo šolo bi večina dijakov (83,8%) izbrala isto srednjo šolo.

S praktičnim poukom na šoli je zadovoljnih 56,8% dijakov, delno zadovoljnih je 41,4% dijakov, medtem ko jih je s praktičnim usposabljanjem z delom zadovoljnih 65,4% in delno zadovoljnih 29,9% dijakov.

Iz navedenega in iz dejstva, da bo skoraj polovica dijakov nadaljevala izobraževanje (zaposeliti se jih po končanem šolanju namerava slabih 19%), lahko sklenemo, da so dijaki v veliki meri zadovoljni z izobraževalnimi programi, ki jih obiskujejo.

3.4.10. SKLEP

Glede na rezultate spremljanja praktičnega izobraževanja v izobraževalnih programih Hortikulturni tehnik, Kmetijsko–podjetniški tehnik in Živilsko prehranski tehnik (t.i. Biotehniški sklop) lahko sklenemo, da sodelovanje med šolo in podjetji v lokalnem okolju, pri katerih dijaki opravljajo praktično izobraževanje z delom, najpogosteje poteka v obliki strokovnih srečanj, ki jih organizirajo šole. Šole s podjetji po navajanju mentorjev praktičnega izobraževanja najpogosteje vzpostavijo stik tako, da obišejo podjetja, jim pošljejo anketni vprašalnik ali pa za sodelovanje zaprosijo dijaki – k temu dijake povabijo tudi vsi vprašani organizatorji praktičnega izobraževanja. V najmanjši meri šole in podjetja sodelujejo preko Obrtne in Gospodarske zbornice, preko razvojnih sosvetov in preko skupnih projektov, prav tako podjetja ne najavljajo učnih mest. Iz rezultatov spremljanja lahko zaključimo, da je sodelovanja med šolo in podjetji še vedno premalo in bi ga veljalo izboljšati.

Iz primerjave odgovorov učiteljev praktičnega izobraževanja in mentorjev praktičnega izobraževanja na vprašanja o tem, kako pogosto in s kom se pripravljajo na izvajanje praktičnega pouka/mentorstva, vidimo, da se oboji najpogosteje pripravljajo sami in/ali z organizatorjem praktičnega pouka na šoli in/ali skupaj z učitelji praktičnega pouka na šoli. Zanimivo je, da mentorji (16 od 20) v priprave vedno oz. pogosto vključujejo učitelje praktičnega izobraževanja, medtem ko učitelji navajajo, da redkeje (7 od 12) sodelujejo z mentorji. Razhajanje je možno tudi zaradi specifik pri programih Biotehniškega sklopa, v katerih dijaki del praktičnega usposabljanja z delom opravljajo na šolskih posestvih in so nekateri mentorji hkrati tudi učitelji praktičnega pouka ali organizatorji praktičnega usposabljanja ter so izpolnjevali oba vprašalnika. O prekrivanju učiteljev in mentorjev ni podatkov, ker v vprašalniku to ni bilo predvideno.

Tako mentorji praktičnega usposabljanja z delom kot učitelji praktičnega pouka pri pripravah na praktično usposabljanje oz. praktični pouk navajajo, da kot najpogostejši vir uporabljajo lastne izkušnje. Kot drugi najpogostejši vir mentorji navajajo Poročilo o praktičnem pouku, ki

ga učitelji uporabljajo nekoliko redkeje. Mentorji vedno oz. pogosto črpajo tudi iz priporočil oz. smernic, ki jih pripravijo na šoli. Vsi učitelji pri pripravah vedno oz. pogosto uporabljajo strokovno literaturo, ki jo mentorji uporabljajo nekoliko redkeje. Mentorji in učitelji se najredkeje poslužujejo izpitnih katalogov.

Glede povezovanja splošnih, strokovnih in praktičnih znanj v šoli in pri delodajalcu se vprašani dijaki, učitelji praktičnega pouka in mentorji praktičnega usposabljanja strinjajo, da znajo dijaki v šoli pridobljeno strokovno znanje uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog in v delovnem procesu (vsi učitelji in mentorji ter skoraj 80% dijakov navaja, da to velja vedno oz. pogosto). Prav tako se vse skupine vprašanih (vsi učitelji, velika večina mentorjev (20 od 22) in okrog tri četrtine dijakov) strinjajo, da praktične izkušnje (pri praktičnem pouku ali v delovnem procesu) vedno oz. pogosto dijakom omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije.

Medtem ko vsi učitelji in 18 mentorjev meni, da ob izvajanju praktičnega dela dijakom pogosto ali vedno razložijo tudi strokovno teorijo, dijaki menijo, da to za učitelje drži v dobrih 80% in za mentorje v slabih 60% primerov. 13 učiteljev praktičnega pouka (od 14) meni, da se praktični pouk in praksa pri delodajalcu vsebinsko dopolnjujeta, medtem ko tako meni 80,0% dijakov. Zanimiva so razhajanja v mnenjih med skupinami – 7 mentorjev (od 13) pravi, da dijaki pogosto ali vedno opravljajo dela, ki niso povezana z nalogami bodočega poklica, medtem ko tako meni kar 67,3% dijakov. Tukaj je možno tudi razhajanje med pojmovanji mentorjev in dijakov, kaj vse sodi v dela bodočega poklica, ali pa se mentorji pri reševanju vprašalnika nagibajo k družbeno zaželenim odgovorom.

Zanimivo je ujemanje med mnenjem dijakov in mentorjev – oboji namreč menijo, da se dijaki pri delodajalcu naučijo stvari, ki se jih v šoli ne (dobrih 75% dijakov in 15 od 19 mentorjev). Podatek kaže, da mentorji in dijaki nekje v enaki meri opažajo pomembnost praktičnega usposabljanja z delom pri poklicnem izobraževanju.

Po mnenju dijakov se splošni predmeti (slovenščina in angleščina) večinoma (okoli 75%) ne dopolnjujejo z učenjem praktičnega pouka, medtem ko približno 35% učiteljev praktičnega pouka meni, da se praktični pouk in splošnoizobraževalni predmeti medsebojno dopolnjujejo. Slednje spoznanje prav gotovo ne kaže v smer povezovanja znanj, ki je zastavljeno v prenovi izobraževalnih programov, saj se s tem še vedno ohranja razkorak med splošnoizobraževalnimi predmeti na eni strani ter praktičnim poukom na drugi.

Spodbudna je ugotovitev (13 učiteljev, vsi mentorji in 75% dijakov), da znajo dijaki pridobljeno strokovno znanje v šoli (teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov)

uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri praktičnem pouku in na praktičnem usposabljanju z delom ter da jim izkušnje praktičnega pouka in praktičnega usposabljanja z delom omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije (vsi učitelji, 20 mentorjev in 84,0% dijakov). Prav tako je spodbudno spoznanje, da 80,0% dijakov in 13 učiteljev meni, da se praktični pouk v šoli in praksa pri delodajalcu vedno oz. pogosto vsebinsko dopolnjujeta.

Dobljeni odgovori dijakov in učiteljev praktičnega pouka kažejo, da je koncept teoretizacije praktičnega izobraževanja v šoli, ki naj bi zagotovil povezanost praktičnega izobraževanja in razvijanje praktičnih spretnosti, ki bo tudi teoretično osmišljeno, zaživel (v manjši meri je zaživel na praktičnem usposabljanju z delom). Povezovanje teorije in prakse je ena temeljnih novosti v novih in prenovljenih programih (strokovno vsebinski skopi so strukturirani tako, da naj bi se znanje teorije in prakse povezovalo).

Odgovori dijakov, učiteljev in mentorjev nakazujejo, da se elementi integriranih ključnih kvalifikacij uspešno udejanjajo tako pri praktičnem pouku v šoli kot na praktičnem usposabljanju z delom pri delodajalcu.

Iz rezultatov razberemo, da učitelji po lastnem mnenju dijake seznanjajo s pomenom vseh integriranih ključnih kvalifikacij, katerih uresničevanje je vprašalnik preverjal (učitelji so v 100% obkrožili odgovor vedno ali pogosto pri vseh trditvah glede seznanjanja dijakov, le eden učitelj navaja, da redko seznanja dijake z načini poslovnega komuniciranja, pri ocenjevanju socialnih spretnosti dijakov pa dva učitelja navajata, da dijaki redko opravljajo delovne naloge odgovorno). Dijaki v nekoliko nižjih odstotkih navajajo, da so vedno oz. pogosto seznanjeni s pomenom posameznih integriranih ključnih kvalifikacij - po mnenju dijakov jih učitelji najmanj seznanjajo z načini poslovnega komuniciranja (vedno oz. pogosto v dobrih 56%).

Mentorji v nekoliko nižjih odstotkih kot učitelji praktičnega pouka navajajo, da dijake seznanjajo s pomenom elementov integriranih ključnih kvalifikacij. Vsi navajajo, da vedno oz. pogosto od dijakov pričakujejo, da poskrbijo za varnost in zdravje pri delu ter da dijaki pri delovnih nalogah dobro sodelujejo z zaposlenimi. Kot pri praktičnem pouku tudi pri praktičnem usposabljanju z delom dijaki navajajo nekoliko nižje odstotke kot mentorji glede uresničevanja elementov integriranih ključnih kvalifikacij (vzroki so lahko v tem, da so mentorji in učitelji odgovarjali z zaželenimi odgovori ali pa dijaki ne prepoznavajo teh elementov, možni pa so še številni drugi vzroki).

Zanimivo je, da tako mentorji kot učitelji dijakom bolj kot dijaki sami pripisujejo boljše sodelovanje med seboj pri praktičnem pouku v šoli (vsi učitelji menijo, da dijaki vedno ali pogosto dobro sodelujejo med seboj, medtem ko dijaki navajajo, da je to sodelovanje vedno ali pogosto dobro v 95,3%) oz. z zaposlenimi pri delodajalcu (vsi mentorji menijo, da dijaki vedno ali pogosto dobro sodelujejo z zaposlenimi pri izvajanju delovnih nalog v podjetju, medtem ko dijaki navajajo, da je to sodelovanje pogosto ali vedno dobro v 84,2%). Kot vidimo, dijaki menijo, da je sodelovanje pri izvajanju delovnih nalog še nekoliko boljše znotraj vrstniške skupine kot z zaposlenimi v podjetju, v katerem opravljajo praktično usposabljanje z delom.

Prav tako je nenavadno, da mentorji praktičnega usposabljanja z delom dijakom pripisujejo nekoliko višjo odgovornost pri opravljanju praktičnih nalog, kot jo dijaki pripisujejo sami sebi, medtem pa učitelji pripisujejo dijakom nižjo odgovornost pri opravljanju delovnih nalog kot dijaki samim sebi (v dobrih 86% učitelji menijo, da dijaki vedno oz. pogosto naloge opravljajo odgovorno, medtem ko dijaki menijo, da v dobrih 96% vedno oz. pogosto naloge pri praktičnem pouku opravljajo odgovorno).

S spremljanjem smo glede ocenjevanja praktičnega pouka ugotovili, da učitelji ocenjujejo dijake pri praktičnem pouku na koncu učne enote oz. sproti. Največ učiteljev praktičnega pouka ocenjuje Poročilo o praktičnem izobraževanju in izdelek oz. storitev, redkeje tudi projekt in ustno predstavitev izdelka. Pisno ocenjevanje večinoma ni prisotno. Učitelji se pri ocenjevanju znanja dijakov opirajo na lastno znanje in izkušnje iz preteklih let poučevanja ter na minimalne standarde, ki so opredeljeni v načrtu ocenjevanja. Končno oceno dijaka oblikujejo dogovorno skupaj z učiteljem strokovno vsebinskega sklopa.

Mentorji po končanem praktičnem usposabljanju z delom obvestijo šolo o poteku usposabljanja dijaka na njem. Največ jih šolo obvesti o prisotnosti, delu in aktivnostih dijaka na praksi (nekateri dijake tudi ocenijo).

Vsi učitelji in vsi mentorji navajajo, da dijaki pri praktičnem pouku oz. na praktičnem usposabljanju z delom vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju, medtem ko 89,2% dijakov pravi, da ga vodijo pri praktičnem pouku v šoli, in le 47,1% na praktičnem usposabljanju z delom. Priprava Poročila o praktičnem izobraževanju (izpolnjevanje, pregledovanje in ocenjevanje) poteka večinoma sproti po vsaki delovni nalogi.

Učitelji praktičnega pouka in mentorji praktičnega usposabljanja prepoznajo Poročilo o praktičnem izobraževanju kot dober didaktični pripomoček, saj pravijo, da so navodila za pripravo razumljiva ter da je priprava redko odvečno in zahtevno delo. Dijaki pa se v manjši meri (okoli 50%) kot učitelji in mentorji strinjajo, da priprava Poročila o praktičnem izobraževanju ni zahtevno delo ter da je Poročilo tudi dober učni pripomoček.

Rezultati spremljanja izobraževalnih programov v Biotehniškem sklopu kažejo, da pet organizatorjev praktičnega izobraževanja (od sedmih) organizira strokovna srečanja za delodajalce – ti so po njihovem mnenju relativno zainteresirani za takšna srečanja. Na strokovnih srečanjih obravnavajo teme povezane z organizacijo, vsebino in izvedbo praktičnega usposabljanja z delom, s pomenom sodelovanja med šolo in podjetjem ter potrebami gospodarstva v lokalnem okolju, kar je potrdilo tudi deset mentorjev, ki so se teh srečanj v zadnjih dveh letih udeležili. Učitelji praktičnega pouka so se v primerjavi z mentorji praktičnega usposabljanja z delom v zadnjih dveh letih dodatno usposabljali več – prav vsi vprašani so se udeležili usposabljanj ob uvajanju novih programov, velika večina učiteljev se je udeležila tudi drugih oblik.

14 učiteljev praktičnega pouka ima pedagoško-andragoško izobrazbo, medtem ko jo ima pri mentorjih praktičnega usposabljanja z delom dobra polovica (12 od 23 anketiranih mentorjev). Prav tako 14 od 15 učiteljev meni, da so za pedagoško delo dobro usposobljeni, eden navaja, da bi potreboval dodatna znanja za delo z dijaki s posebnimi potrebami. 7 mentorjev od 21 odgovarja, da bi potrebovali dodatna znanja, a žal ne navajajo konkretnih področij, na katerih čutijo manko. Dva učitelja navajata, da bi potrebovala dodatno strokovno usposabljanje o novostih v stroki in o sodelovanju med šolami. Najslabše mnenje o usposobljenosti za svoje delo navajajo organizatorji praktičnega izobraževanja, kar štirje od sedmih navajajo manko usposobljenosti za svoje delo.

Za izobraževalne programe Hortikulturni tehnik, Kmetijsko-podjetniški tehnik in Živilsko prehranski tehnik je največ dijakov (55%) izvedelo v osnovni šoli, 35,1% na informativnem dnevu, dobrih 25% od prijateljev, 24,3% od staršev ter 15,3% prek medijev. Na njihovo izbiro srednje šole so najbolj vplivali njihov poklicni interes (77,8%), informativni dan na srednji šoli (60,6%) ter starši (49,1%). Ob ponovnem vpisu v srednjo šolo bi večina dijakov (83,8%) izbrala isto srednjo šolo.

S praktičnim poukom na šoli je zadovoljnih 56,8% dijakov, delno zadovoljnih je 41,4% dijakov, medtem ko jih je s praktičnim usposabljanjem z delom zadovoljnih 65,4% in delno zadovoljnih 29,9%.

Iz navedenega in iz dejstva, da bo skoraj polovica dijakov nadaljevala izobraževanje (zaposliti se jih po končanem šolanju namerava slabih 19%), lahko sklenemo, da so dijaki v veliki meri zadovoljni z izobraževalnimi programi, ki jih obiskujejo.

4. SKLEPNE UGOTOVITVE IN PREDLOGI ZA NADALJNJE DELO

Na koncu na kratko povzemamo ugotovitve spremljanja praktičnega izobraževanja v novih in prenovljenih izobraževalnih programih **Kozmetični tehnik, Tehnik oblikovanja, Tehnik mehatronike** ter v programih **Hortikulturni tehnik, Kmetijsko-podjetniški tehnik in Živilsko prehranski tehnik** (Biotehniški sklop).

Spremljanje je zajemalo ugotavljanje uresničevanja ciljev prenove programov poklicnega in strokovnega izobraževanja, povezanih s praktičnim izobraževanjem oziroma njegovimi elementi.

Skladno z *Izhodišči za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega ter srednjega strokovnega izobraževanja* izobraževalni programi težijo k večji povezanosti izobraževanja s trgom dela, kar se še posebej udejanja pri praktičnem izobraževanju. Praktično izobraževanje poteka v dveh oblikah - kot *praktični pouk* v šoli in kot *praktično usposabljanje z delom* pri delodajalcu, kjer dijaki določeno število ur praktičnega usposabljanja (odvisno od programa) opravijo pod vodstvom mentorja v podjetju. To omogoča doseganje ciljev, ki jih šola ne more uresničiti sama v celoti, zlasti poklicne socializacije in razvoja osebnostnih potencialov ter nekaterih poklicnih kompetenc, pomembnih za kakovost dela in uspešen razvoj poklicne kariere. Nosilci praktičnega izobraževanja v izobraževalnem programu so torej šola in podjetje v lokalnem okolju, ki skupaj izvajata izobraževalni program. Bistvena prvina sodelovanja pa je razvoj socialnega partnerstva. Za čim uspešnejše sodelovanje med šolo in delodajalci skrbi organizator praktičnega izobraževanja na šoli, katerega temeljna naloga je neposredno sodelovanje z podjetji, ki sprejemajo dijake na praktično usposabljanje z delom.

Iz primerjave odgovorov mentorjev praktičnega usposabljanja z delom in organizatorjev praktičnega izobraževanja v spremljanih programih **glede sodelovanja med šolo in delodajalci** ugotavljamo, da se stiki med šolami in podjetji najpogosteje vzpostavljajo tako, da dijaki sami zaprosijo za sodelovanje podjetij, v katerih bi želeli opravljati praktično usposabljanje z delom (Tehnik oblikovanja, Tehnik mehatronike, Kozmetični tehnik), drugi

najpogostejši način pa je, da podjetje obišče predstavnik šole (Biotehniški sklop, Tehnik oblikovanja, Tehnik mehatronike). Po mnenju mentorjev in organizatorjev so najpogostejši način v okviru nadaljnjega sodelovanja med njimi strokovna srečanja, ki jih organizira šola. Najredkeje šole in podjetja sodelujejo preko zbornic (Obrtne in Gospodarske) – sodelovanje navaja le tretjina organizatorjev in tretjina mentorjev Biotehniškega sklopa – ter preko razvojnih sosvetov, kar navaja le nekaj mentorjev in dva organizatorja (od treh) programa Tehnik mehatronike. Ugotavljamo torej, da do stika med šolami in podjetji najpogosteje prihaja preko dijakov, zato bi partnersko sodelovanje med šolsko sfero in sfero dela veljalo izboljšati oziroma razširiti. **Pomembno je, da šole in delodajalci ter njihova združenja dosledno opravljajo vlogo in operativne naloge, ki jih določa zakonodaja na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja. Pomembno je, da šole in delodajalci razumejo pričakovanja drug drugega, da se pogovarjajo o možnostih in ovirah sodelovanja. Zato predlagamo, da se šole še tesneje povežejo s podjetji v lokalni skupnosti, da razvijajo skupne projekte in skrbijo za svojo promocijo v takšni meri, da bodo tudi delodajalci spoznali prednosti, ki jih nudi partnerski način izobraževanja.**

Glede **načrtovanja praktičnega izobraževanja** rezultati evalvacije kažejo, da se nanj vsi učitelji praktičnega pouka pripravljajo samostojno, večina učiteljev programov Tehnik mehatronike, Tehnik oblikovanja in Biotehniškega sklopa tudi skupaj z drugimi učitelji praktičnega pouka. Razen učiteljev v programu Tehnik mehatronike se večina učiteljev pripravlja tudi z organizatorjem praktičnega izobraževanja. Najredkeje se učitelji na izvedbo praktičnega pouka pripravljajo skupaj z učitelji splošnih predmetov, redko pa se pripravljajo tudi z mentorji praktičnega usposabljanja z delom (mentorje največ v priprave vključujejo učitelji programa Biotehniškega sklopa, pa še pri teh le slaba polovica; pri programih Biotehniškega sklopa moramo upoštevati tudi specifikko teh programov, saj so nekateri učitelji praktičnega pouka hkrati tudi mentorji praktičnega usposabljanja z delom, ker dijaki del praktičnega usposabljanja z delom opravljajo na šolskih posestvih).

Učitelji se pri vsebinskih pripravah na praktični pouk opirajo na lastne izkušnje (vsi vprašani), zelo pogosto pa tudi na strokovno literaturo, izvedbeni kurikul ... Redkeje (a še vedno večina vprašanih) učitelji pri pripravah uporabljajo Poročilo o praktičnem izobraževanju in izpitne kataloge.

Mentorji praktičnega usposabljanja z delom se tako kot učitelji praktičnega pouka najpogosteje pripravljajo samostojno, večina se pogosto posvetuje tudi s kolegi v podjetju. Redko se na praktično usposabljanje pripravljajo skupaj z organizatorjem praktičnega

izobraževanja na šoli (razen v programih Biotehniškega sklopa, kjer se večina mentorjev pripravlja skupaj z organizatorjem) in še redkeje skupaj z učitelji praktičnega pouka. Viri, ki jih mentorji uporabljajo za vsebinske priprave za izvedbo praktičnega pouka, se po pogostosti med programi ne razlikujejo. Vsi se najredkeje poslužujejo izpitnih katalogov.

Vzpodbudna je ugotovitev, da načrtovanje izvedbe praktičnega izobraževanja v šoli poteka v sodelovanju med učitelji praktičnega pouka in strokovno vsebinskih sklopov ter organizatorji praktičnega izobraževanja, načrtovanje praktičnega usposabljanja z delom pa v sodelovanju med kolegi v podjetju. **Slabo sodelovanje med mentorji in učitelji praktičnega pouka pri pripravah na praktični pouk je še en pokazatelj nezadostnega sodelovanja med šolami in podjetji, kar bi bilo potrebno okrepiti na več načinov in tako poskrbeti za obojestranski pretok znanja ter izkušenj.**

Skladno z *Izhodišči* se pomemben cilj prenove izobraževalnih programov nanaša na **prepletanje in povezovanje splošnega, strokovnega in praktičnega znanja** v problemsko strukturiran izobraževalni program, kar se dosega preko pridobivanja tako ključnih kot poklicnih kompetenc in v okviru strokovno vsebinskih sklopov. Udejanjanje povezovanja različnih znanj v praktičnem izobraževanju vključeni v evalvacijo ocenjujejo takole: večina vprašanih dijakov se strinja, da znajo teoretično znanje strokovno vsebinskih sklopov uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri praktičnem pouku v šoli (najbolj, dobrih 83%, s trditvijo soglašajo dijaki programa Kozmetični tehnik in najmanj, dobrih 70%, dijaki programa Tehnik oblikovanja), s trditvijo se strinjajo tudi vsi vprašani učitelji programov Kozmetični tehnik in Tehnik oblikovanja, večina učiteljev programov Biotehniškega sklopa in tri četrtine učiteljev programa Tehnik mehatronike. V nekoliko višjih odstotkih dijaki ocenjujejo (nad 80% vprašanih dijakov v vseh programih), da jim izkušnje praktičnega pouka omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije, čemur pritrjujejo tudi vsi vprašani učitelji.

Po mnenju dijakov in učiteljev praktičnega pouka se najmanj dopolnjujeta učenje slovenščine in tujega jezika z učenjem praktičnega pouka – kar od dve tretjini do tri četrtine dijakov meni, da se dopolnjujeta redko oziroma nikoli, medtem ko so odstotki v prid povezovanja pri učiteljih vendarle nekoliko višji. **Predlagamo, da šole namenijo več pozornosti skupnemu načrtovanju učnih enot, posebej v segmentih, kjer je povezovanje splošnih in praktičnih znanj in spretnosti ključno za razvoj poklicnih kompetenc.**

O povezovanju splošnih, teoretičnih in strokovnih znanj med praktičnim poukom in praktičnim usposabljanjem z delom dijaki ocenjujejo, da večinoma znanje strokovno vsebinskih sklopov znajo uporabiti pri izvajanju praktičnih nalog pri delodajalcu in da znajo

strokovno znanje, pridobljeno v šoli, uporabiti v delovnem procesu (in sicer najmanj dijaki programa Tehnik oblikovanja – okrog 64% in največ dijaki programa Kozmetični tehnik – slabih 94%), s čimer se strinjajo tudi vprašani mentorji in sicer v razponu od 70% do 100%. Hkrati se dijaki strinjajo, da jim izkušnje pri delodajalcu omogočajo boljše razumevanje strokovne teorije (mentorji tej trditvi pritrjujejo še v nekoliko višjih odstotkih) ter da se pri praktičnem usposabljanju naučijo stvari, ki se jih v šoli ne (tudi s to trditvijo se mentorji strinjajo v nekoliko višjem odstotku kot dijaki).

Dijaki v višjih odstotkih kot mentorji navajajo, da pri delodajalcu opravljajo tudi dela, ki niso povezana z nalogami bodočega poklica (odstotki pri dijakih variirajo od dobrih 29% v programu Tehnik mehatronike do dobrih 40% pri Kozmetičnem tehniku). **Da na praktičnem usposabljanju z delom dijaki ne bi opravljali dela, ki niso povezana z nalogami njihovega bodočega poklica, predlagamo, da organizator praktičnega izobraževanja dijake na praktičnem usposabljanju z delom spremlja (jih tam obišče, hospitira pri delu) in je dovzeten za njihove morebitne pripombe in dileme. Ob ugotovljenih nepravilnostih naj šola ustrezno ukrepa.**

Okoli 80% dijakov navaja, da izvajanje praktičnega pouka spremlja učiteljeva razlaga strokovne teorije, čemur pritrjujejo prav vsi vprašani učitelji. Mentorji praktičnega usposabljanja v razponu od 80% do 100% pravijo, da ob izvajanju delovnih nalog dijakom razložijo tudi strokovno teorijo, medtem ko se z omenjeno trditvijo strinja dobra polovica vprašanih dijakov programov Tehnik mehatronike, Tehnik oblikovanja in Biotehniškega sklopa, dijaki programa Kozmetični tehnik pa se strinjajo v 80%.

Rezultati evalvacije kažejo, da večina vprašanih učiteljev ocenjuje, da se koncept povezovanja znanj (splošnih, strokovnih in praktičnih) v praksi uresničuje. Prav tako je spodbudna ugotovitev o vsebinskem dopolnjevanju praktičnega pouka in praktičnega usposabljanja z delom – vedno oziroma pogosto dopolnjevanje navaja dobrih 50% dijakov programov Tehnik mehatronike in Tehnik oblikovanja in dobrih 80% dijakov programov Kozmetični tehnik in Biotehniškega sklopa, s čimer se strinja tudi večina vprašanih učiteljev v vseh programih, razen programa Tehnik mehatronike, kjer učitelji v manjši meri (dobrih 44%) soglašajo s trditvijo, da se praksa in praktični pouk vsebinsko dopolnjujeta. **Prav v programu, kjer je odstotek soglašanja učiteljev s trditvijo nižji kot 50%, bi bilo smiselno poiskati vzroke, zakaj do vsebinskega dopolnjevanja praktičnega pouka in praktičnega usposabljanja z delom ne prihaja v višji meri, ko pa je prav to tisto, kar povezuje sfero dela in sfero šole.**

Pri pripravi novih izobraževalnih programov se je uveljavil kompetenčni pristop, kjer so ključne kompetence konkretizirane kot integrirane ključne kvalifikacije, s katerimi se na specifičen način dosega določeni cilji, opredeljeni s katalogi znanj. Znotraj spremljanja smo preverjali tudi **udejanjanje posameznih elementov ključnih kvalifikacij** (informacijsko-komunikacijsko opismenjevanje, podjetništvo, socialne spretnosti, zdravje in varnost pri delu, okoljska vzgoja ter načrtovanje in vodenje kariere) pri praktičnem pouku in pri praktičnem usposabljanju z delom.

Mentorji in učitelji vseh spremljanih programov v od 80 do 100% navajajo, da dijake vedno oziroma pogosto seznanjajo s pomenom varovanja okolja, medtem ko temu dijaki pritrjujejo v 60 do 80%, odstotki so izrazito nižji pri programu Tehnik oblikovanja, kjer dijaki navajajo v dobrih 50%, da so s pomenom varovanja okolja seznanjeni pri praktičnem pouku in v dobrih 42%, da so seznanjeni pri delodajalcu.

Prav tako se vse tri vprašane skupine strinjajo, da dijaki odgovorno opravljajo delovne naloge pri delodajalcu in v šoli ter da z zaposlenimi v podjetju in s sošolci dobro sodelujejo. Iz odgovorov dijakov lahko razberemo še, da je sodelovanje med vrstniki še nekoliko boljše kot sodelovanje med dijaki in zaposlenimi v podjetjih.

Glede spodbujanja dijakov k uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije učitelji in mentorji med 85 in 100% ocenjujejo, da dijake k temu spodbujajo (učitelji in mentorji programa Kozmetični tehnik temu pritrjujejo v nekoliko nižjem odstotku - dobrih 70%). S trditvijo soglaša tudi med 64 in 73% dijakov vseh programov.

V 90 do 100% vsi vprašani navajajo, da učitelji in mentorji pričakujejo od dijakov, da poskrbijo za zdravje in varnost pri delu, le pri dijakih v programu Tehnik oblikovanja je pri tej postavki odstotek strinjanja nekoliko nižji (med 70% do 80%).

Spremljanje je pokazalo, da se najmanj udejanjajo elementi integriranih ključnih kvalifikacij podjetništva ter načrtovanja in vodenja kariere, kar kažejo precej nižji odstotki strinjanja pri vseh skupinah v primerjavi z ostalimi elementi integriranih ključnih kvalifikacij. Da dijake seznanjajo s pomenom oglaševanja izdelkov in storitev, navajajo vsi mentorji in učitelji programa Tehnik oblikovanja, da dijake seznanjajo z načini poslovnega komuniciranja, navajajo vsi mentorji in večina učiteljev programa Kozmetični tehnik. Pri drugih programih so odstotki veliko nižji. Razlogov za manj pogosto vključevanje oziroma udejanjanje integriranih ključnih kvalifikacij iz podjetništva ter načrtovanja in vodenja kariere ne poznamo, domnevamo pa, da je eden izmed dejavnikov morda slabše poznavanje katalogov omenjenih integriranih ključnih kvalifikacij. **Predlagamo, da se aktivnosti, ki seznanjajo s konceptom oziroma smernicami integriranih ključnih kvalifikacij, nadaljujejo oziroma**

intenzivirajo, poseben poudarek pa je potrebno dati integriranim ključnim kvalifikacijam podjetništva ter načrtovanja in vodenja kariere.

Izhodišča podajajo nov koncept izobraževalnih programov, ki mu sledi tudi **nov koncept ocenjevanja**, ki poudarja pomen celostnih dosežkov in celostne usposobljenosti posameznika za poklic. Sestavni del novega koncepta ocenjevanja je letno načrtovanje preverjanja in ocenjevanja, ki ga predpisuje tudi Pravilnik o ocenjevanju znanj v novih programih srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja (Ur.l. RS, št. 78/2007). V načrtu ocenjevanja znanja so opredeljene vse aktivnosti oziroma dejavnosti, povezane s preverjanjem in ocenjevanjem znanja (Zupanc in drugi, 2007). Pri spremljanju praktičnega izobraževanja nas je zanimalo predvsem, katere načine ocenjevanja uporabljajo učitelji praktičnega pouka in mentorji praktičnega usposabljanja z delom ter katere vire pri tem uporabljajo.

Glede ocenjevanja praktičnega izobraževanja je spremljanje pokazalo, da učitelji najpogosteje ocenjujejo izdelek oziroma storitev in/ali projekt, učitelji programov Biotehniškega sklopa in Tehnik mehatronike pa tudi Poročilo o praktičnem izobraževanju. Najredkeje učitelji ocenjujejo ustno z vprašanji o dejstvih in podatkih. Pri ocenjevanju se vsi učitelji najpogosteje opirajo na minimalne standarde iz načrta ocenjevanja ter na kriterije, ki jih pripravijo sami.

Večina vprašanih mentorjev šolo obvesti o prisotnosti in napredovanju dijaka na praktičnem usposabljanju z delom, tisti, ki tega ne storijo, pa kot najpogostejši vzrok navajajo, da šola tega ne zahteva oziroma da to zapišejo v Poročilo o praktičnem izobraževanju.

S Poročilom o praktičnem izobraževanju dijaki izkazujejo svoj napredek pri osvajanju poklicnih veščin in kompetenc. Učitelji in mentorji pravijo, da dijaki po večini izpolnjujejo Poročilo o praktičnem izobraževanju, ki ga učitelji v glavnem pregledajo sproti ter ga najpogosteje tudi sproti ocenijo. Več kot polovica vprašanih učiteljev tudi navaja, da dijakom pri izpolnjevanju Poročila pomagajo. Prav tako večina dijakov navaja, da vodijo Poročilo o praktičnem izobraževanju, le slaba polovica dijakov programa Kozmetični tehnik ga vodi tudi pri praktičnem usposabljanju z delom. Največ dijakov navaja, da jim Poročilo pregledajo (v šoli tudi ocenijo) sproti, a navajajo tudi, da jim učitelji in mentorji pri pripravi Poročila pomagajo veliko redkeje, kot to navajajo učitelji in mentorji.

Prav tako se večina vprašanih mentorjev in učiteljev strinja, da so navodila za pripravo Poročila razumljiva ter da gre redko za odvečno in zahtevno delo, kar navajajo tudi dijaki, le da 70% dijakov programa Tehnik oblikovanja ocenjuje, da so navodila razumljiva redko oziroma nikoli, in le v 24% soglašajo, da gre za dober učni pripomoček.

Spremljanje je pokazalo, da mentorji za strokovna srečanja, ki jih organizira šola, na splošno ne izkazujejo interesa ali pa je ta izražen neznatno. Teme, ki jih na teh srečanjih v vseh programih najpogosteje obravnavajo, so organizacija in izvedba praktičnega usposabljanja z delom ter pomen sodelovanja šole in podjetij. **Kot smo že navedli, bi veljalo sodelovanje med šolo in podjetji okrepiti in morda delodajalcem ponuditi neke nove oblike spodbud, da bi povečali interes za sodelovanje.** Organizatorji kot negativne izkušnje pri sodelovanju s podjetji navajajo neseznanjenost delodajalcev s prenovljenimi programi, slabo sodelovanje z Obrtno in Gospodarsko zbornico ter pomanjkanje učnih mest zaradi trenutne gospodarske situacije.

Glede **zadovoljstva dijakov v izobraževalnem programu** rezultati kažejo, da je dobra polovica vprašanih dijakov vseh programov informacije o programu, ki ga obiskujejo, pridobila v osnovni šoli. Kot drugi najpogostejši vir seznanitve s programom dijaki navajajo informativni dan. Na izbiro programa je pri dijakih najbolj vplival njihov poklicni interes (najmanj pri dobrih 77% dijakov programov Biotehniškega sklopa in najbolj pri dobrih 88% dijakov programa Tehnik oblikovanja). Dijaki vseh programov se strinjajo tudi glede drugega najpogostejšega vpliva na izbiro srednje šole, to je informativni dan na srednji šoli, ter glede tega, kdo je imel najmanj vpliva na njihovo izbiro. To so učitelji ter svetovalni delavci na osnovni šoli. Vidimo torej, da dijaki osnovne informacije o izobraževalnih programih pridobijo že v osnovni šoli, dijaki pa se pri odločitvi o izbiri programa opirajo predvsem na svoj poklicni interes, ključno vlogo imajo tudi informativni dnevi, na katerih se šole bodočim dijakom tudi predstavijo.

Rezultati spremljanja so tudi pokazali, da so dijaki s praktičnim poukom v šoli in s praktičnim izobraževanjem pri delodajalcu zadovoljni, saj so odstotki nezadovoljnih pri vseh programih zelo nizki. Dijaki so s praktičnim usposabljanjem z delom še nekoliko bolj zadovoljni, kot s praktičnim poukom na šoli. Največ dijakov odgovarja, da bodo po končani šoli nadaljevali šolanje po vertikali, zaposliti se jih namerava manjšina (največ po programu Kozmetični tehnik, 20 %). **S tem se ponovno potrjuje trend, kateremu smo v slovenskem prostoru na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja priča v zadnjih letih.**

Glede na rezultate ugotavljamo, da izvajanje novih in prenovljenih izobraževalnih programov oziroma praktičnega izobraževanja v programih Kozmetični tehnik, Tehnik oblikovanja, Tehnik mehatronike ter v programih Hortikulturni tehnik, Kmetijsko-podjetniški tehnik in Živilsko prehranski tehnik (Biotehniški sklop) poteka uspešno. Pri uresničevanju posameznih

ciljev smo na podlagi ugotovitev zaznali tudi nekaj ovir oziroma pomanjkljivosti, ki jih je potrebno v prihodnje upoštevati in odpraviti.

5. LITERATURA IN VIRI

- Izhodišča za pripravo izobraževalni programov nižjega in srednjega poklicnega ter srednjega strokovnega izobraževanje (2001). Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Jeznik, K. et. al. (2007). Drugo vmesno poročilo o poteku poskusnega izvajanja izobraževalnega programa Avtoserviser.
- Klarič, T. et. al. (2009). Drugo vmesno poročilo o spremljanju poskusnega uvajanja programov Tehnik mehatronike in Tehnik oblikovanja.
- Muršak, J. (2009). Kriza poklicne identitete: vloga poklicnega in strokovnega izobraževanja. *Sodobna pedagogika*, let. 60, št. 1, str. 154-171.
- Sagadin, J. (1993). Poglavlja iz metodologije pedagoškega raziskovanja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
- Spletna stran Ministrstva za šolstvo in šport. [URL: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/srednjesolsko_izobrazevanje/programi_v_ss/], pridobljeno september 2009.
- Zakon o gospodarskih družbah (Ur. l. RS, št. 65/2009).
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Ur. l. RS, št. 79/06).
- Zupanc in drugi. (2007). Načrt ocenjevanja znanja. Ljubljana: CPI, Center RS za poklicno izobraževanje.